

Vybrané kapitoly z účetnictví podniku

Doc. Ing. Bc. Jiří Rotschedl, Ph.D.

© 2026, European Research Center, s.r.o.

ISBN 978-80-907553-4-5

Abstrakt

Publikace „Vybrané kapitoly z účetnictví podniku“ poskytuje systematický výklad finančního a manažerského účetnictví v návaznosti na české účetní předpisy a mezinárodní standardy IFRS a IAS v roce 2026. Dvanáct modulů postupně vysvětluje podstatu účetnictví, kategorizaci účetních jednotek, výsledkové transakce, dlouhodobá aktiva, zásoby, finanční investice, pohledávky, závazky, rezervy, vlastní kapitál, peněžní toky, mzdové účetnictví a základy manažerského účetnictví. Výklad propojuje právní požadavky s ekonomickou podstatou transakcí, principy uznání, oceňování, účtování, vykazování a zveřejňování. Významná pozornost je věnována srovnání české účetní úpravy s IFRS, zejména v oblastech výnosů, finančních nástrojů, snížení hodnoty, leasingů, rezerv, zaměstnaneckých požitků a prezentace účetní závěrky. Teoretický výklad doplňují účetní příklady, integrované úlohy, kontrolní otázky a testy. Publikace tak vytváří ucelený základ pro porozumění účetním výkazům, správné zachycení podnikových transakcí i využití účetních informací při řízení a rozhodování.

Klíčová slova

účetnictví podniku, finanční účetnictví, manažerské účetnictví, české účetní standardy, IFRS, IAS, účetní závěrka, oceňování, vykazování

Vybrané kapitoly z účetnictví podniku

doc. Ing. Bc. Jiří Rotschedl, Ph.D.

Při tvorbě textu byla zapojena umělá inteligence

Vydavatel:

European Research Center, s.r.o.

Nové sady 988/2, Brno 602 00

Vydání: první

Rok vydání: 2026

Místo vydání: Brno

Forma: online

DOI: 10.52950/UP.2026.001

Citace: Rotschedl, J. (2026). Vybrané kapitoly z účetnictví podniku. European Research Center, s.r.o. Brno. 1st ed. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001>

ISBN 978-80-907553-4-5

Obsah

ÚVODNÍ SLOVO	12
I. KAPITOLA POJEM ÚČETNICTVÍ A PRÁVNÍ RÁMEC FINANČNÍHO ÚČETNICTVÍ	13
1 POJEM, PŘEDMĚT A VÝZNAM ÚČETNICTVÍ	13
1.1 Hlavní funkce účetnictví.....	14
1.2 Finanční a manažerské účetnictví.....	14
1.3 Účetnictví, daňová evidence a jednoduché účetnictví	14
2 PRÁVNÍ RÁMEC ÚČETNICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICCE	14
2.1 Hierarchie hlavních pravidel.....	15
2.2 České účetní standardy	15
2.3 Základní účetní zásady.....	15
3 MEZINÁRODNÍ ÚČETNÍ STANDARDY A INSTITUTE	16
4 POUŽÍVÁNÍ IFRS V EVROPSKÉ UNII	16
4.1 Nařízení (ES) č. 1606/2002	16
4.2 Proces přijetí IFRS do práva EU.....	17
4.3 Nařízení Komise (EU) 2023/1803 a IFRS 18.....	17
5 POUŽÍVÁNÍ IFRS V ČESKÉ REPUBLICCE.....	17
5.1 Individuální účetní závěrka – § 19a zákona o účetnictví	17
6 VYBRANÉ ROZDÍLY MEZI ČESKOU ÚČETNÍ ÚPRAVOU A IFRS	18
6.1 Oceňování: historická cena a reálná hodnota.....	18
6.2 Účetní závěrka a její formát	18
6.3 Výnosy.....	19
6.4 Dlouhodobý hmotný majetek	19
6.5 Snížení hodnoty majetku	20
6.6 Leasing.....	20
7 PŘIPRAVOVANÝ NOVÝ ZÁKON O ÚČETNICTVÍ	20
8 SHRNUÍ MODULU.....	20
ZÁKLADNÍ A DOPORUČENÉ ZDROJE	22
KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY	23
TESTOVÉ OTÁZKY	24
Řešení testu.....	25
II. KAPITOLA ÚČETNÍ KATEGORIE A POJMY, INFORMAČNÍ VÝSTUPY Z ÚČETNICTVÍ.....	26
1 ÚVOD: PROČ SE ÚČETNÍ JEDNOTKY KATEGORIZUJÍ	26
2 KDO JE ÚČETNÍ JEDNOTKOU	27
2.1 Právní osoby a zahraniční subjekty	27
2.2 Fyzické osoby – podnikatelé	27
3 ÚČETNICTVÍ, DAŇOVÁ EVIDENCE A JEDNODUCHÉ ÚČETNICTVÍ	28
4 ÚČETNÍ OBDOBÍ.....	28
5 KATEGORIE ÚČETNÍCH JEDNOTEK	28
5.1 Význam jednotlivých ukazatelů.....	29
5.2 Zařazení v prvním období a změna kategorie	29
6 DOPADY KATEGORIZACE.....	29
6.1 Plný a zjednodušený rozsah vedení účetnictví	30
6.2 Účetní závěrka.....	30
6.3 Povinný audit a výroční zpráva	30
7 ZVEŘEJŇOVÁNÍ ÚČETNÍ ZÁVĚRKY A VÝROČNÍ ZPRÁVY	30
7.1 Sankce za nezveřejnění.....	31

8	VYBRANÉ ÚČETNÍ JEDNOTKY	31
9	ÚČETNÍ DOKLADY A ÚČETNÍ ZÁZNAMY	32
9.1	<i>Listinná a elektronická forma</i>	32
10	ZAHÁJENÍ ÚČETNICTVÍ OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI	33
10.1	<i>Založení a vznik</i>	33
10.2	<i>Účty vlastního kapitálu při vzniku</i>	33
10.3	<i>Příklad zahajovací rozvahy</i>	33
11	SHRnutí MODULU	34
	ZÁKLADNÍ A DOPORUČENÉ ZDROJE	35
	KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY	37
	TESTOVÉ OTÁZKY	37
	<i>Řešení testu</i>	39
III. KAPITOLA ÚČTOVÁNÍ VÝSLEDKOVÝCH TRANSAKČÍ: VÝDAJE, PŘÍJMY, NÁKLADY A VÝNOSY ...		40
1	VÝSLEDKOVÉ TRANSAKCE A JEJICH VÝZNAM	41
2	VÝDAJ, PŘÍJEM, NÁKLAD A VÝNOS	41
2.1	<i>Peněžní kategorie: výdaj a příjem</i>	41
2.2	<i>Výsledkové kategorie: náklad a výnos</i>	41
2.3	<i>Výsledek hospodaření</i>	42
3	AKRUÁLNÍ PRINCIP A URČENÍ SPRÁVNÉHO OBDOBÍ	42
3.1	<i>Akruální princip není mechanický „matching“</i>	42
4	VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY PODLE ČESKÉ ÚPRAVY	42
4.1	<i>Náklady a výnosy v účtových třídách</i>	43
5	DPH U NÁKLADOVÝCH A VÝNOSOVÝCH OPERACÍ	43
6	ČASOVÉ ROZLIŠENÍ A DOHADNÉ POLOŽKY	44
6.1	<i>Zásady použití</i>	44
6.2	<i>Účet 381 – Náklady příštích období</i>	44
6.3	<i>Účet 382 – Komplexní náklady příštích období</i>	45
6.4	<i>Účet 383 – Výdaje příštích období</i>	46
6.5	<i>Účet 384 – Výnosy příštích období</i>	46
6.6	<i>Rozdíl mezi účtem 384 a přijatou zálohou</i>	46
6.7	<i>Účet 385 – Příjmy příštích období</i>	47
7	DOHADNÉ ÚČTY AKTIVNÍ A PASIVNÍ	47
7.1	<i>Účet 388 – Dohadné účty aktivní</i>	47
7.2	<i>Účet 389 – Dohadné účty pasivní</i>	48
7.3	<i>Dohadná položka versus rezerva</i>	48
8	VÝZNAMNOST A KONZISTENCE	48
9	VÝNOSY PODLE ČESKÉ ÚPRAVY	49
10	PŘIJATÉ ZÁLOHY	49
11	IFRS 15 – VÝNOSY ZE SMLUV SE ZÁKAZNÍKY	50
11.1	<i>Pětikrokový model</i>	50
11.2	<i>Výnos v určitém okamžiku nebo v průběhu času</i>	50
11.3	<i>Proměnlivá protihodnota a financování</i>	50
11.4	<i>Smluvní pohledávka, smluvní aktivum a smluvní závazek</i>	50
11.5	<i>Náklady na smlouvu</i>	51
12	NÁKLADY A PREZENTACE PODLE IFRS	51
13	NEJČASTĚJŠÍ CHYBY	51
14	SHRnutí MODULU	52
	ZÁKLADNÍ A DOPORUČENÉ ZDROJE	53

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY	54
TESTOVÉ OTÁZKY	55
Řešení testu.....	57
IV. KAPITOLA DLOUHODOBÁ HMOTNÁ A NEHMOTNÁ AKTIVA	58
1 VÝZNAM DLOUHODOBÝCH AKTIV	59
2 VYMEZENÍ PODLE ČESKÝCH ÚČETNÍCH PŘEDPISŮ	59
2.1 Dlouhodobý nehmotný majetek.....	59
2.2 Dlouhodobý hmotný majetek	60
2.3 Účtové skupiny a analytická evidence.....	60
3 ÚČETNÍ A DAŇOVÉ VYMEZENÍ.....	61
4 POŘÍZENÍ A PRVOTNÍ OCENĚNÍ PODLE ČESKÉ ÚPRAVY.....	61
4.1 Základní oceňovací báze.....	61
4.2 Náklady zahrnované do pořizovací ceny.....	62
4.3 Typické způsoby pořízení a účetní zachycení	62
5 TECHNICKÉ ZHODNOCENÍ, OPRAVY A ÚDRŽBA	63
6 ÚČETNÍ ODPISY PODLE ČESKÝCH PŘEDPISŮ	64
6.1 Smysl odpisování	64
6.2 Odpisový plán	64
6.3 Metody účetních odpisů.....	65
6.4 Příklad účetního odpisu se zbytkovou hodnotou	65
6.5 Majetek, který se neodpisuje	65
7 DAŇOVÉ ODPISY HMOTNÉHO MAJETKU	66
8 SNÍŽENÍ HODNOTY PODLE ČESKÝCH PŘEDPISŮ.....	66
9 DLOUHODOBÁ HMOTNÁ A NEHMOTNÁ AKTIVA PODLE IFRS	67
9.1 IAS 16 – Pozemky, budovy a zařízení.....	67
9.2 IAS 38 – Nehmotná aktiva.....	67
9.3 IAS 36 – Snížení hodnoty aktiv.....	68
9.4 IFRS 16 – Leasingy	68
9.5 Další související standardy.....	68
9.6 Přehled hlavních rozdílů.....	69
10 VYŘAZENÍ DLOUHODOBÉHO MAJETKU	69
11 NEJČASTĚJŠÍ CHYBY V PRAXI	70
12 SHRNUÍ MODULU	71
ZÁKLADNÍ PRÁVNÍ A ODBORNÉ ZDROJE.....	72
KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY	72
TESTOVÉ OTÁZKY	73
Řešení testu.....	75
V. KAPITOLA ZÁSoby: VYMEZENÍ, KLASIFIKACE, OCEŇOVÁNÍ A ÚČTOVÁNÍ	76
1 VYMEZENÍ A VÝZNAM ZÁSOb	77
2 KLASIFIKACE ZÁSOb PODLE ČESKÉ ÚČETNÍ ÚPRAVY.....	77
3 OCEŇOVÁNÍ PŘI POŘÍZENÍ A VYTVOŘENÍ ZÁSOb	78
3.1 Nakoupené zásoby – pořizovací cena.....	78
3.2 Zásoby vytvořené vlastní činností – vlastní náklady.....	78
3.3 Jiné způsoby nabytí.....	79
4 OCEŇOVÁNÍ ÚBYTKŮ ZÁSOb	79
5 ÚČTOVÁNÍ NAKUPOVANÝCH ZÁSOb – ZPŮSOB A A ZPŮSOB B.....	80
5.1 Způsob A – průběžné účtování.....	80

5.2	<i>Způsob B – periodické účtování v hlavní knize</i>	80
6	ZÁSoby VLASTNÍ ČINNOSTI A AKTIVACE	81
7	INVENTARIZACE, MANKA, PŘEBYTKY A SNÍŽENÍ HODNOTY	82
7.1	<i>Nižší hodnota podle českého práva</i>	82
7.2	<i>Čistá realizovatelná hodnota podle IAS 2</i>	83
8	HLAVNÍ ROZDÍLY MEZI ČESKOU ÚPRAVOU A IAS 2	83
9	SHRNUTÍ MODULU	84
	ZÁKLADNÍ A DOPORUČENÉ ZDROJE	85
	KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY	85
	TESTOVÉ OTÁZKY	85
	<i>Řešení testu</i>	87
VI.	KAPITOLA INVESTICE A FINANČNÍ MAJETEK: KLASIFIKACE, OCEŇOVÁNÍ A VYKAZOVÁNÍ	88
1	INVESTICE, FINANČNÍ MAJETEK A FINANČNÍ NÁSTROJ	89
2	ZÁKLADNÍ DRUHY FINANČNÍCH INVESTIC	90
3	PRVOTNÍ UZNÁNÍ A OCENĚNÍ PODLE ČESKÉ ÚČETNÍ ÚPRAVY	91
3.1	<i>Okamžik zachycení</i>	91
3.2	<i>Pořizovací cena</i>	91
3.3	<i>Cizí měna a měna účetnictví</i>	92
4	NÁSLEDNÉ OCENĚNÍ PODLE ČESKÉ ÚČETNÍ ÚPRAVY	92
4.1	<i>Ekvivalenční metoda v českém účetnictví</i>	93
4.2	<i>Snížení hodnoty a opravné položky</i>	94
5	PRODEJ A VYŘAZENÍ FINANČNÍ INVESTICE	94
6	IFRS 9 – PRVOTNÍ UZNÁNÍ A OCENĚNÍ	95
6.1	<i>Klasifikace finančních aktiv podle IFRS 9</i>	95
6.2	<i>Amortizovaná hodnota a efektivní úroková míra</i>	96
6.3	<i>Očekávané úvěrové ztráty podle IFRS 9</i>	96
6.4	<i>Reálná hodnota podle IFRS 13</i>	97
7	PODÍLY V DCEŘINÝCH, PŘIDRUŽENÝCH A SPOLEČNÝCH JEDNOTKÁCH	98
8	DERIVÁTY A ZAJIŠŤOVACÍ ÚČETNICTVÍ	98
9	ZVEŘEJNĚNÍ A ŘÍZENÍ RIZIK	99
10	HLAVNÍ ROZDÍLY MEZI ČESKOU ÚPRAVOU A IFRS	100
11	NEJČASTĚJŠÍ CHYBY	101
12	SHRNUTÍ MODULU	101
	ZÁKLADNÍ A DOPORUČENÉ ZDROJE	102
	KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY	103
	TESTOVÉ OTÁZKY	103
	<i>Řešení testu</i>	105
VII.	KAPITOLA POHLEDÁVKY, VÝNOSOVÉ TRANSAKCE, AKRUÁLNÍ POLOŽKY A PODMÍNĚNÁ AKTIVA	106
1	EKONOMICKÁ PODSTATA POHLEDÁVKY A JEJÍ VZTAH K VÝNOSU	107
2	ZÁKLADNÍ DRUHY POHLEDÁVEK A ZÚČTOVACÍCH VZTAHŮ	109
2.1	<i>Uznání výnosu a vznik pohledávky v českém účetnictví</i>	109
2.2	<i>Příjmy příštích období a dohadné účty aktivní</i>	110
2.3	<i>Daň z přidané hodnoty a pohledávky</i>	111
2.4	<i>Prvotní a následné ocenění podle české úpravy</i>	111
2.5	<i>Inventarizace, potvrzení sald a řízení kreditního rizika</i>	112
2.6	<i>Opravné položky a účetní odpis pohledávky</i>	112

2.7	Daňové opravné položky a daňová uznatelnost odpisu.....	113
2.8	Postoupení pohledávky a faktoring	113
3	VÝNOSY A SMLUVNÍ ZŮSTATKY PODLE IFRS 15	114
3.1	Ocenění pohledávek podle IFRS 9	115
3.2	Model očekávaných kreditních ztrát podle IFRS 9	115
3.3	Odpis a odúčtování podle IFRS.....	116
3.4	Pohledávky v cizí měně	116
3.5	Podmíněná aktiva podle IAS 37.....	117
3.6	Prezentace a zveřejnění podle IFRS	117
3.7	Srovnání české účetní úpravy a IFRS	117
4	INTEGROVANÉ PŘÍKLADY ÚČTOVÁNÍ	118
4.1	Příklad 1 – Prodej zboží na fakturu	118
4.2	Příklad 2 – Přesně známá provedená služba, faktura až v lednu	118
4.3	Příklad 3 – Odhad licenčního bonusu	119
4.4	Příklad 4 – Přijatá záloha u neplátce DPH	119
4.5	Příklad 5 – Účetní opravná položka, odpis a následné inkaso	119
4.6	Příklad 6 – Odložená daň z nedaňové opravné položky	120
5	NEJČASTĚJŠÍ CHYBY	120
6	SHRNUTÍ MODULU	120
	ZÁKLADNÍ A DOPORUČENÉ ZDROJE	121
	KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY	122
	TESTOVÉ OTÁZKY	123
	Řešení testu.....	125
VIII. KAPITOLA	CIZÍ ZDROJE, ZÁVAZKY, REZERVY A JEJICH OCEŇOVÁNÍ	126
1	EKONOMICKÁ PODSTATA ZÁVAZKŮ A CIZÍCH ZDROJŮ.....	127
2	VYKAZOVÁNÍ CIZÍCH ZDROJŮ V ČESKÉ ROZVAZE	128
3	KLASIFIKACE ZÁVAZKŮ PODLE IFRS.....	128
4	ZÁKAZ VZÁJEMNÉHO ZÚČTOVÁNÍ	129
5	OCEŇOVÁNÍ ZÁVAZKŮ PODLE ČESKÝCH PŘEDPISŮ.....	129
5.1	Závazky z obchodních vztahů	129
5.2	Přijaté zálohy a DPH.....	130
5.3	Výdaje příštích období, dohadné účty pasivní a výnosy příštích období	131
5.4	Úvěry, zápůjčky a úroky v českém účetnictví.....	131
6	FINANČNÍ ZÁVAZKY PODLE IFRS 9	132
6.1	Efektivní úroková míra – příklad.....	132
6.2	Odúčtování a změny finančních závazků podle IFRS 9	133
6.3	Dodavatelské financování a reverzní faktoring	133
7	REZERVY PODLE ČESKÉ ÚČETNÍ ÚPRAVY	133
7.1	Účtování rezerv – správný postup.....	134
7.2	Daňová rezerva na opravy hmotného majetku	135
7.3	Rezervy podle IAS 37.....	135
7.4	Podmíněné závazky a podmíněná aktiva	136
7.5	Leasingové závazky: česká úprava a IFRS 16	137
8	ZAMĚŠTNANECKÉ, DAŇOVÉ A JINÉ ZÁVAZKY	137
9	ZÁVAZKY V CIZÍ MĚNĚ – INTEGROVANÝ PŘÍKLAD	138
10	SROVNÁNÍ ČESKÉ ÚPRAVY A IFRS.....	138
11	NEJČASTĚJŠÍ CHYBY	139
12	SHRNUTÍ MODULU	139

ZÁKLADNÍ A DOPORUČENÉ ZDROJE	140
KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY	142
TESTOVÉ OTÁZKY.....	142
Řešení testu.....	144
IX. KAPITOLA VLASTNÍ KAPITÁL, JEHO STRUKTURA A SPECIFIKA KAPITÁLOVÝCH SPOLEČNOSTÍ	145
1 EKONOMICKÁ PODSTATA VLASTNÍHO KAPITÁLU	147
2 VZNIK SPOLEČNOSTI A ZAHAJOVACÍ ROZVAHA	148
2.1 Zvýšení základního kapitálu novými vklady.....	149
2.2 Zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů	150
2.3 Snížení základního kapitálu	150
2.4 Ážio a ostatní kapitálové fondy	151
3 FONDY ZE ZISKU A VÝSLEDKY HOSPODAŘENÍ	151
3.1 Rozdělení zisku a úhrada ztráty.....	152
3.2 Záloha na podíl na zisku.....	153
3.3 Vlastní akcie a vlastní obchodní podíly podle české úpravy	153
3.4 Přehled o změnách vlastního kapitálu podle české úpravy	154
4 VLASTNÍ KAPITÁL PODLE IFRS – ZÁKLADNÍ PRINCIP	154
4.1 Složené finanční nástroje	155
4.2 Vlastní akcie a transakční náklady podle IFRS	155
4.3 Výsledek hospodaření, OCI a rezervy vlastního kapitálu podle IFRS	156
4.4 Dividendy a události po rozvahovém dni podle IFRS.....	157
4.5 Zisk na akcii podle IAS 33	157
4.6 Srovnání české úpravy a IFRS	157
5 INTEGROVANÝ PŘÍKLAD ZMĚN VLASTNÍHO KAPITÁLU	158
6 NEJČASTĚJŠÍ CHYBY	158
7 SHRNUTÍ MODULU.....	159
ZÁKLADNÍ A DOPORUČENÉ ZDROJE	160
KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY	161
TESTOVÉ OTÁZKY.....	161
Řešení testu.....	163
X. KAPITOLA VÝKAZ PENĚŽNÍCH TOKŮ A PŘÍLOHA V ÚČETNÍ ZÁVĚRCE	164
1 PROČ ÚČETNÍ ZISK NESOUVISÍ S PENĚŽNÍM TOKEM	164
2 PENĚŽNÍ PROSTŘEDKY A PENĚŽNÍ EKVIVALENTY PODLE ČESKÝCH PŘEDPISŮ	166
2.1 Peněžní prostředky a ekvivalenty podle IAS 7.....	167
2.2 Tři kategorie peněžních toků	168
3 HRUBÉ A ČISTÉ VYKAZOVÁNÍ.....	168
3.1 Přímá metoda provozních peněžních toků.....	169
3.2 Nepřímá metoda provozních peněžních toků	169
4 INTEGROVANÝ PŘÍKLAD CELÉHO PŘEHLEDU.....	171
5 ÚROKY, DIVIDENDY A DAŇ ZE ZISKU	172
6 LEASINGOVÉ PLATBY PODLE IFRS 16	172
6.1 Akvizice, prodej dceřiné společnosti a nepeněžní transakce.....	173
6.2 Změny závazků z finanční činnosti a dodavatelské financování.....	173
6.3 Srovnání české úpravy a IAS 7 pro účetní období 2026	174
6.4 Změny podle IFRS 18 od roku 2027	174
7 PŘÍLOHA K ÚČETNÍ ZÁVĚRCE PODLE ČESKÝCH PŘEDPISŮ	175

8	ZVEŘEJNĚNÍ VZTAHUJÍCÍ SE K ČESKÉMU PŘEHLEDU O PENĚŽNÍCH TOCÍCH.....	176
9	PŘÍLOHA A DISCLOSURES PODLE IFRS V ROCE 2026.....	176
10	ZVEŘEJNĚNÍ K PENĚŽNÍM TOKŮM PODLE IAS 7.....	176
11	UKÁZKY FORMULACÍ DO PŘÍLOHY.....	177
11.1	<i>Doporučený pracovní postup při sestavení přehledu.....</i>	<i>178</i>
12	NEJČASTĚJŠÍ CHYBY	178
13	SHRNUTÍ MODULU	179
	ZÁKLADNÍ A DOPORUČENÉ ZDROJE	180
	KONTROLNÍ OTÁZKY A PRAKTICKÉ ÚKOLY.....	180
	TESTOVÉ OTÁZKY	181
	<i>Řešení testu.....</i>	<i>182</i>
XI.	KAPITOLA MZDOVÉ ÚČETNICTVÍ A DAŇOVÉ KONSEKVENCE	183
1	PODSTATA MZDOVÉHO ÚČETNICTVÍ	184
2	PRACOVNĚPRÁVNÍ VZTAHY A FORMY ODMĚNY	185
2.1	<i>Mzda, plat, odměna a minimální úroveň odměňování</i>	<i>185</i>
2.2	<i>Základní parametry pro mzdový výpočet v roce 2026</i>	<i>186</i>
2.3	<i>Postup výpočtu mzdy.....</i>	<i>186</i>
2.4	<i>Sociální zabezpečení.....</i>	<i>187</i>
2.5	<i>Veřejné zdravotní pojištění</i>	<i>187</i>
2.6	<i>Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti.....</i>	<i>188</i>
3	INTEGROVANÝ PŘÍKLAD – BĚŽNÝ PRACOVNÍ POMĚR	188
3.1	<i>Účetní zachycení příkladu</i>	<i>189</i>
3.2	<i>Příklad – DPP pod a na hranici pojistného.....</i>	<i>189</i>
4	TYPICKÉ ÚČETNÍ PŘÍPADY V ČESKÉM ÚČETNICTVÍ.....	190
5	PLACENÉ VOLNO, DOVOLENÁ A PRACOVNÍ NESCHOPNOST.....	191
6	ZAMĚSTNANECKÉ BENEFITY A DALŠÍ SRÁŽKY	191
7	UZÁVĚRKA MEZD, KONTROLY A HLÁŠENÍ	192
8	ZAMĚSTNANECKÉ POŽITKY PODLE IAS 19	192
8.1	<i>Úhrady vázané na akcie podle IFRS 2.....</i>	<i>193</i>
8.2	<i>Další související IFRS požadavky</i>	<i>194</i>
8.3	<i>Teoretické účetní zápisy podle IFRS</i>	<i>194</i>
8.4	<i>Srovnání české účetní úpravy a IFRS.....</i>	<i>195</i>
9	NEJČASTĚJŠÍ CHYBY	195
10	SHRNUTÍ MODULU	196
	ZÁKLADNÍ A DOPORUČENÉ ZDROJE	197
	KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY	198
	TESTOVÉ OTÁZKY.....	198
	<i>Řešení testu.....</i>	<i>200</i>
XII.	KAPITOLA ÚVOD DO MANAŽERSKÉHO ÚČETNICTVÍ	201
1	PODSTATA A ÚČEL MANAŽERSKÉHO ÚČETNICTVÍ	202
2	FINANČNÍ, NÁKLADOVÉ A MANAŽERSKÉ ÚČETNICTVÍ	203
2.1	<i>Nákladový objekt a základní klasifikace nákladů.....</i>	<i>204</i>
2.2	<i>Odpovědnostní střediska a datové dimenze</i>	<i>204</i>
3	ANALYTICKÉ ÚČTY A ÚČTOVÝ ROZVRH	205
3.1	<i>Jednookruhové uspořádání vnitropodnikového účetnictví</i>	<i>205</i>
3.2	<i>Dvouokruhové uspořádání vnitropodnikového účetnictví</i>	<i>206</i>
4	KALKULACE NÁKLADŮ VÝKONU	207

4.1	<i>Přirážková kalkulace a rozvrhové základny</i>	207
4.2	<i>Activity-Based Costing – kalkulace podle aktivit</i>	207
4.3	<i>Kalkulace plných a variabilních nákladů</i>	208
5	ANALÝZA BODU ZVRATU A PŘÍSPĚVKU NA ÚHRADU	209
5.1	<i>Rozpočty a flexibilní rozpočtování</i>	209
5.2	<i>Standardní náklady a odchylky</i>	210
5.3	<i>Relevantní náklady pro rozhodování</i>	210
5.4	<i>Vnitropodnikové ceny a převodní ceny</i>	211
5.5	<i>Hodnocení odpovědnosti a investičních středisek</i>	211
6	VAZBA NA ČESKÉ FINANČNÍ ÚČETNICTVÍ	211
7	VAZBA NA IFRS A IAS	212
8	INTEGROVANÝ PŘÍKLAD – ZAKÁZKA A STŘEDISKA	213
9	VNITŘNÍ KONTROLA A DATOVÁ KVALITA	214
10	NEJČASTĚJŠÍ CHYBY	214
11	SHRNUTÍ MODULU	214
	ZÁKLADNÍ A DOPORUČENÉ ZDROJE	216
	KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY	217
	TESTOVÉ OTÁZKY	217
	<i>Řešení testu</i>	219

Úvodní slovo

Do rukou se Vám dostává publikace věnovaná vybraným tématům podnikového účetnictví. Kniha je členěna do dvanácti modulů, které tematicky navazují na předmět „Účetnictví podniku“ vyučovaný na CEVRO Univerzitě. Jednotlivé moduly obsahují kontrolní otázky, na něž by měl být čtenář po prostudování příslušné části schopen odpovědět. Výklad je doplněn základní a doporučenou literaturou, testovými otázkami a závěrečným shrnutím a opakováním probírané látky.

Cílem této knihy není podat vyčerpávající výklad celé komplexní problematiky účetnictví. Publikace se soustředí na vybrané oblasti, jejichž znalost je nezbytná pro studenty ekonomických studijních programů, kteří se však přímo nespécializují na účetnictví. Jejím záměrem je poskytnout čtenářům základní orientaci v účetní problematice, přiblížit jim odbornou náročnost práce účetních a naučit je správně číst a interpretovat ekonomické informace obsažené v účetní závěrce. Důraz je kladen zejména na pochopení významu údajů vykazovaných v rozvaze, výkazu zisku a ztráty a přehledu o peněžních tocích.

Účetnictví je oblastí, která podléhá průběžným legislativním a metodickým změnám. Je proto možné, že v době, kdy budete tuto knihu číst, již některé její části nebudou zcela aktuální nebo přesné. To se může týkat zejména období let 2026 až 2028, v němž probíhá legislativní proces spojený s přípravou a schvalováním nového zákona o účetnictví, přičemž v době dokončení této publikace nebylo dosud jednoznačně stanoveno datum nabytí jeho účinnosti.

Publikace nevychází pouze z českých právních předpisů a českých účetních standardů. Oproti běžným úvodním učebnicím účetnictví se snaží českou účetní úpravu průběžně porovnávat s mezinárodními standardy účetního výkaznictví, tedy se standardy IFRS a dosud účinnými standardy IAS. Tyto standardy jsou prostřednictvím příslušného schvalovacího procesu přejímány také do práva Evropské unie a významně ovlivňují další vývoj české účetní legislativy.

Při přípravě publikace byla využita rovněž umělá inteligence. Sloužila zejména k porovnání dříve vytvořených studijních opor s platnou právní úpravou, k vyhledávání legislativních změn a k ověřování aktualizací standardů IFRS a IAS. Její využití umožnilo v krátkém čase prověřit a aktualizovat značné množství údajů tak, aby informace obsažené v publikaci odpovídaly právnímu a standardizačnímu stavu k 31. červenci 2026. Výsledný text však prošel autorskou kontrolou a za jeho konečnou podobu odpovídá autor a editor publikace.

Naleznete-li jako čtenáři tvrzení, které je nepřesné, neaktuální nebo v rozporu s platnými právními předpisy či účetními standardy, budu Vám vděčný za upozornění. Vaše připomínky mohou přispět k průběžné aktualizaci a zkvalitňování této publikace. Potřeba pravidelných aktualizací je zároveň jedním z důvodů, proč je kniha vydávána výhradně v elektronické podobě a bezplatně. Jakékoli zpoplatnění nebo komerční šíření této publikace je v rozporu se záměrem autora, editora i vydavatele.

V Praze 3.8.2026

Jiří Rotschedl

I. kapitola

Pojem účetnictví a právní rámec finančního účetnictví

Abstrakt

Modul vymezuje účetnictví jako ucelený informační systém zachycující hospodářské jevy účetní jednotky a vysvětluje jeho význam pro řízení, kontrolu a rozhodování externích i interních uživatelů. Představuje základní právní rámec českého účetnictví, postavení zákona o účetnictví, prováděcích vyhlášek a českých účetních standardů. Současně popisuje institucionální uspořádání IFRS, úlohu IASB a Výboru pro interpretace IFRS a proces přejímání standardů do práva Evropské unie. Pozornost je věnována také používání IFRS v České republice a hlavním rozdílům mezi českou účetní úpravou a IFRS, zejména v oblasti principů vykazování, oceňování, výnosů, leasingů a snížení hodnoty aktiv. Modul vytváří základní terminologické a právní východisko pro navazující části studijní opory.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.01

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Pojem účetnictví a právní rámec finančního účetnictví. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 13–25). European Research Center, s.r.o. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.01>

Právní a standardizační stav

Text je zpracován podle právní úpravy účinné v České republice a podle IFRS přijatých Evropskou unií ke dni 31. července 2026. Návrh nového zákona o účetnictví je popsán pouze jako projednávaný legislativní návrh, nikoli jako platný právní předpis.

Cíl modulu	Vysvětlit podstatu a funkce finančního účetnictví, základní účetní principy, právní rámec účetnictví v České republice, úlohu Českých účetních standardů a vztah české účetní úpravy k IFRS Accounting Standards přijatým Evropskou unií.
Klíčová slova	finanční účetnictví, manažerské účetnictví, daňová evidence, jednoduché účetnictví, zákon o účetnictví, vyhláška č. 500/2002 Sb., ČÚS, IAS, IFRS, IASB, EFRAG, ARC, účetní závěrka
Výstupy z učení	Student vysvětlí funkce účetnictví, rozliší český účetní rámec od IFRS přijatých EU, popíše proces přijímání IFRS do práva EU a určí základní případy povinného a dobrovolného použití IFRS v České republice.

1 Pojem, předmět a význam účetnictví

Účetnictví je uspořádaný informační systém, který zachycuje, třídí, oceňuje a vykazuje ekonomické jevy účetní jednotky. Jeho hlavním výsledkem jsou informace o majetku, závazcích, vlastním kapitálu, nákladech, výnosech, výsledku hospodaření a peněžních tocích. Účetnictví neslouží pouze ke splnění zákonných povinností; vytváří také podklady pro řízení, kontrolu, rozhodování a hodnocení hospodaření.

Předmětem účetnictví jsou zejména stav a pohyb majetku a jiných aktiv, závazků včetně dluhů a jiných pasiv, vlastní kapitál, náklady, výnosy a výsledek hospodaření. Účetní informace musí být

zachyceny v účetních knihách a následně shrnuty v účetní závěrce tak, aby byly průkazné, srozumitelné a použitelné pro rozhodování.

1.1 Hlavní funkce účetnictví

- **informační funkce** – poskytuje informace vlastníkům, vedení, věřitelům, investorům, zaměstnancům, státu a dalším uživatelům;
- **evidenční funkce** – soustavně a průkazně zaznamenává hospodářské operace a stav majetku a závazků;
- **kontrolní funkce** – umožňuje kontrolovat hospodaření, odpovědnost za svěřené prostředky a dodržování vnitřních i právních pravidel;
- **rozhodovací funkce** – poskytuje podklady pro finanční, investiční, provozní a strategická rozhodnutí;
- **důkazní funkce** – účetní záznamy mohou prokazovat průběh a obsah hospodářských operací;
- **daňová a regulatorní funkce** – účetnictví je důležitým východiskem pro výpočet některých daní, audit, zveřejňování a dohled, avšak účetní a daňová pravidla nejsou totožná.

1.2 Finanční a manažerské účetnictví

Finanční účetnictví je zaměřeno především na zachycení hospodaření účetní jednotky jako celku a na sestavení účetní závěrky pro externí i interní uživatele. Je regulováno právními předpisy nebo použitým účetním rámcem a musí umožňovat srovnání mezi účetními obdobími i mezi účetními jednotkami.

Manažerské účetnictví je určeno především pro vnitřní řízení. Sleduje například náklady podle výkonů a odpovědnostních útvarů, kalkulace, rozpočty, odchylky a krátkodobá rozhodnutí. Jeho konkrétní podoba není obecně předepsána zákonem a přizpůsobuje se informačním potřebám managementu.

1.3 Účetnictví, daňová evidence a jednoduché účetnictví

Tyto pojmy nelze zaměňovat:

Účetnictví podle zákona č. 563/1991 Sb. je u podnikatelů zpravidla vedeno v soustavě podvojného účetnictví a zachycuje aktiva, pasiva, náklady a výnosy ve věcné a časové souvislosti.

Daňová evidence podle zákona o daních z příjmů je určena pro fyzické osoby, které nejsou účetními jednotkami a neuplatňují výdaje procentem z příjmů. Sleduje zejména příjmy, výdaje, majetek a dluhy pro účely stanovení základu daně.

Jednoduché účetnictví je zvláštní, zákonem omezený režim dostupný pouze vybraným nepodnikatelským účetním jednotkám při splnění podmínek § 1f zákona o účetnictví. Není obecnou alternativou pro obchodní společnosti ani běžné podnikatele.

2 Právní rámec účetnictví v České republice

Právní úprava účetnictví je víceúrovňová. Při řešení konkrétního účetního případu je nutné nejprve určit, jaký účetní rámec účetní jednotka používá, jaká prováděcí vyhláška se na ni vztahuje a zda se uplatní zvláštní sektorová pravidla.

2.1 Hierarchie hlavních pravidel

Právo Evropské unie – zejména účetní směrnice a nařízení (ES) č. 1606/2002 o uplatňování mezinárodních účetních standardů.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví – vymezuje účetní jednotky, předmět a zásady účetnictví, účetní záznamy, účetní závěrku, konsolidaci, audit, zveřejňování a sankce.

Prováděcí vyhlášky Ministerstva financí – konkretizují účetní metody, uspořádání a obsah výkazů pro jednotlivé typy účetních jednotek. Pro podnikatele je základním předpisem vyhláška č. 500/2002 Sb.

České účetní standardy – podrobněji popisují účetní metody a postupy účtování. Pro podnikatele jde o ČÚS č. 001 až 023.

Vnitřní účetní předpisy účetní jednotky – upravují volby a postupy, které právní předpisy ponechávají na účetní jednotce, například účtový rozvrh, hranici významnosti nebo odpisový plán.

Související právní předpisy – například zákon o obchodních korporacích, občanský zákoník, daňové zákony, zákon o rezervách, zákon o auditorech a pravidla kapitálového trhu.

Důležité rozlišení

Účetní postup se určuje podle účetních předpisů. Daňové předpisy následně stanoví, zda a v jakém rozsahu je účetní náklad nebo výnos relevantní pro daňový základ. Daňová pravidla proto nemají být automaticky přenášena do účetního zachycení.

2.2 České účetní standardy

České účetní standardy vydává Ministerstvo financí podle § 36 zákona o účetnictví. Jejich účelem je dosažení souladu při používání účetních metod a zvýšení srovnatelnosti účetních závěrek. Pro podnikatele navazují zejména na zákon o účetnictví a vyhlášku č. 500/2002 Sb.

Česká úprava je ve srovnání s IFRS podrobněji propojena s právními předpisy, závaznou strukturou výkazů a postupy účtování. Nelze však tvrdit, že neumožňuje žádný odborný úsudek. Účetní jednotka musí vždy sledovat věrný a poctivý obraz. Odchylka od standardního postupu je přípustná pouze v zákonem předvídaných případech a musí být náležitě zdůvodněna a popsána v příloze. Vybrané účetní jednotky postupují podle příslušných ČÚS vždy.

2.3 Základní účetní zásady

Věrný a poctivý obraz – Účetní závěrka musí věrně zobrazovat předmět účetnictví a finanční situaci účetní jednotky. Účetní metoda se neposuzuje jen formálně, ale také podle ekonomického obsahu a informačního účinku.

Akruální princip a věcná a časová souvislost – Náklady a výnosy se účtují do období, s nímž hospodářsky souvisejí, bez ohledu na okamžik platby nebo inkasa.

Předpoklad nepřetržitého trvání – Účetní závěrka se obvykle sestavuje za předpokladu, že účetní jednotka bude v dohledné budoucnosti pokračovat v činnosti. Významné nejistoty se zveřejňují.

Stálost účetních metod – Používané metody a uspořádání položek mají být mezi obdobími srovnatelné. Změna musí být odůvodněna a její dopad vysvětlen.

Zásada opatrnosti – Do účetnictví se promítají předvídatelná rizika a ztráty vztahující se k účetnímu období, přičemž nelze vytvářet skryté rezervy nebo svévolně podhodnocovat aktiva a výnosy.

Významnost – Informace je významná, pokud by její vynechání nebo nesprávné uvedení mohlo ovlivnit rozhodnutí uživatelů. Významnost ovlivňuje podrobnost vykazování i volbu některých vnitřních pravidel.

Zákaz kompenzace – Aktiva a pasiva ani náklady a výnosy se zpravidla nesmějí vzájemně započítávat, nestanoví-li účetní předpis výjimku.

3 Mezinárodní účetní standardy a instituce

IASC – International Accounting Standards Committee

Organizace, která do roku 2001 vydávala standardy označené IAS. Její standardotvornou úlohu následně převzala IASB.

IAS – International Accounting Standards

Standardy původně vydané IASC. Platné IAS zůstávají součástí IFRS Accounting Standards, dokud nejsou nahrazeny nebo zrušeny. Posledním číslovaným standardem vydaným pod označením IAS byl IAS 41 Zemědělství.

IFRS Accounting Standards

Soubor standardů účetního výkaznictví, který zahrnuje standardy IFRS, dosud účinné standardy IAS a související interpretace IFRIC a SIC. IFRS jsou převážně založeny na principech, významnosti a odborném úsudku, obsahují však také konkrétní závazné požadavky.

IASB – International Accounting Standards Board

Nezávislý orgán IFRS Foundation odpovědný za tvorbu a vydávání IFRS Accounting Standards.

SIC – Standing Interpretations Committee

Předchůdce dnešního interpretačního výboru. Některé interpretace označené SIC zůstávají účinnou součástí IFRS.

IFRS Interpretations Committee

Výbor, který podporuje jednotnou aplikaci IFRS, posuzuje aplikační otázky, zveřejňuje agenda decisions a v odůvodněných případech připravuje návrhy interpretací nebo úzce zaměřených změn standardů.

EFRAG – European Financial Reporting Advisory Group

Evropská organizace poskytující Evropské komisi odborné stanovisko k tomu, zda má být nový nebo změněný IFRS přijat do práva EU.

ARC – Accounting Regulatory Committee

Výbor složený ze zástupců členských států EU a vedený Evropskou komisí. Vyjadřuje se k návrhu nařízení, kterým má být standard přijat do práva EU.

4 Používání IFRS v Evropské unii

4.1 Nařízení (ES) č. 1606/2002

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002 vytvořilo základní právní rámec pro používání mezinárodních účetních standardů v Evropské unii. Od účetních období začínajících 1.

ledna 2005 musí společnosti podléhající právu členského státu sestavovat konsolidovanou účetní závěrku podle IFRS přijatých EU, jestliže jsou jejich cenné papíry k rozvahovému dni přijaty k obchodování na regulovaném trhu členského státu.

Nařízení současně umožňuje členským státům povolit nebo uložit použití IFRS také pro individuální účetní závěrky uvedených společností a pro další společnosti. Česká republika této možnosti využívá prostřednictvím § 19a a § 23a zákona o účetnictví.

4.2 Proces přijetí IFRS do práva EU

Standard vydaný IASB se v Evropské unii nestává závazným automaticky. Projde samostatným procesem přijetí, který lze zjednodušeně popsat takto:

- 1) IASB vydá nový standard, změnu standardu nebo interpretaci.
- 2) EFRAG provede odborné posouzení a poskytne Evropské komisi stanovisko k přijetí.
- 3) Pokud Evropská komise navrhne přijetí, připraví návrh nařízení a předloží jej ARC.
- 4) Při kladném stanovisku ARC je návrh předložen Evropskému parlamentu a Radě k tříměsíční kontrole.
- 5) Nevznesou-li Evropský parlament ani Rada námitku, Komise přijme a zveřejní příslušné nařízení.

V účetních závěrkách sestavovaných podle práva EU se proto používají „IFRS přijaté EU“, které se mohou v určitém okamžiku lišit od úplného souboru standardů vydaných IASB, například z důvodu časového odstupu schvalovacího procesu.

4.3 Nařízení Komise (EU) 2023/1803 a IFRS 18

Nařízení Komise (EU) 2023/1803 ze dne 13. září 2023 kodifikovalo IAS, IFRS a interpretace, které byly v době jeho přijetí schváleny pro použití v EU. Nově přijaté standardy a změny jsou do tohoto nařízení doplňovány dalšími přímo použitelnými nařízeními Komise.

Nařízením Komise (EU) 2026/338 ze dne 13. února 2026 byl do práva EU přijat IFRS 18 *Prezentace a zveřejňování v účetní závěrce*. Účetní jednotky jej použijí nejpozději od prvního účetního období začínajícího 1. ledna 2027 nebo později. IFRS 18 nahrazuje IAS 1 a mění zejména prezentaci výkonnosti ve výkazu zisku nebo ztráty, požadavky na některé mezisoučty a zveřejňování ukazatelů výkonnosti stanovených managementem.

Časové hledisko

Pro účetní závěrky za období začínající před 1. lednem 2027 se obecné požadavky na prezentaci účetní závěrky nadále řídí IAS 1, není-li IFRS 18 použit předčasně v souladu s podmínkami standardu a právem EU.

5 Používání IFRS v České republice

5.1 Individuální účetní závěrka – § 19a zákona o účetnictví

Obchodní společnosti, které jsou emitenty investičních cenných papírů přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu, používají pro účtování a sestavení individuální účetní závěrky mezinárodní účetní standardy upravené právem EU, tedy IFRS přijaté EU.

Zákon za určitých podmínek umožňuje použití IFRS také účetní jednotce, u níž lze předpokládat zahrnutí do konsolidované účetní závěrky sestavované podle IFRS. Nejde o obecnou možnost zvolit si IFRS bez dalšího; musí být splněny zákonné podmínky a rozhodnutí přijímá příslušný nejvyšší orgán účetní jednotky. Zákon upravuje také postup při zániku předpokladů pro použití IFRS.

Konsolidovaná účetní závěrka – § 23a zákona o účetnictví

Konsolidující účetní jednotka, která je emitentem cenných papírů přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu, sestavuje konsolidovanou účetní závěrku podle IFRS přijatých EU. Ostatní konsolidující účetní jednotky mohou za zákonných podmínek zvolit IFRS pro konsolidovanou účetní závěrku dobrovolně.

Povinnosti, které zůstávají upraveny českým právem

Použití IFRS pro účtování a účetní závěrku nezbavuje účetní jednotku dalších povinností podle českého práva. Nadále se uplatní zejména pravidla pro vedení a uchovávání účetních záznamů, audit, výroční zprávu, zveřejnění, předkládání účetní závěrky a odpovědnost za porušení povinností. Povinnost auditu se posuzuje podle § 20 zákona o účetnictví a zvláštních právních předpisů, nikoli pouze podle toho, zda jednotka používá ČÚS nebo IFRS.

Účetní jednotka, která vede statutární účetnictví podle českých předpisů, může současně připravovat skupinový reportingový balíček podle IFRS pro mateřskou společnost. Takový reportingový balíček však sám o sobě není statutární účetní závěrkou podle IFRS v režimu § 19a.

6 Vybrané rozdíly mezi českou účetní úpravou a IFRS

Srovnání české úpravy a IFRS nelze zredukovat na tvrzení, že české účetnictví je založeno výhradně na pravidlech a IFRS pouze na principech. Česká úprava je podrobněji právně kodifikovaná a předepisuje strukturu výkazů a řadu postupů účtování. IFRS kladou větší důraz na definice prvků účetní závěrky, ekonomickou podstatu, významnost a odborný úsudek. Oba rámce však obsahují principy i konkrétní požadavky.

6.1 Oceňování: historická cena a reálná hodnota

Česká úprava i IFRS používají více oceňovacích základů. V českém účetnictví je u řady položek základním východiskem pořizovací cena, vlastní náklady nebo jmenovitá hodnota; u zákonem vymezených položek se používá také reálná hodnota. IFRS rovněž používají smíšený oceňovací model – podle konkrétního standardu například pořizovací cenu, amortizovanou hodnotu, reálnou hodnotu nebo současnou hodnotu.

IFRS 13 definuje reálnou hodnotu jako cenu, která by byla získána při prodeji aktiva nebo zaplacení při převodu závazku v řádné transakci mezi účastníky trhu k datu ocenění. Neplatí, že by každé aktivum oceňované reálnou hodnotou muselo být mechanicky přeceněno jednou ročně. Například u modelu přecenění podle IAS 16 musí být přecenění prováděno s takovou pravidelností, aby se účetní hodnota významně nelišila od reálné hodnoty; četnost závisí na volatilitě hodnoty dané třídy aktiv.

6.2 Účetní závěrka a její formát

Podle českého zákona tvoří účetní závěrku rozvaha, výkaz zisku a ztráty a příloha. U obchodních společností zahrnuje účetní závěrka také přehled o peněžních tocích a přehled o změnách

vlastního kapitálu, přičemž malé a mikro účetní jednotky jsou od povinnosti sestavovat tyto dva přehledy osvobozeny. Konkrétní uspořádání a označení položek podnikatelských výkazů stanoví vyhláška č. 500/2002 Sb.

Kapitola 1 Podle IFRS tvoří úplný soubor účetních výkazů zejména výkaz o finanční situaci, výkaz zisku nebo ztráty a ostatního úplného výsledku, výkaz změn vlastního kapitálu, výkaz peněžních toků, příloha a předepsané srovnávací údaje. IFRS stanovují povinné součásti, minimální řádkové položky a zásady agregace a členění, ale ponechávají větší prostor pro přizpůsobení formátu povaze činnosti. Od roku 2027 budou obecné požadavky upraveny IFRS 18 namísto IAS 1.

Ostatní úplný výsledek není obecným „přeceněním vlastního kapitálu“. Zahrnuje pouze položky výnosů a nákladů, které mají být podle konkrétních IFRS vykázány mimo hospodářský výsledek, například některé změny z přecenění, kurzové rozdíly nebo změny hodnoty vybraných finančních nástrojů.

6.3 Výnosy

Vykazování výnosů ze smluv se zákazníky podle IFRS upravuje IFRS 15, který nahradil IAS 18 Výnosy a IAS 11 Smlouvy o zhotovení. Základním principem je vykázat výnos tak, aby zachytil převod příslibeného zboží nebo služby zákazníkovi v částce odpovídající protihodnotě, na kterou má účetní jednotka podle očekávání nárok.

Pětikrokový model IFRS 15:

- 1) identifikovat smlouvu se zákazníkem;
- 2) identifikovat jednotlivé povinnosti k plnění;
- 3) stanovit transakční cenu;
- 4) rozdělit transakční cenu mezi povinnosti k plnění;
- 5) vykázat výnos při splnění příslušné povinnosti k plnění.

V českém účetnictví se výnosy zachycují zejména podle věcné a časové souvislosti a pravidel vyhlášky č. 500/2002 Sb. a ČÚS č. 019 Náklady a výnosy. Rozdíly vůči IFRS 15 mohou vznikat například u dlouhodobých smluv, víceprvkových smluv, variabilní protihodnoty nebo smluv s významnou složkou financování.

6.4 Dlouhodobý hmotný majetek

Pro účetní vymezení hmotných movitých věcí jako dlouhodobého hmotného majetku nestanoví vyhláška č. 500/2002 Sb. univerzální částku 40 000 Kč. Majetek má zpravidla dobu použitelnosti delší než jeden rok a hranici ocenění stanoví účetní jednotka ve vnitřním předpisu s ohledem na významnost, povahu majetku a požadavek věrného a poctivého obrazu.

Účetní hranici je nutné odlišit od daňového vymezení hmotného majetku podle zákona o daních z příjmů. Daňová hranice a pravidla daňového odpisování neurčují automaticky účetní klasifikaci ani účetní dobu použitelnosti.

IAS 16 definuje pozemky, budovy a zařízení podle jejich využití pro výrobu, dodávky zboží nebo služeb, pronájem nebo administrativní účely a očekávaného používání po více než jedno období. IFRS nestanovují pevnou peněžní hranici; uplatňuje se významnost a účetní politika účetní jednotky.

6.5 Snížení hodnoty majetku

Podle IAS 36 nesmí být aktivum vykázáno ve vyšší částce, než je jeho zpětně ziskatelná hodnota. U běžných dlouhodobých aktiv se zpětně ziskatelná hodnota stanoví, existují-li náznaky snížení hodnoty. Každoroční test bez ohledu na existenci indikátorů se týká zejména goodwillu, nehmotných aktiv s neurčitou dobou použitelnosti a nehmotných aktiv, která dosud nejsou připravena k používání.

České účetní předpisy rovněž vyžadují zohlednit snížení hodnoty. Přejícné snížení se obvykle vyjadřuje opravnou položkou, zatímco trvalé snížení se promítá například do odpisového plánu, mimořádného odpisu nebo vyřazení. Český model však není totožný s konceptem zpětně ziskatelné hodnoty podle IAS 36.

6.6 Leasing

V českém účetnictví se běžný nájem a finanční leasing u nájemce zpravidla zachycují podle právního vlastnictví: podkladové aktivum zůstává v účetnictví pronajímatele a nájemce účtuje nájemné nebo leasingové splátky do nákladů v časové souvislosti. Konkrétní zachycení závisí na obsahu smlouvy a příslušných předpisech.

IFRS 16 používá u nájemce jednotný rozvahový model pro většinu leasingů. Nájemce vykazuje aktivum z práva k užívání podkladového aktiva a leasingový závazek. Výjimku lze využít zejména u krátkodobých leasingů a leasingů podkladových aktiv nízké hodnoty. Smlouva obsahuje leasing, pokud převádí právo kontrolovat užívání identifikovaného aktiva po určitou dobu výměnou za protihodnotu.

7 Připravovaný nový zákon o účetnictví

V Poslanecké sněmovně je projednáván vládní návrh nového zákona o účetnictví jako sněmovní tisk č. 63. Návrh byl předložen 12. prosince 2025, prvním čtením prošel 12. března 2026 a Rozpočtový výbor dne 30. dubna 2026 jeho projednávání přerušil. Ke dni 31. července 2026 není nový zákon schválen ani vyhlášen, a nelze proto uvádět závazné datum jeho účinnosti. Pro řešení účetních případů a zkouškové otázky je rozhodující platný zákon č. 563/1991 Sb. a související účinné předpisy, dokud nový zákon nenabude platnosti a účinnosti.

8 Shrnutí modulu

Účetnictví je uspořádaný informační systém, který zachycuje, třídí, oceňuje a vykazuje hospodářské jevy účetní jednotky. Poskytuje informace o majetku, závazcích, vlastním kapitálu, nákladech, výnosech, výsledku hospodaření a peněžních tocích. Jeho význam nespočívá pouze ve splnění zákonné evidenční povinnosti. Účetnictví plní informační, evidenční, kontrolní, rozhodovací, důkazní, daňovou a regulatorní funkci a vytváří podklady pro vlastníky, management, investory, věřitele, zaměstnance, stát i další uživatele. Finanční účetnictví zachycuje hospodaření účetní jednotky jako celku a směřuje k sestavení účetní závěrky, zatímco manažerské účetnictví slouží především vnitřnímu řízení, kalkulacím, rozpočtům a hodnocení odpovědnosti. Od účetnictví je nutné odlišovat daňovou evidenci fyzických osob a zákonem omezené jednoduché účetnictví vybraných nepodnikatelských subjektů.

Český účetní rámec je víceúrovňový. Základ tvoří právo Evropské unie, zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, prováděcí vyhlášky Ministerstva financí, České účetní standardy a vnitřní účetní předpisy účetní jednotky. Pro podnikatele účtující v soustavě podvojného účetnictví je klíčová vyhláška č. 500/2002 Sb. a České účetní standardy č. 001 až 023. Vnitřní směrnice konkretizují volby, které předpisy ponechávají účetní jednotce, například účtový rozvrh, odpisový plán nebo hranici významnosti. Účetní řešení se určuje podle účetních předpisů a ekonomické podstaty transakce; teprve následně se samostatně posuzují daňové dopady. Daňová pravidla proto nelze mechanicky přenášet do účetního zachycení.

Při vedení účetnictví a sestavení účetní závěrky se uplatňují základní účetní zásady. Věrný a poctivý obraz vyžaduje, aby účetní informace odpovídaly ekonomickému obsahu a byly užitečné pro rozhodování. Aktuální princip přiřazuje náklady a výnosy období, s nímž věcně a časově souvisejí, bez ohledu na okamžik úhrady nebo inkasa. Předpoklad nepřetržitého trvání vychází z pokračování činnosti účetní jednotky, přičemž významné nejistoty musí být zveřejněny. Stálost metod podporuje srovnatelnost mezi obdobími, zásada opatrnosti promítá předvídatelná rizika a ztráty bez vytváření skrytých rezerv, významnost určuje rozsah a podrobnost vykazovaných informací a zákaz kompenzace brání neoprávněnému vzájemnému započítávání aktiv a pasiv nebo nákladů a výnosů.

Mezinárodní standardy účetního výkaznictví vytváří IASB. Soubor IFRS Accounting Standards zahrnuje standardy IFRS, dosud účinné standardy IAS a interpretace IFRIC a SIC. IFRS Interpretations Committee podporuje jednotnou aplikaci standardů. Standard vydaný IASB se v Evropské unii nestává právně závazným automaticky. EFRAG nejprve poskytuje Evropské komisi odborné stanovisko, návrh přijetí posuzuje ARC a po kontrole Evropským parlamentem a Radou je standard nebo jeho změna přijat nařízením Komise. Proto je nutné rozlišovat standardy vydané IASB od IFRS přijatých Evropskou unií. Pro konsolidované účetní závěrky emitentů cenných papírů obchodovaných na evropském regulovaném trhu jsou IFRS přijaté EU povinné; v individuální účetní závěrce a u dalších konsolidujících jednotek je jejich použití možné nebo povinné pouze za podmínek § 19a a § 23a zákona o účetnictví. Použití IFRS současně neruší české povinnosti týkající se vedení záznamů, auditu, výroční zprávy, zveřejnění a odpovědnosti.

Česká úprava a IFRS se liší zejména mírou právní kodifikace, strukturou výkazů a postupy uznání a ocenění, nelze je však zjednodušit na protiklad historické ceny a reálné hodnoty. Oba rámce používají více oceňovacích základů. IFRS 15 upravuje výnosy ze smluv se zákazníky prostřednictvím pětikrokového modelu, IAS 36 porovnává účetní hodnotu aktiva se zpětně získatelnou hodnotou a IFRS 16 u nájemce u většiny leasingů vyžaduje vykázání aktiva z práva k užívání a leasingového závazku. Účetní hranici pro vybrané movité věci stanoví v českém účetnictví sama účetní jednotka s ohledem na významnost a věrný obraz; nejde automaticky o daňový limit. IFRS 18 byl do práva EU přijat nařízením Komise (EU) 2026/338 a použije se nejpozději pro období začínající 1. ledna 2027. Návrh nového českého zákona o účetnictví popsáný v materiálu je ke dni právního stavu pouze projednávaným návrhem, nikoli platným a účinným předpisem.

<i>Kritérium</i>	<i>Česká účetní úprava pro podnikatele</i>	<i>IFRS přijaté EU</i>
------------------	--	------------------------

<i>Právní základ</i>	Zákon č. 563/1991 Sb., vyhláška č. 500/2002 Sb. a ČÚS pro podnikatele.	Zákon č. 563/1991 Sb. (§ 19a a § 23a), nařízení č. 1606/2002 a nařízení Komise č. 2023/1803 ve znění změn.
<i>Povinné použití</i>	Účetní jednotky, které nemají zákonný důvod používat IFRS přijaté EU.	Zejména obchodní společnosti – emitenti investičních cenných papírů přijatých na evropském regulovaném trhu; pro konsolidaci podle § 23a.
<i>Dobrovolné použití IFRS</i>	Není založeno na libovolném rozhodnutí účetní jednotky.	Možné jen při splnění podmínek § 19a a § 23a, například při očekávaném zahrnutí do konsolidace podle IFRS.
<i>Oceňovací model</i>	Převážně historické ocenění; u zákonem vymezených položek také reálná hodnota a jiné základny.	Smíšený model podle jednotlivých standardů: pořizovací cena, amortizovaná hodnota, reálná hodnota, současná hodnota aj.
<i>Formát výkazů</i>	Podrobně upraven vyhláškou č. 500/2002 Sb.	Povinné součásti a minimální požadavky; větší flexibilita členění a prezentace.
<i>Výnosy</i>	Akruální princip, vyhláška č. 500/2002 Sb. a ČÚS č. 019.	IFRS 15 – pětikrokový model pro smlouvy se zákazníky.
<i>Dlouhodobý hmotný majetek</i>	Účetní hranici u movitých věcí stanoví účetní jednotka podle významnosti; daňová hranice je samostatná.	Bez pevné peněžní hranice; kritéria IAS 16 a významnost.
<i>Snížení hodnoty</i>	Opravné položky, úprava odpisů a další nástroje podle českých předpisů.	IAS 36 – porovnání účetní hodnoty se zpětně ziskatelnou hodnotou.
<i>Leasing u nájemce</i>	Zpravidla podle právního vlastnictví; podkladové aktivum zůstává u pronajímatele.	IFRS 16 – aktivum z práva k užívání a leasingový závazek u většiny leasingů.
<i>Audit a zveřejnění</i>	Podle zákona o účetnictví a zvláštních předpisů.	Použití IFRS samo o sobě nenahrazuje česká pravidla auditu a zveřejnění.

Základní a doporučené zdroje

Při studiu právních předpisů je vždy nutné používat jejich aktuální znění. U IFRS je nutné rozlišovat standardy vydané IASB a standardy přijaté Evropskou unií.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v aktuálním znění. <https://www.e-sbirka.cz/sb/1991/563>

Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví pro podnikatele účtující v soustavě podvojného účetnictví, v aktuálním znění. <https://www.e-sbirka.cz/sb/2002/500>

České účetní standardy pro podnikatele č. 001 až 023, v aktuálním znění. <https://www.mfcr.cz/cs/dane-a-ucetnictvi/ucetnictvi-a-ucetnictvi-statu/ucetnictvi-podnikatelu-a-neziskoveho-sek/ceske-ucetni-standardy-pro-podnikatele-a>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002 o uplatňování mezinárodních účetních standardů. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2002/1606/oj>

Nařízení Komise (EU) 2023/1803, kterým se přijímají některé mezinárodní účetní standardy, v aktuálním konsolidovaném znění. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1803/oj>

Nařízení Komise (EU) 2026/338, kterým se mění nařízení (EU) 2023/1803, pokud jde o IFRS 18. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2026/338/oj>

IFRS Foundation – vydané IFRS Accounting Standards a podpůrné materiály. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/>

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR – sněmovní tisk č. 63, vládní návrh nového zákona o účetnictví (pouze doplňkový, nezávazný zdroj). <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=63>

Doporučená odborná literatura

STEJSKALOVÁ, Irena. Finanční účetnictví pro manažery s netradičně pojatými případovými studiemi. 3., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021.

ŠTEKER, Karel a Milana OTRUSINOVÁ. Jak číst účetní výkazy: základy českého účetnictví a výkaznictví. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2021.

RANDÁKOVÁ, Monika. Finanční účetnictví v České republice po 1. 1. 2016: podnikatelské subjekty. Praha: Oeconomica, 2018.

Aktuální komentáře a odborné publikace musí být vždy používány společně s platným zněním právních předpisů a standardů.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vymezte pojem účetnictví a vysvětlete jeho informační, evidenční, kontrolní a rozhodovací funkci.
2. Rozlište finanční účetnictví, manažerské účetnictví, daňovou evidenci a jednoduché účetnictví.
3. Popište hierarchii právních předpisů, které upravují účetnictví podnikatelů v České republice.
4. Vysvětlete význam věrného a poctivého obrazu, aktuálního principu, předpokladu nepřetržitého trvání a významnosti.
5. Objasněte vztah mezi zákonem o účetnictví, vyhláškou č. 500/2002 Sb. a Českými účetními standardy.
6. Vysvětlete rozdíl mezi IAS, IFRS Accounting Standards a IFRS přijatými Evropskou unií.
7. Popište úlohu IASB, IFRS Interpretations Committee, EFRAG a ARC.
8. Popište jednotlivé kroky procesu přijetí nového IFRS do právního rámce Evropské unie.
9. Uveďte, kdy je v České republice použití IFRS povinné a kdy je lze použít dobrovolně.
10. Vysvětlete, proč nelze tvrdit, že IFRS používají vždy reálnou hodnotu a české účetnictví vždy historickou cenu.

11. Porovnejte sestavení účetní závěrky podle českých předpisů a IFRS, včetně přehledu o peněžních tocích a přehledu o změnách vlastního kapitálu.
12. Popište pětikrokový model IFRS 15 a uveďte, čím se může lišit od českého zachycení výnosů.
13. Vysvětlete rozdíl mezi účetní hranicí dlouhodobého hmotného majetku a daňovým vymezením hmotného majetku.
14. Porovnejte zachycení snížení hodnoty dlouhodobého majetku podle českých předpisů a IAS 36.
15. Porovnejte účetní zachycení leasingu u nájemce podle české úpravy a IFRS 16.
16. Vysvětlete, proč nelze projednávaný návrh nového zákona o účetnictví považovat za platný právní předpis.

Testové otázky

U každé otázky je správná právě jedna odpověď. Řešení je uvedeno za testem.

1) Který orgán vydává IFRS Accounting Standards?

- a) EFRAG
- b) ARC
- c) IASB
- d) Evropská komise

2) Které tvrzení nejlépe vystihuje vztah IAS a IFRS?

- a) IAS jsou evropské překlady IFRS.
- b) IAS byly vydávány před vznikem IASB a dosud účinné IAS jsou součástí souboru IFRS Accounting Standards.
- c) IAS jsou určeny pouze pro malé podniky.
- d) IFRS byly zrušeny a nahrazeny IAS.

3) Jaká je hlavní úloha EFRAG v procesu přijímání IFRS do práva EU?

- a) Vydává české účetní standardy.
- b) Poskytuje Evropské komisi odborné stanovisko k přijetí IFRS.
- c) Schvaluje auditory účetních jednotek.
- d) Vede účetnictví Evropské komise.

4) Kdy se standard vydaný IASB stává součástí právního rámce EU?

- a) Okamžikem zveřejnění IASB.
- b) Po překladu do češtiny.
- c) Po přijetí příslušného nařízení Evropskou komisí v rámci endorsement procesu.
- d) Po souhlasu jedné účetní jednotky.

5) Které tvrzení o oceňování podle IFRS je správné?

- a) IFRS vyžadují reálnou hodnotu u všech aktiv a závazků.
- b) IFRS používají smíšený oceňovací model podle jednotlivých standardů.
- c) IFRS zakazují historickou cenu.
- d) IFRS používají pouze daňovou hodnotu.

6) Jak se určuje účetní hranice pro vykázáni hmotné movité věci jako dlouhodobého hmotného majetku podle vyhlášky č. 500/2002 Sb.?

- a) Vždy činí 40 000 Kč.
- b) Vždy se rovná daňové hranici.
- c) Stanoví ji účetní jednotka s ohledem na významnost a věrný a poctivý obraz.

d) Určuje ji auditor po skončení období.

7) Který standard upravuje výnosy ze smluv se zákazníky?

- a) IAS 18
- b) IFRS 15
- c) IAS 36
- d) IFRS 16

8) Kdy se podle IAS 36 u běžného dlouhodobého aktiva posuzuje zpětně získatelná hodnota?

- a) Pouze při prodeji.
- b) Vždy každý měsíc.
- c) Zpravidla tehdy, existují-li náznaky snížení hodnoty.
- d) Nikdy, pokud je aktivum odpisováno.

9) Jaký je základní model nájemce podle IFRS 16?

- a) Veškeré leasingy se účtují jen jako běžné nájemné.
- b) Nájemce u většiny leasingů vykáže aktivum z práva k užívání a leasingový závazek.
- c) Aktivum vždy vykazuje pouze výrobce.
- d) Leasing se neuvádí v účetní závěrce.

10) Které tvrzení o přehledu o peněžních tocích podle české úpravy je správné?

- a) Je vždy dobrovolný pro všechny obchodní společnosti.
- b) Je součástí účetní závěrky obchodních společností, ale malé a mikro účetní jednotky jej nemusí sestavovat.
- c) Je zakázán.
- d) Sestavují jej pouze fyzické osoby vedoucí daňovou evidenci.

11) Který předpis přijal IFRS 18 do práva EU?

- a) Vyhláška č. 500/2002 Sb.
- b) Nařízení Komise (EU) 2026/338.
- c) Zákon o obchodních korporacích.
- d) Směrnice 2006/43/ES.

12) Jaký je právní stav nového zákona o účetnictví ke dni 31. 7. 2026?

- a) Je účinný od 1. 1. 2025.
- b) Je účinný od 1. 1. 2027.
- c) Jde o projednávaný vládní návrh, který dosud nebyl schválen a vyhlášen.
- d) Byl zrušen Ústavním soudem.

Řešení testu

Správné odpovědi

1c, 2b, 3b, 4c, 5b, 6c, 7b, 8c, 9b, 10b, 11b, 12c

II. kapitola

Účetní kategorie a pojmy, Informační výstupy z účetnictví

Abstrakt

Modul objasňuje, kdo je účetní jednotkou, jak se určuje účetní období a jak česká legislativa rozlišuje mikro, malé, střední a velké účetní jednotky. Vysvětluje praktické dopady kategorizace na rozsah účetnictví, sestavení účetní závěrky, povinný audit, výroční zprávu a zveřejňování účetních dokumentů. Samostatná pozornost je věnována vybraným účetním jednotkám, účetním dokladům a průkaznosti účetních záznamů v listinné i elektronické podobě. Modul dále popisuje vznik účetní jednotky, otevření účetních knih, sestavení zahajovací rozvahy a základní účtování vkladů do obchodní společnosti. Výklad propojuje právní požadavky se standardizací informačních výstupů a ukazuje, jak velikost, právní forma a veřejný zájem ovlivňují rozsah účetních povinností.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.02

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Účetní kategorie a pojmy, informační výstupy z účetnictví. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 26–39). European Research Center, s.r.o. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.02>

Právní stav

Text vychází z právních předpisů účinných ke dni 31. července 2026. Hranice kategorií účetních jednotek a pravidla povinného auditu jsou uvedeny ve znění účinném od 1. ledna 2026. Projednávaný návrh nového zákona o účetnictví je výslovně odlišen od platného práva.

Cíl modulu	Vymezit účetní jednotky, účetní období a kategorie účetních jednotek; vysvětlit dopady kategorizace na rozsah vedení účetnictví, účetní závěrku, audit, výroční zprávu a zveřejňování; objasnit požadavky na účetní doklady a zahájení účetnictví obchodní korporace.
Klíčová slova	účetní jednotka, účetní období, mikro účetní jednotka, malá účetní jednotka, střední účetní jednotka, velká účetní jednotka, audit, výroční zpráva, zveřejnění, účetní doklad, zahajovací rozvaha, vybraná účetní jednotka
Výstupy z učení	Student určí, zda je subjekt účetní jednotkou, zařadí podnik do správné kategorie, vyvodí základní výkazní a zveřejňovací povinnosti, zkontroluje náležitosti účetního dokladu a sestaví jednoduchou zahajovací rozvahu obchodní společnosti.

1 Úvod: proč se účetní jednotky kategorizují

Účetní předpisy nestanovují všem subjektům totožný rozsah povinností. Rozlišují, kdo je účetní jednotkou, v jakém rozsahu vede účetnictví, jak podrobnou účetní závěrku sestavuje, zda ji musí

nechat ověřit auditorem a které dokumenty zveřejňuje. Účelem tohoto odstupňování je zachovat dostatečnou informační hodnotu účetních výstupů, aniž by byly malé subjekty zatíženy stejně jako velké podniky nebo subjekty veřejného zájmu.

Základním předpisem je zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Pro podnikatele účtující v soustavě podvojného účetnictví jej provádí zejména vyhláška č. 500/2002 Sb. a České účetní standardy pro podnikatele. Při řešení konkrétního případu je proto nutné postupovat v pořadí: nejprve určit účetní jednotku a použitelný právní rámec, následně kategorii a teprve poté rozsah jednotlivých povinností.

Důležitá terminologie

Pojem účetní jednotka označuje osobu nebo jiný subjekt, na který zákon o účetnictví dopadá. Nejde o synonymum podnikatele. Účetními jednotkami jsou například také nepodnikatelské právnické osoby, organizační složky státu, územní samosprávné celky, svěřenské fondy a další zákonem vymezené subjekty.

2 Kdo je účetní jednotkou

2.1 Právnické osoby a zahraniční subjekty

Právnické osoby se sídlem na území České republiky jsou účetními jednotkami bez ohledu na to, zda je jejich hlavním účelem podnikání. Povinnost se proto vztahuje nejen na obchodní společnosti a družstva, ale také například na spolky, nadace, ústavy, společenství vlastníků jednotek nebo příspěvkové organizace. Rozhodující je právní osobnost a sídlo v České republice, nikoli dosažený obrát či existence zisku.

Zahraniční právnické osoby a zahraniční jednotky podléhají českému zákonu o účetnictví v rozsahu stanoveném § 1, zejména pokud na území České republiky podnikají nebo vykonávají jinou činnost podle zvláštních právních předpisů. Jejich česká organizační složka přitom není samostatnou právnickou osobou, ale může být samostatně sledovanou částí zahraničního subjektu pro účely českých povinností.

2.2 Fyzické osoby – podnikatelé

Fyzická osoba podnikatel se stává účetní jednotkou zejména tehdy, pokud je zapsána v obchodním rejstříku, pokud za bezprostředně předcházející kalendářní rok překročí zákonný obrát 25 000 000 Kč, pokud jí vedení účetnictví uloží zvláštní právní předpis nebo pokud se pro vedení účetnictví dobrovolně rozhodne. Zákon obsahuje také další zvláštní případy, například účast fyzické osoby ve společnosti, v níž je alespoň jeden společník účetní jednotkou.

Fyzická osoba, která vede účetnictví dobrovolně, zpravidla zahájí vedení účetnictví od prvního dne následujícího účetního období; může se však rozhodnout vést účetnictví již ode dne zahájení podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti. S výjimkou ukončení činnosti lze vedení účetnictví ukončit nejdříve po pěti po sobě jdoucích účetních obdobích. Dobrovolná volba tedy není krátkodobou administrativní možností, kterou lze každý rok libovolně měnit.

3 Účetnictví, daňová evidence a jednoduché účetnictví

Daňová evidence podle zákona o daních z příjmů není účetnictvím. Slouží především ke zjištění základu daně fyzické osoby a sleduje příjmy, výdaje, majetek a dluhy. Naproti tomu účetnictví pracuje s podvojnými zápisy, náklady a výnosy a sestavením účetní závěrky.

Jednoduché účetnictví je zvláštní režim upravený přímo zákonem o účetnictví. Mohou jej při splnění všech zákonných podmínek používat pouze vyjmenované nepodnikatelské účetní jednotky, například některé spolky, odborové organizace, církve nebo honební společenstva. Podmínkami jsou mimo jiné neplátcovství DPH, příjmy nejvýše 3 000 000 Kč a majetek nejvýše 3 000 000 Kč. **Jednoduché účetnictví tedy není obecnou alternativou pro obchodní společnosti nebo běžné podnikatele.**

4 Účetní období

Účetní období je časový úsek, za který účetní jednotka vede účetnictví a sestavuje řádnou účetní závěrku. Zpravidla trvá dvanáct nepřetržitě po sobě jdoucích měsíců. Kalendářní rok začíná 1. ledna a končí 31. prosince. Hospodářský rok začíná prvním dnem jiného kalendářního měsíce než ledna a trvá dvanáct měsíců.

Při vzniku, zániku, změně účetního období nebo při některých přeměnách může být účetní období kratší nebo delší než dvanáct měsíců. Volbu hospodářského roku a jeho změnu je nutné uskutečnit v režimu § 3 zákona o účetnictví a včas oznámit správci daně. Účetní období nesmí být zaměňováno se zdaňovacím obdobím DPH nebo s kalendářním rokem používaným pro jiné evidenční účely.

Vybrané účetní jednotky a další subjekty napojené na veřejné rozpočty používají kalendářní rok, pokud zvláštní úprava nepřipouští jiný postup. Důvodem je zejména vazba účetních informací na rozpočtový proces a konsolidaci účetních výkazů za Českou republiku.

5 Kategorie účetních jednotek

Účetní jednotky se podle § 1b zákona o účetnictví člení na mikro, malé, střední a velké. Kategorizace vychází ze tří ukazatelů: aktiva celkem, roční úhrn čistého obrátu a průměrný počet zaměstnanců v průběhu účetního období. Hranice uvedené níže jsou účinné od 1. ledna 2026.

KATEGORIE	AKTIVA CELKEM	ČISTÝ OBRAT	POČET ZAM.	ZÁKLADNÍ PRAVIDLO
MIKRO	11 mil. Kč	22 mil. Kč	10	Nepřekročí alespoň 2 ze 3 hranic.
MALÁ	120 mil. Kč	240 mil. Kč	50	Není mikro a nepřekročí alespoň 2 ze 3 hranic.
STŘEDNÍ	600 mil. Kč	1,2 mld. Kč	250	Není mikro ani malá a nepřekročí alespoň 2 ze 3 hranic.
VELKÁ	—	—	—	Překročí alespoň 2 hranice stanovené pro střední jednotku.

Subjekt veřejného zájmu a vybraná účetní jednotka se považují vždy za velkou účetní jednotku, bez ohledu na skutečnou výši aktiv, obrátu nebo počet zaměstnanců. Toto zákonné zařazení však

samo o sobě neznamená, že se na každou vybranou účetní jednotku automaticky vztahuje stejná auditní povinnost jako na podnikatelskou velkou účetní jednotku.

5.1 Význam jednotlivých ukazatelů

Aktiva celkem představují úhrn aktiv vykázaný v rozvaze podle pravidel zákona a příslušné prováděcí vyhlášky.

Roční úhrn čistého obrátu vychází z výnosů z prodeje výrobků a zboží a z poskytování služeb; u účetního období kratšího nebo delšího, než dvanáct měsíců se pro kategorizaci přepočítává na roční hodnotu.

Průměrný počet zaměstnanců se stanoví podle metodiky upravené prováděcím právním předpisem; nejde pouze o počet osob evidovaných k rozvahovému dni.

5.2 Zařazení v prvním období a změna kategorie

V prvním účetním období po vzniku nebo zahájení činnosti postupuje účetní jednotka podle kategorie, u níž lze důvodně předpokládat, že její podmínky splní k rozvahovému dni prvního období. Po skončení období se posouzení ověří podle skutečných hodnot.

Změna kategorie se neprovádí po jediném krátkodobém výkyvu. Jestliže účetní jednotka ve dvou po sobě následujících rozvahových dnech překročí nebo přestane překračovat dvě rozhodné hranice, změni kategorii od počátku bezprostředně následujícího účetního období. Pravidlo se použije pro přechod směrem nahoru i dolů.

Příklad přechodu

Malá účetní jednotka překročí ve dvou po sobě jdoucích řádných účetních závěrkách dvě hranice pro malou jednotku. Od prvního dne následujícího účetního období se zařadí jako střední účetní jednotka. Jednorázové překročení v jednom roce samo o sobě kategorii nezmění.

6 Dopady kategorizace

Kategorie ovlivňuje rozsah účetní závěrky, možnost zjednodušeného rozsahu vedení účetnictví, povinný audit, výroční zprávu, zveřejňování i některé další informační povinnosti. Jednotlivé dopady je nutné posuzovat společně se zákonem, vyhláškou č. 500/2002 Sb. a případnými zvláštními předpisy.

Oblast	Základní dopad
Vedení účetnictví	Plný rozsah je základní režim. Některé mikro a malé jednotky bez auditu mohou při splnění § 9 použít zjednodušený rozsah.
Rozvaha a výkaz zisku a ztráty	Rozsah výkazů se řídí kategorií, právní formou a auditní povinností podle vyhlášky č. 500/2002 Sb.
Přehled o peněžních tocích a změnách vlastního kapitálu	Obchodní společnosti je obecně sestavují; malé a mikro účetní jednotky jsou od této povinnosti osvobozeny.

Povinný audit	Podle zákona o účetnictví zejména střední a velké účetní jednotky; u vybraných účetních jednotek platí zákonná výjimka, nejsou-li subjektem veřejného zájmu. Audit může uložit zvláštní zákon.
Výroční zpráva	Vyhotovují ji účetní jednotky, které mají povinnost auditu, nestanoví-li zvláštní předpis jinak.
Zveřejnění	Jednotky zapsané ve veřejném rejstříku ukládají předepsané dokumenty do sbírky listin; rozsah zveřejnění se liší podle kategorie a auditu.

6.1 Plný a zjednodušený rozsah vedení účetnictví

Základním pravidlem je vedení účetnictví v plném rozsahu. Zjednodušený rozsah mohou využít jen účetní jednotky splňující podmínky § 9 zákona. U právnických osob jde zejména o vyjmenované formy malých nebo mikro účetních jednotek, které nemají povinný audit; samotná malá velikost tedy automaticky neopravňuje každou obchodní společnost k libovolnému zjednodušení.

Zjednodušený rozsah neznamena vedení jednoduchého účetnictví. Stále jde o podvojný účetnictví, pouze s některými zákonem dovolenými úlevami, například v organizaci účetních knih nebo v použití některých účetních metod. Účetní závěrka se sestavuje podle pravidel příslušné prováděcí vyhlášky.

6.2 Účetní závěrka

Účetní závěrka obsahuje rozvahu, výkaz zisku a ztráty a přílohu. U obchodních společností zahrnuje také přehled o peněžních tocích a přehled o změnách vlastního kapitálu; malé a mikro účetní jednotky tyto dva přehledy sestavovat nemusí. Účetní závěrka se sestavuje v plném nebo zkráceném rozsahu podle zákona a vyhlášky č. 500/2002 Sb.

Pojmy plný rozsah vedení účetnictví a účetní závěrka v plném rozsahu nejsou totožné. První se týká způsobu vedení účetnictví podle § 9, druhý formy a podrobnosti výkazů podle § 18 a vyhlášky. Účetní jednotka musí vždy posoudit oba režimy odděleně.

6.3 Povinný audit a výroční zpráva

Podle § 20 zákona o účetnictví mají povinnost auditu řádné nebo mimořádné účetní závěrky střední účetní jednotky a velké účetní jednotky. U velkých vybraných účetních jednotek, které nejsou subjekty veřejného zájmu, zákon stanoví výjimku; povinnost však může vyplývat ze zvláštního právního předpisu. Audit mohou zvláštní zákony vyžadovat také u jiných subjektů.

Účetní jednotka s povinným auditem vyhotovuje výroční zprávu. Jejím účelem je uceleně, vyváženě a komplexně informovat o vývoji výkonnosti, činnosti a hospodářském postavení. Výroční zpráva obsahuje účetní závěrku a zprávu auditora a další zákonem požadované informace. U středních jednotek je rozsah některých nefinančních informací zjednodušen.

7 Zveřejňování účetní závěrky a výroční zprávy

Účetní jednotky zapsané ve veřejném rejstříku zveřejňují účetní závěrku a případnou výroční zprávu uložením do sbírky listin. Zveřejňuje se účetní závěrka v rozsahu, v jakém byla sestavena.

Účetní jednotka s povinným auditem zveřejní závěrku v rozsahu a znění, v němž byla ověřena auditorem.

Auditované účetní jednotky zveřejní účetní závěrku a výroční zprávu do 30 dnů poté, co byly splněny obě podmínky – ověření auditorem a schválení příslušným orgánem. Nejzazší lhůtou je dvanáct měsíců od rozvahového dne, a to i tehdy, pokud závěrka dosud nebyla schválena. Také ostatní jednotky zapsané ve veřejném rejstříku musí splnit zveřejnění nejpozději do dvanácti měsíců od rozvahového dne.

Malé a mikro účetní jednotky, které nemají povinnost auditu, nemusí zveřejňovat výkaz zisku a ztráty, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Tato úleva se týká zveřejnění, nikoli povinnosti výkaz zisku a ztráty sestavit jako součást účetní závěrky.

Schválení závěrky

Není správné tvrdit, že každá účetní jednotka musí před schválením automaticky uložit „nezkontrolovanou“ verzi a po schválení ji nahradit. Zákon stanoví konečné lhůty a u auditovaných jednotek vazbu na audit a schválení; při nesplnění obou podmínek se použije nejzazší dvanáctiměsíční lhůta.

7.1 Sankce za nezveřejnění

Nezveřejnění účetní závěrky nebo výroční zprávy může být přestupkem podle zákona o účetnictví. Pokuta může dosáhnout až 3 % hodnoty aktiv celkem. Vedle toho může rejstříkový soud podle zákona o veřejných rejstřících po marné výzvě uložit pořádkovou pokutu až 100 000 Kč. Při opakovaném neplnění a závažném ohrožení zájmu třetích osob může soud za zákonných podmínek zahájit řízení o zrušení zapsané osoby s likvidací.

Sankční režimy se mohou uplatnit souběžně, protože sledují rozdílné povinnosti. Vedle finančních sankcí má nezveřejnění praktické následky: zhoršuje informační pozici věřitelů a obchodních partnerů a může negativně ovlivnit úvěrové hodnocení nebo účast ve veřejných zakázkách.

8 Vybrané účetní jednotky

Vybranými účetními jednotkami jsou podle § 1 odst. 3 zákona o účetnictví organizační složky státu, státní fondy podle rozpočtových pravidel, územní samosprávné celky, dobrovolné svazky obcí, příspěvkové organizace, veřejné kulturní instituce a zdravotní pojišťovny. Zákon je pro účely kategorizace považuje vždy za velké účetní jednotky.

Vybrané účetní jednotky používají odlišný prováděcí rámec než podnikatelé. Pro většinu z nich je klíčová vyhláška č. 410/2009 Sb. a České účetní standardy pro některé vybrané účetní jednotky. Technické předávání účetních záznamů do Centrálního systému účetních informací státu upravuje zejména vyhláška č. 383/2009 Sb.; požadavky na účetní konsolidaci státu upravuje vyhláška č. 312/2014 Sb.

Účetní závěrku vybrané účetní jednotky nelze ztotožňovat s rozpočtovými výkazy. Rozvaha, výkaz zisku a ztráty, příloha a případné další účetní přehledy jsou účetními výkazy. Výkazy pro hodnocení plnění rozpočtu mohou být vyžadovány rozpočtovými předpisy a předávány v jiném režimu. Také nelze obecně tvrdit, že vybrané účetní jednotky nepodléhají auditu: základní zákon stanoví

výjimku pro velké vybrané jednotky, které nejsou subjekty veřejného zájmu, avšak zvláštní zákon může požadovat audit, přezkoumání hospodaření nebo jinou formu externí kontroly.

Ve veřejném sektoru se vedle účetních kontrol uplatňuje finanční kontrola, interní audit, přezkoumání hospodaření územních celků a kontrolní působnost Nejvyššího kontrolního úřadu v rozsahu stanoveném právními předpisy. Tyto kontrolní mechanismy nejsou navzájem zaměnitelné.

9 Účetní doklady a účetní záznamy

Účetní jednotka zachycuje účetní případy účetními doklady a provádí účetní zápisy pouze na základě průkazných účetních záznamů. Účetní doklad nemusí být jediným listem nebo jediným datovým souborem; zákon připouští, aby jeho náležitosti byly obsaženy ve více propojených účetních záznamech, jestliže je jejich vzájemná vazba nezaměnitelná.

Účetní doklad musí podle § 11 obsahovat:

- označení účetního dokladu;
- obsah účetního případu a jeho účastníky;
- peněžní částku, nebo informaci o ceně za měrnou jednotku a vyjádření množství;
- okamžik vyhotovení účetního dokladu;
- okamžik uskutečnění účetního případu, není-li shodný s okamžikem vyhotovení;
- podpisový záznam osoby odpovědné za účetní případ a podpisový záznam osoby odpovědné za jeho zaúčtování.

Doklad se vyhotovuje bez zbytečného odkladu po zjištění zachycovaných skutečností. Podpisovým záznamem není pouze ruční podpis. Může jím být také uznávaný elektronický podpis nebo jiný průkazný technický záznam, který jednoznačně prokazuje původ a odpovědnou osobu. Účetní jednotka musí ve vnitřním předpisu nastavit oprávnění, povinnosti a odpovědnost osob při schvalování a zaúčtování.

9.1 Listinná a elektronická forma

Zákon pohlíží na listinné, technické a smíšené účetní záznamy rovnocenně, pokud jsou zajištěny průkaznost, neměnnost, čitelnost a ochrana záznamů. Elektronická faktura proto může být plnohodnotným účetním dokladem. Samotný formát PDF, JPG nebo jiný formát však nezaručuje průkaznost; rozhodující je obsah dokladu, vazba na skutečný účetní případ, schvalovací stopa a schopnost účetní jednotky prokázat původ a neporušenost záznamu.

Praktická zásada

Účetní doklad a daňový doklad nejsou vždy totéž. Jeden dokument může splňovat požadavky obou režimů, ale náležitosti účetního dokladu se posuzují podle zákona o účetnictví a náležitosti daňového dokladu podle zákona o DPH.

10 Zahájení účetnictví obchodní společnosti

10.1 Založení a vznik

Obchodní společnost je založena přijetím zakladatelského právního jednání, ale jako právnická osoba zpravidla vzniká až zápisem do veřejného rejstříku. Účetní jednotkou se stává ke dni svého vzniku. Před vznikem společnosti proto nelze bez dalšího účtovat v jejích účetních knihách, jako by již právně existovala. Jednání zakladatelů před vznikem se po vzniku posoudí podle soukromého práva a podle toho, zda je společnost převzala.

Ke dni vzniku společnost otevře účetní knihy a sestaví zahajovací rozvahu. Ta zachycuje splacené vklady, pohledávku za nesplacenými vklady, zapsaný základní kapitál, případné emisní nebo vkladové ážio a další aktiva či dluhy, které společnost při vzniku právně převzala. Zahajovací rozvaha musí být vyrovnaná: aktiva se rovnají pasivům.

10.2 Účty vlastního kapitálu při vzniku

411 – Základní kapitál: vykazuje základní kapitál zapsaný ve veřejném rejstříku.

412 – Ážio: zachycuje emisní nebo vkladové ážio, tedy rozdíl mezi emisní cenou či hodnotou vkladu určenou zakladatelským právním jednáním a částí připadající na základní kapitál.

353 – Pohledávky za upsaný vlastní kapitál: zachycuje nesplacenou část upsaných vkladů.

419 – Změny základního kapitálu: používá se zejména u již existující společnosti pro změny základního kapitálu, které dosud nebyly zapsány ve veřejném rejstříku; není nutným „přechodným účtem“ pro základní kapitál při samotném vzniku společnosti.

Náklady související se založením společnosti se automaticky nevykazují jako náklady příštích období. Jestliže společnost po svém vzniku převezme povinnost uhradit prokazatelné výdaje zakladatele, účtuje podle povahy plnění do příslušného nákladu nebo pořizovací ceny aktiva a současně vykáže dluh vůči zakladateli. Účet 381 lze použít jen tehdy, pokud plnění skutečně věcně a časově souvisí s budoucím obdobím.

10.3 Příklad zahajovací rozvahy

Společnost TXXX, s. r. o., vznikla zápisem do veřejného rejstříku dne 1. října 2026. Zakladatelské právní jednání stanoví základní kapitál 450 000 Kč a vkladové ážio 20 000 Kč:

- **společník A** upsal vklad 200 000 Kč, z něhož před vznikem splatil 120 000 Kč na bankovní účet správce vkladu; 80 000 Kč zůstává nesplaceno;
- **společník B** vložil stroj oceněný na 220 000 Kč; 200 000 Kč se započítává na jeho vklad a 20 000 Kč představuje vkladové ážio;
- **společník C** splatil peněžitý vklad 50 000 Kč v hotovosti.

Položka aktiv	Částka	Položka pasiv	Částka
Stroj	220 000 Kč	Základní kapitál	450 000 Kč
Bankovní účet	120 000 Kč	Vkladové ážio	20 000 Kč
Pokladna	50 000 Kč		

Pohledávka za upsaný vlastní kapitál 80 000 Kč			
Aktiva celkem	470 000 Kč	Pasiva celkem	470 000 Kč

Po pozdějším splacení zbývajícího vkladu 80 000 Kč společnost zaúčtuje přírůstek peněz na bankovním účtu proti snížení pohledávky za upsaný vlastní kapitál: MD 221 / D 353. Základní kapitál se tím nemění, protože byl v plně zapsané výši vykázan již v zahajovací rozvaze.

11 Shrnutí modulu

Pojem účetní jednotka je zákonnou kategorií a není totožný s pojmem podnikatel. Účetními jednotkami jsou zejména právnické osoby se sídlem v České republice, organizační složky zahraničních osob a další subjekty vymezené § 1 zákona o účetnictví. Fyzická osoba podnikatel se stává účetní jednotkou zejména zápisem do obchodního rejstříku, překročením zákonného obratu, zvláštní zákonnou povinností nebo dobrovolným rozhodnutím vést účetnictví. Dobrovolné vedení účetnictví není krátkodobou volbou, kterou lze libovolně ukončit po několika měsících. Fyzické osoby, které nejsou účetními jednotkami, mohou pro účely daně z příjmů vést daňovou evidenci; jednoduché účetnictví je naopak zvláštním režimem pouze pro zákonem vymezené nepodnikatelské účetní jednotky.

Účetní období zpravidla trvá dvanáct měsíců a může odpovídat kalendářnímu nebo hospodářskému roku. Kratší nebo delší období připadá v úvahu v zákonem stanovených situacích, například při vzniku, zániku, přeměně nebo změně účetního období. Zařazení účetní jednotky do kategorie mikro, malé, střední nebo velké se posuzuje podle tří ukazatelů: hodnoty aktiv, ročního úhrnu čistého obratu a průměrného počtu zaměstnanců. Od roku 2026 činí hranice mikro účetní jednotky 11 mil. Kč aktiv, 22 mil. Kč obratu a 10 zaměstnanců; hranice malé jednotky 120 mil. Kč, 240 mil. Kč a 50 zaměstnanců; hranice střední jednotky 600 mil. Kč, 1,2 mld. Kč a 250 zaměstnanců. Kategorie se určuje podle překročení nebo nepřekročení alespoň dvou ze tří kritérií. Změna kategorie se standardně projeví až po dvou po sobě následujících rozvahových dnech a od následujícího účetního období, což omezuje účelové kolísání povinností.

Kategorizace ovlivňuje rozsah vedení účetnictví, podobu účetní závěrky, audit, výroční zprávu a zveřejňování. Je nutné rozlišovat vedení účetnictví ve zjednodušeném rozsahu od sestavení účetní závěrky ve zkráceném rozsahu, protože jde o dva rozdílné instituty. Obchodní společnosti obecně sestavují rozvahu, výkaz zisku a ztráty a přílohu a za zákonných podmínek také přehled o peněžních tocích a přehled o změnách vlastního kapitálu; mikro a malé jednotky mají v této oblasti úlevy. Střední a velké účetní jednotky mají obecně povinný audit, s výjimkami a zvláštními režimy. Auditovaná účetní jednotka zveřejňuje účetní závěrku a výroční zprávu ve sbírce listin do třiceti dnů po auditu a schválení, nejpozději však do dvanácti měsíců od rozvahového dne. Nezveřejnění je samostatným porušením, které může vést k pokutám podle účetních i rejstříkových pravidel.

Vybrané účetní jednotky, například organizační složky státu, územní samosprávné celky a některé příspěvkové organizace, podléhají zvláštnímu účetnímu rámci. Jejich účetní závěrku nelze zaměňovat s rozpočtovými výkazy. Bez ohledu na typ účetní jednotky musí být účetnictví průkazné a opřené o účetní záznamy. Účetní doklad obsahuje označení dokladu, obsah účetního případu a jeho účastníky, peněžní částku nebo údaje umožňující její určení, okamžik vyhotovení, okamžik

uskutečnění účetního případu a podpisové záznamy odpovědných osob. Razítko dodavatele není samo o sobě povinnou náležitostí. Doklad může být listinný, technický nebo smíšený. Elektronický soubor je rovnocenný listině, jestliže je zajištěna jeho věrohodnost, neporušenost obsahu, čitelnost, ochrana a průkazná schvalovací a kontrolní stopa; samotný obrázek bez návazných kontrol tyto podmínky automaticky nesplňuje.

U obchodní společnosti je nutné odlišit založení od právního vzniku. Účetní knihy se otevírají ke dni vzniku společnosti a k témuž dni se sestavuje zahajovací rozvaha. Ta zachycuje splacené peněžité a nepeněžité vklady, pohledávku za nesplacenými vklady, zapsaný základní kapitál a případné ážio. Účet 353 se používá pro pohledávky za upsaný vlastní kapitál, tedy pro nesplacenou část vkladů. Účet 419 není obecným účtem pro základní kapitál při prvotním vzniku společnosti; slouží zejména k zachycení změn základního kapitálu existující společnosti, které dosud nebyly zapsány ve veřejném rejstříku.

POJEM	PODSTATA
ÚČETNÍ JEDNOTKA	Subjekt vymezený § 1 zákona o účetnictví; pojem je širší než podnikatel.
FYZICKÁ OSOBA PODNIKATEL	Účetnictví zejména při zápisu v obchodním rejstříku, překročení obratu 25 mil. Kč, zvláštní zákonné povinnosti nebo dobrovolné volbě.
ÚČETNÍ OBDOBÍ	Zpravidla 12 měsíců; kalendářní nebo hospodářský rok, s výjimkami při vzniku, zániku a dalších zákonných situacích.
KATEGORIE OD ROKU 2026	Mikro 11/22/10; malá 120/240/50; střední 600/1 200/250; velká překračuje alespoň dvě střední hranice.
ZMĚNA KATEGORIE	Po dvou po sobě následujících rozvahových dnech; změna od následujícího účetního období.
AUDIT	Střední a velké jednotky, s výjimkami a zvláštními režimy; zvláštní zákon může rozsah rozšířit.
ZVEŘEJNĚNÍ	Veřejný rejstřík a sbírka listin; auditované jednotky 30 dnů po auditu a schválení, nejpozději 12 měsíců od rozvahového dne.
ÚČETNÍ DOKLAD	Musí obsahovat šest skupin náležitostí podle § 11; může být listinný, technický nebo smíšený.
ZAHAJOVACÍ ROZVAHA	Sestavuje se ke dni vzniku; obsahuje splacené i nesplacené vklady, zapsaný kapitál a případné ážio.

Základní a doporučené zdroje

Právní předpisy je nutné používat v aktuálním znění. Odborná literatura nemůže nahradit kontrolu účinného textu zákona, vyhlášky a Českých účetních standardů.

1. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v aktuálním znění. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/1991/563>
2. Vyhláška č. 500/2002 Sb. pro podnikatele účtující v soustavě podvojného účetnictví, v aktuálním znění. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2002/500>

3. Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, v aktuálním znění. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2013/304>
4. Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, v aktuálním znění. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2012/90>
5. České účetní standardy pro podnikatele, zejména ČÚS č. 001, 002 a 012. <https://www.mfcr.cz/cs/dane-a-ucetnictvi/ucetnictvi-a-ucetnictvi-statu/ucetnictvi-podnikatelu-a-neziskoveho-sek/ceske-ucetni-standardy-pro-podnikatele-a>
6. Vyhláška č. 410/2009 Sb. pro některé vybrané účetní jednotky. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2009/410>
7. Vyhláška č. 383/2009 Sb. o účetních záznamech v technické formě vybraných účetních jednotek. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2009/383>
8. Vyhláška č. 312/2014 Sb. o podmínkách sestavení účetních výkazů za Českou republiku. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2014/312>
9. Poslanecká sněmovna – sněmovní tisk č. 63, návrh nového zákona o účetnictví; pouze doplňkový legislativní zdroj. <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=63>

Doporučená odborná literatura

STEJSKALOVÁ, Irena. Finanční účetnictví pro manažery s netradičně pojatými případovými studiemi. 3., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021.

ŠTEKER, Karel a Milana OTRUSINOVÁ. Jak číst účetní výkazy: základy českého účetnictví a výkaznictví. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2021.

Aktuální vydání publikace Abeceda účetnictví pro podnikatele. Olomouc: ANAG.

Aktuální komentář k zákonu o účetnictví a k vyhlášce č. 500/2002 Sb.; vždy společně s účinným textem právních předpisů.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vysvětlíte, proč není pojem účetní jednotka totožný s pojmem podnikatel.
2. Uveďte hlavní situace, ve kterých se fyzická osoba podnikatel stává účetní jednotkou.
3. Rozlište účetnictví, daňovou evidenci a jednoduché účetnictví.
4. Definujte kalendářní a hospodářský rok a uveďte situace, kdy může být účetní období kratší nebo delší než 12 měsíců.
5. Uveďte tři ukazatele používané ke kategorizaci účetních jednotek a aktuální hranice pro mikro, malou a střední účetní jednotku.
6. Vysvětlíte pravidlo dvou po sobě následujících rozvahových dnů při změně kategorie.
7. Jaké jsou základní dopady zařazení účetní jednotky do střední nebo velké kategorie?
8. Rozlište vedení účetnictví ve zjednodušeném rozsahu a sestavení účetní závěrky ve zkráceném rozsahu.
9. Popište lhůty zveřejnění účetní závěrky auditované účetní jednotky.
10. Uveďte sankce, které mohou následovat při dlouhodobém nezveřejňování účetních závěrek.
11. Vyjmenujte vybrané účetní jednotky a vysvětlíte, proč nelze jejich účetní závěrku zaměňovat s rozpočtovými výkazy.
12. Vyjmenujte všechny povinné náležitosti účetního dokladu podle § 11 zákona o účetnictví.
13. Vysvětlíte, za jakých podmínek může být elektronický dokument průkazným účetním dokladem.
14. Vysvětlíte rozdíl mezi založením a vznikem obchodní společnosti z hlediska účetnictví.
15. Sestavte zahajovací rozvahu společnosti, která má splacené peněžité vklady 300 000 Kč, nepeněžitý vklad 150 000 Kč, nesplacené vklady 50 000 Kč a zapsaný základní kapitál 480 000 Kč; určete případné ážio.

Testové otázky

U každé otázky je správná právě jedna odpověď. Řešení je uvedeno za testem.

- 1) **Který subjekt je účetní jednotkou bez ohledu na výši obrátu?**
 - a) OSVČ nezapsaná v obchodním rejstříku
 - b) Společnost s ručením omezeným se sídlem v ČR
 - c) Příležitostný prodejce
 - d) Zaměstnanec bez podnikání
- 2) **Které tvrzení o dobrovolném vedení účetnictví fyzickou osobou je správné?**
 - a) Lze je ukončit po třech měsících
 - b) Vždy začíná dnem rozhodnutí uprostřed roku
 - c) S výjimkou ukončení činnosti je lze ukončit nejdříve po pěti účetních obdobích
 - d) Nevzniká tím postavení účetní jednotky
- 3) **Jaká je od 1. 1. 2026 hranice aktiv pro mikro účetní jednotku?**
 - a) 9 mil. Kč

- b) 11 mil. Kč
 - c) 18 mil. Kč
 - d) 22 mil. Kč
- 4) Která trojice odpovídá hranicím malé účetní jednotky?**
- a) 11 mil. / 22 mil. / 10
 - b) 120 mil. / 240 mil. / 50
 - c) 600 mil. / 1,2 mld. / 250
 - d) 100 mil. / 200 mil. / 50
- 5) Kdy se standardně mění kategorie účetní jednotky?**
- a) Po překročení jediné hranice v jednom měsíci
 - b) Po rozhodnutí statutárního orgánu
 - c) Po dvou po sobě následujících rozvahových dnech a od následujícího období
 - d) Vždy automaticky 1. ledna
- 6) Kdo má podle zákona o účetnictví od roku 2026 obecně povinný audit?**
- a) Pouze akciové společnosti
 - b) Všechny malé jednotky
 - c) Střední a velké jednotky s příslušnými výjimkami
 - d) Pouze subjekty veřejného zájmu
- 7) Které tvrzení o cash flow a přehledu změn vlastního kapitálu je správné?**
- a) Malé a mikro jednotky je musí vždy sestavit
 - b) Obchodní společnosti je obecně sestavují, malé a mikro jsou osvobozeny
 - c) Sestavují je jen banky
 - d) Jsou vždy dobrovolné
- 8) Jaká je nejzazší obecná lhůta zveřejnění účetní závěrky ve sbírce listin?**
- a) 30 dnů od rozvahového dne
 - b) 3 měsíce
 - c) 6 měsíců
 - d) 12 měsíců od rozvahového dne
- 9) Která položka není povinnou náležitostí účetního dokladu podle § 11?**
- a) Obsah účetního případu a účastníci
 - b) Okamžik vyhotovení
 - c) Razítko dodavatele
 - d) Podpisové záznamy odpovědných osob
- 10) Které tvrzení o elektronickém účetním dokladu je správné?**
- a) Elektronický doklad zákon nepřipouští
 - b) Každý obrázek automaticky splňuje průkaznost
 - c) Je rovnocenný listinnému, pokud je zajištěn obsah, průkaznost, čitelnost a ochrana
 - d) Musí být vždy vytištěn
- 11) Co zachycuje účet 353 při vzniku společnosti?**
- a) Nesplacenou část upsaného vlastního kapitálu
 - b) Zapsaný základní kapitál
 - c) Vkladové ážio
 - d) Náklady příštích období
- 12) K čemu slouží účet 419?**
- a) K evidenci každého základního kapitálu při vzniku

- b) Zejména ke změnám základního kapitálu existující společnosti dosud nezapsaným ve veřejném rejstříku
- c) K účtování bankovního úvěru
- d) K zachycení emisního ážia

Řešení testu

Správné odpovědi

1. b, 2. c, 3. b, 4. b, 5. c, 6. c, 7. b, 8. d, 9. c, 10. c, 11. a, 12. b

III. kapitola

Účtování výsledkových transakcí: výdaje, příjmy, náklady a výnosy

Abstrakt

Modul rozlišuje peněžní příjmy a výdaje od akruálně zachycených nákladů a výnosů a vysvětluje jejich vliv na výsledek hospodaření. Zabývá se časovou a věcnou souvislostí účetních případů, členěním výkazu zisku a ztráty a účtováním daně z přidané hodnoty u běžných nákladových a výnosových operací. Podrobně rozebírá náklady a výnosy příštích období, výdaje a příjmy příštích období, komplexní náklady příštích období a aktivní a pasivní dohadné položky. Výklad zdůrazňuje významnost, konzistenci a správné určení účetního období. Mezinárodní část představuje pětikrokový model uznávání výnosů podle IFRS 15, smluvní aktiva a závazky a základní požadavky na prezentaci nákladů a výnosů podle IFRS.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.03

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Účtování výsledkových transakcí: Výdaje, příjmy, náklady a výnosy. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 40–57). European Research Center, s.r.o. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.03>

Právní a standardizační stav

Text vychází z českých účetních předpisů účinných ke dni 31. července 2026 a z IFRS Accounting Standards platných k tomuto dni. Požadavky IFRS 18, účinného pro roční období začínající 1. ledna 2027 nebo později, jsou označeny jako budoucí změna. Číselná označení syntetických účtů odpovídají běžně používanému účtovému rozvrhu podnikatelů; účetní jednotka je musí sladit se svým vlastním účtovým rozvrhem.

Cíl modulu	Vysvětlit rozdíl mezi peněžními a výsledkovými kategoriemi, aplikovat akruální princip, správně používat časové rozlišení a dohadné položky, odlišit přijaté zálohy od výnosů příštích období a porovnat české vykazování výnosů s modelem IFRS 15.
Klíčová slova	výdaj, příjem, náklad, výnos, akruální princip, časové rozlišení, dohadná položka, významnost, DPH, přijatá záloha, IFRS 15, smluvní aktivum, smluvní závazek
Výstupy z učení	Student rozliší peněžní tok od nákladu či výnosu, určí správné účetní období, zvolí účet 381–385 nebo 388–389 podle povahy případu, zaúčtuje typické uzávěrkové operace a vysvětlí pětikrokový model IFRS 15.

1 Výsledkové transakce a jejich význam

Účetnictví sleduje nejen stav majetku, závazků a vlastního kapitálu, ale také změny, které za účetní období vytvářejí výsledek hospodaření. Výsledkové účty zachycují náklady a výnosy; jejich rozdíl představuje zisk nebo ztrátu před zohledněním převodů a závěrkových operací.

Základním požadavkem českého účetnictví je věcná a časová souvislost. Podle § 3 odst. 1 zákona o účetnictví se o skutečnostech účtuje do období, s nímž věcně a časově souvisejí. Není-li tuto zásadu možné dodržet, účtuje se v období, v němž byly skutečnosti zjištěny. Okamžik úhrady nebo inkasa proto zpravidla neurčuje období nákladu či výnosu.

Akruální princip

Akruální princip znamená, že náklady a výnosy se vykazují podle ekonomického obsahu a příslušnosti k účetnímu období, nikoli podle okamžiku pohybu peněžních prostředků. Nejde však o oprávnění libovolně přesouvat náklady nebo výnosy mezi obdobími. Každé zařazení musí vycházet z právního a ekonomického důvodu a být průkazné.

2 Výdaj, příjem, náklad a výnos

2.1 Peněžní kategorie: výdaj a příjem

Výdaj je úbytek peněžních prostředků, například platba dodavateli, nákup za hotové, splacení úvěru nebo vyplacení podílu na zisku. Příjem je přírůstek peněžních prostředků, například inkaso pohledávky, přijetí úvěru, vklad vlastníka nebo přijatá záloha. Výdaj ani příjem proto automaticky neznamená náklad nebo výnos.

2.2 Výsledkové kategorie: náklad a výnos

Náklad představuje snížení ekonomického prospěchu za účetní období, které se projeví snížením aktiv nebo zvýšením závazků a vede ke snížení vlastního kapitálu jinak než rozdělením vlastníkům. Může jít například o spotřebu materiálu, služby, mzdy, odpisy, kurzovou ztrátu, škodu nebo smluvní pokutu. Náklad proto nemusí být vynaložen pouze „za účelem dosažení výnosu“.

Výnos představuje zvýšení ekonomického prospěchu za účetní období, které se projeví zvýšením aktiv nebo snížením závazků a vede ke zvýšení vlastního kapitálu jinak než vkladem vlastníků. Patří sem například tržba za zboží či službu, úrokový výnos, kurzový zisk nebo výnos z prodeje majetku.

OPERACE	PENĚŽNÍ DOPAD	VÝSLEDKOVÝ DOPAD
NÁKUP MATERIÁLU NA FAKTURU	Bez pohybu peněz	Nevzniká při pořízení zásoby; náklad vznikne zpravidla až spotřebou.
ÚHRADA DODAVATELSKÉ FAKTURY	Výdaj	Náklad vznikl dříve nebo vznikne později podle povahy plnění.
PŘIJATÝ BANKOVNÍ ÚVĚR	Příjem	Není výnosem; současně vzniká závazek vůči bance.

PRODEJ SLUŽBY NA FAKTURU	Bez okamžitého příjmu	Vzniká výnos a pohledávka, pokud bylo plnění uskutečněno.
INKASO POHLEDÁVKY	Příjem	Výnos zpravidla vznikl již při uskutečnění prodeje.
PŘEDEM ZAPLACENÉ POJIŠTĚNÍ	Výdaj	Náklad se rozděluje do období, kterých se pojištění týká.
ODPIS DLOUHODOBÉHO MAJETKU	Bez výdaje v období odpisu	Vzniká náklad vyjadřující spotřebu užitku aktiva.
PŘIJATÁ ZÁLOHA OD ZÁKAZNÍKA	Příjem	Není výnosem, dokud není splněna příslušná povinnost k plnění.

2.3 Výsledek hospodaření

Výsledek hospodaření za účetní období je rozdíl mezi výnosy a náklady. Kladný rozdíl je zisk, záporný rozdíl je ztráta. Výsledek hospodaření není totožný se změnou peněžních prostředků: podnik může vykázat zisk a současně mít nedostatek hotovosti, nebo naopak vykázat ztrátu při kladném peněžním toku.

Pozor na záměnu pojmů

Zisk není peněžní zůstatek a cash flow není výsledek hospodaření. Účetní výsledek je aktuální veličina, zatímco peněžní tok vyjadřuje skutečné příjmy a výdaje.

3 Aktuální princip a určení správného období

Při rozhodování o období nákladu nebo výnosu je třeba nejprve určit, kdy bylo plnění spotřebováno, dodáno nebo jinak ekonomicky uskutečněno. Faktura je významným účetním dokladem, ale datum jejího vystavení samo o sobě nemusí určovat období nákladu či výnosu. Stejně tak rozhodný není den úhrady.

Aktuální princip se uplatňuje prostřednictvím pohledávek a závazků, účtů časového rozlišení, dohadných položek, opravných položek, odpisů, rezerv a dalších závěrkových postupů. Tento modul se soustředí na účty časového rozlišení a dohadné účty.

3.1 Aktuální princip není mechanický „matching“

Náklady se nevykazují pouze tehdy, když proti nim existuje konkrétní výnos. Některé náklady se vztahují k období jako celku, jiné představují ztráty nebo spotřebu bez přímé vazby na jednotlivou tržbu. Odložení nákladu do budoucna je přípustné pouze tehdy, pokud vzniká aktivum nebo zákon a účetní standardy výslovně připouštějí časové rozlišení.

4 Výkaz zisku a ztráty podle české úpravy

Vyhláška č. 500/2002 Sb. umožňuje podnikatelům sestavit výkaz zisku a ztráty v druhovém nebo účelovém členění. Při druhovém členění se náklady seskupují podle jejich ekonomického druhu,

například spotřeba materiálu, služby, osobní náklady nebo odpisy. Při účelovém členění se náklady vykazují podle funkce, například náklady prodeje, odbytové náklady a správní náklady.

Zvolený způsob prezentace musí být používán konzistentně a musí poskytovat věrný a poctivý obraz. Účetní jednotka, která vykazuje náklady účelově, zveřejňuje v příloze také vybrané informace o jejich druhovém členění podle požadavků vyhlášky.

Současná česká podoba výkazu zisku a ztráty již neobsahuje samostatnou kategorii mimořádných nákladů a výnosů. Neobvyklé nebo jednorázové položky se zachytí podle jejich ekonomické povahy v provozní nebo finanční části a významné informace se případně vysvětlí v příloze.

FORMA / ČÁST	PŘÍKLADY	INFORMAČNÍ VÝZNAM
DRUHOVÉ ČLENĚNÍ	Spotřeba materiálu a energie, služby, osobní náklady, úpravy hodnot, ostatní provozní náklady.	Zdůrazňuje, jaký druh zdrojů byl spotřebován.
ÚČELOVÉ ČLENĚNÍ	Náklady prodeje, odbytové náklady, správní náklady a další funkční skupiny.	Zdůrazňuje, k jaké podnikové funkci náklady náležejí.
FINANČNÍ VÝSLEDEK	Úroky, výnosy z podílů, kurzové rozdíly a další finanční položky.	Odděluje financování a finanční investice od provozní činnosti.

4.1 Náklady a výnosy v účtových třídách

V běžném účtovém rozvrhu podnikatelů se náklady účtují zejména v účtové třídě 5 a výnosy v účtové třídě 6. Konkrétní syntetické a analytické účty si účetní jednotka stanoví v účtovém rozvrhu v návaznosti na směrnou účtovou osnovu, České účetní standardy a vlastní informační potřeby.

Na konci účetního období se nákladové a výnosové účty uzavírají prostřednictvím účtu zisků a ztrát. Tím se jejich konečný rozdíl promítne do účetní závěrky jako výsledek hospodaření za účetní období.

5 DPH u nákladových a výnosových operací

Je-li účetní jednotka plátcem DPH a má nárok na odpočet daně na vstupu, DPH se účtuje odděleně na účtu účtové skupiny 34 a není součástí nákladu ani pořizovací ceny. Nemá-li účetní jednotka nárok na odpočet nebo je nárok krácen, neodpočitatelná část DPH se stává součástí nákladu nebo ocenění příslušného aktiva podle povahy případu.

U uskutečněného zdanitelného plnění není DPH na výstupu výnosem účetní jednotky. Výnos se vykazuje bez daně a povinnost vůči správci daně se zachytí odděleně. Přijatá platba před uskutečněním plnění může za podmínek zákona o DPH vyvolat povinnost přiznat daň již ke dni jejího přijetí; účetně však přijatá záloha nadále představuje závazek vůči zákazníkovi, nikoli výnos.

DPH a výsledek hospodaření

Účtování DPH na účtech účtové skupiny 34 neovlivňuje náklady a výnosy. Výjimkou jsou zejména případy, kdy daň nelze odečíst nebo kdy se podle zvláštních pravidel stává součástí ocenění majetku či nákladu.

6 Časové rozlišení a dohadné položky

Časové rozlišení a dohadné položky zajišťují, aby byly náklady a výnosy zachyceny ve správném období. Pro jejich volbu je rozhodující, zda účetní jednotka zná účel, období a částku účetního případu, nebo zda musí částku pouze odhadnout.

ÚČET	EKONOMICKÁ SITUACE	ROZHODOVACÍ ZNAK
381 – NÁKLADY PŘÍŠTÍCH OBDOBÍ	Výdaj nebo zaúčtovaná částka již vznikla; náklad patří do budoucího období.	Účel, období i částka jsou známe.
382 – KOMPLEXNÍ NÁKLADY PŘÍŠTÍCH OBDOBÍ	Soubor nákladů různých druhů vztahující se ke společnému budoucímu účelu.	Souhrnné časové rozlišení podle stanoveného klíče.
383 – VÝDAJE PŘÍŠTÍCH OBDOBÍ	Náklad patří do běžného období, výdaj nebo fakturace nastane později.	Účel, období i částka jsou známe.
384 – VÝNOSY PŘÍŠTÍCH OBDOBÍ	Příjem nebo zaúčtovaná částka se týká výnosu budoucího období.	Nesmí se zaměnit s pravou přijatou zálohou.
385 – PŘÍJMY PŘÍŠTÍCH OBDOBÍ	Výnos patří do běžného období, inkaso nastane později.	Účel, období i částka jsou známe.
388 – DOHADNÉ ÚČTY AKTIVNÍ	Do běžného období patří aktivum nebo výnos, přesná částka není známa.	Použije se nejlepší doložitelný odhad.
389 – DOHADNÉ ÚČTY PASIVNÍ	Do běžného období patří závazek nebo náklad, přesná částka není známa.	Použije se nejlepší doložitelný odhad.

6.1 Zásady použití

Časové rozlišení se provádí jen tehdy, je-li znám účel, období a částka případu. Není-li částka známá, použije se zpravidla dohadná položka.

Zůstatky účtů časového rozlišení a dohadných účtů se při účetní závěrce inventarizují; účetní jednotka ověřuje jejich výši, důvod a dobu zúčtování.

Postup musí být popsán ve vnitřním předpisu a používán konzistentně. Změna postupu je přípustná pouze z vážného důvodu a musí být vysvětlena.

Časové rozlišení nesmí být použito k účelovému přesouvání zisku nebo ztráty mezi obdobími.

6.2 Účet 381 – Náklady příštích období

Účet 381 se používá pro částky, které byly uhrazeny nebo zaúčtovány v běžném období, ale ekonomicky představují náklad jednoho nebo více budoucích období. Typickými příklady jsou předem placené pojistné, nájemné, předplatné nebo servisní smlouvy.

Příklad: roční pojištění

Společnost zaplatila 1. listopadu 2026 pojistné 24 000 Kč za období od 1. listopadu 2026 do 31. října 2027. Do nákladů roku 2026 patří 4 000 Kč; částka 20 000 Kč je nákladem příštích období.

OKAMŽIK	ÚČETNÍ ZÁPIS	ČÁSTKA	VÝZNAM
1. 11. 2026	MD 381 / D 221	24 000 Kč	Úhrada částky vztahující se k více obdobím.
XI–XII 2026	MD 548 / D 381	4 000 Kč	Náklad příslušející roku 2026.
I–X 2027	MD 548 / D 381	20 000 Kč	Postupné zúčtování do nákladů roku 2027.

Pokud je nejprve přijata dodavatelská faktura, lze závazek zachytit prostřednictvím účtu 321 a následně uhradit. Podstatné je, aby náklad zatížil pouze období, kterého se pojistné týká.

6.3 Účet 382 – Komplexní náklady příštích období

Komplexní náklady příštích období představují soubor nákladů různých druhů, které se vztahují ke společnému účelu a mají být zúčtovány do nákladů v budoucích obdobích. České účetní standardy uvádějí například náklady na přípravu a záběh výkonů nebo dlouhodobou propagaci. Použití účtu 382 musí být věcně odůvodněno; nelze na něj převádět běžné provozní náklady pouze proto, aby nezatížily současný výsledek hospodaření.

Náklady se nejprve účtují podle svého druhu. Následně se jejich souhrn převede na účet 382 proti účtu 555 – Tvorba a zúčtování komplexních nákladů příštích období. Při jejich spotřebě se postup obrátí. Doba zúčtování nemá podle ČÚS č. 017 přesáhnout čtyři roky, nestanoví-li smlouva nebo právní předpis jinak.

Příklad: příprava zavedení nové výroby

Společnost vynaložila v roce 2026 na přípravu a záběh nové výroby náklady 360 000 Kč. Jsou splněny podmínky pro jejich souhrnné časové rozlišení a vnitřní předpis stanoví zúčtování během tří let od zahájení výroby.

OKAMŽIK	ÚČETNÍ ZÁPIS	ČÁSTKA	VÝZNAM
ROK 2026	MD 5xx / D 321, 221 aj.	360 000 Kč	Zaúčtování jednotlivých nákladů podle jejich druhu.
31. 12. 2026	MD 382 / D 555	360 000 Kč	Vytvoření komplexních nákladů příštích období.
2027–2029	MD 555 / D 382	120 000 Kč ročně	Zúčtování podle stanoveného a doloženého klíče.

Častá chyba

Nesprávný je přímý zápis MD 382 / D 321 nebo MD 382 / D 221 jako univerzální postup. Komplexní náklady se nejprve zachytí podle jednotlivých druhů nákladů a teprve poté se jejich souhrn převede na účet 382 prostřednictvím účtu 555.

6.4 Účet 383 – Výdaje příštích období

Účet 383 zachycuje náklady běžného období, jejichž výdaj nebo vyúčtování nastane až v následujícím období. V okamžiku časového rozlišení musí být znám účel, účetní období i částka. Není-li částka spolehlivě známa, použije se dohadný účet pasivní 389.

Příklad: právní služby za prosinec

Právní kancelář poskytla v prosinci 2026 službu za smluvně sjednanou cenu 50 000 Kč. Fakturu vystaví v lednu 2027.

OKAMŽIK	ÚČETNÍ ZÁPIS	ČÁSTKA	VÝZNAM
31. 12. 2026	MD 518 / D 383	50 000 Kč	Náklad patří do roku 2026; částka je známa.
LEDEN 2027	MD 383 / D 321	50 000 Kč	Přijetí faktury a zúčtování přechodného účtu.
PO ÚHRADĚ	MD 321 / D 221	50 000 Kč	Úhrada závazku dodavateli.

Pokud se fakturovaná částka od předem známé částky výjimečně liší, rozdíl se zaúčtuje podle jeho povahy a významnosti v období, kdy je zjištěn. Jestliže však již při závěrci nebyla částka známa, měl být použit účet 389, nikoli 383.

6.5 Účet 384 – Výnosy příštích období

Účet 384 se používá pro příjmy nebo již zaúčtované částky, které ekonomicky představují výnos budoucích období. Typickým případem je nájemné nebo předplatné přijaté předem za přesně vymezené budoucí období.

6.6 Rozdíl mezi účtem 384 a přijatou zálohou

Přijatá záloha je platba před uskutečněním plnění, u níž účetní jednotce vzniká povinnost plnění poskytnout nebo peníze vrátit. Účtuje se zpravidla na účet 324 – Přijaté provozní zálohy, případně na dlouhodobý zálohový účet. Naproti tomu účet 384 se používá pro časové rozlišení výnosu, jestliže je účel, částka a období známy a přijatá částka se má systematicky rozpouštět do výnosů budoucích období. Posouzení závisí na obsahu smlouvy, okamžiku vzniku nároku a povaze plnění.

Příklad: nájemné přijaté předem

Pronajímatel přijal v prosinci 2026 nájemné 120 000 Kč za leden až prosinec 2027. Smluvní nárok je pevně stanoven a částka se vztahuje výhradně k roku 2027.

OKAMŽIK	ÚČETNÍ ZÁPIS	ČÁSTKA	VÝZNAM
PROSINEC 2026	MD 221 / D 384	120 000 Kč	Příjem se týká výnosu příštího období.
KAŽDÝ MĚSÍC 2027	MD 384 / D 602	10 000 Kč	Měsíční zúčtování do výnosů.

Přijatá záloha není výnos

Platba označená jako záloha se nezaúčtuje automaticky na účet 384. Dokud účetní jednotka nesplnila svou povinnost a nemá nárok vykázat výnos, jde zásadně o závazek vůči zákazníkovi. Případná povinnost přiznat DPH z přijaté platby na tomto závěru nic nemění.

6.7 Účet 385 – Příjmy příštích období

Účet 385 zachycuje výnos běžného období, jehož inkaso nebo formální vyúčtování nastane až v období následujícím. Účel, období a částka musí být známe. Není-li částka známa a musí být odhadnuta, použije se účet 388.

Příklad: naběhlý úrok

Společnosti náleží za prosinec 2026 smluvní úrok 1 000 Kč, který bude vyúčtován a zaplacen v lednu 2027.

OKAMŽIK	ÚČETNÍ ZÁPIS	ČÁSTKA	VÝZNAM
31. 12. 2026	MD 385 / D 662	1 000 Kč	Výnos náleží do roku 2026.
LEDEN 2027	MD 311 / D 385	1 000 Kč	Vznik formální pohledávky nebo vyúčtování.
PO INKASU	MD 221 / D 311	1 000 Kč	Úhrada pohledávky.

7 Dohadné účty aktivní a pasivní

Dohadné účty se používají tehdy, když účetní případ věcně patří do běžného období, ale přesná částka není ke dni účetní závěrky známa. Odhad musí vycházet z dostupných podkladů, například smluv, měřidel, rozpočtů, historické spotřeby, korespondence nebo odborného posouzení. Odhad se při inventarizaci přezkoumá a doloží.

7.1 Účet 388 – Dohadné účty aktivní

Účet 388 zachycuje očekávané aktivum nebo výnos běžného období, jehož přesná částka není známa. Typickým příkladem může být pojistné plnění, jestliže je nárok věcně doložen, ale pojišťovna dosud neurčila konečnou výši plnění.

Příklad: odhad pojistného plnění

Pojišťovna potvrdila, že škoda vzniklá v roce 2026 je kryta pojištěním, ale konečnou výši plnění stanoví až v roce 2027. Účetní jednotka na základě znaleckých podkladů odhaduje plnění na 200 000 Kč.

OKAMŽIK	ÚČETNÍ ZÁPIS	ČÁSTKA	VÝZNAM
31. 12. 2026	MD 388 / D 648	200 000 Kč	Nejlepší doložitelný odhad výnosu roku 2026.
ROK 2027	MD 315 / D 388	200 000 Kč	Převedení odhadu na konkrétní pohledávku.

ROK 2027	MD 315 / D 388; rozdíl na účtu 648	Skutečná částka	Převedení odhadu na pohledávku a úprava rozdílu ve výnosech.
-----------------	---------------------------------------	--------------------	---

7.2 Účet 389 – Dohadné účty pasivní

Účet 389 zachycuje závazek nebo náklad běžného období, jehož přesná výše není ke dni účetní závěrky známa. Typickým příkladem jsou nevyúčtované dodávky energií, služeb nebo úroků, které již byly v běžném období spotřebovány.

Příklad: nevyúčtovaná elektřina

Podle odečtu a aktuálních cen společnost odhaduje náklad na elektřinu za prosinec 2026 na 80 000 Kč. Dodavatelská faktura bude vystavena v únoru 2027 a činí 85 000 Kč.

OKAMŽIK	ÚČETNÍ ZÁPIS	ČÁSTKA	VÝZNAM
31. 12. 2026	MD 502 / D 389	80 000 Kč	Odhad nákladu a závazku roku 2026.
ÚNOR 2027	MD 389 / D 321	80 000 Kč	Zúčtování původního odhadu.
ÚNOR 2027	MD 502 / D 321	5 000 Kč	Rozdíl mezi odhadem a fakturou v období zjištění.

7.3 Dohadná položka versus rezerva

NÁSTROJ	CO ZACHYCUJE	ČÁSTKA	DŮVOD	OBDOBÍ
383 – VÝDAJE PŘÍŠTÍCH OBDOBÍ	Náklad běžného období	Známa	Známy	Znamé
389 – DOHADNÝ ÚČET PASIVNÍ	Náklad běžného období	Odhadovaná	Známy nebo dostatečně doložený	Znamé
REZERVA	Současný závazek s nejistotou	Odhadovaná	Existence závazku plyne z minulé události; nejisté je zejména načasování nebo částka	Nemusí být přesně známé

Dohadná položka se typicky vztahuje k již přijatému nebo poskytnutému plnění, které patří do běžného období, avšak jeho přesná částka není známa. Rezerva je samostatná kategorie závazku s nejistým časovým určením nebo výší a podléhá zvláštním podmínkám. Podrobný výklad rezerv náleží do modulu o cizích zdrojích a rezervách.

8 Významnost a konzistence

Účetní jednotka nemusí podle ČÚS č. 019 časově rozlišovat náklady a výnosy, které jsou nevýznamné, jestliže jejich nerozlišení neovlivní účel časového rozlišení a nejde o záměrnou úpravu výsledku hospodaření. Obdobně lze postupovat u pravidelně se opakujících výdajů nebo příjmů, pokud tím není významně dotčena věcná a časová souvislost.

Právní předpis nestanoví univerzální procentní ani korunovou hranici významnosti. Účetní jednotka posuzuje významnost s ohledem na velikost, povahu a okolnosti položky. Malá částka může být významná například tehdy, pokud by změnila zisk na ztrátu, porušila smluvní ukazatel nebo zakryla neobvyklou transakci.

Postup časového rozlišení stanoví účetní jednotka vnitřním předpisem a nesmí jej každoročně měnit podle požadovaného výsledku. Vnitřní předpis má vymezit používané účty, pravidla významnosti, způsob výpočtu, odpovědnosti, podklady k odhadům a postup pravidelné inventarizace.

Co významnost neznamená

Významnost není oprávněním nezaúčtovat známý účetní případ nebo ignorovat průkaznost účetnictví. Umožňuje přiměřený úsudek o způsobu prezentace, agregace a časového rozlišení, pokud je zachován věrný a poctivý obraz.

9 Výnosy podle české úpravy

České účetní předpisy neobsahují jednotný podrobný model vykazování výnosů srovnatelný s IFRS 15. Výnos se zachycuje podle ekonomické podstaty uskutečněného plnění, smluvních podmínek, vzniku nároku na protiplnění a zásady věcné a časové souvislosti. Rozhodný okamžik nemusí být totožný s datem faktury ani s inkasem.

U prodeje zboží bývá výnos zpravidla spojen s předáním zboží a splněním smluvních podmínek. U služeb je nutné posoudit, kdy byla služba provedena nebo její část předána a přijata. U dlouhodobých zakázek české statutární účetnictví nepřebírá automaticky metodu procenta dokončení podle IFRS. Podle okolností se může zachycovat dílčí uskutečněné plnění, nedokončená výroba, smluvní pohledávka nebo časové rozlišení. Postup musí vycházet ze smlouvy, skutečného průběhu plnění a použitelných účetních předpisů.

10 Přijaté zálohy

Přijatá záloha není výnosem. Při přijetí peněz se zachytí závazek vůči zákazníkovi. Do výnosů se částka převede až při uskutečnění plnění nebo jeho příslušné části. U plátce DPH se současně posoudí, zda přijatá platba vyvolává povinnost přiznat daň.

OKAMŽIK	ÚČETNÍ ZÁPIS	ČÁSTKA	VÝZNAM
PŘIJETÍ ZÁLOHY	MD 221 / D 324	100 000 Kč	Vznik závazku vůči zákazníkovi.
DPH Z PŘIJATÉ PLATBY	Podle daňového dokladu a účtového rozvrhu	Dle sazby	Daňová povinnost se účtuje odděleně; nejde o výnos.
USKUTEČNĚNÍ SLUŽBY	MD 311 / D 602 a zúčtování zálohy	Dle vyúčtování	Výnos vzniká při splnění plnění, nikoli při přijetí zálohy.

11 IFRS 15 – Výnosy ze smluv se zákazníky

IFRS 15 stanoví jednotný model pro výnosy ze smluv se zákazníky. Hlavní zásadou je vykázat výnos tak, aby zachytil převod přislíbeného zboží nebo služeb zákazníkovi v částce protihodnoty, na kterou má účetní jednotka podle očekávání nárok.

11.1 Pětikrokový model

1. Identifikovat smlouvu se zákazníkem.
2. Identifikovat jednotlivé povinnosti k plnění ve smlouvě.
3. Stanovit transakční cenu, včetně posouzení proměnlivé protihodnoty a významné složky financování.
4. Rozdělit transakční cenu mezi jednotlivé povinnosti k plnění podle relativních samostatných prodejních cen.
5. Vykázat výnos v okamžiku nebo v průběhu času, kdy je příslušná povinnost k plnění splněna převodem kontroly na zákazníka.

11.2 Výnos v určitém okamžiku nebo v průběhu času

Povinnost k plnění se splňuje v průběhu času, pokud je splněno alespoň jedno z kritérií IFRS 15: zákazník současně přijímá a spotřebovává užitky z plnění účetní jednotky;

plnění vytváří nebo zhodnocuje aktivum, které zákazník v průběhu vytváření kontroluje; nebo vytvářené aktivum nemá pro účetní jednotku alternativní využití a účetní jednotka má vymahatelné právo na úhradu za dosud provedené plnění.

Není-li splněno žádné z těchto kritérií, výnos se vykáže v určitém okamžiku, kdy zákazník získá kontrolu nad zbožím nebo službou. Při posouzení se zohledňuje například současné právo na platbu, právní vlastnictví, fyzické držení, přechod významných rizik a užitků a přijetí aktiva zákazníkem.

11.3 Proměnlivá protihodnota a financování

Transakční cena může obsahovat bonusy, slevy, sankce, vratky nebo jiné proměnlivé složky. Odhad se do ceny zahrne pouze v rozsahu, v němž je vysoce pravděpodobné, že později nedojde k významnému zrušení již vykázaného výnosu. Pokud načasování plateb poskytuje zákazníkovi nebo účetní jednotce významný finanční prospěch, transakční cena se upraví o významnou složku financování. Praktická výjimka se může použít, očekává-li se, že období mezi převodem plnění a platbou nepřesáhne jeden rok.

11.4 Smluvní pohledávka, smluvní aktivum a smluvní závazek

POLOŽKA IFRS 15

PODSTATA

POHLEDÁVKA	Bezpodmínečné právo na protihodnotu; k inkasu je nutný pouze běh času.
SMLUVNÍ AKTIVUM	Právo na protihodnotu je podmíněno jinou skutečností než pouhým během času, například splněním další části smlouvy.

SMLUVNÍ ZÁVAZEK	Povinnost převést zboží nebo službu, za kterou účetní jednotka již přijala nebo má splatnou protihodnotu.
------------------------	---

Smluvní závazek podle IFRS 15 nelze mechanicky ztotožnit s jediným českým účtem, například 324 nebo 384. Převod mezi českým účtovým rozvrhem a IFRS reportingem vyžaduje analýzu konkrétní smlouvy a stavu plnění.

11.5 Náklady na smlouvu

IFRS 15 stanoví také pravidla pro některé náklady na získání a splnění smlouvy. Přírůstkové náklady na získání smlouvy, které by bez jejího uzavření nevznikly a jejichž návratnost se očekává, se zpravidla aktivují. Náklady na splnění smlouvy se aktivují pouze tehdy, pokud nejsou upraveny jiným standardem a splňují stanovená kritéria. Aktivum se následně amortizuje podle převodu souvisejícího zboží nebo služeb a testuje na snížení hodnoty.

12 Náklady a prezentace podle IFRS

IFRS nevychází z pevné účtové osnovy. Náklady se uznávají podle definic aktiv, závazků a nákladů a podle požadavků jednotlivých standardů. Prezentace ve výkazu zisku nebo ztráty může být založena na druhu nebo funkci nákladů; účetní jednotka zvolí metodu, která poskytuje spolehlivější a relevantnější informace, a doplní požadované vysvětlující údaje.

Budoucí změna – IFRS 18

Pro roční účetní období začínající 1. ledna 2027 nebo později nahrazuje IFRS 18 standard IAS 1 v oblasti prezentace a zveřejňování účetních výkazů. IFRS 18 zavádí ve výkazu zisku nebo ztráty zejména kategorie provozní, investiční a finanční a povinné mezisoučty provozního zisku a zisku před financováním a daní z příjmů. Jde o změnu IFRS výkaznictví, nikoli české statutární struktury podle vyhlášky č. 500/2002 Sb.

13 Nejčastější chyby

CHYBNÝ POSTUP	SPRÁVNÝ PŘÍSTUP
ZÁMĚNA DATA FAKTURY ZA OBDOBÍ NÁKLADU ČI VÝNOSU	Rozhodující je ekonomická příslušnost plnění a smluvní podmínky.
ZAÚČTOVÁNÍ PŘIJATÉ ZÁLOHY PŘÍMO DO VÝNOSŮ	Záloha je závazek, dokud není splněno plnění.
POUŽITÍ ÚČTU 384 PRO KAŽDOU PŘIJATOU PLATBU PŘEDEM	Je nutné odlišit skutečnou zálohu od časového rozlišení výnosu.
POUŽITÍ ÚČTU 383 PŘI NEZNÁMÉ ČÁSTCE	Při odhadu částky se používá účet 389.
POUŽITÍ ÚČTU 385 PŘI NEZNÁMÉ ČÁSTCE	Při odhadu částky se používá účet 388.
PŘÍMÉ ÚČTOVÁNÍ MD 382 / D 321	Komplexní náklady se nejprve zachytí podle druhu a převedou přes účet 555.

SAMOSTATNÉ VYKAZOVÁNÍ „MIMOŘÁDNÝCH POLOŽEK“	Současná česká výsledovka samostatnou mimořádnou část neobsahuje.
MECHANICKÁ APLIKACE PEVNÉ HRANICE VÝZNAMNOSTI	Významnost se posuzuje kvantitativně i kvalitativně; univerzální procento neexistuje.
AUTOMATICKÁ METODA PROCENTA DOKONČENÍ V ČESKÉM ÚČETNICTVÍ	České předpisy neobsahují univerzální ekvivalent modelu IFRS 15.

14 Shrnutí modulu

Základním předpokladem správného účtování výsledkových transakcí je důsledné rozlišení peněžních a výsledkových kategorií. Výdaj je úbytek peněžních prostředků a příjem jejich přírůstek, zatímco náklad představuje akruální snížení ekonomického prospěchu a výnos jeho zvýšení. Přijetí bankovního úvěru je příjmem, ale nikoli výnosem, protože současně vzniká závazek. Inkaso pohledávky je příjmem, avšak výnos zpravidla vznikl již dříve při uskutečnění prodeje. Odpis dlouhodobého majetku je nákladem bez současného výdaje a přijatá záloha je příjmem a závazkem, nikoli výnosem. Výsledek hospodaření je rozdílem mezi výnosy a náklady, a proto není totožný se změnou peněz ani s cash flow.

Akruální princip vyžaduje zaúčtovat náklady a výnosy do období, s nímž ekonomicky, věcně a časově souvisejí. Rozhodující proto není datum úhrady ani samo datum faktury, ale okamžik spotřeby, dodání nebo jiného uskutečnění plnění. Akruální princip se uskutečňuje prostřednictvím pohledávek, závazků, časového rozlišení, dohadných položek, odpisů, opravných položek a rezerv. Nejde však o mechanické přiřazování každého nákladu ke konkrétnímu výnosu. Náklad lze odložit do budoucna pouze tehdy, vzniká-li aktivum nebo to připouští příslušná účetní metoda. Český výkaz zisku a ztráty může být sestaven v druhovém nebo účelovém členění a samostatnou kategorií mimořádných nákladů a výnosů již neobsahuje. Náklady se v běžném účtovém rozvrhu účtují zejména v třídě 5 a výnosy v třídě 6.

Časové rozlišení se používá tehdy, když je znám účel, období i částka. Náklady příštích období na účtu 381 zachycují výdaj nebo již zaúčtovanou částku, která se stane nákladem až v budoucnu. Komplexní náklady příštích období na účtu 382 představují soubor různých nákladových druhů společného budoucího účelu a převádějí se prostřednictvím účtu 555. Výdaje příštích období na účtu 383 zachycují náklad běžného období, jehož přesná částka je známa, ale úhrada nebo vyúčtování nastane později. Výnosy příštích období na účtu 384 představují již přijatou nebo zaúčtovanou částku, která ekonomicky patří do budoucího období. Příjmy příštích období na účtu 385 zachycují přesně známý výnos běžného období, jehož inkaso nastane později. Přijatou zálohu nelze mechanicky účtovat na účet 384, protože záloha je závazkem do okamžiku splnění nebo vrácení.

Dohadné účty se používají, patří-li účetní případ do běžného období, ale částku je nutné kvalifikovaně odhadnout. Aktivní dohadný účet 388 zachycuje odhadovaný výnos nebo aktivum a pasivní dohadný účet 389 odhadovaný náklad a závazek. Dohadná položka se typicky vztahuje k již poskytnutému nebo přijatému plnění, zatímco rezerva je samostatným závazkem s nejistým časovým určením nebo výší. Významnost nemá univerzální procentní ani korunovou hranici a

nesmí se používat k manipulaci výsledku. Účetní jednotka musí pravidla časového rozlišení, odhadů a významnosti upravit ve vnitřním předpisu a používat je konzistentně.

DPH se u plátce s nárokem na odpočet účtuje odděleně a není součástí nákladu ani výnosu; neodpočitatelná část se podle povahy promítne do nákladu nebo ocenění aktiva. IFRS 15 uznává výnosy ze smluv se zákazníky v pěti krocích: identifikuje smlouvu, povinnosti k plnění, transakční cenu, její rozdělení a okamžik splnění povinností. Výnos se vykáže buď v určitém okamžiku, nebo v průběhu času podle převodu kontroly. Standard rozlišuje pohledávku jako bezpodmínečné právo na protihodnotu, smluvní aktivum jako právo podmíněné dalším plněním a smluvní závazek jako povinnost dodat plnění za již přijatou nebo splatnou protihodnotu. Českou účtovou položku proto nelze bez analýzy smlouvy automaticky ztotožnit se smluvním aktivem či závazkem podle IFRS 15.

POJEM / OBLAST	PODSTATA
VÝDAJ A PŘÍJEM	Peněžní toky; samy o sobě neurčují náklad ani výnos.
NÁKLAD A VÝNOS	Akruální změny ekonomického prospěchu ovlivňující vlastní kapitál mimo transakce s vlastníky.
AKRUÁLNÍ PRINCIP	Účtování do období věcné a časové souvislosti podle § 3 odst. 1 zákona o účetnictví.
381 / 383 / 384 / 385	Použijí se, pokud je znám účel, období a částka.
388 / 389	Použijí se, pokud případ patří do běžného období, ale částka musí být odhadnuta.
382	Soubor nákladů různých druhů společného budoucího účelu; účtování přes účet 555.
VÝZNAMNOST	Bez univerzálního procenta; posuzuje se částka, povaha a kontext, bez manipulace výsledku.
PŘIJATÁ ZÁLOHA	Příjem a závazek, nikoli automaticky výnos nebo účet 384.
IFRS 15	Pětikrokový model založený na splnění povinností k plnění a převodu kontroly.
DPH	Zpravidla se účtuje odděleně a není součástí nákladů či výnosů, je-li na účtu skupiny 34.

Základní a doporučené zdroje

Právní předpisy a standardy je nutné používat v aktuálním znění. U IFRS se při statutárním výkaznictví v Evropské unii ověřuje také stav přijetí příslušného standardu do práva EU.

1. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, zejména § 3, § 7, § 8 a § 29–30. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/1991/563>
2. Vyhláška č. 500/2002 Sb. pro podnikatele, zejména výkaz zisku a ztráty a obsahové vymezení přechodných účtů. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2002/500>

3. České účetní standardy pro podnikatele, zejména ČÚS č. 017 – Zúčtovací vztahy a ČÚS č. 019 – Náklady a výnosy. <https://www.mfcr.cz/cs/dane-a-ucetnictvi/ucetnictvi-a-ucetnictvi-statu/ucetnictvi-podnikatele-a-neziskoveho-sek/ceske-ucetni-standardy-pro-podnikatele-a>
4. Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, v aktuálním znění. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2004/235>
5. IFRS Foundation: Conceptual Framework for Financial Reporting. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/conceptual-framework/>
6. IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-15-revenue-from-contracts-with-customers/>
7. IAS 1 Presentation of Financial Statements – použitelné do nahrazení standardem IFRS 18. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-1-presentation-of-financial-statements/>
8. IFRS 18 Presentation and Disclosure in Financial Statements – účinnost od období začínajících 1. 1. 2027. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-18-presentation-and-disclosure-in-financial-statements/>

Doporučená odborná literatura

STEJSKALOVÁ, Irena. Finanční účetnictví pro manažery s netradičně pojatými případovými studiemi. 3., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021.

ŠTEKER, Karel a Milana OTRUSINOVÁ. Jak číst účetní výkazy: základy českého účetnictví a výkaznictví. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2021.

Aktuální vydání publikace Abeceda účetnictví pro podnikatele. Olomouc: ANAG.

Aktuální komentář k zákonu o účetnictví, vyhlášce č. 500/2002 Sb. a Českým účetním standardům; vždy společně s účinným textem předpisů.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vysvětlete rozdíl mezi výdajem a nákladem a uveďte dva příklady, kdy vznikají v různých obdobích.
2. Vysvětlete rozdíl mezi příjmem a výnosem a uveďte dva příklady, kdy vznikají v různých obdobích.
3. Popište aktuální princip a uveďte jeho právní zakotvení v zákoně o účetnictví.
4. Proč není datum vystavení faktury vždy rozhodné pro období nákladu nebo výnosu?
5. Porovnejte druhové a účelové členění nákladů ve výkazu zisku a ztráty.
6. Vysvětlete, proč současná česká výsledovka neobsahuje samostatné mimořádné položky.
7. Rozlište účty 381, 383 a 389 a u každého uveďte typický příklad.
8. Rozlište účty 384, 385 a 388 a u každého uveďte typický příklad.
9. Vysvětlete rozdíl mezi přijatou zálohou a výnosem příštích období.
10. Popište správný postup účtování komplexních nákladů příštích období na účtu 382.

11. Jaké podklady má účetní jednotka použít při tvorbě dohadné položky?
12. Vysvětlete rozdíl mezi dohadným účtem pasivním a rezervou.
13. Jak se u časového rozlišení uplatňuje významnost a proč nelze používat univerzální procentní hranici?
14. Popište pět kroků modelu IFRS 15.
15. Uveďte tři situace, ve kterých se podle IFRS 15 vykazuje výnos v průběhu času.
16. Vysvětlete rozdíl mezi pohledávkou, smluvním aktivem a smluvním závazkem podle IFRS 15.
17. Jak se u plátce DPH zpravidla promítá DPH na vstupu a na výstupu do nákladů a výnosů?
18. Zaúčtujte pojistné 36 000 Kč zaplacené 1. října za období 1. 10. běžného roku až 30. 9. následujícího roku.
19. Zaúčtujte odhad nevyúčtované spotřeby plynu 120 000 Kč a následnou fakturu 126 000 Kč.
20. Navrhněte vnitřní pravidla účetní jednotky pro časové rozlišení a dohadné položky.

Testové otázky

U každé otázky je správná právě jedna odpověď. Řešení je uvedeno za testem.

1. **Která operace představuje příjem, ale nikoli výnos?**
 - 1.1. Prodej služby na fakturu
 - 1.2. Přijetí bankovního úvěru
 - 1.3. Zaúčtování úroku
 - 1.4. Rozpuštění výnosů příštích období
2. **Akruální princip je vyjádřen zejména:**
 - 2.1. ve vyhlášce 506/2000 Sb.
 - 2.2. v zákoně o dani z přidané hodnoty
 - 2.3. v zákoně o účetnictví
 - 2.4. pouze v mezinárodních standardech
3. **Který účet se použije pro předem zaplacené pojištění vztahující se k příštím roku?**
 - 3.1. 381
 - 3.2. 383
 - 3.3. 385
 - 3.4. 389
4. **Který účet se použije, pokud náklad patří do běžného roku, částka je přesně známa a faktura přijde příští rok?**
 - 4.1. 381
 - 4.2. 383
 - 4.3. 384
 - 4.4. 389
5. **Který účet se použije pro odhad nevyúčtované spotřeby energie?**
 - 5.1. 383
 - 5.2. 385
 - 5.3. 388
 - 5.4. 389

6. Jak se správně vytvoří komplexní náklady příštích období?

- 6.1. MD 382 / D 321 bez předchozího nákladového zápisu
- 6.2. MD 382 / D 555 po zachycení jednotlivých druhů nákladů
- 6.3. MD 555 / D 382 ihned při přijetí faktury
- 6.4. MD 381 / D 648

7. Které tvrzení o přijaté záloze je správné?

- 7.1. Je vždy výnosem příštích období
- 7.2. Je vždy okamžitým výnosem
- 7.3. Zpravidla představuje závazek do doby splnění plnění
- 7.4. Účtuje se na účet 385

8. Kdy lze podle ČÚS č. 019 časové rozlišení nevýznamné položky vynechat?

- 8.1. Kdykoli o tom rozhodne účetní
- 8.2. Pokud tím není dotčen účel časového rozlišení a nejde o manipulaci výsledku
- 8.3. Pouze do 1 % aktiv
- 8.4. Nikdy

9. Současná česká výsledovka:

- 9.1. Má samostatnou mimořádnou část
- 9.2. Nemá samostatnou mimořádnou část
- 9.3. Obsahuje jen provozní náklady
- 9.4. Je vždy sestavena účelově

10. Hlavní princip IFRS 15 je založen na:

- 10.1. Okamžiku inkasa
- 10.2. Okamžiku vystavení faktury
- 10.3. Splnění povinnosti k plnění a převodu kontroly
- 10.4. Převodu právního vlastnictví bez výjimek

11. Která situace může vést k vykazování výnosu v průběhu času podle IFRS 15?

- 11.1. Zákazník současně přijímá a spotřebovává užitky
- 11.2. Platba byla přijata předem
- 11.3. Faktura byla vystavena na konci roku
- 11.4. Smlouva obsahuje DPH

12. Které tvrzení o významné složce financování podle IFRS 15 je správné?

- 12.1. Diskontuje se každá odložená platba bez výjimky
- 12.2. Posuzuje se jen tehdy, pokud časování plateb poskytuje významný finanční prospěch
- 12.3. Týká se pouze bank
- 12.4. Vykazuje se vždy v OCI

13. DPH na výstupu u plátce DPH je zpravidla:

- 13.1. Součástí výnosu
- 13.2. Samostatným závazkem vůči správci daně
- 13.3. Součástí vlastního kapitálu
- 13.4. Nákladem období

14. Který účet se použije pro známý úrokový výnos běžného období, který bude inkasován až příští rok?

- 14.1. 384
- 14.2. 385
- 14.3. 388

14.4. 389

15. IFRS 18 se povinně použije pro roční období začínající:

15.1. 1. 1. 2025

15.2. 1. 1. 2026

15.3. 1. 1. 2027 nebo později

15.4. Až po roce 2030

Řešení testu

Správné odpovědi

1. b, 2. c, 3. a, 4. b, 5. d, 6. b, 7. c, 8. b, 9. b, 10. c, 11. a, 12. b, 13. b, 14. b, 15. c

IV. kapitola

Dlouhodobá hmotná a nehmotná aktiva

Abstrakt

Modul komplexně vymezuje dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek podle českých účetních předpisů a odlišuje účetní posouzení od daňového vymezení. Vysvětluje prvotní ocenění pořizovací cenou, vlastními náklady a reprodukční pořizovací cenou, pravidla pro aktivaci souvisejících výdajů a rozlišení oprav, údržby a technického zhodnocení. Pozornost je věnována účetním a daňovým odpisům, odpisovým plánům, zbytkové hodnotě, komponentnímu a výkonovému odpisování a zachycení snížení hodnoty. Modul dále popisuje vyřazení majetku prodejem, likvidací, škodou či darováním. Srovnávací část shrnuje přístupy IAS 16, IAS 38, IAS 36, IFRS 16, IAS 40 a IFRS 5 a upozorňuje na zásadní rozdíly proti české úpravě.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.04

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Dlouhodobá hmotná a nehmotná aktiva. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 58–75). European Research Center, s.r.o.
<https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.04>

Právní a standardizační stav

Text vychází z českých účetních a daňových předpisů účinných ke dni 31. července 2026 a z IFRS Accounting Standards platných k tomuto dni. Číselná označení syntetických účtů odpovídají běžné podnikatelské praxi; účetní jednotka je musí sladit se svým účtovým rozvrhem a vnitřními účetními směrnicemi.

Cíl modulu	Vymezit dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek, vysvětlit jeho pořízení, ocenění, zařazení, odpisování, technické zhodnocení, snížení hodnoty a vyřazení a porovnat českou úpravu s IAS 16, IAS 38, IAS 36 a IFRS 16.
Klíčová slova	dlouhodobý majetek, pořizovací cena, vlastní náklady, reprodukční pořizovací cena, odpis, oprávka, zbytková hodnota, technické zhodnocení, opravná položka, impairment, IAS 16, IAS 38, IFRS 16
Výstupy z učení	Student správně klasifikuje majetek, určí vstupní ocenění, zaúčtuje typické způsoby pořízení a vyřazení, sestaví účetní odpisový plán, odliší účetní a daňové odpisy a vysvětlí hlavní rozdíly proti IFRS.

1 Význam dlouhodobých aktiv

Dlouhodobá aktiva představují zdroje, které účetní jednotka využívá po dobu delší než jeden rok zejména k výrobě, poskytování služeb, pronájmu nebo k administrativním účelům. Nejsou pořizována za účelem běžného prodeje v rámci provozního cyklu. Jejich ekonomický přínos se obvykle spotřebovává po více účetních obdobích, a proto se jejich pořizovací hodnota zpravidla neúčtuje jednorázově do nákladů, ale rozvrhuje se prostřednictvím odpisů.

České právní předpisy používají pojem dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek a podrobně vymezují položky rozvahy. IFRS pracují s jednotlivými skupinami aktiv, zejména s pozemky, budovami a zařízeními podle IAS 16, nehmotnými aktivy podle IAS 38, investicemi do nemovitostí podle IAS 40 a aktivy z práva k užívání podle IFRS 16. Dlouhodobý finanční majetek je předmětem samostatného modulu.

Zásadní pravidlo

Účetní a daňové vymezení majetku nejsou totožné. Účetní jednotka nejprve rozhoduje podle zákona o účetnictví, vyhlášky č. 500/2002 Sb. a své účetní směrnice. Teprve následně posuzuje daňové dopady podle zákona o daních z příjmů.

2 Vymezení podle českých účetních předpisů

2.1 Dlouhodobý nehmotný majetek

Podle § 6 vyhlášky č. 500/2002 Sb. zahrnuje dlouhodobý nehmotný majetek zejména nehmotné výsledky vývoje, software, ocenitelná práva, goodwill, ostatní dlouhodobý nehmotný majetek, nedokončený majetek a poskytnuté zálohy. Doba použitelnosti musí být delší než jeden rok. S výjimkou goodwillu stanoví hodnotovou hranici sama účetní jednotka s ohledem na významnost a požadavek věrného a poctivého zobrazení.

Neexistuje tedy obecně závazný účetní limit 60 000 Kč. Účetní jednotka může například ve vnitřní směrnici stanovit, že software od 100 000 Kč vykazuje jako dlouhodobý nehmotný majetek. Hranice musí být přiměřená velikosti a charakteru podniku, uplatňována konzistentně a nesmí vést k významnému zkreslení účetní závěrky.

Nehmotné výsledky vývoje se vykazují pouze při splnění podmínek vyhlášky; běžné výdaje na výzkum a rutinní inovace nelze automaticky aktivovat.

Software zahrnuje samostatně využitelný programový produkt; software, který je nedílnou součástí funkčnosti stroje, může být součástí ocenění hmotného majetku.

Ocenitelná práva zahrnují například licence, patenty, ochranné známky a obdobná práva, jsou-li samostatně identifikovatelná a splňují účetní podmínky.

Goodwill vzniká zejména při nabytí obchodního závodu nebo jeho části; účetní jednotka jej nevytváří z vlastní dobré pověsti.

Povolenky na emise a některé preferenční limity se vykazují bez ohledu na obecnou hodnotovou hranici.

2.2 Dlouhodobý hmotný majetek

Podle § 7 vyhlášky č. 500/2002 Sb. se dlouhodobý hmotný majetek člení zejména na pozemky, stavby, hmotné movité věci a jejich soubory, pěstitelské celky trvalých porostů, dospělá zvířata a jejich skupiny, jiný dlouhodobý hmotný majetek, nedokončený majetek a poskytnuté zálohy.

Pozemky a stavby se vykazují jako dlouhodobý hmotný majetek bez ohledu na výši ocenění, nejsou-li zásobou nebo zbožím. U samostatných hmotných movitých věcí, jejich souborů a některých dalších položek určuje hodnotovou hranici účetní jednotka. Obecný účetní limit 40 000 Kč neplatí. Rozhodující je doba použitelnosti delší než jeden rok, zvolená hranice významnosti a věrný a poctivý obraz.

Majetek pod účetní hranicí se obvykle účtuje při uvedení do používání do nákladů, případně přes zásoby, a dále se sleduje v operativní nebo podrozvahové evidenci. Způsob evidence musí zajistit ochranu majetku a průkaznost inventarizace.

SKUPINA	TYPICKÉ PŘÍKLADY	HODNOTOVÁ HRANICE
POZEMKY	pozemky, věcná práva související s pozemkem podle účetního vymezení	bez ohledu na výši ocenění
STAVBY	budovy, haly, inženýrské sítě, technické rekultivace	bez ohledu na výši ocenění
HMOTNÉ MOVITÉ VĚCI A SOUBORY	stroje, zařízení, dopravní prostředky, IT technika	určuje účetní jednotka
DOSPĚLÁ ZVÍŘATA A JEJICH SKUPINY	chovná zvířata splňující účetní podmínky	určuje účetní jednotka
NEDOKONČENÝ DLOUHODOBÝ MAJETEK	majetek do okamžiku způsobilosti k užívání	podle skutečných nákladů pořízení

2.3 Účtové skupiny a analytická evidence

Směrná účtová osnova stanoví pro podnikatele účtové skupiny. Konkrétní syntetické účty si účetní jednotka vytváří v účtovém rozvrhu. Běžná praxe používá následující členění:

ÚČTOVÁ SKUPINA	OBSAH
01	dlouhodobý nehmotný majetek
02	dlouhodobý hmotný majetek odpisovaný
03	dlouhodobý hmotný majetek neodpisovaný
04	nedokončený dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek a pořízení
05	poskytnuté zálohy na dlouhodobý majetek
07	oprávky k dlouhodobému nehmotnému majetku

08	oprávky k dlouhodobému hmotnému majetku
09	opravné položky k dlouhodobému majetku

Analytická evidence má umožnit identifikaci jednotlivého majetku, jeho umístění, odpovědnou osobu, datum pořízení a zařazení, vstupní cenu, způsob financování, odpisovou skupinu pro daňové účely, účetní odpisový plán, technická zhodnocení, oprávky, opravné položky a datum a způsob vyřazení.

3 Účetní a daňové vymezení

Zákon o daních z příjmů vytváří pro účely stanovení základu daně vlastní kategorii hmotného majetku. U samostatných hmotných movitých věcí a souborů je základní daňovou podmínkou vstupní cena vyšší než 80 000 Kč a provozně-technické funkce delší než jeden rok. Stavby a některé další položky se považují za hmotný majetek podle zvláštního vymezení bez použití této hranice.

Účetní jednotka tak může mít například stroj za 90 000 Kč, který podle její účetní směrnice nepřekračuje účetní hranici 120 000 Kč. Účetně může být jednorázově zachycen v nákladech a sledován operativně, zatímco pro daň z příjmů jde o hmotný majetek odpisovaný podle zákona. Rozdíl je nutné zohlednit při stanovení základu daně a případně při výpočtu odložené daně.

Daňová kategorie nehmotného majetku podle dřívějšího § 32a byla pro majetek pořizovaný od roku 2021 zrušena. Daňová uznatelnost účetních odpisů nehmotného majetku se posuzuje podle obecných a zvláštních ustanovení zákona o daních z příjmů. Na starší majetek se mohou vztahovat přechodná ustanovení.

OBLAST	ČESKÉ ÚČETNICTVÍ	DAŇ Z PŘÍJMŮ
MOVITÝ HMOTNÝ MAJETEK	hranici stanoví účetní jednotka	vstupní cena vyšší než 80 000 Kč a funkce delší než jeden rok
STAVBY A POZEMKY	dlouhodobý majetek bez hodnotového limitu, nejsou-li zásobou	stavby se odpisují podle ZDP; pozemky se daňově neodpisují
NEHMOTNÝ MAJETEK	hranici stanoví účetní jednotka; goodwill bez hranice	pro nově pořizovaný majetek není samostatná daňová kategorie § 32a
ODPISY	podle skutečného průběhu užívání a odpisového plánu	podle zákonných metod, sazeb, koeficientů a odpisových skupin

4 Pořízení a prvotní ocenění podle české úpravy

4.1 Základní oceňovací báze

Způsob prvotního ocenění závisí na způsobu nabytí. Zákon o účetnictví používá zejména pořizovací cenu, vlastní náklady a reprodukční pořizovací cenu.

Pořizovací cena je cena, za kterou byl majetek pořízen, zvýšená o náklady s pořízením související.

Vlastní náklady se použijí u majetku vytvořeného vlastní činností a zahrnují přímé náklady a přiřaditelné nepřímé náklady související s vytvořením majetku.

Reprodukční pořizovací cena je cena, za kterou by byl majetek pořízen v době, kdy se o něm účtuje; používá se v zákonem vymezených případech, zejména u některých bezúplatně nabytých položek.

Reálná hodnota není univerzálním způsobem ocenění bezúplatně nabytého dlouhodobého majetku podle českých předpisů. Je třeba použít přesný oceňovací způsob předepsaný pro konkrétní transakci. Také protiúčet závisí na právním důvodu nabytí: dar od třetí osoby, vklad společníka, příplatek mimo základní kapitál nebo přeměna společnosti se neúčtují totožně.

4.2 Náklady zahrnované do pořizovací ceny

Do pořizovací ceny se zahrnují náklady přímo související s pořízením a uvedením majetku do stavu způsobilého k užívání. Typicky jde o dopravu, montáž, clo, projektovou dokumentaci, správní poplatky, odborné posudky, přípravu staveniště a zkoušky před uvedením do používání. Úroky z úvěru lze zahrnout do ocenění pouze při splnění podmínek účetní úpravy a zvolené účetní metody.

Součástí ocenění naopak zpravidla nejsou opravy a údržba, kurzové rozdíly, sankce, náklady na zaškolení zaměstnanců, zásoby nutné k zahájení provozu ani náklady vzniklé po uvedení majetku do stavu způsobilého k užívání. Odpočitatelná DPH není součástí pořizovací ceny; neodpočitatelná DPH se do ní zahrnuje, souvisí-li s pořízením.

Stav způsobilý k užívání

Majetek se zařadí do užívání, jakmile je dokončen, plní zamýšlené funkce a jsou splněny právní, technické a jiné podmínky pro jeho používání. Není nutné čekat na první skutečné využití nebo dosažení plánované výrobní kapacity.

4.3 Typické způsoby pořízení a účetní zachycení

Následující zápisy používají běžná čísla syntetických účtů. Účetní jednotka musí vždy vycházet ze svého účtového rozvrhu.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D
DODAVATELSKÁ FAKTURA ZA SOFTWARE BEZ DPH	041 – Pořízení DNM	321 – Dodavatelé
DODAVATELSKÁ FAKTURA ZA STROJ BEZ DPH	042 – Pořízení DHM	321 – Dodavatelé
ODPOČITATELNÁ DPH	343 – DPH	321 – Dodavatelé
ZAŘAZENÍ SOFTWARE DO UŽÍVÁNÍ	013 – Software	041 – Pořízení DNM
ZAŘAZENÍ STROJE DO UŽÍVÁNÍ	022 – Hmotné movité věci	042 – Pořízení DHM

MAJETEK VYTVOŘENÝ VLASTNÍ ČINNOSTÍ – ILUSTRATIVNĚ	041 nebo 042	účtová skupina 58 – aktivace
POSKYTNUTÁ ZÁLOHA NA DHM	052 – Zálohy na DHM	221 – Bankovní účet

U majetku vytvořeného vlastní činností se od roku 2016 aktivace neúčtuje do výnosové účtové třídy prostřednictvím dřívějšího účtu 621. V běžném účtovém rozvrhu se používá účtová skupina 58 jako snížení nákladů, například účet 587 pro aktivaci dlouhodobého nehmotného majetku a 588 pro aktivaci dlouhodobého hmotného majetku.

Příklad pořízení stroje

Společnost, plátce DPH s plným nárokem na odpočet, koupila stroj za 500 000 Kč bez DPH. Doprava činila 12 000 Kč bez DPH a montáž 18 000 Kč bez DPH. Po úspěšné technické zkoušce byl stroj uveden do používání.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D
FAKTURA ZA STROJ	042: 500 000 Kč; 343: 105 000 Kč	321: 605 000 Kč
DOPRAVA	042: 12 000 Kč; 343: 2 520 Kč	321: 14 520 Kč
MONTÁŽ	042: 18 000 Kč; 343: 3 780 Kč	321: 21 780 Kč
ZAŘAZENÍ DO UŽÍVÁNÍ	022: 530 000 Kč	042: 530 000 Kč

Vstupní účetní ocenění stroje je 530 000 Kč. Odpočitatelná DPH do ocenění nevstupuje. Náklady na běžné zaškolení obsluhy po zařazení by byly nákladem období, nikoli součástí ceny stroje.

5 Technické zhodnocení, opravy a údržba

Správné rozlišení technického zhodnocení od opravy a údržby ovlivňuje okamžik vzniku nákladu, hodnotu majetku, účetní odpisy i základ daně. Rozhodující není název na faktuře, ale skutečný obsah provedených prací.

Oprava odstraňuje následky opotřebení nebo poškození a uvádí majetek do předchozího nebo provozuschopného stavu. Lze použít modernější materiál nebo technologii, pokud tím nedojde ke změně technických parametrů ve smyslu technického zhodnocení.

Údržba zpomaluje fyzické opotřebení, předchází poruchám a odstraňuje drobné závady.

Technické zhodnocení představuje dokončené zásahy, které majetek rozšiřují, modernizují, rekonstruují nebo jinak zvyšují jeho užitné vlastnosti.

Pro účetní účely není obecně stanovena jednotná částka 80 000 Kč. Hranici pro technické zhodnocení stanoví účetní jednotka s ohledem na § 47 vyhlášky č. 500/2002 Sb., významnost a věrný obraz. U staveb se posuzuje významná hodnota ve vztahu k pořizovací ceně nebo

reprodukční pořizovací ceně stavby. Daňové technické zhodnocení hmotného majetku se posuzuje samostatně podle § 33 zákona o daních z příjmů. Zákonný hodnotový test je 80 000 Kč v úhrnu u jednotlivého majetku za zdaňovací období; poplatník může za technické zhodnocení považovat i nižší částku, pokud ji neuplatní přímo jako daňový náklad.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D
BĚŽNÁ OPRAVA STROJE	511 – Opravy a udržování	321 – Dodavatelé
NEDOKONČENÉ TECHNICKÉ ZHODNOCENÍ DHM	042 – Pořízení DHM	321 – Dodavatelé
DOKONČENÉ TECHNICKÉ ZHODNOCENÍ STROJE	022 – Hmotné movité věci	042 – Pořízení DHM
TECHNICKÉ ZHODNOCENÍ SOFTWARE	013 – Software	041 – Pořízení DNM

Praktický test

Výměna opotřebené části za funkčně srovnatelnou část bývá opravou. Přidání nové výrobní funkce, zvýšení kapacity nebo zásadní změna technických parametrů zpravidla představuje technické zhodnocení. Každý případ je nutné doložit technickou dokumentací a ekonomickým posouzením.

6 Účetní odpisy podle českých předpisů

6.1 Smysl odpisování

Účetní odpis vyjadřuje trvalé snížení hodnoty majetku v důsledku jeho používání, technického a morálního opotřebení nebo plynutí času. Oprávky jsou souhrnem dosud zaúčtovaných odpisů a vykazují se jako korekce pořizovací ceny v rozvaze. Zůstatková účetní hodnota je rozdíl mezi oceněním majetku a opravkami, případně upravený o opravné položky.

Odpisovaný majetek se odpisuje podle odpisového plánu postupně v průběhu používání. Průběh spotřeby užitků může být vyjádřen časem, výkonem nebo jinou vhodnou metodou. Zákon ani vyhláška obecně nenařizují, aby se účetní odpis zahájil vždy prvním dnem následujícího měsíce. Účetní jednotka stanoví okamžik zahájení ve vnitřní směrnici, avšak odpisování může začít až poté, co je majetek způsobilý k užívání.

6.2 Odpisový plán

Odpisový plán musí odrážet očekávaný způsob spotřeby ekonomických užitků. Účetní jednotka stanoví zejména:

- odpisovatelnou částku, tedy zpravidla vstupní ocenění snížené o zbytkovou hodnotu, pokud ji účetní jednotka zohledňuje;
- odhadovanou dobu použitelnosti nebo celkovou výkonovou kapacitu;
- odpisovou metodu;

- okamžik zahájení a ukončení odpisování;
- pravidla pro změny odhadu, technické zhodnocení a komponentní odpisování.

Odpisový plán se aktualizuje, změní-li se významně předpokládaná doba používání, intenzita využití, zbytková hodnota nebo způsob spotřeby užitků. Změna účetního odhadu se promítá do běžného a budoucích období; nejde automaticky o opravu chyby minulých let.

6.3 Metody účetních odpisů

METODA	CHARAKTERISTIKA	VHODNÉ POUŽITÍ
ROVNOMĚRNÁ	stejná nebo proporcionální částka za časovou jednotku	majetek s rovnoměrnou spotřebou užitků
DEGRESIVNÍ	vyšší odpisy v prvních letech a nižší později	technologie s rychlým morálním zastaráváním
VÝKONOVÁ	odpis podle kusů, hodin, kilometrů nebo jiného výkonu	stroje a vozidla, kde je spotřeba spojena s výkonem
KOMPONENTNÍ	významné části se odpisují samostatně	stavby, letadla, složitá technologická zařízení

Komponentní metoda je podle české vyhlášky možná u vybraných druhů dlouhodobého hmotného majetku. Účetní jednotka oddělí významné části s odlišnou dobou použitelnosti, například střechu nebo výtah budovy, a odpisuje je samostatně.

6.4 Příklad účetního odpisu se zbytkovou hodnotou

Stroj má pořizovací cenu 530 000 Kč, odhadovanou zbytkovou hodnotu 30 000 Kč a dobu použitelnosti pět let. Při rovnoměrné metodě je odpisovatelná částka 500 000 Kč a roční účetní odpis 100 000 Kč.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D
ROČNÍ ÚČETNÍ ODPIS STROJE	551 – Odpisy dlouhodobého majetku 100 000 Kč	082 – Oprávky ke stroji 100 000 Kč

Po pěti letech činí zůstatková účetní hodnota 30 000 Kč, odpovídá-li stále odhadované zbytkové hodnotě. Pokud se odhad změní, upraví se budoucí odpisy.

6.5 Majetek, který se neodpisuje

Neodpisují se zejména pozemky, umělecká díla a sbírky, pokud nejsou odpisovaným majetkem podle zvláštní úpravy, nedokončený dlouhodobý majetek, poskytnuté zálohy a dlouhodobý finanční majetek. Majetek se také neodpisuje před uvedením do stavu způsobilého k užívání.

Goodwill se v českém účetnictví odpisuje. Pokud jeho dobu použitelnosti nelze spolehlivě odhadnout, účetní jednotka zvolí podle § 56 vyhlášky dobu nejméně 60 a nejvýše 120 měsíců a

volbu odůvodní v příloze. Stejně časové rozpětí se uplatní při neodhadnutelné době použitelnosti nehmotných výsledků vývoje.

7 Daňové odpisy hmotného majetku

Daňové odpisy nejsou účetním zobrazením spotřeby majetku. Jde o zákonný nástroj pro stanovení daňově uznatelné části vstupní ceny. Účetní jednotka vede účetní odpisy podle svého odpisového plánu a daňové odpisy eviduje odděleně pro účely daně z příjmů.

Hmotný majetek se zařadí do jedné ze šesti odpisových skupin podle přílohy č. 1 zákona o daních z příjmů. Samotný příklad druhu majetku není dostatečný; rozhodující je zákonné zařazení, zpravidla podle klasifikace CZ-CPA nebo CZ-CC.

ODPISOVÁ SKUPINA	MINIMÁLNÍ DOBA ODPISOVÁNÍ
1	3 roky
2	5 let
3	10 let
4	20 let
5	30 let
6	50 let

Poplatník volí u jednotlivého majetku rovnoměrné nebo zrychlené odpisování; zvolenou metodu zpravidla nelze v průběhu odpisování změnit. Daňové odpisování lze za stanovených podmínek přerušit. Výše odpisu se počítá podle aktuálních sazeb nebo koeficientů zákona, nikoli podle účetní doby použitelnosti.

Pozor na rozdíly

Účetní majetek může být již plně odepsán, ale daňová zůstatková cena může být kladná, nebo naopak. Rozdíl mezi účetní a daňovou hodnotou ovlivňuje úpravy základu daně a u účetních jednotek účtujících o odložené dani také odloženou daňovou pohledávku nebo závazek.

8 Snížení hodnoty podle českých předpisů

Účetní jednotka musí při inventarizaci posoudit, zda účetní hodnota majetku odpovídá skutečnosti. Český zákon rozlišuje přechodné a trvalé snížení hodnoty:

Přechodné snížení hodnoty se vyjadřuje opravnou položkou. Opravná položka se při pominutí důvodů sníží nebo zruší.

Trvalé snížení hodnoty se zachytí prostřednictvím odpisů, mimořádného odpisu nebo vyřazení příslušné části hodnoty podle povahy případu.

Důvodem může být poškození, technologické zastarávání, dlouhodobé nevyužívání, pokles očekávaných výnosů, změna právního prostředí nebo zánik využitelnosti licence. Posouzení musí

být doloženo inventarizačními podklady, technickým posudkem, rozpočtem opravy nebo ekonomickou analýzou.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D
TVORBA OPRAVNÉ POLOŽKY K DHM – ILUSTRATIVNĚ	účtová skupina 55	09x – Opravná položka k DHM
ZRUŠENÍ NEBO SNÍŽENÍ OPRAVNÉ POLOŽKY	09x – Opravná položka k DHM	účtová skupina 55

Česká úprava nemá obecný model pravidelného přeceňování běžného dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku směrem nahoru na reálnou hodnotu. Reálná hodnota se používá jen v zákonem vymezených případech. Opravné položky nelze tvořit za účelem zvýšení hodnoty majetku.

9 Dlouhodobá hmotná a nehmotná aktiva podle IFRS

9.1 IAS 16 – Pozemky, budovy a zařízení

IAS 16 se vztahuje na hmotné položky držené pro výrobu nebo dodávku zboží a služeb, pronájem jiným osobám nebo administrativní účely, u nichž se očekává používání po více než jedno období. Aktivum se uzná, je-li pravděpodobné, že účetní jednotce přinesou budoucí ekonomické užítky, a pořizovací náklady lze spolehlivě ocenit.

Pořizovací náklady zahrnují kupní cenu po slevách, přímo přiřaditelné náklady na uvedení aktiva do místa a stavu potřebného pro zamýšlené používání a počáteční odhad nákladů na demontáž, odstranění a obnovu místa, vznikne-li taková povinnost. Odpovídající závazek se uzná podle příslušných pravidel, zejména IAS 37 a IFRIC 1.

Po prvotním uznání lze pro celou třídu aktiv použít model pořizovací ceny nebo model přecenění. Při modelu přecenění musí být účetní hodnoty aktualizovány dostatečně pravidelně, aby se významně nelišily od reálných hodnot. Neplatí univerzální povinnost každoročního přecenění.

Významné komponenty aktiva s rozdílnou dobou použitelnosti se odpisují samostatně. Doba použitelnosti, zbytková hodnota a odpisová metoda se přezkoumávají nejméně na konci každého účetního období. Změny jsou změnami účetních odhadů.

9.2 IAS 38 – Nehmotná aktiva

Nehmotné aktivum podle IAS 38 je identifikovatelné nepeněžní aktivum bez fyzické podstaty. Identifikovatelnost je splněna zejména tehdy, je-li aktivum oddělitelné, nebo vyplývá ze smluvních či jiných práv. Účetní jednotka musí aktivum ovládat a očekávat z něj budoucí ekonomické užítky.

Výdaje ve výzkumné fázi interního projektu se účtují do nákladů. Výdaje ve vývojové fázi se aktivují až od okamžiku, kdy účetní jednotka prokáže všechna kritéria IAS 38, zejména technickou proveditelnost dokončení, úmysl a schopnost aktivum dokončit a používat nebo prodat, způsob tvorby budoucích užitků, dostupnost zdrojů a schopnost spolehlivě měřit náklady.

Nehmotná aktiva s konečnou dobou použitelnosti se amortizují systematicky. Aktiva s neurčitou dobou použitelnosti se neamortizují, ale jejich doba použitelnosti se pravidelně přehodnocuje a

každoročně se testují na snížení hodnoty. Model přecenění lze použít jen tehdy, existuje-li aktivní trh, což je u většiny nehmotných aktiv neobvyklé.

Goodwill podle IFRS

Goodwill získaný při podnikové kombinaci je upraven IFRS 3, nikoli IAS 38. Neodepisuje se. Je přiřazen peněžotvorným jednotkám a nejméně jednou ročně testován na snížení hodnoty podle IAS 36. Ztrátu ze snížení hodnoty goodwillu nelze v pozdějším období zrušit.

9.3 IAS 36 – Snížení hodnoty aktiv

IAS 36 zakazuje vykazovat aktivum nad jeho zpětně ziskatelnou částku. Zpětně ziskatelná částka je vyšší z hodnoty z užívání a reálné hodnoty snížené o náklady na vyřazení. Převyšuje-li účetní hodnota tuto částku, vykáže se ztráta ze snížení hodnoty.

U běžných hmotných a nehmotných aktiv se test provádí, existuje-li náznak snížení hodnoty. Každoroční test bez ohledu na indikátory se požaduje pouze u goodwillu, nehmotných aktiv s neurčitou dobou použitelnosti a nehmotných aktiv, která dosud nejsou připravena k používání. Pokud samostatné aktivum nevytváří nezávislé peněžní toky, testuje se peněžotvorná jednotka.

Ztrátu ze snížení hodnoty jiného aktiva než goodwillu lze za splnění podmínek později zrušit, nejvýše do hodnoty, kterou by aktivum mělo bez předchozí ztráty. Ztráta u goodwillu se nikdy nereverzuje.

9.4 IFRS 16 – Leasingy

IFRS 16 vychází u nájemce z jednotného rozvahového modelu. U většiny leasingů nájemce při zahájení vykáže aktivum z práva k užívání a leasingový závazek. Výjimku může použít pro krátkodobé leasingy a leasingy podkladových aktiv nízké hodnoty. Proto není přesné tvrdit, že každý leasing delší než 12 měsíců musí být bez výjimky vykázán v rozvaze.

Aktivum z práva k užívání se následně zpravidla odpisuje a případně testuje na snížení hodnoty. Leasingový závazek se úročí efektivní úrokovou mírou a snižuje o uskutečněné platby. Český statutární model běžného finančního leasingu nadále zpravidla vychází z právního vlastnictví; podkladový majetek proto odpisuje pronajímatel, pokud zvláštní pravidlo nestanoví jinak.

9.5 Další související standardy

IAS 40 upravuje nemovitosti držené za účelem nájemného nebo růstu hodnoty kapitálu. Při modelu reálné hodnoty se změny reálné hodnoty vykazují ve výsledku hospodaření.

IFRS 5 upravuje dlouhodobá aktiva držená k prodeji. Po splnění přísných podmínek se oceňují nižší z účetní hodnoty a reálné hodnoty snížené o náklady na prodej a přestávají se odpisovat.

IFRS 3 upravuje podnikové kombinace a vznik goodwillu.

IAS 23 upravuje kapitalizaci výpůjčních nákladů u způsobilých aktiv.

9.6 Přehled hlavních rozdílů

OBLAST	ČESKÁ ÚPRAVA PRO PODNIKATELE	IFRS
HODNOTOVÝ LIMIT	u vybraných položek jej stanoví účetní jednotka	není pevný limit; rozhodují definice, uznání a významnost
INTERNĚ VYTVOŘENÁ NEHMOTNÁ AKTIVA	užší pravidla vyhlášky	výzkum do nákladů, vývoj se aktivuje při splnění všech kritérií IAS 38
KOMPONENTNÍ ODPISOVÁNÍ	možné u vybraného majetku	povinné pro významné komponenty s odlišnou dobou použitelnosti
NÁSLEDNÉ PŘECENĚNÍ	u běžného DM není obecný model přecenění	IAS 16 a IAS 38 umožňují model přecenění za stanovených podmínek
SNÍŽENÍ HODNOTY	opravné položky a odpisy podle českých pravidel	model zpětně ziskatelné částky IAS 36
GOODWILL	odpisuje se; při neodhadnutelné době 60–120 měsíců	neodepisuje se, každoroční impairment test
LEASING U NÁJEMCE	zpravidla nákladové zachycení podle právní formy	aktivum z práva k užívání a leasingový závazek, s výjimkami

10 Vyřazení dlouhodobého majetku

Majetek se vyřazuje zejména prodejem, fyzickou likvidací, škodou nebo mankem, bezúplatným převodem, vkladem nebo při zániku práv či budoucích užitků. Před vyřazením je nutné dokončit účetní odpisy podle odpisového plánu a určit zůstatkovou účetní hodnotu.

Při vyřazení odpisovaného majetku se zpravidla nejprve zůstatková cena převede do příslušného nákladového účtu proti účtu opravek. Následně se pořizovací cena majetku a opravy vzájemně odúčtují. Původní opora nesprávně používala zápis 541/082 jako úplné vyřazení a označovala účet 549 za mimořádné náklady. Samostatná kategorie mimořádných nákladů již v českém výkazu zisku a ztráty není.

DŮVOD VYŘAZENÍ	ZŮSTATKOVÁ CENA – BĚŽNÝ ÚČETNÍ POSTUP	VÝNOS NEBO NÁHRADA
PRODEJ	541 / 07x nebo 08x	311 / 641; DPH 311 / 343
LIKVIDACE	551 / 07x nebo 08x	případný výnos z materiálu podle povahy

MANKO NEBO ŠKODA	549 / 07x nebo 08x	náhrada škody 335, 378 / 648 podle případu
DAROVÁNÍ	543 / 07x nebo 08x	zpravidla bez výnosu; posoudit DPH a daň z příjmů
ÚPLNÉ ODÚČTOVÁNÍ POŘIZOVACÍ CENY	07x / 01x nebo 08x / 02x	provádí se po doplnění opravek o zůstatkovou cenu

Příklad prodeje stroje

Stroj má pořizovací cenu 500 000 Kč, dosavadní oprávky 400 000 Kč a zůstatkovou účetní hodnotu 100 000 Kč. Je prodán za 130 000 Kč bez DPH.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D
DOÚČTOVÁNÍ ZŮSTATKOVÉ CENY PŘI PRODEJI	541: 100 000 Kč	082: 100 000 Kč
VYŘAZENÍ POŘIZOVACÍ CENY A OPRÁVEK	082: 500 000 Kč	022: 500 000 Kč
FAKTURA ZA PRODEJ BEZ DPH	311: 130 000 Kč	641: 130 000 Kč
DPH 21 %	311: 27 300 Kč	343: 27 300 Kč

Účetní zisk z prodeje činí 30 000 Kč jako rozdíl mezi výnosem 130 000 Kč a zůstatkovou cenou 100 000 Kč. Daňový dopad se posoudí podle daňové zůstatkové ceny a pravidel zákona o daních z příjmů.

11 Nejčastější chyby v praxi

1. Použití neexistující univerzální účetní hranice 40 000 Kč pro hmotný nebo 60 000 Kč pro nehmotný majetek.
2. Záměna účetního a daňového vymezení majetku a odpisů.
3. Zařazení majetku před dokončením a splněním podmínek způsobilosti k užívání nebo naopak nepřiměřené odkládání zařazení.
4. Zahrnutí nákladů na zaškolení, opravy nebo provoz po zahájení používání do pořizovací ceny.
5. Účtování aktivace majetku vytvořeného vlastní činností přes zastaralý výnosový účet 621.
6. Automatické považování každého výdaje nad 80 000 Kč za účetní technické zhodnocení.
7. Mechanické kopírování daňových odpisů do účetního odpisového plánu bez analýzy skutečné užitnosti.
8. Nerozpoznání přechodného snížení hodnoty a nevytvoření opravné položky.
9. Nesprávné vyřazení pouze jedním zápisem bez odúčtování pořizovací ceny a opravek.
10. Označení ostatního provozního nákladu na škodu jako mimořádného nákladu.

11. Zařazení goodwillu do IAS 38 nebo tvrzení, že IAS 36 vyžaduje každoroční test každého hmotného aktiva.

12. Opomenutí výjimek pro krátkodobé leasingy a aktiva nízké hodnoty podle IFRS 16.

12 Shrnutí modulu

Dlouhodobá aktiva jsou prostředky, které účetní jednotka používá déle než jedno účetní období a od nichž očekává budoucí ekonomické užítky. Česká úprava rozlišuje dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek a v rámci nich jednotlivé skupiny, například software, ocenitelná práva, stavby, pozemky, hmotné movité věci nebo pěstitelské celky. Účetní vymezení nelze zaměňovat s daňovým. U řady movitých a nehmotných položek stanoví účetní hodnotovou hranici sama účetní jednotka ve vnitřním předpisu s ohledem na významnost a věrný a poctivý obraz. Daňová hranice 80 000 Kč pro určité movité hmotné věci slouží daňovým účelům a neurčuje automaticky účetní klasifikaci ani účetní odpisování. Pozemky a stavby se vykazují podle jejich věcné povahy, nikoli jen podle částky.

Při prvotním uznání se majetek oceňuje pořizovací cenou, vlastními náklady nebo reprodukční pořizovací cenou podle způsobu nabytí. Do pořizovací ceny patří přímé náklady potřebné k uvedení majetku do stavu způsobilého k užívání, například doprava, montáž, projektové práce, clo nebo zkoušky po odečtení výnosů z jejich výstupů, jsou-li podle příslušné úpravy součástí ocenění. Naopak běžné provozní ztráty, zaškolení personálu, reklama nebo náklady vzniklé až po uvedení do užívání se zpravidla účtují do období. Majetek vytvořený vlastní činností se oceňuje vlastními náklady a jeho aktivace se účtuje podle současné české účtové techniky. Rozhodující okamžik zařazení nastává tehdy, kdy je majetek dokončen a způsobilý k zamýšlenému užívání.

Po zařazení je nutné rozlišovat technické zhodnocení, opravu a údržbu. Technické zhodnocení mění technické parametry, vybavení, použitelnost nebo výkonnost a při splnění účetních podmínek zvyšuje ocenění majetku. Oprava odstraňuje následky opotřebení nebo poškození a uvádí majetek do předchozího stavu, zatímco údržba zpomaluje opotřebení a předchází poruchám; obě se zpravidla účtují do běžných nákladů. Účetní odpisy systematicky rozdělují odepisovatelnou částku majetku podle očekávaného způsobu spotřeby užitků. Odpisový plán musí vycházet z doby použitelnosti, zbytkové hodnoty, intenzity využití a případně významných komponent. Lze použít časovou, výkonovou nebo komponentní metodu. Účetní odpis, oprávka a zůstatková hodnota jsou různé pojmy a účetní odpisy nemají automaticky kopírovat daňové odpisy. Neodpisují se zejména pozemky a další aktiva, u nichž se užitek systematicky nespotřebovává.

Účetní jednotka musí při inventarizaci a závěrce posoudit snížení hodnoty. Přechodné snížení se v českém účetnictví vyjadřuje opravnou položkou, zatímco trvalé snížení se promítá do odpisového plánu, mimořádného odpisu nebo vyřazení. Při prodeji, likvidaci, škodě, darování nebo jiném vyřazení se nejprve doúčtují odpisy, zúčtují oprávky a vykáže zůstatková cena podle důvodu vyřazení; výnos z prodeje se zachytí samostatně. Správné zachycení vyžaduje analytickou evidenci pořizovací ceny, opravek, technického zhodnocení, umístění a odpovědnosti.

IAS 16 upravuje pozemky, budovy a zařízení a po prvotním uznání umožňuje model pořizovací ceny nebo model přecenění. Vyžaduje komponentní odpisování významných částí s odlišnou dobou použitelnosti. IAS 38 rozlišuje výzkumnou fázi, jejíž náklady se účtují do výsledku, a vývojovou fázi, v níž lze náklady aktivovat pouze při splnění přísných kritérií. IAS 36 používá zpětně získatelnou

hodnotu a u goodwillu, nehmotných aktiv s neurčitou dobou použitelnosti a aktiv dosud neuvedených do užívání vyžaduje pravidelné testování i bez indikátorů. IFRS 16 vykazuje u nájemce právo k užívání a leasingový závazek, IAS 40 řeší investice do nemovitostí a IFRS 5 aktiva držena k prodeji. Tyto modely jsou podrobnější než běžné české statutární zachycení a při převodu mezi rámci vyžadují samostatné úpravy.

Základní právní a odborné zdroje

Právní předpisy a standardy je nutné používat v aktuálním znění. Níže uvedené zdroje odpovídají stavu k 31. červenci 2026:

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, zejména § 7, § 24 až § 28. Oficiální znění: <https://e-sbirka.gov.cz/sb/1991/563>

Vyhláška č. 500/2002 Sb., zejména § 6, § 7, § 47, § 56 a § 56a. Oficiální znění: <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2002/500>

Český účetní standard pro podnikatele č. 013 – Dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, zejména § 24 a § 26 až § 33. Oficiální znění: <https://e-sbirka.gov.cz/sb/1992/586>

IAS 16 Property, Plant and Equipment; IAS 38 Intangible Assets; IAS 36 Impairment of Assets; IAS 40 Investment Property; IFRS 5; IFRS 16 Leases; IFRS 3 Business Combinations. Přehled standardů: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/>

Doporučená literatura: STEJSKALOVÁ, Irena. Finanční účetnictví pro manažery s netradičně pojatými případovými studiemi. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. RANDÁKOVÁ, Monika. Finanční účetnictví v České republice po 1. 1. 2016. Praha: Oeconomica, 2018. Pro praktickou aplikaci je nezbytné doplnit starší literaturu aktuálním zněním právních předpisů.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vysvětlíte rozdíl mezi dlouhodobým nehmotným a hmotným majetkem.
2. Kdo stanoví účetní hodnotovou hranici pro software a hmotné movité věci?
3. Proč nelze obecně používat účetní limity 40 000 Kč a 60 000 Kč?
4. Kdy se pozemek nebo stavba vykazuje jako dlouhodobý majetek bez ohledu na výši ocenění?
5. Rozlište pořizovací cenu, vlastní náklady a reprodukční pořizovací cenu.
6. Uveďte pět nákladů, které mohou vstoupit do pořizovací ceny stroje, a tři náklady, které do ní nevstupují.
7. Definujte stav způsobilý k užívání a vysvětlíte jeho význam.
8. Jak se od roku 2016 účtuje aktivace majetku vytvořeného vlastní činností?
9. Rozlište opravu, údržbu a technické zhodnocení.
10. Jak se liší účetní a daňový limit pro technické zhodnocení?
11. Jaký je rozdíl mezi odpisem, opravkou a zůstatkovou hodnotou?

12. Proč účetní odpisy nemají automaticky kopírovat daňové odpisy?
13. Za jakých podmínek lze použít výkonovou nebo komponentní metodu?
14. Který dlouhodobý majetek se neodpisuje?
15. Jak se v českém účetnictví zachytí přechodné a trvalé snížení hodnoty?
16. Vysvětlete základní model IAS 16 po prvotním uznání.
17. Jak IAS 38 rozlišuje výzkumnou a vývojovou fázi?
18. Která aktiva se podle IAS 36 testují každoročně bez ohledu na indikátory?
19. Jak se liší goodwill podle české úpravy a IFRS?
20. Popište účetní kroky při prodeji částečně odepsaného stroje.

Testové otázky

1. **Hodnotovou hranici pro vykázaní hmotné movité věci jako dlouhodobého majetku v českém účetnictví:**
 - 1.1. vždy stanoví zákon částkou 40 000 Kč
 - 1.2. stanoví účetní jednotka s ohledem na významnost
 - 1.3. stanoví finanční úřad
 - 1.4. je vždy totožná s daňovou hranicí
2. **Pozemky se podle vyhlášky č. 500/2002 Sb. vykazují jako dlouhodobý majetek:**
 - 2.1. jen nad 80 000 Kč
 - 2.2. jen pokud se odpisují
 - 2.3. bez ohledu na ocenění, nejsou-li zbožím
 - 2.4. pouze podle rozhodnutí účetní jednotky
3. **Odpočitatelná DPH při nákupu stroje:**
 - 3.1. je součástí pořizovací ceny
 - 3.2. účtuje se zpravidla odděleně na účet DPH
 - 3.3. je vždy nákladem
 - 3.4. zvyšuje oprávky
4. **Náklady na běžné zaškolení obsluhy po uvedení stroje do užívání:**
 - 4.1. jsou vždy součástí pořizovací ceny
 - 4.2. jsou zpravidla nákladem období
 - 4.3. jsou technickým zhodnocením
 - 4.4. účtují se do opravek
5. **Aktivace dlouhodobého majetku vytvořeného vlastní činností se v běžné současné praxi účtuje:**
 - 5.1. do účtové skupiny 58
 - 5.2. vždy na účet 621
 - 5.3. přímo proti základnímu kapitálu
 - 5.4. pouze podrozvahově
6. **Účetní odpisy musí začít:**
 - 6.1. vždy prvním dnem následujícího měsíce
 - 6.2. před dokončením majetku

- 6.3. nejdříve po uvedení majetku do stavu způsobilého k užívání podle odpisového plánu
- 6.4. až po úplném zaplacení faktury
- 7. **Přechodné snížení hodnoty dlouhodobého majetku se v českém účetnictví vyjadřuje:**
 - 7.1. rezervou
 - 7.2. opravnou položkou
 - 7.3. základním kapitálem
 - 7.4. časovým rozlišením
- 8. **U IAS 16 je komponentní odpisování:**
 - 8.1. zakázáno
 - 8.2. povinné pro významné části s odlišnou dobou použitelnosti
 - 8.3. pouze daňovou metodou
 - 8.4. možné jen u pozemků
- 9. **Výdaje ve výzkumné fázi interního projektu podle IAS 38:**
 - 9.1. se vždy aktivují
 - 9.2. se účtují do nákladů
 - 9.3. se vykazují jako goodwill
 - 9.4. se účtují do OCI
- 10. **Goodwill podle IFRS:**
 - 10.1. patří do IAS 38 a odpisuje se 60 měsíců
 - 10.2. neodepisuje se a testuje se každoročně na impairment
 - 10.3. se přeceňuje každý rok do OCI
 - 10.4. se vždy účtuje přímo do nákladů
- 11. **Každoroční test podle IAS 36 bez ohledu na indikátory se vyžaduje:**
 - 11.1. u každého stroje
 - 11.2. pouze u zásob
 - 11.3. zejména u goodwillu a nehmotných aktiv s neurčitou dobou použitelnosti
 - 11.4. pouze u pohledávek
- 12. **IFRS 16 umožňuje nájemci výjimku zejména pro:**
 - 12.1. všechny nemovitosti
 - 12.2. krátkodobé leasingy a aktiva nízké hodnoty
 - 12.3. leasingy delší než 12 měsíců
 - 12.4. pouze finanční instituce
- 13. **Zůstatková účetní hodnota je:**
 - 13.1. pořizovací cena plus oprávky
 - 13.2. pořizovací cena snížená o oprávky a případné korekce
 - 13.3. prodejní cena
 - 13.4. vždy daňová zůstatková cena
- 14. **Při prodeji odpisovaného stroje se výnos z prodeje běžně účtuje:**
 - 14.1. 311 / 641
 - 14.2. 541 / 082
 - 14.3. 551 / 022
 - 14.4. 343 / 321
- 15. **Účet 549 je v současném českém účetnictví:**
 - 15.1. mimořádný náklad

- 15.2. běžně používaný účet pro jiné provozní náklady podle účtového rozvrhu, nikoli samostatná mimořádná kategorie
- 15.3. účet dlouhodobého majetku
- 15.4. účet výnosů

Řešení testu

Správné odpovědi

1. b, 2. c, 3. b, 4. b, 5. a, 6. c, 7. b, 8. b, 9. b, 10. b, 11. c, 12. b, 13. b, 14. a, 15. b

V. kapitola

Zásoby: vymezení, klasifikace, oceňování a účtování

Abstrakt

Modul představuje zásoby jako významnou součást oběžných aktiv a vysvětluje jejich klasifikaci na materiál, nedokončenou výrobu, polotovary, výrobky, zboží, zvířata a poskytnuté zálohy. Zabývá se oceňováním nakupovaných a vlastní činností vytvořených zásob, stanovením pořizovací ceny a vlastních nákladů a metodami oceňování úbytků, zejména individuálním oceněním, FIFO a váženým aritmetickým průměrem. Podrobně porovnává účtování zásob způsobem A a B a zachycení změny stavu zásob vlastní činnosti a aktivace. Součástí je problematika inventarizace, mank, přebytků, přirozených úbytků a opravných položek. Závěrečná část porovnává českou úpravu s IAS 2, zejména v oblasti čisté realizovatelné hodnoty a zahrnování výpůjčních nákladů.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.05

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Zásoby: Vymezení, klasifikace, oceňování a účtování. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 76–87). European Research Center, s.r.o. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.05>

Právní a standardizační stav

Text vychází z českých účetních předpisů účinných ke dni 31. července 2026, zejména ze zákona č. 563/1991 Sb., vyhlášky č. 500/2002 Sb. a Českého účetního standardu pro podnikatele č. 015 – Zásoby, a dále z IAS 2 Inventories a IAS 23 Borrowing Costs. Číselná označení syntetických účtů uvedená v příkladech odpovídají běžné podnikatelské praxi; účetní jednotka je musí sladit se svým účtovým rozvrhem a vnitřními účetními směrnicemi.

Cíl modulu	Vymezit jednotlivé druhy zásob, vysvětlit jejich prvotní a následné ocenění, metody oceňování úbytků, účtování způsobem A a B, změny stavu zásob vlastní činnosti, inventarizační rozdíly a hlavní rozdíly mezi českou úpravou a IAS 2.
Klíčová slova	materiál, nedokončená výroba, polotovary, výrobky, zvířata, zboží, pořizovací cena, vlastní náklady, FIFO, vážený průměr, způsob A, způsob B, čistá realizovatelná hodnota, opravná položka, IAS 2
Výstupy z učení	Student správně klasifikuje zásobu, určí její vstupní ocenění, vypočte ocenění úbytku, zaúčtuje typické operace způsobem A i B, rozliší změnu stavu zásob vlastní činnosti od aktivace a posoudí nutnost snížení hodnoty zásob.

1 Vymezení a význam zásob

Zásoby jsou oběžná aktiva, která jsou určena k prodeji v běžném provozním cyklu, nacházejí se ve výrobním procesu pro takový prodej nebo mají podobu materiálu a dalších vstupů určených ke spotřebě při výrobě či poskytování služeb. Rozhodující není pouze fyzická podoba věci, ale především účel, pro který ji účetní jednotka drží. Stejná movitá věc proto může být u výrobce výrobkem, u obchodníka zbožím a u jejího uživatele dlouhodobým majetkem nebo materiálem.

Zásoby propojují nákup, výrobu a prodej. Jejich ocenění ovlivňuje hodnotu oběžných aktiv i náklady období. Předčasné zaúčtování pořízení zásob do nákladů může podhodnotit aktiva a výsledek hospodaření; naopak nadhodnocené nebo neprodejné zásoby mohou vést k nadhodnocení majetku a zisku. Proto musí účetní jednotka zajistit průkaznou skladovou evidenci, inventarizaci a pravidelné posouzení jejich hodnoty.

Příklad účelového zařazení

Automobil zakoupený autosalonem k dalšímu prodeji je zbožím. Tentýž automobil zakoupený podnikem pro služební dopravu je dlouhodobým hmotným majetkem. Náhradní motor držený pro opravy vozového parku je zpravidla materiálem nebo náhradním dílem.

2 Klasifikace zásob podle české účetní úpravy

Vyhláška č. 500/2002 Sb. člení zásoby do položek materiál, nedokončená výroba a polotovary, výrobky, mladá a ostatní zvířata a jejich skupiny, zboží a poskytnuté zálohy na zásoby. V účtovém rozvrhu se běžně používají účtové skupiny 11 až 13 a 15; případné dočasné snížení hodnoty se zachycuje v účtové skupině 19.

DRUH ZÁSOB	OBSAH A PŘÍKLADY	TYPICKÉ ÚČTY
MATERIÁL	suroviny, pomocné a provozní látky, náhradní díly, obaly, drobný majetek vedený jako zásoba a další vstupy určené ke spotřebě	111, 112
NEDOKONČENÁ VÝROBA	produkty, které již nejsou materiálem, ale nejsou hotovým výrobkem; také rozpracované služby a zakázky	121
POLOTOVARY VLASTNÍ VÝROBY	odděleně evidované produkty, které neprošly všemi výrobními stupni; mohou být dále zpracovány nebo prodány	122
VÝROBKY	dokončené výstupy vlastní činnosti určené k prodeji nebo vlastní spotřebě	123
MLADÁ A OSTATNÍ ZVÍŘATA	zvířata a jejich skupiny, které nejsou vykázány jako dlouhodobý majetek	124

ZBOŽÍ	věci a za stanovených podmínek i nemovité věci pořízené za účelem dalšího prodeje; patří sem i vlastní výrobky převedené do vlastních prodejen	131, 132
POSKYTNUTÉ ZÁLOHY	zálohy dodavatelům na budoucí dodávky zásob	15x

U zásob není obecně rozhodující, zda se obrátí přesně do jednoho roku. Význam má běžný provozní cyklus. Například rozestavěná developerská jednotka určená k prodeji může být zásobou i tehdy, když její výroba a prodej trvají déle než dvanáct měsíců. Naproti tomu nemovitost držená k vlastnímu používání nebo dlouhodobému pronájmu není zbožím.

IAS 2 používá funkční vymezení: zboží držené k prodeji, výrobky, nedokončená výroba a materiál či spotřební zásoby. Standard nepředepisuje české účtové skupiny ani samostatnou kategorii polotovarů. Z působnosti IAS 2 jsou vyňaty zejména finanční nástroje a biologická aktiva související se zemědělskou činností; u některých komoditních producentů a obchodníků se uplatňují zvláštní pravidla ocenění.

3 Oceňování při pořízení a vytvoření zásob

3.1 Nakoupené zásoby – pořizovací cena

Nakoupené zásoby se oceňují pořizovací cenou, tedy cenou pořízení a náklady s pořízením souvisejícími. Do ocenění se zahrnují například clo, doprava, přepravné, pojistné při dopravě, provize, nákladka, vykládka a náklady na úpravy skladovaného materiálu nebo zboží, jsou-li spojeny s jeho pořízením. Obchodní slevy, skonta a jiné obdobné položky snižují pořizovací cenu.

Do pořizovací ceny zásob podle české vyhlášky nepatří zejména úroky z úvěrů a zápůjček poskytnutých na jejich pořízení, kurzové rozdíly, smluvní pokuty, úroky z prodlení a jiné sankce. Odpočitatelná DPH není součástí ocenění; neodpočitatelná DPH hodnotu zásoby zvyšuje. Náklady na běžné skladování po dokončení pořizovacího procesu se zpravidla účtují do nákladů období.

Příklad pořizovací ceny

Podnik nakoupil materiál za 100 000 Kč. Doprava činila 6 000 Kč, clo 4 000 Kč a dodavatel poskytl obchodní slevu 5 000 Kč. Pořizovací cena zásoby je 105 000 Kč. Odpočitatelná DPH se do této částky nezahrnuje.

3.2 Zásoby vytvořené vlastní činností – vlastní náklady

Zásoby vytvořené vlastní činností se oceňují vlastními náklady. Ty zahrnují přímé náklady a mohou zahrnovat také přiměřenou část variabilních a fixních nepřímých nákladů, které lze příčinně přiřadit konkrétnímu výkonu a vztahují se k období výroby nebo jiné činnosti. Kalkulace musí být stanovena ve vnitřní směrnici a používána soustavně.

Přímými náklady jsou typicky přímý materiál, přímé mzdy a jiné náklady přímo související s danou výrobou nebo činností. Nepřímé náklady lze zahrnout pouze v rozsahu, v němž jsou příčinně

přiřaditelné výkonu; obecné správní náklady bez vazby na výrobu do ocenění nepatří. Náklady na prodej a odbyt se do vlastních nákladů zásob nezahrnují. Abnormální zmetkovitost, nehospodárnost a nevyužitá kapacita se nesmějí skrýt v nadhodnocené zásobě.

Podle IAS 2 zahrnují náklady na přeměnu přímou práci a systematické rozvržení variabilní a fixní výrobní režie. Fixní výrobní režie se rozvrhuje podle normální výrobní kapacity; nealokovaná část vzniklá nízkým využitím kapacity se účtuje do nákladů období. IAS 23 navíc vyžaduje kapitalizaci přímo přiřaditelných výpůjčních nákladů u zásob, které splňují definici způsobilého aktiva, například u některé dlouhodobě zrající nebo vyráběné produkce. Česká pořizovací cena zásob úroky naopak výslovně vylučuje.

3.3 Jiné způsoby nabytí

Zásoby nabyté bezúplatně, zjištěné jako nově zachycený majetek nebo získané v dalších případech uvedených v zákoně o účetnictví se oceňují podle příslušného zákonného pravidla, často reprodukční pořizovací cenou. Konkrétní ocenění musí vycházet z právního titulu nabytí a být doloženo průkazným podkladem, například odborným odhadem nebo cenou obdobné zásoby.

4 Oceňování úbytků zásob

Je-li každý kus zásoby individuálně identifikovatelný a není běžně zaměnitelný, použije se skutečná individuální pořizovací cena. U zaměnitelných zásob český zákon připouští zejména metodu FIFO a vážený aritmetický průměr. V rámci jednoho analytického účtu stejného druhu zásob musí být používán pouze jeden zvolený způsob; vážený průměr se podle vyhlášky počítá nejméně jednou za měsíc.

METODA	PRINCIP	VHODNÉ POUŽITÍ
INDIVIDUÁLNÍ OCENĚNÍ	každý konkrétní kus se vyskladní ve své skutečné ceně	unikátní, drahé nebo nezaměnitelné položky
FIFO	nejdříve pořízené ceny se použijí jako první pro ocenění úbytku	zásoby s přirozenou rotací a sledováním šarží
VÁŽENÝ ARITMETICKÝ PRŮMĚR	úbytek se oceňuje průměrnou cenou zásoby; průměr může být periodický nebo pohyblivý	velké množství zaměnitelných položek
PEVNÁ SKLADOVÁ CENA	evidence používá předem stanovenou cenu a samostatně sleduje oceňovací odchylky tak, aby výsledné ocenění odpovídalo skutečným nákladům	automatizované skladové systémy s řádným rozvržením odchylek

Metoda LIFO, při níž se nejnovější cena použije pro ocenění prvního úbytku, není podle českého zákona ani IAS 2 přípustnou oceňovací metodou. Důvodem není předpoklad fyzického pohybu zásob, ale to, že právní a standardizační rámec tuto nákladovou formuli nepovoluje.

Číselný příklad FIFO a váženého průměru

Počáteční stav činí 100 kusů po 50 Kč. Podnik nakoupil dalších 100 kusů po 70 Kč a následně vydal 120 kusů.

VÝPOČET	HODNOTA VÝDEJE	KONEČNÝ STAV
FIFO	$100 \times 50 + 20 \times 70 = 6\,400 \text{ Kč}$	$80 \times 70 = 5\,600 \text{ Kč}$
VÁŽENÝ PRŮMĚR	$(5\,000 + 7\,000) / 200 = 60 \text{ Kč za kus; } 120 \times 60 = 7\,200 \text{ Kč}$	$80 \times 60 = 4\,800 \text{ Kč}$

Při růstu cen vede FIFO v tomto příkladu k nižšímu nákladu na spotřebu a k vyššímu ocenění konečné zásoby než vážený průměr. Volba metody proto ovlivňuje výsledek hospodaření i hodnotu aktiv, musí však vycházet z věrného zobrazení a být používána konzistentně.

5 Účtování nakupovaných zásob – způsob A a způsob B

Česká účetní úprava umožňuje účtovat zásoby způsobem A nebo B. Jde o rozdílnou techniku vedení účetnictví, nikoli o rozdílné konečné ocenění. Při správném použití musí oba způsoby vést ke stejnému konečnému stavu zásob a stejným nákladům období. Způsob lze volit podle jednotlivých analytických účtů zásob, musí však být popsán ve vnitřní směrnici a používán soustavně.

5.1 Způsob A – průběžné účtování

Při způsobu A se pořízení, naskladnění i úbytek zásob zachycují průběžně na rozvahových účtech. Účty 111 a 131 slouží jako kalkulační účty pořízení; po dokončení pořizovacího procesu se jejich zůstatek převede na skladový účet. Účetní jednotka tak během roku zná účetní hodnotu zásob, přesto musí vést skladovou evidenci a provádět inventarizaci.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D
FAKTURA ZA MATERIÁL BEZ ODPOČITATELNÉ DPH	111	321
NÁROK NA ODPOČET DPH	343	321
PŘIJETÍ MATERIÁLU NA SKLAD	112	111
SPOTŘEBA MATERIÁLU	501	112
FAKTURA ZA ZBOŽÍ BEZ ODPOČITATELNÉ DPH	131	321
PŘIJETÍ ZBOŽÍ NA SKLAD	132	131
PRODEJ ZBOŽÍ – POHLEDÁVKA BEZ DPH	311	604
PRODEJ ZBOŽÍ – DPH NA VÝSTUPU	311	343
ÚBYTEK PRODANÉHO ZBOŽÍ V ÚČETNÍ CENĚ	504	132

5.2 Způsob B – periodické účtování v hlavní knize

Při způsobu B se nákupy během období účtují přímo do nákladů. To však neznamená, že účetní jednotka může zásoby evidovat pouze jednou ročně. Po celé účetní období musí vést průkaznou

evidenci zásob tak, aby bylo možné doložit jejich stav v množství i ocenění a sestavit účetní závěrku. Rozvahové účty se upravují podle skutečného a evidenčního stavu při uzavírání účetních knih.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D
PŘEVEDENÍ POČÁTEČNÍHO STAVU MATERIÁLU DO NÁKLADŮ	501	112
NÁKUP MATERIÁLU BĚHEM OBDOBÍ	501	321
ZAÚČTOVÁNÍ KONEČNÉHO STAVU MATERIÁLU PODLE EVIDENCE A INVENTURY	112	501
PŘEVEDENÍ POČÁTEČNÍHO STAVU ZBOŽÍ DO NÁKLADŮ	504	132
NÁKUP ZBOŽÍ BĚHEM OBDOBÍ	504	321
ZAÚČTOVÁNÍ KONEČNÉHO STAVU ZBOŽÍ	132	504

Důležitá oprava častého omylu

Způsob B není „evidence zásob pouze na konci roku“. V hlavní knize se stav průběžně neúčtuje na skladových účtech, avšak průkazná množstevní a hodnotová evidence zásob musí existovat během celého období.

6 Zásoby vlastní činnosti a aktivace

Zásoby vlastní činnosti vznikají výrobou nebo jinou činností účetní jednotky. Jejich přírůstky a úbytky se v současné české úpravě nezachycují jako výnosy na dřívějších účtech 611 až 613. Používá se účtová skupina 58 v nákladové třídě. Přírůstek zásoby se účtuje ve prospěch příslušného nákladového účtu, a proto snižuje celkové náklady období; úbytek se účtuje na jeho vrub a náklady zvyšuje.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D
PŘÍRŮSTEK NEDOKONČENÉ VÝROBY	121	581
PŘÍRŮSTEK POLOTOVARŮ VLASTNÍ VÝROBY	122	582
PŘÍRŮSTEK VÝROBKŮ	123	583
PŘÍRŮSTEK MLADÝCH A OSTATNÍCH ZVÍŘAT	124	584
ÚBYTEK VÝROBKŮ PŘI PRODEJI NEBO SPOTŘEBĚ	583	123
PŘEVOD VLASTNÍCH VÝROBKŮ DO VLASTNÍ PRODEJNY JAKO ZBOŽÍ	132	123

Samotný vznik výrobku je změnou stavu zásob vlastní činnosti, nikoli aktivací v užším účetním významu. Aktivace nastává tehdy, když účetní jednotka vytvoří vlastní činností materiál, zboží, službu nebo dlouhodobý majetek pro své použití. Typickým příkladem je materiál vyrobený ve vlastní režii a převzatý na sklad: MD 112 / D 585. Vnitropodniková doprava související s pořízením zásob může být zachycena prostřednictvím účtu aktivace vnitropodnikových služeb, běžně 586.

Příklad změny stavu výrobků

Výrobní náklady za období činí 300 000 Kč. Dokončené a naskladněné výrobky mají vlastní náklady 240 000 Kč: MD 123 / D 583. Při prodeji poloviny výrobků se jejich úbytek ve výši 120 000 Kč zaúčtuje MD 583 / D 123. Tržba se účtuje samostatně MD 311 / D 601 a DPH MD 311 / D 343.

7 Inventarizace, manka, přebytky a snížení hodnoty

Inventarizací účetní jednotka ověřuje skutečný stav zásob, soulad se skladovou a účetní evidencí a také to, zda zásoby nejsou poškozené, zastaralé, pomalu obrátkové nebo neprodejně. Inventarizační rozdíly se zaúčtují do období, za které se inventarizace provádí. U zásob lze za zákonných podmínek provádět průběžnou inventarizaci, ale každý druh zásoby musí být inventarizován ve stanoveném intervalu.

SITUACE	ÚČETNÍ ZACHYCENÍ – TYPICKÝ PŘÍKLAD	POZNÁMKA
PŘIROZENÝ ÚBYTEK V RÁMCI VNITŘNÍ NORMY	501 / 112, případně 504 / 132	součást běžné spotřeby nebo nákladů na prodané zboží
MANKO NAD NORMU NEBO ŠKODA	549 / 112 nebo 549 / 132	případný nárok na náhradu se účtuje samostatně
PŘEBYTEK NAKUPOVANÉ ZÁSoby	112 / 648 nebo 132 / 648	v odůvodněných případech lze použít korekci spotřeby
PŘEBYTEK ZÁSoby VLASTNÍ ČINNOSTI	12x / 58x	zachytí se jako změna stavu příslušné zásoby
DOČASNÉ SNÍŽENÍ HODNOTY ZÁSoby	559 / 19x	tvorba opravné položky
POMINUTÍ DŮVODU OPRAVNÉ POLOŽKY	19x / 559	zrušení nejvýše do původně vytvořené částky

7.1 Nižší hodnota podle českého práva

Zjistí-li účetní jednotka při inventarizaci, že prodejní cena zásoby snižená o náklady spojené s prodejem je nižší než její účetní ocenění, musí zásobu ocenit touto nižší hodnotou. Jde o povinné uplatnění zásady opatrnosti, nikoli o volitelný postup. Dočasný pokles se obvykle vyjadřuje opravnou položkou; pominou-li důvody, opravná položka se zruší. Trvale znehodnocená, zničená nebo nepoužitelná zásoba se přímo vyřadí do nákladů.

Příklad opravné položky

Účetní hodnota zboží je 200 000 Kč. Očekávaná prodejní cena činí 185 000 Kč a náklady spojené s prodejem 10 000 Kč. Nižší hodnota je 175 000 Kč, a proto se vytvoří opravná položka 25 000 Kč: MD 559 / D 196. Jestliže se v dalším období očekávaná čistá hodnota zvýší na 190 000 Kč, zruší se 15 000 Kč: MD 196 / D 559.

7.2 Čistá realizovatelná hodnota podle IAS 2

IAS 2 oceňuje zásoby nižší z pořizovacích či výrobních nákladů a čisté realizovatelné hodnoty. Čistá realizovatelná hodnota je odhadovaná prodejní cena v běžném obchodním styku snižená o odhadované náklady na dokončení a náklady nezbytné k uskutečnění prodeje. Nejde o reálnou hodnotu podle IFRS 13. Odhad se zpravidla provádí položkově nebo podle vhodně vymezených skupin obdobných položek a vychází z nejspolehlivějších dostupných informací.

Snížení na čistou realizovatelnou hodnotu se vykáže jako náklad. Pokud se důvody snížení později změní, IAS 2 vyžaduje zrušení dřívějšího snížení nejvýše do výše původního odpisu. Také česká opravná položka se při pominutí důvodu ruší; tvrzení, že české předpisy zpětné zvýšení hodnoty zásob neumožňují, je proto nesprávné.

8 Hlavní rozdíly mezi českou úpravou a IAS 2

OBLAST	ČESKÉ ÚČETNICTVÍ	IAS 2 / IFRS
KLASIFIKACE	podrobné rozvahové druhy a směrná účtová osnova	funkční vymezení zásob; nepředepisuje účty
TECHNIKA ÚČTOVÁNÍ	způsob A nebo B podle ČÚS 015	nepředepisuje účetní zápisy ani způsob A/B
PRVOTNÍ OCENĚNÍ	pořizovací cena nebo vlastní náklady podle zákona a vyhlášky	náklady na pořízení, přeměnu a další náklady k uvedení do současného místa a stavu
VÝPŮJČNÍ NÁKLADY	úroky nejsou součástí pořizovací ceny zásob	u způsobilého aktiva se přímo přiřaditelné výpůjční náklady kapitalizují podle IAS 23
ÚBYTKY	individuální ocenění, FIFO, vážený průměr; lze pracovat s pevnou cenou a odchylkami	specific identification, FIFO nebo weighted average
NÁSLEDNÉ OCENĚNÍ	nižší hodnota podle § 26 zákona; dočasně opravná položka	nižší z cost a NRV; write-down do nákladů
ZRUŠENÍ SNÍŽENÍ	opravná položka se zruší, pominou-li důvody	reversal nejvýše do původního write-downu
ZVEŘEJNĚNÍ	požadavky zákona, vyhlášky a přílohy podle kategorie jednotky	politika ocenění, cost formula, členění zásob, náklad na prodané

zásoby, snížení a jeho zrušení,
zastavené zásoby

IAS 2 není standardem oceňování zásob reálnou hodnotou. Jeho základním pravidlem je nižší z nákladů a čisté realizovatelné hodnoty. Reálná hodnota se objevuje pouze ve zvláštních výjimkách upravených jinými ustanoveními nebo standardy. České účetnictví a IAS 2 se proto v základním principu opatrného následného ocenění významně přibližují, liší se však podrobností kalkulace, technikou účtování, některými náklady zahrnovanými do ocenění a rozsahem zveřejňovaných informací.

9 Shrnutí modulu

Zásoby jsou oběžná aktiva určená k prodeji, spotřebě ve výrobě nebo poskytování služeb, případně se nacházejí ve výrobním procesu. Česká úprava rozlišuje zejména materiál, nedokončenou výrobu a polotovary, výrobky, zboží, mladá a ostatní zvířata a poskytnuté zálohy na zásoby. Klasifikace vychází z účelu, původu a způsobu využití. Stejný předmět může být u jedné účetní jednotky zbožím a u jiné dlouhodobým majetkem, proto rozhoduje ekonomická funkce v konkrétním podniku, nikoli pouze fyzická podoba.

Nakoupené zásoby se oceňují pořizovací cenou, tedy cenou pořízení a vedlejšími pořizovacími náklady, například dopravou, clem, provizí nebo pojistným souvisejícím s přepravou. Zásoby vytvořené vlastní činností se oceňují vlastními náklady, jejichž rozsah musí odpovídat způsobu výroby a významnosti a být stanoven ve vnitřním předpisu. Bezúplatně nabyté nebo nově zjištěné zásoby se oceňují podle příslušného zákonného pravidla, často reprodukční pořizovací cenou. U zaměnitelných zásob se úbytky oceňují konzistentně metodou FIFO nebo váženého aritmetického průměru, případně pevnou skladovou cenou s řádným rozvržením oceňovacích odchylek. Individuální ocenění se používá u nezaměnitelných nebo jednotlivě identifikovatelných položek. LIFO není podle českého práva ani IAS 2 přípustné. Zvolená metoda ovlivňuje náklady a konečný stav zásob, a proto musí věrně zobrazovat skutečnost a být používána soustavně.

Nakupované zásoby lze účtovat způsobem A nebo B. Při způsobu A se pořízení, naskladnění a úbytek zachycují průběžně na rozvahových účtech, například prostřednictvím účtů 111 a 131 a následně skladových účtů 112 a 132. Při způsobu B se nákupy během období účtují přímo do nákladů a rozvahové účty se upravují při uzávěrce podle evidence a inventury. Způsob B však neznamená, že se zásoby sledují pouze jednou ročně; účetní jednotka musí po celé období vést průkaznou množstevní a hodnotovou skladovou evidenci. Při správném použití vedou oba způsoby ke stejnému konečnému ocenění zásob a stejnému výsledku hospodaření.

Zásoby vlastní činnosti se v současné české úpravě zachycují prostřednictvím účtové skupiny 58, nikoli na dřívějších výnosových účtech 611 až 613. Přírůstek zásob snižuje náklady období a úbytek je zvyšuje. Samotný vznik výrobku je změnou stavu zásob, zatímco aktivace v užším smyslu nastává tehdy, když účetní jednotka vytvoří vlastní činností materiál, službu, zboží nebo dlouhodobý majetek pro vlastní použití. Pro správné ocenění je nezbytné propojení finančního účetnictví, kalkulací a vnitropodnikové evidence.

Inventarizace ověřuje množství, ocenění a použitelnost zásob a odhaluje manka, přebytky, poškození, zastaralost nebo pomalou obrátku. Přirozené úbytky v rámci vnitřní normy jsou běžnou spotřebou, manka nad normu a škody se účtují do příslušných nákladů a případný nárok na náhradu se zachytí samostatně. Pokud je očekávaná realizovatelná hodnota nižší než účetní

ocenění, musí se hodnota zásob snížit opravnou položkou; pominou-li důvody, korekce se zruší nejvýše do původní výše. IAS 2 vychází z nižší z nákladů a čisté realizovatelné hodnoty, kterou tvoří odhadovaná prodejní cena snížená o náklady na dokončení a prodej. IAS 2 nepředepisuje českou techniku A nebo B a u způsobilých aktiv se posuzuje také případná vazba na výpůjční náklady podle IAS 23.

Základní a doporučené zdroje

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, zejména § 24 až § 26 a § 29 až § 30, v aktuálním znění.

Vyhláška č. 500/2002 Sb., zejména § 9 a § 49 a přílohy k účetním výkazům, v aktuálním znění.

Český účetní standard pro podnikatele č. 015 – Zásoby, v aktuálním znění.

IAS 2 Inventories, ve znění přijatém Evropskou unií.

IAS 23 Borrowing Costs, ve znění přijatém Evropskou unií.

MÜLLEROVÁ, Libuše a Jan MOLÍN. Daně v účetnictví ČR – I. Praha: Oeconomica, 2020.

RANDÁKOVÁ, Monika a kol. Finanční účetnictví v České republice: podnikatelské subjekty. Praha: Oeconomica, aktuální dostupné vydání.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vysvětlete, proč nelze klasifikovat zásobu pouze podle její fyzické podoby. Uveďte jeden předmět, který může být u různých účetních jednotek zbožím, materiálem i dlouhodobým majetkem.
2. Porovnejte způsob A a způsob B účtování zásob. Vysvětlete, jakou evidenci musí účetní jednotka vést během roku při způsobu B.
3. Podnik má 120 kusů zásoby po 80 Kč a následně nakoupí 80 kusů po 100 Kč. Vypočtete ocenění výdeje 150 kusů a konečný stav při použití FIFO a váženého průměru.
4. Rozlište změnu stavu zásob vlastní činnosti a aktivaci. Navrhněte účetní zápis pro naskladnění výrobků a pro materiál vyrobený ve vlastní režii.
5. Zásoba má účetní hodnotu 500 000 Kč, očekávanou prodejní cenu 470 000 Kč, náklady na dokončení 15 000 Kč a náklady nezbytné k prodeji 10 000 Kč. Určete čistou realizovatelnou hodnotu a potřebnou úpravu ocenění podle IAS 2.

Testové otázky

- 1) **Která položka není podle české vyhlášky samostatným druhem zásob?**
 - a) materiál
 - b) výrobky
 - c) mladá a ostatní zvířata
 - d) investice do nemovitostí
- 2) **Součástí pořizovací ceny nakoupeného materiálu je zpravidla:**
 - a) odpočitatelná DPH
 - b) doprava související s pořízením
 - c) smluvní pokuta za pozdní úhradu

- d) kurzový rozdíl vzniklý při úhradě
- 3) **Který způsob ocenění úbytku je přípustný podle českého zákona i IAS 2?**
- a) LIFO
 - b) nejvyšší cena
 - c) FIFO
 - d) prodejní cena
- 4) **Při způsobu B účtování materiálu platí, že:**
- a) není nutná průběžná skladová evidence
 - b) všechny nákupy se účtují na účet 111
 - c) nákupy se během období účtují zpravidla přímo do spotřeby
 - d) konečný stav zásob se nevykazuje v rozvaze
- 5) **Typický účetní zápis přírůstku výrobků vlastní činnosti je:**
- a) 583 / 123
 - b) 123 / 583
 - c) 123 / 613
 - d) 504 / 132
- 6) **Aktivace materiálu vytvořeného vlastní činností se typicky účtuje:**
- a) 112 / 585
 - b) 585 / 112
 - c) 501 / 112
 - d) 111 / 321
- 7) **Podle IAS 2 je čistá realizovatelná hodnota:**
- a) reálná hodnota zvýšená o náklady prodeje
 - b) historická cena snižená o odpisy
 - c) odhadovaná prodejní cena po odečtení nákladů na dokončení a nákladů nezbytných k prodeji
 - d) reprodukční pořizovací cena
- 8) **Pokud pominou důvody české opravné položky k zásobám:**
- a) opravná položka se nesmí nikdy zrušit
 - b) zásoba se přecení nad původní pořizovací cenu
 - c) opravná položka se zruší v odpovídající výši
 - d) účtuje se přímo do základního kapitálu
- 9) **Které tvrzení o výpůjčních nákladech je správné?**
- a) česká pořizovací cena zásob vždy zahrnuje úroky
 - b) IAS 23 může vyžadovat kapitalizaci přímo přiřaditelných výpůjčních nákladů u způsobilé zásoby
 - c) IAS 2 zakazuje všechny výpůjční náklady
 - d) české předpisy a IFRS mají zcela totožnou úpravu
- 10) **Úbytek prodaného zboží při způsobu A se typicky účtuje:**
- a) 132 / 504
 - b) 504 / 132
 - c) 604 / 132
 - d) 501 / 112

Řešení testu

Správné odpovědi

1. d, 2. d, 3. c, 4. c, 5. b, 6. a, 7. c, 8. c, 9. b, 10. b

VI. kapitola

Investice a finanční majetek: klasifikace, oceňování a vykazování

Abstrakt

Modul vymezuje finanční investice, finanční aktiva, finanční závazky a kapitálové nástroje a vysvětluje jejich umístění v české rozvaze. Zabývá se prvotním a následným oceněním cenných papírů, podílů, dluhových nástrojů, zápůjček a derivátů, přeceňováním do výsledku hospodaření nebo vlastního kapitálu a zachycením snížení hodnoty. Mezinárodní část podrobně představuje klasifikační model IFRS 9, obchodní model účetní jednotky, test smluvních peněžních toků, amortizovanou hodnotu, FVOCI a FVTPL. Dále vysvětluje efektivní úrokovou míru, model očekávaných úvěrových ztrát, hierarchii reálné hodnoty podle IFRS 13, účtování derivátů a zajištění a postavení investic do dceřiných, přidružených a společných jednotek.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.06

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Investice a finanční majetek: Klasifikace, oceňování a vykazování. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 88–105). European Research Center, s.r.o. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.06>

Právní a standardizační stav

Text vychází z českých účetních předpisů účinných ke dni 31. července 2026, zejména ze zákona č. 563/1991 Sb., vyhlášky č. 500/2002 Sb. a Českých účetních standardů pro podnikatele č. 008, 009, 014 a 016. Mezinárodní část vychází z IFRS 9, IFRS 7, IFRS 13, IAS 32, IFRS 10, IFRS 11, IAS 27 a IAS 28 ve znění požadovaném pro rok 2026. Číselná označení účtů v příkladech jsou orientační; účetní jednotka je musí sladit se svým účtovým rozvrhem.

Cíl modulu	Vymezit finanční investice a finanční nástroje, vysvětlit jejich zařazení v rozvaze, prvotní a následné ocenění podle české účetní úpravy a IFRS, účtování změn hodnoty, znehodnocení, prodeje, podílů a derivátů.
Klíčová slova	finanční aktivum, cenný papír, podíl, dluhopis, zápůjčka, reálná hodnota, amortizovaná hodnota, efektivní úroková míra, SPPI, FVTPL, FVOCI, očekávaná úvěrová ztráta, derivát, zajišťovací účetnictví, ekvivalenční metoda
Výstupy z učení	Student rozliší jednotlivé druhy finančního majetku, určí jejich správné umístění ve výkazech, stanoví vstupní ocenění a způsob následného ocenění, zaúčtuje základní operace a vysvětlí hlavní rozdíly mezi českými předpisy a IFRS.

1 Investice, finanční majetek a finanční nástroj

Pojem investice je v ekonomii širší než v účetnictví. Podnik může investovat do výrobní linky, výzkumu, zásob, nemovitosti nebo cenných papírů. Tento modul se soustředí na finanční investice, tedy zejména na podíly, akcie, dluhopisy, podílové listy, poskytnuté zápůjčky a úvěry a derivátové nástroje. Investiční nemovitosti, dlouhodobý hmotný majetek a zásoby jsou upraveny v jiných modulech.

Finanční nástroj je smlouva, která vede ke vzniku finančního aktiva jedné účetní jednotky a současně finančního závazku nebo nástroje vlastního kapitálu jiné účetní jednotky. Pro držitele může být finančním aktivem zejména hotovost, majetkový nástroj jiné účetní jednotky nebo smluvní právo obdržet peněžní prostředky či jiné finanční aktivum. Pro emitenta může stejná smlouva představovat finanční závazek nebo vlastní kapitál.

Důležité rozlišení

Finanční investice držená podnikem je zpravidla aktivem. Derivát však může mít kladnou i zápornou reálnou hodnotu, a proto může být vykázán jako aktivum nebo závazek. Označovat každý finanční závazek za investici by bylo nesprávné.

NÁSTROJ	POSTAVENÍ DRŽITELE	POSTAVENÍ EMITENTA NEBO PROTISTRANY
KMENOVÁ AKCIE	majetkový cenný papír – finanční aktivum	nástroj vlastního kapitálu
DLUHOPIS	dluhový cenný papír – finanční aktivum	finanční závazek
POSKYTNUTÁ ZÁPŮJČKA	smluvní právo na splacení jistiny a úroku	finanční závazek dlužníka
MĚNOVÝ FORWARD	aktivum při kladné reálné hodnotě, závazek při záporné hodnotě	opačná pozice protistrany
VKLAD NA BANKOVNÍM ÚČTU	peněžní prostředek / pohledávka za bankou	závazek banky

Pro podnikatele účtující podle vyhlášky č. 500/2002 Sb. vychází účtování finančního majetku zejména ze zákona o účetnictví, vyhlášky a Českých účetních standardů č. 008 – Operace s cennými papíry a podíly, č. 009 – Deriváty, č. 014 – Dlouhodobý finanční majetek a č. 016 – Krátkodobý finanční majetek a krátkodobé bankovní úvěry. Zákon určuje oceňovací základny, vyhláška obsahové vymezení položek výkazů a ČÚS podrobnější postupy účtování.

V aktuální rozvaze se dlouhodobý finanční majetek vykazuje v položce B.III. Krátkodobý finanční majetek se vykazuje v položce C.III. Peněžní prostředky jsou samostatnou položkou C.IV. Poskytnuté zápůjčky a úvěry se mohou podle vztahu k dlužníkovi a doby splatnosti vykazovat jako

dlouhodobý finanční majetek nebo jako pohledávky; rozhodující je obsah konkrétní položky vyhlášky, nikoli pouze číslo účtu.

POLOŽKA ROZVAHY	TYPICKÝ OBSAH
B.III.1 PODÍLY – OVLÁDANÁ NEBO OVLÁDAJÍCÍ OSOBA	strategické podíly spojené s ovládáním
B.III.2 ZÁPŮJČKY A ÚVĚRY – OVLÁDANÁ NEBO OVLÁDAJÍCÍ OSOBA	dlouhodobé financování osob v ovládacím vztahu
B.III.3 PODÍLY – PODSTATNÝ VLIV	podíly umožňující podstatný vliv
B.III.4 ZÁPŮJČKY A ÚVĚRY – PODSTATNÝ VLIV	dlouhodobé financování osob pod podstatným vlivem
B.III.5 OSTATNÍ DLOUHODOBÉ CENNÉ PAPIRY A PODÍLY	dlouhodobé dluhopisy, minoritní podíly a jiné dlouhodobé investice
B.III.6 ZÁPŮJČKY A ÚVĚRY – OSTATNÍ	ostatní dlouhodobé poskytnuté financování
B.III.7 OSTATNÍ DLOUHODOBÝ FINANČNÍ MAJETEK	jiný nebo pořízený dlouhodobý finanční majetek a zálohy podle obsahového vymezení
C.III.1 PODÍLY – OVLÁDANÁ NEBO OVLÁDAJÍCÍ OSOBA	krátkodobě držené podíly ve vymezeném vztahu
C.III.2 OSTATNÍ KRÁTKODOBÝ FINANČNÍ MAJETEK	cenné papíry k obchodování a další krátkodobé finanční investice

Oprava časté chyby

Dlouhodobý finanční majetek není v aktuální rozvaze v oddílu A.III a krátkodobý finanční majetek není v oddílu C.II. Správné označení pro podnikatele je B.III a C.III; položka C.II je vyhrazena pohledávkám a časovému rozlišení aktiv.

2 Základní druhy finančních investic

DRUH INVESTICE	EKONOMICKÁ PODSTATA	TYPICKÉ VÝNOSY A RIZIKA
MAJETKOVÉ CENNÉ PAPIRY A PODÍLY	účast na vlastním kapitálu jiné účetní jednotky	dividendy, růst či pokles hodnoty, riziko ztráty vloženého kapitálu
DLUHOVÉ CENNÉ PAPIRY	smluvní nárok na úroky a splacení jistiny	úrok, kurzový rozdíl, kreditní a úrokové riziko
POSKYTNUTÉ ZÁPŮJČKY A ÚVĚRY	přímé financování jiné osoby	úrok, kreditní riziko, riziko likvidity

PODÍLOVÉ LISTY A OBDOBNÉ NÁSTROJE	podíl na majetku fondu nebo investiční struktury	změna hodnoty, výplaty fondu, tržní riziko
DERIVÁTY	hodnota odvozená od úrokové sazby, kurzu, ceny, indexu či jiné proměnné	zisk či ztráta z přecenění, pákový efekt, riziko protistrany
STRATEGICKÉ PODÍLY	investice spojená s kontrolou, společným ovládáním nebo podstatným vlivem	podíl na výsledcích a strategické užítky; konsolidační povinnosti

O tom, zda je investice dlouhodobá nebo krátkodobá, rozhoduje její ekonomický účel a očekávaná doba držby. Cenný papír nakoupený k rychlému obchodování se obvykle vykazuje jako krátkodobý finanční majetek. Podíl pořízený za účelem trvalého ovlivňování jiné společnosti je dlouhodobým finančním majetkem. Samotný druh cenného papíru proto není dostatečný pro správnou klasifikaci.

3 Prvotní uznání a ocenění podle české účetní úpravy

3.1 Okamžik zachycení

Finanční majetek se zachytí v okamžiku, kdy účetní jednotce vzniknou práva spojená s daným nástrojem. U podílu je rozhodující nabytí práv spojených s podílem, nikoli až úhrada kupní ceny. U burzovních obchodů musí účetní jednotka důsledně používat zvolený postup zachycení data obchodu nebo vypořádání v souladu s předpisy a vnitřní směrnici.

3.2 Pořizovací cena

Cenné papíry a podíly se při pořízení oceňují pořizovací cenou, která zahrnuje cenu pořízení a přímé náklady s pořízením související, například makléřské poplatky a provize. Do pořizovací ceny se naopak nezahrnují zejména úroky z úvěrů na pořízení cenných papírů a náklady spojené s jejich držetím. U dluhových cenných papírů je nutné oddělit část ceny odpovídající naběhlému, dosud nevyplacenému úroku, pokud je součástí sjednané ceny.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D
NÁKUP DLOUHODOBÉHO PODÍLU – VZNIK ZÁVAZKU PRODÁVAJÍCÍMU	06x – příslušný podíl	32x nebo 37x – závazek
ÚHRADA KUPNÍ CENY	32x / 37x	221 – bankovní účet
NÁKUP KRÁTKODOBÝCH AKCIÍ K OBCHODOVÁNÍ	25x – cenné papíry k obchodování	221 nebo závazek z vypořádání
MAKLÉŘSKÝ POPLATEK SOUVISEJÍCÍ S ČESKOU POŘIZOVACÍ CENOU	zvyšuje příslušný účet finančního majetku	221 / 32x

Poznámka k účtům

Běžně používané syntetické účty jsou například 061 pro podíly v ovládaných nebo ovládajících osobách, 062 pro podíly pod podstatným vlivem, 063 pro ostatní dlouhodobé cenné papíry a podíly, 251 a další účty skupiny 25 pro krátkodobý finanční majetek. Závazné je však členění účtových skupin a účtový rozvrh konkrétní účetní jednotky.

Příklad – krátkodobé akcie

Podnik nakoupil 100 akcií určených k obchodování za 1 200 Kč za kus. Makléřský poplatek činil 2 000 Kč. Pořizovací cena podle české úpravy je 122 000 Kč. Při okamžité úhradě se zaúčtuje MD 25x / D 221 ve výši 122 000 Kč.

Příklad – strategický podíl

Společnost A získala 30% podíl ve společnosti B za 2 000 000 Kč a poplatek právnímu poradci přímo související s nabytím činil 40 000 Kč. Je-li podíl pořízen za účelem dlouhodobého uplatňování podstatného vlivu, vstupní ocenění činí 2 040 000 Kč a vykáže se v B.III.3. Účetní zápis je například MD 062 / D 32x nebo 221.

3.3 Cizí měna a měna účetnictví

Od roku 2024 může být měnou účetnictví vedle české koruny také euro, americký dolar nebo britská libra, pokud jde o funkční měnu účetní jednotky a jsou splněny zákonné podmínky. Transakce v jiné měně, než je měna účetnictví, se přepočítávají podle pravidel zákona, vyhlášky a vnitřní směrnice. Účetní jednotka může za stanovených podmínek používat denní kurz nebo pevný kurz. Není proto přesné tvrdit, že každá investice musí být vždy přepočtena výhradně kurzem ČNB platným v den nákupu bez možnosti pevného kurzu.

4 Následné ocenění podle české účetní úpravy

K rozvahovému dni se postup odvíjí od druhu nástroje a účelu jeho držby. Zákon stanoví reálnou hodnotu zejména pro cenné papíry, s výjimkou vyjmenovaných kategorií, a pro deriváty. Výjimkou jsou například cenné papíry držené do splatnosti, dluhopisy neurčené k obchodování a podíly v ovládaných osobách nebo osobách pod podstatným vlivem. Není-li možné reálnou hodnotu objektivně stanovit, zůstává ocenění podle § 25 zákona.

KATEGORIE V ČESKÉ ÚPRAVĚ	NÁSLEDNÉ OCENĚNÍ	KAM SE ÚČTUJE ZMĚNA
CENNÉ PAPÍRY K OBCHODOVÁNÍ	reálná hodnota	do finančních nákladů nebo výnosů běžného období
OSTATNÍ CENNÉ PAPÍRY OCEŇOVANÉ REÁLNOU HODNOTOU	reálná hodnota	zpravidla do oceňovacích rozdílů ve vlastním kapitálu, pokud předpis nestanoví jinak

DLUHOPISY DRŽENÉ DO SPLATNOSTI A DLUHOPISY NEURČENÉ K OBCHODOVÁNÍ	pořizovací cena upravená o naběhlý úrok, prémii nebo diskont	úrokový výnos se časově rozlišuje ve výsledku hospodaření
PODÍLY V OVLÁDANÝCH OSOBÁCH A OSOBÁCH POD PODSTATNÝM VLIVEM	pořizovací cena; účetní jednotka může u vymezených podílů použít ekvivalenční ocenění	při ekvivalenční metodě změna zpravidla přes oceňovací rozdíly ve vlastním kapitálu
DERIVÁTY NEZAHRNUTÉ DO ZAJIŠŤOVACÍHO VZTAHU	reálná hodnota	do finančních nákladů nebo výnosů
ZAJIŠŤOVACÍ DERIVÁTY	reálná hodnota	podle druhu zajištění do výsledku nebo vlastního kapitálu

Cenné papíry k obchodování

Zvýšení reálné hodnoty obchodovaného cenného papíru se účtuje jako zvýšení finančního aktiva a finanční výnos; snížení hodnoty jako finanční náklad a snížení aktiva. Přesná syntetika se řídí účtovým rozvrhem. Například zvýšení hodnoty krátkodobých akcií o 20 000 Kč lze zaúčtovat MD 25x / D 66x. Pokles se účtuje opačně MD 56x / D 25x.

Cenné papíry nepřeceňované přes výsledek

U cenných papírů, jejichž změna reálné hodnoty se podle ČÚS 008 zachycuje ve vlastním kapitálu, se oceňovací rozdíl účtuje na příslušný účet skupiny 41, v praxi často 414. Při vyřazení nebo změně kategorie je nutné související oceňovací rozdíl zúčtovat podle použité účetní metody.

Dluhopis a efektivní výnos

Dluhopis s pevným výnosem, který není určen k obchodování a není oceňován reálnou hodnotou, se k rozvahovému dni oceňuje pořizovací cenou zvýšenou nebo sníženou o úrokové výnosy nebo náklady. Rozdíl mezi pořizovací cenou a jmenovitou hodnotou se rozpouští do výnosů tak, aby byl ekonomický výnos zachycen v jednotlivých obdobích.

Příklad: dluhopis o jmenovité hodnotě 1 000 000 Kč byl pořízen za 960 000 Kč, splatnost je dva roky a pro zjednodušení neuvažujeme kupón. Diskont 40 000 Kč se při rovnoměrném zjednodušeném rozpuštění promítne po 20 000 Kč do finančních výnosů v každém roce. V praxi se zohlední smluvní podmínky a vhodná metoda výpočtu.

4.1 Ekvivalenční metoda v českém účetnictví

U vymezených podílů může účetní jednotka použít ocenění ekvivalencí. Podíl je nejprve oceněn pořizovací cenou a následně upravován na hodnotu odpovídající míře účasti investora na vlastním kapitálu investované účetní jednotky. Změna ocenění se podle české úpravy účtuje prostřednictvím oceňovacích rozdílů ve vlastním kapitálu, nikoli běžně jako výnos 665 nebo

náklad 563. Tím se česká individuální účetní závěrka liší od ekvivalenční metody IAS 28, která podíl investora na výsledku přidružené nebo společné jednotky vykazuje ve výsledku hospodaření.

Příklad: pořizovací cena 30% podílu činila 2 000 000 Kč. Podíl investora na vlastním kapitálu investované společnosti ke konci roku je 2 300 000 Kč. Zvýšení ocenění o 300 000 Kč se zachytí MD příslušný účet podílu / D oceňovací rozdíl ve vlastním kapitálu. Nejde o zápis MD 062 / D 665.

4.2 Snížení hodnoty a opravné položky

Opravná položka vyjadřuje přechodné snížení hodnoty majetku. Nelze proto tvrdit, že opravná položka zachycuje trvalé snížení hodnoty. U finančního majetku, který se oceňuje reálnou hodnotou, se pokles zpravidla zachytí mechanismem přecenění. U položek vedených v pořizovací ceně účetní jednotka posoudí, zda účetní hodnota odpovídá reálnému ekonomickému užítku, a při přechodném poklesu vytvoří opravnou položku. Daňová uznatelnost účetní opravné položky je samostatná otázka a nelze ji automaticky dovozovat ze zákona o rezervách.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D
TVORBA OPRAVNÉ POLOŽKY K DLOUHODOBÉMU FINANČNÍMU MAJETKU	56x – náklad na úpravu hodnoty	09x – korektivní účet
ZRUŠENÍ NEBO SNÍŽENÍ OPRAVNÉ POLOŽKY	09x – korektivní účet	56x – snížení nákladu / výnos dle účtového rozvrhu
TRVALÉ VYŘAZENÍ BEZ NÁHRADY	příslušný finanční náklad	účet finančního majetku

5 Prodej a vyřazení finanční investice

Při prodeji se odděleně účtuje výnos z prodeje a účetní hodnota prodaného aktiva. U cenných papírů a podílů se v běžné účtové praxi používají účty 661 – Tržby z prodeje cenných papírů a podílů a 561 – Prodané cenné papíry a podíly; účetní jednotka však musí vycházet ze svého účtového rozvrhu. Současně je nutné zúčtovat případný oceňovací rozdíl nebo opravnou položku.

Příklad: investice vedená v účetní hodnotě 480 000 Kč byla prodána za 520 000 Kč. Zaúčtuje se pohledávka nebo inkaso MD 31x/221 / D 661 ve výši 520 000 Kč a vyřazení MD 561 / D finanční aktivum ve výši 480 000 Kč. Výsledkem je zisk 40 000 Kč před zohledněním souvisejících nákladů a oceňovacích rozdílů.

Zákaz započtení

Ve výkazu zisku a ztráty se výnos z prodeje a náklad odpovídající účetní hodnotě vykazují podle příslušných položek. Nelze automaticky zaúčtovat pouze čistý zisk 40 000 Kč jedním zápisem, pokud účetní předpisy vyžadují hrubé zachycení transakce.

6 IFRS 9 – prvotní uznání a ocenění

Podle IFRS 9 se finanční aktivum nebo finanční závazek vykáže, když se účetní jednotka stane stranou smluvních ustanovení nástroje. Při prvotním uznání se finanční aktivum oceňuje reálnou hodnotou. U aktiva, které není klasifikováno v reálné hodnotě prostřednictvím výsledku hospodaření, se k reálné hodnotě přičtou přímo přiřaditelné transakční náklady. U kategorie FVTPL se transakční náklady účtují přímo do výsledku hospodaření.

NÁKUP AKCIÍ URČENÝCH K OBCHODOVÁNÍ	ČESKÁ ÚČETNÍ ÚPRAVA	IFRS 9
CENA AKCIÍ	součást pořizovací ceny	reálná hodnota aktiva
MAKLÉŘSKÝ POPLATEK	zpravidla součást pořizovací ceny	u FVTPL náklad období; u jiných kategorií součást prvotního ocenění
NÁSLEDNÁ ZMĚNA HODNOTY	přes výsledek hospodaření	přes výsledek hospodaření

Příklad: akcie k obchodování mají cenu 120 000 Kč a transakční poplatek 2 000 Kč. Podle české úpravy činí pořizovací cena zpravidla 122 000 Kč. Podle IFRS 9 se aktivum FVTPL prvotně vykáže v reálné hodnotě 120 000 Kč a poplatek 2 000 Kč se vykáže jako náklad.

6.1 Klasifikace finančních aktiv podle IFRS 9

U dluhových finančních aktiv se klasifikace zakládá na dvou testech: na obchodním modelu, podle něhož účetní jednotka spravuje portfolio, a na charakteru smluvních peněžních toků. Test SPPI posuzuje, zda smluvní peněžní toky představují výhradně splátky jistiny a úroku z nesplacené jistiny. U majetkových nástrojů se SPPI nepoužívá.

KATEGORIE	PODMÍNKY	NÁSLEDNÉ OCENĚNÍ A VYKÁZÁNÍ ZMĚN
AMORTIZOVANÁ HODNOTA	obchodní model inkasa smluvních peněžních toků a splnění SPPI	efektivní úroková míra; úrok a znehodnocení ve výsledku
FVOCI – DLUHOVÉ NÁSTROJE	model inkasa i prodeje a splnění SPPI	reálná hodnota; úrok a ECL ve výsledku, ostatní změny v OCI; při prodeji se kumulovaný rozdíl recykluje
FVTPL	ostatní dluhová aktiva, aktiva k obchodování nebo nesplňující SPPI	reálná hodnota; všechny změny ve výsledku hospodaření
FVOCI – MAJETKOVÉ NÁSTROJE	neobchodní majetkový nástroj a neodvolatelná volba při prvotním uznání	změny v OCI bez následné recyklace do výsledku; dividendy obvykle ve výsledku

FVTPL – MAJETKOVÉ NÁSTROJE	výchozí kategorie majetkových nástrojů, zejména nástroje k obchodování	reálná hodnota; změny ve výsledku
---	--	-----------------------------------

Rozdíl mezi dluhovým a majetkovým FVOCI

U dluhového nástroje se kumulovaný oceňovací rozdíl při vyřazení zpravidla převede z OCI do výsledku hospodaření. U majetkového nástroje, pro který byla zvolena možnost FVOCI, se kumulované zisky a ztráty do výsledku nerecyklují; mohou být převedeny uvnitř vlastního kapitálu.

Reklasifikace dluhových finančních aktiv se provádí pouze tehdy, když účetní jednotka změní obchodní model pro řízení těchto aktiv. Takové změny jsou podle IFRS 9 neobvyklé. Přání vedení prodat jednotlivý nástroj nebo změna záměru sama o sobě obvykle nestačí.

6.2 Amortizovaná hodnota a efektivní úroková míra

Efektivní úroková míra je sazba, která přesně diskontuje očekávané budoucí peněžní toky po očekávanou dobu trvání finančního aktiva na jeho hrubou účetní hodnotu při prvotním uznání. Díky ní se poplatky, prémie a diskonty nerozpoznají jednorázově, ale jako součást ekonomického úrokového výnosu.

OBDOBÍ	POČÁTEČNÍ AMORTIZOVANÁ HODNOTA	EFEKTIVNÍ ÚROK 5 %	PŘIJATÝ KUPÓN 4 %	KONEČNÁ HODNOTA
ROK 1	960 000 Kč	48 000 Kč	40 000 Kč	968 000 Kč
ROK 2	968 000 Kč	48 400 Kč	40 000 Kč	976 400 Kč

Tabulka je zjednodušeným dvouletým výřezem. U dluhopisu pořízeného pod jmenovitou hodnotou je efektivní úrokový výnos vyšší než inkasovaný kupón a rozdíl zvyšuje účetní hodnotu aktiva až do splatnosti. Skutečný výpočet musí zohlednit všechny smluvní peněžní toky, poplatky a dobu do splatnosti.

6.3 Očekávané úvěrové ztráty podle IFRS 9

Model očekávaných úvěrových ztrát se vztahuje zejména na dluhová finanční aktiva oceňovaná amortizovanou hodnotou, dluhová aktiva FVOCI, některé úvěrové přísliby, finanční záruky, pohledávky z leasingu a smluvní aktiva. Nevztahuje se na majetkové nástroje. Ztráta se proto nevytváří proto, že poklesla burzovní cena akcie, ale na základě očekávaného nesplácení smluvních peněžních toků dluhového nástroje.

STUPEŇ	ÚVĚROVÉ RIZIKO	VÝŠE OPRAVNÉ POLOŽKY	ÚROKOVÝ VÝNOS
--------	----------------	-------------------------	------------------

1	od prvotního uznání nedošlo k významnému zvýšení rizika	12měsíční očekávané úvěrové ztráty	z hrubé účetní hodnoty
2	významné zvýšení úvěrového rizika, avšak aktivum není úvěrově znehodnocené	celoživotní očekávané úvěrové ztráty	z hrubé účetní hodnoty
3	aktivum je úvěrově znehodnocené	celoživotní očekávané úvěrové ztráty	z čisté účetní hodnoty po zohlednění opravné položky

Zjednodušený příklad: expozice činí 1 000 000 Kč, pravděpodobnost selhání 2 % a očekávaná ztráta při selhání 40 %. Bez zohlednění časové hodnoty peněz a dalších scénářů činí očekávaná ztráta 8 000 Kč. V reálném výpočtu se používají pravděpodobnostně vážené scénáře, přiměřené a doložitelné výhledové informace a diskontování efektivní úrokovou mírou.

Oprava zjednodušení

Není správné automaticky uznat u každého aktiva vždy pouze 12měsíční ztrátu. Při významném zvýšení úvěrového rizika se uznává celoživotní ECL. Pro obchodní pohledávky a smluvní aktiva lze použít zjednodušený přístup, který bude podrobněji vysvětlen v modulu o pohledávkách.

6.4 Reálná hodnota podle IFRS 13

IFRS 13 stanoví jednotný způsob měření reálné hodnoty, ale sám neurčuje, které položky se reálnou hodnotou oceňují. To stanovují jiné standardy, například IFRS 9. Reálná hodnota je výstupní cena, kterou by účetní jednotka obdržela při prodeji aktiva nebo zaplatila při převodu závazku v řádné transakci mezi účastníky trhu k datu ocenění.

ÚROVEŇ	VSTUPY	PŘÍKLAD
1	neupravené kótované ceny identických aktiv nebo závazků na aktivním trhu	akcie obchodovaná na likvidní burze
2	jiné přímo nebo nepřímo pozorovatelné vstupy	ocenění úrokového swapu z tržních výnosových křivek
3	významné nepozorovatelné vstupy a modelové odhady	nekótovaný podíl oceněný modelem diskontovaných peněžních toků

Zařazení do hierarchie se určuje podle vstupu nejnižší úrovně, který je významný pro celé ocenění. Čím více ocenění závisí na nepozorovatelných předpokladech, tím rozsáhlejší bývají požadavky na zveřejnění metod, citlivosti a nejistoty odhadu.

7 Podíly v dceřiných, přidružených a společných jednotkách

Účetní zachycení strategického podílu podle IFRS závisí na tom, zda jde o konsolidovanou nebo samostatnou účetní závěrku a jaký vztah investor k investované jednotce má. Kontrola vede k použití IFRS 10 a konsolidaci. Společné ovládání se posuzuje podle IFRS 11. Podstatný vliv, který se obvykle předpokládá při držbě alespoň 20 % hlasovacích práv, vede v konsolidované účetní závěrce k použití ekvivalenční metody podle IAS 28, pokud neplatí výjimka.

VZTAH	KONSOLIDOVANÁ ÚČETNÍ ZÁVĚRKA IFRS	SAMOSTATNÁ ÚČETNÍ ZÁVĚRKA PODLE IAS 27
OVLÁDANÁ JEDNOTKA	plná konsolidace podle IFRS 10	pořizovací cena, IFRS 9 nebo ekvivalenční metoda podle zvolené účetní politiky
PŘIDRUŽENÁ JEDNOTKA	ekvivalenční metoda podle IAS 28	pořizovací cena, IFRS 9 nebo ekvivalenční metoda
SPOLEČNÝ PODNIK	ekvivalenční metoda podle IAS 28	pořizovací cena, IFRS 9 nebo ekvivalenční metoda
SPOLEČNÁ OPERACE	vykázání podílu na aktivech, závazcích, výnosech a nákladech podle IFRS 11	podle povahy práv a povinností

Ekvivalenční metoda IAS 28 se od českého individuálního přecenění ekvivalencí liší. Podle IAS 28 investor po prvotním ocenění upravuje účetní hodnotu o svůj podíl na výsledku investované jednotky a tento podíl vykazuje ve výsledku hospodaření. Přijaté dividendy snižují účetní hodnotu investice. Česká úprava změnu ekvivalenčního ocenění zachycuje prostřednictvím vlastního kapitálu.

8 Deriváty a zajišťovací účetnictví

Derivát je finanční nástroj, jehož hodnota se mění v závislosti na podkladové proměnné, nevyžaduje žádnou nebo jen malou počáteční čistou investici a vypořádává se v budoucnu. Mezi běžné deriváty patří forwardy, futures, opce a swapy. V české úpravě ČÚS 009 přiměřeně odkazuje na postupy pro finanční instituce; podle IFRS se deriváty řídí zejména IFRS 9 a oceňují se reálnou hodnotou.

Nezajišťovací derivát se zpravidla vykazuje v reálné hodnotě prostřednictvím výsledku hospodaření. Kladná reálná hodnota je finančním aktivem, záporná reálná hodnota finančním závazkem. V příkladech je vhodnější používat obecná označení „pohledávka z derivátu“ a „závazek z derivátu“, protože konkrétní syntetické účty se liší podle účtového rozvrhu a druhu kontraktu.

DRUH ZAJIŠTĚNÍ PODLE IFRS 9	ZÁKLADNÍ ÚČETNÍ ZACHYCENÍ
--------------------------------	---------------------------

ZAJIŠTĚNÍ REÁLNÉ HODNOTY	změna reálné hodnoty zajišťovacího nástroje i změna zajištěné položky připadající na zajišťované riziko se vykazují ve výsledku
ZAJIŠTĚNÍ PENĚŽNÍCH TOKŮ	efektivní část změny zajišťovacího nástroje se vykazuje v OCI; neefektivní část ve výsledku; následné převedení závisí na povaze zajištěné transakce
ZAJIŠTĚNÍ ČISTÉ INVESTICE V ZAHRANIČNÍ JEDNOTCE	účtuje se obdobně jako zajištění peněžních toků; efektivní část v OCI

Zajišťovací vztah musí být při zahájení formálně určen a dokumentován. Musí existovat ekonomický vztah mezi zajišťovanou položkou a zajišťovacím nástrojem, úvěrové riziko nesmí změnám hodnot dominovat a zajišťovací poměr musí odpovídat skutečně použitým množstvím. Staré pravidlo efektivity v rozmezí 80–125 % pocházelo z IAS 39 a není obecným testem IFRS 9.

Příklad – měnový forward bez zajišťovacího účetnictví

Podnik uzavřel forward, jehož reálná hodnota je k rozvahovému dni kladná 50 000 Kč. Vykáže finanční aktivum a finanční výnos ve výši 50 000 Kč. Pokud by byla reálná hodnota záporná, vykáže finanční náklad a finanční závazek. Při sjednání může být počáteční reálná hodnota běžného forwardu nulová; smlouva však musí být evidována a následně oceňována.

Příklad – zajištění peněžních toků

Podnik zajišťuje budoucí nákup v EUR měnovým forwardem. K rozvahovému dni činí efektivní část zisku derivátu 60 000 Kč a neefektivní část 5 000 Kč. Efektivní část se vykáže v ostatním úplném výsledku, neefektivní část ve výsledku hospodaření. Při následném pořízení nefinančního aktiva může být částka z rezervy zajištění zahrnuta do počátečního ocenění aktiva; při zajištění budoucího výsledkového peněžního toku se částka převede do výsledku v období, kdy zajištěná položka výsledek ovlivní.

9 Zveřejnění a řízení rizik

Příloha české účetní závěrky musí obsahovat informace potřebné pro pochopení ocenění, účetních metod, významných finančních investic, vztahů ve skupině, zajištění a významných rizik. Rozsah závisí na kategorii účetní jednotky a použitém rozsahu účetní závěrky. U významných modelových ocenění je vhodné popsat metodu a hlavní předpoklady, i když české požadavky nejsou tak rozsáhlé jako IFRS.

IFRS 7 požaduje informace, které uživateli umožní posoudit význam finančních nástrojů pro finanční situaci a výkonnost a povahu a rozsah rizik vyplývajících z těchto nástrojů. Jde zejména o kreditní, likviditní a tržní riziko. IFRS 13 doplňuje zveřejnění o hierarchii reálné hodnoty a údaje o oceňovacích technikách. IFRS 12 se vztahuje na podíly v dceřiných, přidružených a společných jednotkách a strukturovaných jednotkách.

RIZIKO	TYPICKÝ ZDROJ	PŘÍKLAD ZVEŘEJNĚNÍ NEBO ŘÍZENÍ
KREDITNÍ	dluhopisy, zápůjčky, pohledávky, derivátová protistrana	rating, koncentrace expozic, ECL, zajištění a limity protistran
LIKVIDITNÍ	potřeba vypořádat závazky a deriváty	analýza smluvních splatností, disponibilní financování
MĚNOVÉ	investice a peněžní toky v cizích měnách	citlivost na změnu kurzu, zajišťovací strategie
ÚROKOVÉ	dluhové nástroje a úrokové deriváty	citlivost reálné hodnoty nebo peněžních toků na sazby
CENOVÉ	akcie, fondy a komoditní deriváty	citlivost portfolia na změny tržních cen

10 Hlavní rozdíly mezi českou úpravou a IFRS

OBLAST	ČESKÁ ÚČETNÍ ÚPRAVA	IFRS
KLASIFIKACE	druh nástroje, vztah k investované osobě, dlouhodobost a účel držby	u dluhových aktiv obchodní model a SPPI; zvláštní pravidla pro majetkové nástroje
PRVOTNÍ OCENĚNÍ	pořizovací cena včetně přímo souvisejících nákladů	reálná hodnota; transakční náklady se přičítají s výjimkou FVTPL
NÁSLEDNÉ OCENĚNÍ DLUHOVÝCH AKTIV	pořizovací cena upravená o úrok nebo reálná hodnota podle kategorie	amortizovaná hodnota, dluhové FVOCI nebo FVTPL
ZNEHODNOCENÍ	opravné položky k přechodnému snížení hodnoty a pravidla přecenění	model očekávaných úvěrových ztrát pro vymezená dluhová aktiva
MAJETKOVÉ NÁSTROJE	podle kategorie pořizovací cena, reálná hodnota nebo ekvivalence	FVTPL; u neobchodních nástrojů možnost neodvolatelné volby FVOCI
EKVIVALENČNÍ METODA	v individuální závěrce změna ocenění zpravidla ve vlastním kapitálu	IAS 28 v konsolidované závěrce: podíl na výsledku ve výsledku hospodaření
DERIVÁTY	ČÚS 009 a navazující postupy, reálná hodnota	IFRS 9, podrobnější požadavky na zajišťovací účetnictví a zveřejnění
ZVEŘEJNĚNÍ	příloha podle zákona a vyhlášky, rozsah podle kategorie jednotky	rozsáhlé požadavky IFRS 7, IFRS 12 a IFRS 13

11 Nejčastější chyby

1. Zaměnění současných položek rozvahy B.III a C.III za starší označení A.III a C.II.
2. Automatické zařazení každé zápůjčky do finančního majetku bez posouzení obsahového vymezení pohledávky a doby splatnosti.
3. Zahrnutí transakčních nákladů do prvotního ocenění aktiva FVTPL podle IFRS 9.
4. Použití ekvivalenční metody v české individuální závěrce přes výnosový účet místo oceňovacího rozdílu ve vlastním kapitálu.
5. Tvorba opravné položky s odůvodněním, že jde o trvalé snížení hodnoty; opravná položka vyjadřuje přechodné snížení.
6. Použití modelu ECL na akcie nebo jiné majetkové nástroje.
7. Záměna reálné hodnoty podle IFRS 13 za cenu specifickou pro konkrétní účetní jednotku.
8. Použití starého kvantitativního intervalu 80–125 % jako povinného testu efektivity podle IFRS 9.
9. Zaúčtování pouze čistého zisku z prodeje cenného papíru místo odděleného výnosu a účetní hodnoty prodaného aktiva.
10. Nezúčtování souvisejícího oceňovacího rozdílu nebo opravné položky při vyřazení investice.

12 Shrnutí modulu

Finanční investice zahrnují zejména majetkové podíly, dluhové cenné papíry, poskytnuté zápůjčky, vklady, deriváty a další smluvní nástroje. Finanční nástroj je smlouva, která vytváří finanční aktivum jedné účetní jednotky a finanční závazek nebo kapitálový nástroj jiné jednotky. V české rozvaze se dlouhodobý finanční majetek vykazuje v části B.III, krátkodobý finanční majetek v části C.III a peněžní prostředky samostatně v C.IV. Zařazení se odvíjí od povahy nástroje, účelu držby, vztahu k emitentovi a očekávané doby realizace. Strategický podíl v dceřiné nebo přidružené společnosti má jinou účetní podstatu než krátkodobě obchodovaný cenný papír.

V českém účetnictví se finanční investice při prvotním uznání zpravidla oceňují pořizovací cenou včetně přímých nákladů souvisejících s pořízením. Okamžik zachycení musí odpovídat vzniku práv a povinností ze smlouvy a účetní jednotka musí konzistentně upravit postup pro obchodní a vypořádací den. Cizoměnové investice se při vzniku přepočítají na měnu účetnictví a k rozvahovému dni se podle povahy položky posuzuje kurzové přecenění. Následné ocenění se liší podle kategorie: některé nástroje se přeceňují reálnou hodnotou do výsledku hospodaření, jiné do vlastního kapitálu, dluhové nástroje mohou být vedeny v pořizovací ceně upravené o naběhlý úrok a u vybraných majetkových účastí lze použít ekvivalenční metodu. Není-li reálná hodnota spolehlivě zjištělná nebo došlo-li ke snížení hodnoty, použije se postup stanovený českými předpisy a opravné položky.

Při prodeji nebo jiném vyřazení se odúčtuje účetní hodnota investice, samostatně se zachytí prodejní cena a zúčtují se související oceňovací rozdíly nebo opravné položky. Účetní výsledek transakce proto není pouze rozdílem inkasa a původní pořizovací ceny, ale závisí na dosavadním následném ocenění. Analytická evidence musí umožnit identifikovat emitenta, druh nástroje,

měnu, pořizovací cenu, reálnou hodnotu, úrok, splatnost, vztah k propojeným osobám a případné zajištění.

IFRS 9 klasifikuje dluhová finanční aktiva podle obchodního modelu účetní jednotky a podle vlastností smluvních peněžních toků, označovaných testem SPPI. Výsledkem je ocenění amortizovanou hodnotou, reálnou hodnotou do ostatního úplného výsledku u dluhových nástrojů nebo reálnou hodnotou do výsledku hospodaření. Majetkové nástroje se zpravidla oceňují reálnou hodnotou do výsledku; u nástrojů nedržených k obchodování lze při prvotním uznání neodvolatelně zvolit vykazování změn reálné hodnoty v ostatním úplném výsledku. Amortizovaná hodnota používá efektivní úrokovou míru, která rozvrhuje úroky, diskonty, prémie a transakční náklady po dobu trvání nástroje.

Model očekávaných úvěrových ztrát podle IFRS 9 zachycuje znehodnocení dluhových aktiv před vznikem skutečného selhání. Rozlišuje dvanáctiměsíční a celoživotní očekávané ztráty podle vývoje úvěrového rizika; model se nevztahuje na akcie. IFRS 13 stanoví jednotný rámec měření reálné hodnoty jako výstupní ceny a rozlišuje tři úrovně vstupů od kótovaných cen po významné nepozorovatelné odhady. Investice do dceřiných, přidružených a společných jednotek se v konsolidované a samostatné účetní závěrce zachycují odlišně podle IFRS 10, IAS 28 a IFRS 11. Deriváty se oceňují reálnou hodnotou a zajišťovací účetnictví je možné pouze při dokumentovaném ekonomickém vztahu, vymezeném zajišťovacím nástroji, zajištěné položce a řízení rizik. Významné metody, úvěrové, tržní a likviditní riziko a hierarchie reálné hodnoty se zveřejňují v příloze.

Základní a doporučené zdroje

Česko. (1991). Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v aktuálním znění účinném od 1. ledna 2026. e-Sbírka.

Česko. (2002). Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví pro podnikatele účtující v soustavě podvojného účetnictví, v aktuálním znění.

Ministerstvo financí České republiky. (2026). České účetní standardy pro podnikatele č. 008, 009, 014 a 016, v aktuálním znění.

IFRS Foundation. (2026). IFRS 9 Financial Instruments.

IFRS Foundation. (2026). IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures.

IFRS Foundation. (2026). IFRS 13 Fair Value Measurement.

IFRS Foundation. (2026). IAS 32 Financial Instruments: Presentation.

IFRS Foundation. (2026). IFRS 10 Consolidated Financial Statements; IFRS 11 Joint Arrangements; IAS 27 Separate Financial Statements; IAS 28 Investments in Associates and Joint Ventures.

Doporučená literatura

Dvořáková, D. (aktuální vydání). Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS. Brno: BizBooks.

Kovanicová, D. (aktuální vydání). Abeceda účetních znalostí pro každého. Praha: Polygon.

Müllerová, L., & Molín, J. (2020). Daně v účetnictví ČR I. Praha: Oeconomica.

Randáková, M. (2018). Finanční účetnictví v České republice po 1. 1. 2016. Praha: Oeconomica.

Skálová, J. (aktuální vydání). Podvojně účetnictví. Praha: Grada.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vysvětlete rozdíl mezi finanční investicí, finančním aktivem, finančním závazkem a nástrojem vlastního kapitálu.
2. Zařadte do české rozvahy: dlouhodobý minoritní podíl, akcie k obchodování, dlouhodobou zápůjčku ovládané osobě a peněžní prostředky.
3. Vypočtete pořizovací cenu 500 akcií po 800 Kč s makléřským poplatkem 6 000 Kč podle české úpravy a IFRS 9, jsou-li akcie klasifikovány FVTPL.
4. Popište rozdíl mezi obchodním modelem „držet za účelem inkasa“ a „držet za účelem inkasa a prodeje“.
5. Vysvětlete test SPPI a uveďte dva smluvní prvky, které mohou způsobit jeho nesplnění.
6. Srovnajte zachycení oceňovacího rozdílu u obchodovaných akcií a u neobchodovaných cenných papírů podle české úpravy.
7. Vysvětlete rozdíl mezi českým ekvivalenčním oceněním a ekvivalenční metodou IAS 28.
8. Navrhněte účetní postup při prodeji cenného papíru včetně zúčtování účetní hodnoty, opravné položky a oceňovacího rozdílu.
9. Vysvětlete tři stupně modelu očekávaných úvěrových ztrát.
10. Určete úroveň hierarchie IFRS 13 pro burzovní akcii, úrokový swap a nekótovaný podíl oceněný DCF modelem.
11. Popište účetní zachycení zajištění reálné hodnoty a zajištění peněžních toků.
12. Vyhledejte v účetní závěrce vybraného podniku informace o kreditním, likviditním a tržním riziku finančních nástrojů.

Testové otázky

1. **Ve které položce aktuální české rozvahy se vykazuje dlouhodobý finanční majetek?**
 - 1.1. A.III
 - 1.2. B.III
 - 1.3. C.II
 - 1.4. C.III
2. **Která položka české rozvahy obsahuje krátkodobý finanční majetek?**
 - 2.1. C.II
 - 2.2. C.III
 - 2.3. C.IV
 - 2.4. B.III
3. **Co je podle IAS 32 rozhodující pro rozlišení finančního závazku a vlastního kapitálu?**
 - 3.1. doba splatnosti

- 3.2. existence smluvní povinnosti dodat peníze nebo jiné finanční aktivum
- 3.3. právní název nástroje
- 3.4. výše úrokové sazby
- 4. **Jak se podle IFRS 9 účtují transakční náklady přímo související s pořízením aktiva FVTPL?**
 - 4.1. přičtou se k aktivu
 - 4.2. vykážou se jako náklad
 - 4.3. vykážou se v OCI
 - 4.4. nikdy se neúčtují
- 5. **Které dva testy jsou rozhodující pro klasifikaci dluhového aktiva podle IFRS 9?**
 - 5.1. významnost a opatrnost
 - 5.2. obchodní model a SPPI
 - 5.3. likvidita a zadluženost
 - 5.4. historická cena a tržní cena
- 6. **Jaká je výchozí kategorie pro majetkové nástroje podle IFRS 9?**
 - 6.1. amortizovaná hodnota
 - 6.2. FVTPL
 - 6.3. dluhové FVOCI
 - 6.4. pořizovací cena bez výjimky
- 7. **Na co se nevztahuje model očekávaných úvěrových ztrát?**
 - 7.1. dluhopis v amortizované hodnotě
 - 7.2. obchodní pohledávka
 - 7.3. akcie
 - 7.4. dluhový nástroj FVOCI
- 8. **Co znamená reálná hodnota podle IFRS 13?**
 - 8.1. vstupní cena konkrétní účetní jednotky
 - 8.2. výstupní cena v řádné transakci mezi účastníky trhu
 - 8.3. daňová zůstatková cena
 - 8.4. historická pořizovací cena
- 9. **Jak se v české individuální účetní závěrce zpravidla účtuje zvýšení ekvivalenčního ocenění podílu?**
 - 9.1. přes výnos 665
 - 9.2. přes oceňovací rozdíl ve vlastním kapitálu
 - 9.3. jako tržba 601
 - 9.4. nezachycuje se
- 10. **Co vyjadřuje účetní opravná položka?**
 - 10.1. trvalé zvýšení hodnoty
 - 10.2. přechodné snížení hodnoty
 - 10.3. peněžní rezervu na budoucí platbu
 - 10.4. daňový odpis
- 11. **Kde se u dluhového nástroje FVOCI vykazuje úrok vypočtený efektivní úrokovou mírou?**
 - 11.1. v OCI
 - 11.2. ve výsledku hospodaření
 - 11.3. přímo v základním kapitálu
 - 11.4. nikde

12. **Která úroveň IFRS 13 využívá neupravenou kótovanou cenu identického aktiva na aktivním trhu?**
- 12.1. úroveň 1
 - 12.2. úroveň 2
 - 12.3. úroveň 3
 - 12.4. úroveň 0
13. **Která metoda se používá pro přidruženou jednotku v konsolidované účetní závěrce podle IAS 28?**
- 13.1. plná konsolidace
 - 13.2. ekvivalenční metoda
 - 13.3. pořizovací cena bez úprav
 - 13.4. metoda FIFO
14. **Kde se vykáže efektivní část zajištění peněžních toků podle IFRS 9?**
- 14.1. vždy ve výsledku
 - 14.2. v ostatním úplném výsledku
 - 14.3. jako dlouhodobý závazek bez přecenění
 - 14.4. jako tržba
15. **Je interval efektivity 80–125 % obecným povinným testem IFRS 9?**
- 15.1. ano
 - 15.2. pouze pro akcie
 - 15.3. ne, jde o starší pravidlo IAS 39
 - 15.4. pouze pro krátkodobé deriváty

Řešení testu

Správné odpovědi

1. b, 2. b, 3. b, 4. b, 5. b, 6. b, 7. c, 8. b, 9. b, 10. b, 11. b, 12. a, 13. b, 14. b, 15. c

VII. kapitola

Pohledávky, výnosové transakce, akruální položky a podmíněná aktiva

Abstrakt

Modul vysvětluje ekonomickou podstatu pohledávek, jejich vznik, klasifikaci, oceňování a vazbu na uznání výnosů. Zabývá se pohledávkami z obchodních vztahů, vůči společníkům, zaměstnancům, státu a dalším osobám, stejně jako příjmy příštích období a aktivními dohadnými položkami. Pozornost je věnována dani z přidané hodnoty, pohledávkám v cizí měně, inventarizaci, potvrzování sald, opravným položkám, účetnímu odpisu, postoupení pohledávek a faktoringu. Mezinárodní část rozlišuje pohledávku, smluvní aktivum a smluvní závazek podle IFRS 15 a představuje oceňování a model očekávaných kreditních ztrát podle IFRS 9. Závěr se věnuje podmíněným aktivům podle IAS 37 a požadavkům na prezentaci a zveřejnění.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.07

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Pohledávky, výnosové transakce, akruální položky a podmíněná aktiva. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 106–125). European Research Center, s.r.o. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.07>

Právní a standardizační stav

Text vychází z českých účetních a daňových předpisů účinných ke dni 31. července 2026, zejména ze zákona č. 563/1991 Sb., vyhlášky č. 500/2002 Sb., Českých účetních standardů pro podnikatele č. 005, 006, 017 a 019, zákona č. 593/1992 Sb. a zákona č. 235/2004 Sb. Mezinárodní část vychází zejména z IFRS 15, IFRS 9, IFRS 7, IAS 1, IAS 21, IAS 37 a IAS 12. Číselná označení účtů v příkladech jsou orientační a účetní jednotka je musí sladit se svým účtovým rozvrhem.

Cíl modulu	Vymezit pohledávky a související výnosové transakce, vysvětlit jejich uznání, klasifikaci, oceňování, časové rozlišení, znehodnocení a vyřazení podle české účetní úpravy a IFRS a odlišit pohledávku, smluvní aktivum a podmíněné aktivum.
Klíčová slova	pohledávka, odběratel, výnos, akruální princip, příjmy příštích období, dohadný účet aktivní, opravná položka, odpis pohledávky, postoupení, faktoring, IFRS 15, smluvní aktivum, IFRS 9, očekávaná kreditní ztráta, podmíněné aktivum
Výstupy z učení	Student správně zařadí pohledávku do rozvahy, rozliší běžnou pohledávku od akruální položky a zálohy, určí okamžik uznání výnosu, zaúčtuje základní operace, posoudí snížení hodnoty a vysvětlí rozdíly mezi českým modelem opravných položek a modelem očekávaných kreditních ztrát podle IFRS 9.

1 Ekonomická podstata pohledávky a její vztah k výnosu

Pohledávka představuje právo účetní jednotky požadovat od jiné osoby peněžní nebo jiné plnění. V běžném obchodním vztahu vzniká například dodáním zboží nebo poskytnutím služby na obchodní úvěr. Výnos a pohledávka spolu často vznikají současně, nejde však o totožné pojmy. Výnos vyjadřuje zvýšení ekonomického prospěchu běžného období, zatímco pohledávka je aktivem, které představuje dosud neinkasovaný nárok.

Přijetí peněz samo o sobě nemusí znamenat výnos. Platba přijatá před splněním povinnosti je zpravidla přijatou zálohou nebo jiným závazkem. Naopak výnos může být vykázán dříve než peněžní příjem, jestliže účetní jednotka již plnění poskytla a nárok na úplatu vznikl nebo jej lze spolehlivě vyčíslit. Toto oddělení peněžního toku od účetního výsledku je podstatou aktuálního účetnictví.

Nezaměňovat

Výnos není totéž co čistý obrat. Čistý obrat zahrnuje pouze výnosy z prodeje výrobků a zboží a z poskytování služeb, na nichž je založen obchodní model účetní jednotky. Finanční výnosy, náhrady škod nebo výnos z prodeje dlouhodobého majetku proto nemusí být součástí čistého obratu.

SITUACE	VÝNOS	POHLEDÁVKA NEBO ZÁVAZEK
ZBOŽÍ DODÁNO NA FAKTURU	ano, pokud byl uskutečněn účetní případ	pohledávka za odběratelem
PLATBA OD ZÁKAZNÍKA PŘED DODÁNÍM	zpravidla ne	přijatá záloha / závazek
SLUŽBA PROVEDENA, FAKTURA BUDE VYSTAVENA POZDĚJI	ano, v období provedení	pohledávka, příjem příštích období nebo dohadný účet aktivní podle jistoty částky
NÁROK NA NÁHRADU ŠKODY JE POUZE MOŽNÝ	ne	může jít o podmíněné aktivum
INKASO DŘÍVE ODEPSANÉ POHLEDÁVKY	ano, jako výnos běžného období	současně přírůstek peněz

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, stanoví, že účetní jednotky účtují o skutečnostech do období, s nímž časově a věcně souvisejí, bez ohledu na okamžik peněžního plnění (§ 3 odst. 1). Účetní závěrka musí podávat věrný a poctivý obraz (§ 7). Pohledávky vzniklé vlastní činností se při prvotním uznání oceňují jmenovitou hodnotou; pohledávky nabyté za úplatu nebo vkladem pořizovací cenou (§ 25). Přechodné snížení hodnoty se vyjadřuje opravnou položkou a při inventarizaci se ověřuje reálnost vykázané hodnoty (§ 26, § 29 a § 30).

Vyhláška č. 500/2002 Sb. upravuje uspořádání a obsahové vymezení položek rozvahy a výkazu zisku a ztráty. Podrobnější postupy obsahují zejména Český účetní standard (ČÚS) č. 017 – Zúčtovací vztahy, ČÚS č. 019 – Náklady a výnosy, ČÚS č. 005 – Opravné položky a ČÚS č. 006 – Kursové rozdíly. Daňovou uznatelnost opravných položek a odpisů pohledávek je nutné posuzovat odděleně podle zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách, a zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Účetnictví a daně jsou dvě různá posouzení

Účetní opravná položka se vytváří podle skutečného rizika nedobytnosti, aby byla hodnota pohledávky věrně zobrazena. Daňově uznatelná je pouze část splňující zvláštní zákonné podmínky. Skutečnost, že podmínky zákona o rezervách nejsou splněny, nesmí vést k nadhodnocení pohledávky v účetní závěrce.

Většina pohledávek se vykazuje v oběžných aktivech v položce C.II. Pohledávky, která se člení na dlouhodobé a krátkodobé. Pohledávky za upsaný základní kapitál však tvoří samostatnou položku A. na začátku aktiv a nejsou součástí oběžných aktiv. Časové rozlišení aktiv se vykazuje v C.II.3 nebo při zvoleném uspořádání v samostatné položce D.

Dlouhodobost nebo krátkodobost se u pohledávek posuzuje podle doby splatnosti k okamžiku sestavení účetní závěrky. Pohledávka se zbytkovou splatností delší než jeden rok je dlouhodobá, ostatní je krátkodobá. Toto pravidlo nelze zaměňovat s původní dobou splatnosti při vzniku pohledávky.

SKUPINA	TYPICKÉ POLOŽKY	POZNÁMKA
A. POHLEDÁVKY ZA UPSANÝ ZÁKLADNÍ KAPITÁL	nesplacené vklady a upsané akcie	samostatná položka aktiv, nikoli oběžná aktiva
C.II.1 DLOUHODOBÉ POHLEDÁVKY	obchodní pohledávky se splatností nad 1 rok, odložená daňová pohledávka, dlouhodobé zálohy a závdavky	členění podle vztahu a druhu
C.II.2 KRÁTKODOBÉ POHLEDÁVKY	odběratelé, stát, zaměstnanci, společníci, krátkodobé zálohy, jiné pohledávky	nejčastější část zúčtovacích vztahů
C.II.3 / D. ČASOVÉ ROZLIŠENÍ AKTIV	náklady příštích období, komplexní náklady příštích období, příjmy příštích období	nejde vždy o klasickou fakturovanou pohledávku
PODROZVAHOVÁ EVIDENCE	odepsané, avšak nadále právně existující nároky	vede se, pokud je další sledování účelné

2 Základní druhy pohledávek a zúčtovacích vztahů

Pohledávky je nutné členit nejen podle splatnosti, ale také podle dlužníka, právního důvodu, měny, rizika a případné daňové uznatelnosti. Analytická evidence musí umožnit inventarizaci, sledování splatnosti a vymáhání i správné vykázání ve výkazech.

DRUH	PŘÍKLAD	OBVYKLÁ ÚČTOVÁ SKUPINA
OBCHODNÍ POHLEDÁVKY	faktura odběrateli za zboží nebo službu	31
POHLEDÁVKY ZA SPOLEČNÍKY A ČLENY	zápůjčka, pohledávka za vkladem mimo položku A., vypořádání se společníkem	35
POHLEDÁVKY ZA ZAMĚSTNANCI	záloha na pracovní cestu, náhrada škody	33
DAŇOVÉ POHLEDÁVKY	nadměrný odpočet DPH, přeplatek na dani	34
POSKYTNUTÉ ZÁLOHY	platba dodavateli před dodáním zásoby nebo služby	31, případně účty pořízení majetku podle účelu
JINÉ POHLEDÁVKY	nárok na pojistné plnění, náhrada škody, pohledávka z postoupení	37 nebo 38 podle podstaty
PŘÍJMY PŘÍŠTÍCH OBDOBÍ	přesně známý výnos běžného období, který bude inkasován později	385
DOHADNÉ ÚČTY AKTIVNÍ	odhad pojistného plnění nebo bonusu, jehož přesná výše není známa	388

Poskytnutá záloha není vždy finančním aktivem podle IFRS

Jestliže má být záloha vypořádána dodáním zboží nebo služby, nepředstavuje smluvní právo na peníze a podle IFRS zpravidla nejde o finanční aktivum. V české rozvaze je však vykazována mezi pohledávkami nebo v položkách pořízení příslušného majetku podle svého účelu.

2.1 Uznání výnosu a vznik pohledávky v českém účetnictví

České účetní předpisy neobsahují jednotný pětikrokový model výnosů srovnatelný s IFRS 15. Výnos se účtuje do období, s nímž věcně a časově souvisí, na základě okamžiku uskutečnění účetního případu doloženého průkazným účetním záznamem. Je nutné vycházet ze smlouvy, dodacích podmínek, předání plnění a ekonomické podstaty transakce; samotné vystavení faktury nemusí být rozhodujícím okamžikem.

TRANSAKCE	OKAMŽIK UZNÁNÍ VÝNOSU	VZNIK POHLEDÁVKY
PRODEJ ZBOŽÍ NEBO VÝROBKU	při uskutečnění dodávky podle smluvních podmínek a předání dispozice	současně, pokud nebylo inkasováno ihned
JEDNORÁZOVÁ SLUŽBA	po provedení a převzetí služby	při nepodmíněném nároku; před fakturou přes účet časového rozlišení podle jistoty částky
PRŮBĚŽNÁ SLUŽBA NEBO NÁJEM	postupně podle času nebo rozsahu skutečně poskytnutého plnění	průběžně podle smluvního nároku
PŘIJATÁ ZÁLOHA	až při následném splnění dodávky nebo služby	nevzniká pohledávka, ale závazek vůči zákazníkovi
SLEVA, BONUS NEBO VRÁCENÍ ZBOŽÍ	snižuje výnos období, k němuž se vztahuje	upravuje pohledávku nebo vytváří závazek vůči zákazníkovi

Výnosy se vykazují bez daně z přidané hodnoty, pokud je daň účtována jako závazek vůči správci daně. Čistý obrat se určuje pouze z výnosů, na nichž je založen obchodní model účetní jednotky; není součtem všech účtů účtové třídy 6.

2.2 Příjmy příštích období a dohadné účty aktivní

Účty 385 – Příjmy příštích období a 388 – Dohadné účty aktivní zajišťují věcnou a časovou souvislost výnosů. Rozhodujícím kritériem není existence faktury, ale míra jistoty částky. Obě položky představují aktivní akruální položky, jejichž použití musí být doloženo smlouvou, výpočtem nebo jiným průkazným podkladem.

OTÁZKA	ÚČET 385 – PŘÍJMY PŘÍŠTÍCH OBDOBÍ	ÚČET 388 – DOHADNÉ ÚČTY AKTIVNÍ
JE ZNÁM ÚČEL?	ano	ano
JE ZNÁMÉ OBDOBÍ?	ano	ano
JE PŘESNĚ ZNÁMA ČÁSTKA?	ano	ne; používá se kvalifikovaný odhad
TYPICKÝ PŘÍKLAD	smluvně pevně stanovený nájemný nebo úrokový výnos dosud neinkasovaný	odhad bonusu, pojistného plnění nebo licenčního poplatku
NÁSLEDNÉ ZÚČTOVÁNÍ	přeúčtování na běžnou pohledávku nebo inkaso	nahrazení skutečně vyúčtovanou částkou a vypořádání rozdílu

Praktické pravidlo

Je-li částka známá a pouze se čeká na fakturaci nebo inkaso, použije se zpravidla účet 385. Je-li výnos věcně a časově jistý, ale jeho částku je nutné odhadnout, použije se účet 388. Nevyměřovaná služba tedy není automaticky dohadnou položkou.

2.3 Daň z přidané hodnoty a pohledávky

Vznik povinnosti přiznat daň z přidané hodnoty (DPH) se řídí zákonem č. 235/2004 Sb., nikoli okamžikem účetního vystavení faktury. Rozhodující je zejména den uskutečnění zdanitelného plnění nebo přijetí úplaty před jeho uskutečněním (§ 20a a § 21 zákona o DPH). Účetní jednotka proto musí zachytit daňovou povinnost v období, do něhož spadá daňový okamžik, i když daňový doklad vystaví později.

Při přijetí zálohy může vzniknout povinnost přiznat DPH z přijaté úplaty. Samotný základ výnosu se však do výnosů neuvolní, dokud není splněna související dodávka nebo služba. DPH je tedy třeba oddělit od účetního posouzení výnosu.

Častá chyba

Tvrzení „DPH se zaúčtuje až při vystavení faktury“ je nesprávné. Faktura je dokladem; povinnost přiznat daň je určena zákonným daňovým okamžikem.

2.4 Prvotní a následné ocenění podle české úpravy

Pohledávky vzniklé účetní jednotce se oceňují jmenovitou hodnotou. Pohledávky nabyté za úplatu nebo vkladem se oceňují pořizovací cenou, která zahrnuje cenu pořízení a náklady s pořízením související. U postoupených pohledávek proto nemusí účetní hodnota odpovídat jejich jmenovité hodnotě.

K rozvahovému dni se vykázaná hodnota upravuje o opravné položky a u pohledávek v cizí měně o kursové přepočty. Česká účetní úprava obecně nepožaduje diskontování běžných dlouhodobých obchodních pohledávek na současnou hodnotu; při významném finančním prvku je však nutné posoudit, zda zvolená metoda stále podává věrný a poctivý obraz a zda nejde o jiný finanční vztah.

SITUACE	OCENĚNÍ
POHLEDÁVKA Z PRODEJE VLASTNÍHO VÝKONU	jmenovitá hodnota
POHLEDÁVKA KOUPENÁ OD PŮVODNÍHO VĚŘITELE	pořizovací cena
POHLEDÁVKA V CIZÍ MĚNĚ PŘI VZNIKU	česká měna přepočtená příslušným kursem; současně evidence v cizí měně

POHLEDÁVKA V CIZÍ MĚNĚ K ROZVAHOVÉMU DNI	přepočet kursem České národní banky k rozvahovému dni; kursový rozdíl do finančního výsledku
POCHYBNÁ POHLEDÁVKA	brutto hodnota snižená o opravnou položku
NAKOUPENÁ POHLEDÁVKA URČENÁ K OBCHODOVÁNÍ	zvláštní pravidla reálné hodnoty podle zákona a vyhlášky

2.5 Inventarizace, potvrzení sald a řízení kreditního rizika

Inventarizace pohledávek není pouhým porovnáním účtu 311 s knihou vydaných faktur. Účetní jednotka musí ověřit existenci, právní důvod, správnou výši, měnu, splatnost, možnost započtení, promlčení, probíhající spory a reálnou dobytost. U významných sald se používá odsouhlasení s dlužníkem, právní potvrzení nebo jiné externí důkazy.

Dále je doporučováno:

- Sestavit věkovou strukturu podle dnů po splatnosti a identifikovat koncentrace rizika.
- Posoudit platební historii, finanční situaci dlužníka, zajištění, insolvenční řízení a spory.
- Oddělit pohledávky za spojenými osobami a pohledávky v cizích měnách.
- Provéřit následná inkasa po rozvahovém dni jako důkaz o hodnotě k rozvahovému dni.
- Zdokumentovat výpočet účetní opravné položky a její vazbu na interní pravidla.
- Posoudit promlčení a včas zahájit vymáhání, pokud je ekonomicky účelné.

2.6 Opravné položky a účetní odpis pohledávky

Účetní opravná položka vyjadřuje přechodné snížení hodnoty pohledávky. Její výše musí odpovídat konkrétnímu riziku nebo odůvodněnému skupinovému odhadu. Vytváří se i tehdy, když není daňově uznatelná. Tvorba se účtuje zpravidla na vrub účtu 559 a ve prospěch účtu 391; snížení nebo zrušení opačným zápisem.

Odpis pohledávky znamená vyřazení její účetní hodnoty, protože účetní jednotka již neočekává inkaso nebo pokračující evidence v rozvaze není věrným zobrazením. Není obecnou podmínkou, aby před odpisem vždy existovala opravná položka ve výši 100 %. Pokud však opravná položka vytvořena byla, musí být při odpisu současně zúčtována, aby nedošlo k dvojímu zatížení výsledku.

OPERACE	ORIENTAČNÍ ÚČTOVÁNÍ	EKONOMICKÝ VÝZNAM
TVORBA ÚČETNÍ OPRAVNÉ POLOŽKY	559 / 391	snížení čisté účetní hodnoty pohledávky
ZRUŠENÍ NEBO SNÍŽENÍ OPRAVNÉ POLOŽKY	391 / 559	pominutí nebo snížení rizika
ODPIS NEDOBYTNÉ POHLEDÁVKY	546 / 311	vyřazení pohledávky z rozvahy
SOUČASNÉ ZÚČTOVÁNÍ DŘÍVE VYTVOŘENÉ OP	391 / 559	zabránění dvojímu nákladu

**POZDĚJŠÍ INKASO
ODEPSANÉ POHLEDÁVKY**

221 / 646

výnos z dříve odepsané pohledávky

Podrozvahová evidence

Právní nárok může existovat i po účetním odpisu. Je-li další vymáhání účelné, vede se odepsaná pohledávka v podrozvahové a operativní evidenci až do zániku, promlčení, vzdání se práva nebo jiného vypořádání.

2.7 Daňové opravné položky a daňová uznatelnost odpisu

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, umožňuje za přesně vymezených podmínek vytvářet zákonné opravné položky k nepromlčeným pohledávkám. U pohledávek podle § 8a se používají zejména časové testy více než 18 měsíců a více než 30 měsíců po splatnosti; u některých pohledávek je nutné aktivní soudní, rozhodčí nebo správní vymáhání. Zákon obsahuje významné výjimky a omezení, mimo jiné pro pohledávky za spojenými osobami a pro některé typy úvěrových, zálohových či sankčních nároků.

Daňová uznatelnost účetního odpisu pohledávky se posuzuje podle zákona o daních z příjmů. Uznatelná může být například pohledávka za dlužníkem v insolvenčním nebo exekučním řízení, pohledávka za zaniklým dlužníkem za zákonných podmínek nebo část krytá zákonnou opravnou položkou. Každý případ je nutné doložit a posoudit podle aktuálního znění zákona; účetní odpis sám o sobě daňovou uznatelnost nezakládá.

POLOŽKA	ÚČETNÍ POSOUZENÍ	DAŇOVÉ POSOUZENÍ
ÚČETNÍ OPRAVNÁ POLOŽKA	podle odhadu nedobytnosti a zásady opatrnosti	zpravidla nedaňová, není-li současně splněn zákon o rezervách
ZÁKONNÁ OPRAVNÁ POLOŽKA	je součástí celkové účetní OP	daňově uznatelná v rozsahu a za podmínek zákona o rezervách
ODPIS POHLEDÁVKY	při nedobytnosti nebo rozhodnutí o vyřazení	uznatelný pouze v případech vymezených zákonem o daních z příjmů
ZRUŠENÍ NEDAŇOVÉ OP	snižuje účetní náklad / zvyšuje výsledek	v daňovém přiznání se neutralizuje v návaznosti na původní přičtení

2.8 Postoupení pohledávky a faktoring

Pohledávku lze převést na jinou osobu postoupením. Postupitel vykáže výnos z postoupení a vyřadí účetní hodnotu prodané pohledávky. Rozdíl ovlivní výsledek hospodaření. Před vyřazením je nutné zúčtovat případnou opravnou položku. U postupníka se nabytá pohledávka oceňuje pořizovací cenou, nikoli jmenovitou hodnotou.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
VZNIK POHLEDÁVKY ZA POSTUPNÍKEM Z CENY POSTOUPENÍ	70 000	315	646
VYŘAZENÍ PŮVODNÍ POHLEDÁVKY V JMENOVITÉ HODNOTĚ	100 000	546	311
ZRUŠENÍ DŘÍVĚJŠÍ OPRAVNÉ POLOŽKY, BYLA-LI VYTVOŘENA	individuálně	391	559
INKASO CENY POSTOUPENÍ	70 000	221	315

U faktoringu je nutné rozlišit prodej pohledávky bez zpětného postihu od financování se zpětným postihem. Pokud účetní jednotka podstatná rizika neplacení nadále nese, ekonomickou podstatou může být úvěrové financování a pohledávka nemusí být z rozvahy vyřazena. Smluvní název „faktoring“ proto sám o sobě účetní řešení neurčuje.

3 Výnosy a smluvní zůstatky podle IFRS 15

International Financial Reporting Standard 15 – Revenue from Contracts with Customers (IFRS 15 – Výnosy ze smluv se zákazníky) vychází z principu, že výnos se vykáže při převodu kontroly nad slíbeným zbožím nebo službou na zákazníka v částce protihodnoty, na kterou účetní jednotka očekává nárok (IFRS 15.31). Pětikrokový model byl podrobně vysvětlen v Modulu 3; zde je důležitá jeho vazba na pohledávky a smluvní zůstatky.

POLOŽKA IFRS 15	PODSTATA	TYPICKÁ SITUACE
POHLEDÁVKA – RECEIVABLE	nepodmíněné právo na úplatu; k inkasu je nutné pouze plynutí času	plnění bylo provedeno a účetní jednotka již může fakturovat
SMLUVNÍ AKTIVUM – CONTRACT ASSET	právo na úplatu je podmíněno dalším plněním nebo jinou podmínkou než plynutím času	výnos z postupně plněné zakázky přesahuje dosud fakturovatelnou částku
SMLUVNÍ ZÁVAZEK – CONTRACT LIABILITY	úplata byla přijata nebo je splatná před převodem zboží či služby	přijatá záloha nebo předem fakturované předplatné

Smluvní aktivum není totéž co český dohadný účet aktivní. Dohadná položka vyjadřuje nejistotu částky, zatímco smluvní aktivum vyjadřuje podmíněnost práva na fakturaci. Konkrétní transakce může obsahovat oba prvky, ale pojmy nelze mechanicky převádět jeden na druhý.

IFRS 15 rovněž upravuje proměnlivou protihodnotu. Odhad bonusů, slev, sankcí nebo vratek se zahrne do transakční ceny pouze v rozsahu, v němž je vysoce pravděpodobné, že později nedojde k významnému zrušení vykázaného výnosu (IFRS 15.50–59). Pokud smlouva obsahuje významnou finanční složku, výnos a pohledávka se upraví o časovou hodnotu peněz (IFRS 15.60–65).

3.1 Ocenění pohledávek podle IFRS 9

International Financial Reporting Standard 9 – Financial Instruments (IFRS 9 – Finanční nástroje) se vztahuje na finanční pohledávky a smluvní aktiva v rozsahu pravidel znehodnocení. Běžné obchodní pohledávky se zpravidla následně oceňují amortizovanou hodnotou, pokud jsou drženy za účelem inkasa smluvních peněžních toků a tyto toky představují pouze splátky jistiny a úroku. Pohledávka, která neobsahuje významnou finanční složku, se při prvotním uznání oceňuje transakční cenou podle IFRS 15 (IFRS 9.5.1.3).

Dlouhodobé pohledávky s významnou finanční složkou se oceňují reálnou hodnotou při prvotním uznání a následně amortizovanou hodnotou metodou efektivní úrokové míry. Rozdíl mezi nominální částkou a současnou hodnotou se vykazuje jako úrokový výnos v průběhu financování, nikoli jako tržba při počátečním prodeji.

3.2 Model očekávaných kreditních ztrát podle IFRS 9

IFRS 9 používá model očekávaných kreditních ztrát (Expected Credit Losses, ECL). Ztráta se tedy neuznává až po vzniku konkrétního selhání, ale na základě pravděpodobnostně váženého odhadu peněžních nedostatků, který zohledňuje rozumné a doložitelné informace včetně výhledu budoucích ekonomických podmínek.

Pro obchodní pohledávky a smluvní aktiva bez významné finanční složky je povinný zjednodušený přístup: opravná položka se vždy měří ve výši očekávaných kreditních ztrát za celou dobu životnosti (IFRS 9.5.5.15). Pro pohledávky s významnou finanční složkou a pohledávky z leasingu může účetní jednotka za stanovených podmínek zvolit obdobný zjednodušený přístup jako účetní pravidlo.

STUPEŇ OBECNÉHO MODELU	MĚŘENÍ ECL	ÚROKOVÝ VÝNOS
STUPEŇ 1	12měsíční očekávané kreditní ztráty	z hrubé účetní hodnoty
STUPEŇ 2	celoživotní ECL po významném zvýšení kreditního rizika	z hrubé účetní hodnoty
STUPEŇ 3	celoživotní ECL u úvěrově znehodnoceného aktiva	z čisté účetní hodnoty po opravné položce

V praxi se u velkého množství homogenních obchodních pohledávek často používá matice opravných položek. Historické míry ztrát podle dnů po splatnosti se upravují o aktuální a předpokládané podmínky. Výpočet musí zahrnout i pohledávky, které dosud nejsou po splatnosti.

VĚKOVÁ SKUPINA	HRUBÁ HODNOTA	UPRAVENÁ MÍRA ECL	OPRAVNÁ POLOŽKA
NESPLATNÉ	600 000 Kč	0,5 %	3 000 Kč
1–30 DNÍ PO SPLATNOSTI	200 000 Kč	2 %	4 000 Kč

31–90 DNÍ PO SPLATNOSTI	100 000 Kč	8 %	8 000 Kč
VÍCE NEŽ 90 DNÍ	100 000 Kč	35 %	35 000 Kč
CELKEM	1 000 000 Kč	—	50 000 Kč

Rozdíl proti české úpravě

České účetnictví rovněž vyžaduje včasné zohlednění rizika prostřednictvím účetních opravných položek. Není správné tvrdit, že český systém čeká na splnění osmnáctiměsíčního daňového testu. Daňový časový test se týká pouze daňové uznatelnosti, nikoli povinnosti věrně ocenit pohledávku.

3.3 Odpis a odúčtování podle IFRS

Podle IFRS 9 účetní jednotka přímo sníží hrubou účetní hodnotu finančního aktiva, jestliže nemá rozumné očekávání jeho úplného nebo částečného inkasa (IFRS 9.5.4.4). Odpis je událostí odúčtování a může se vztahovat na celé aktivum nebo jeho část. Pozdější inkaso se vykáže ve výsledku hospodaření v souladu s účetní politikou.

Při postoupení pohledávek se posuzuje, zda byla převedena smluvní práva na peněžní toky a zda účetní jednotka převedla podstatně všechna rizika a užítky. Pokud je zachová, aktivum se nadále vykazuje. Pokud je ani nepřevede, ani nezachová, posuzuje se kontrola a případná pokračující angažovanost. Tento model je podrobnější než posouzení založené pouze na právním převodu pohledávky.

3.4 Pohledávky v cizí měně

Pohledávka v cizí měně se při prvotním uznání přepočte na funkční nebo účetní měnu kursem k datu transakce. K rozvahovému dni jde o peněžní položku, a proto se přepočítává závěrkovým kursem; kursové rozdíly se zpravidla vykazují ve finančních nákladech nebo výnosech. Českou úpravu obsahuje ČÚS č. 006, mezinárodní úpravu International Accounting Standard 21 – The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates (IAS 21).

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
VZNIK POHLEDÁVKY 10 000 EUR PŘI KURZU 24,50 Kč/EUR	245 000 Kč	311	60x + 343 podle plnění
PŘEPOČET K ROZVAHOVÉMU DNI PŘI KURZU 25,00 Kč/EUR – KURSOVÝ ZISK	5 000 Kč	311	663
INKASO 10 000 EUR PŘI KURZU 24,80 Kč/EUR – KURSOVÁ ZTRÁTA PROTI ZÁVĚRKOVÉ HODNOTĚ	2 000 Kč	563	311

3.5 Podmíněná aktiva podle IAS 37

International Accounting Standard 37 – Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets (IAS 37 – Rezervy, podmíněné závazky a podmíněná aktiva) vymezuje podmíněné aktivum jako možné aktivum vzniklé v důsledku minulé události, jehož existence bude potvrzena až vznikem nebo nevznikem jedné či více nejistých budoucích událostí, které účetní jednotka plně neovládá.

Podmíněné aktivum se nevykazuje v rozvaze, protože by mohlo vést k uznání výnosu, který nikdy nebude realizován (IAS 37.31). Je-li přítok ekonomických užiteků pravděpodobný, zveřejní se stručný popis a, je-li prakticky možné, odhad finančního dopadu (IAS 37.34). Teprve když je přítok prakticky jistý, nejde již o podmíněné aktivum a aktivum i související výnos se uznají (IAS 37.35).

PRAVDĚPODOBNOST PŘÍTOKU	POSTUP PODLE IAS 37
PRAKTICKY JISTÝ	uznat aktivum a související výnos
PRAVDĚPODOBNÝ, ALE NIKOLI PRAKTICKY JISTÝ	nevykazovat; zveřejnit podmíněné aktivum, je-li významné
NEPRAVDĚPODOBNÝ	nevykazovat ani nezveřejňovat

České účetní předpisy nepoužívají zcela totožnou systematiku IAS 37. Z požadavku opatrnosti však plyne, že nejisté možné zisky se nemají předčasně vykazovat. Významné možné nároky lze popsat v příloze nebo sledovat v podrozvahové evidenci, pokud je to potřebné pro věrný a poctivý obraz.

3.6 Presentace a zveřejnění podle IFRS

Pro účetní období roku 2026 upravuje klasifikaci oběžných a dlouhodobých aktiv IAS 1. Pohledávka je oběžným aktivem zejména tehdy, má-li být realizována v normálním provozním cyklu, je držena k obchodování, má být realizována do dvanácti měsíců nebo jde o peníze bez omezení použití. Obchodní pohledávky mohou být oběžné i při provozním cyklu delším než dvanáct měsíců. IFRS 18 nahradí IAS 1 pro účetní období začínající 1. ledna 2027; zásadní pravidla smluvních zůstatků a ECL však zůstávají v IFRS 15 a IFRS 9.

IFRS 7 vyžaduje zveřejnění významu finančních nástrojů pro finanční pozici a výkonnost a informací o kreditním, likviditním a tržním riziku. U pohledávek se zveřejňují zejména účetní pravidla ECL, změny opravných položek, významné koncentrace kreditního rizika, zabezpečení a podklady forward-looking odhadů. IFRS 15 vyžaduje informace o pohledávkách, smluvních aktivech a smluvních závazcích a jejich významných změnách.

3.7 Srovnání české účetní úpravy a IFRS

OBLAST	ČESKÁ ÚČETNÍ ÚPRAVA	IFRS
VZNIK VÝNOSU	věcná a časová souvislost a okamžik uskutečnění účetního případu	IFRS 15: převod kontroly při splnění povinnosti k plnění

POHLEDÁVKA VS. AKRUÁLNÍ POLOŽKA	311, 385 a 388 podle právního nároku a jistoty částky	receivable vs. contract asset podle podmíněnosti práva
PRVOTNÍ OCENĚNÍ	jmenovitá hodnota nebo pořizovací cena	transakční cena nebo reálná hodnota; významný finanční prvek se odděluje
NÁSLEDNÉ OCENĚNÍ	jmenovitá/pořizovací cena, kursové rozdíly a opravné položky	zpravidla amortizovaná hodnota metodou efektivní úrokové míry
ZNEHODNOCENÍ	účetní OP podle konkrétního nebo skupinového odhadu rizika	ECL; u běžných obchodních pohledávek zpravidla celoživotní ztráta
DAŇOVÝ DOPAD	zákonné OP a odpisy jen při splnění českých daňových podmínek	IFRS neposuzují českou daňovou uznatelnost; nutné daňové úpravy
PODMÍNĚNÁ AKTIVA	opatrnost, příloha nebo podrozvaha podle významnosti	IAS 37: nevykázat; zveřejnit při pravděpodobném přítoku; uznat při praktické jistotě

4 Integrované příklady účtování

4.1 Příklad 1 – Prodej zboží na fakturu

Účetní jednotka prodala zboží za 100 000 Kč bez DPH. DPH činí 21 000 Kč a pořizovací cena prodaného zboží 70 000 Kč.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
POHLEDÁVKA A TRŽBA ZA ZBOŽÍ	100 000 Kč	311	604
DPH NA VÝSTUPU	21 000 Kč	311	343
ÚBYTEK PRODANÉHO ZBOŽÍ	70 000 Kč	504	132
INKASO FAKTURY	121 000 Kč	221	311

4.2 Příklad 2 – Přesně známá provedená služba, faktura až v lednu

Služba byla dokončena 31. prosince. Smluvní cena činí 40 000 Kč bez DPH. Účetní jednotka má nepodmíněný a přesně vyčíslitelný nárok, ale fakturu vystaví v lednu. DPH se zachytí podle dne uskutečnění zdanitelného plnění, nikoli až podle data faktury.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
VÝNOS BĚŽNÉHO OBDOBÍ	40 000 Kč	385	602

DPH K USKUTEČNĚNÉMU ZDANITELNÉMU PLNĚNÍ	8 400 Kč	385	343
LEDNOVÉ VYSTAVENÍ FAKTURY A PŘEVEDENÍ NA ODBĚRATELE	48 400 Kč	311	385

4.3 Příklad 3 – Odhad licenčního bonusu

Smluvní bonus za prosinec je věcně jistý, ale konečné údaje odběratele budou známy až v lednu. Nejlepší odhad činí 500 000 Kč. K rozvahovému dni se použije dohadný účet aktivní; po vyúčtování se odhad nahradí skutečnou částkou a rozdíl se promítne do výsledku období zúčtování nebo upraví podle pravidel následných událostí.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
ODHAD VÝNOSU K 31. 12.	500 000 Kč	388	648
ZÚČTOVÁNÍ DOHADNÉ POLOŽKY PO VYÚČTOVÁNÍ	500 000 Kč	311	388
ROZDÍL PROTI ODHADU	podle skutečnosti	311 / 648	311

4.4 Příklad 4 – Přijatá záloha u neplátce DPH

Zákazník zaplatil v prosinci 120 000 Kč předem za roční servis poskytovaný od ledna do prosince následujícího roku. Přijetí peněz není prosincovým výnosem; jde o závazek, který se postupně rozpouští podle plnění.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
PŘIJETÍ ZÁLOHY	120 000 Kč	221	324
MĚSÍČNÍ UZNÁNÍ VÝNOSU PO ZAHÁJENÍ SLUŽBY	10 000 Kč	324	602

4.5 Příklad 5 – Účetní opravná položka, odpis a následné inkaso

Pohledávka 100 000 Kč je podle individuálního posouzení dobytná pouze z 40 %. Účetní jednotka vytvoří opravnou položku 60 000 Kč. Později se pohledávka stane zcela nedobytnou a je odepsána; následně je neočekávaně inkasováno 10 000 Kč.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
TVORBA ÚČETNÍ OPRAVNÉ POLOŽKY	60 000 Kč	559	391
DOPLNĚNÍ OP NA 100 % PŘED ODPISEM, JE-LI NOVÉ RIZIKO 100 %	40 000 Kč	559	391
ODPIS POHLEDÁVKY	100 000 Kč	546	311

ZÚČTOVÁNÍ OPRAVNÉ POLOŽKY	100 000 Kč	391	559
POZDĚJŠÍ INKASO ODEPSANÉ POHLEDÁVKY	10 000 Kč	221	646

4.6 Příklad 6 – Odložená daň z nedaňové opravné položky

Účetní opravná položka 30 000 Kč není daňově uznatelná a vytváří odčitatelný přechodný rozdíl, u něhož je pravděpodobné budoucí využití. Při sazbě daně z příjmů právnických osob 21 % činí odložená daňová pohledávka 6 300 Kč. Uznání a rozsah účtování odložené daně musí odpovídat § 59 vyhlášky a IAS 12 u jednotek používajících IFRS.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
TVORBA ÚČETNÍ OPRAVNÉ POLOŽKY	30 000 Kč	559	391
ODLOŽENÁ DAŇOVÁ POHLEDÁVKA 30 000 × 21 %	6 300 Kč	481	592

5 Nejčastější chyby

1. Zařazení pohledávek za upsaný základní kapitál mezi oběžná aktiva namísto samostatné položky A.
2. Ztotožnění všech výnosů s čistým obratem.
3. Vykázání přijaté zálohy jako výnosu před poskytnutím plnění.
4. Automatické použití účtu 388 jen proto, že nebyla vystavena faktura.
5. Opomenutí DPH do období uskutečnění zdanitelného plnění s odůvodněním, že faktura bude vystavena později.
6. Tvorba účetní opravné položky pouze do výše daňově uznatelné části.
7. Tvzení, že účetní odpis je možný jen při existenci 100% opravné položky.
8. Dvojití zatížení nákladů při odpisu pohledávky bez zúčtování dříve vytvořené opravné položky.
9. Záměna smluvního aktiva IFRS 15 s dohadným účtem aktivním.
10. Použití osmnáctiměsíčního daňového testu jako účetního kritéria znehodnocení.
11. Nevykázání celoživotních ECL u obchodních pohledávek bez významné finanční složky.
12. Předčasné uznání možné náhrady škody, která je pouze podmíněným aktivem.
13. Vyřazení pohledávky při faktoringu jen podle právního názvu smlouvy bez posouzení přenesených rizik.
14. Neprovedení závěrkového přepočtu pohledávky v cizí měně.

6 Shrnutí modulu

Pohledávka je aktivum představující právo účetní jednotky požadovat peněžní nebo jiné plnění od dlužníka. Není totožná s výnosem ani s peněžním příjmem. Při prodeji na fakturu vzniká pohledávka a výnos bez okamžitého příjmu; při inkasu pohledávky vzniká příjem, ale výnos již

zpravidla nevzniká. V české rozvaze se většina pohledávek vykazuje v části C.II a člení se podle doby splatnosti a vztahu k obchodním partnerům, ovládaným či ovládajícím osobám, společníkům, zaměstnancům, státu a dalším osobám. Pohledávky za upsaný základní kapitál mají samostatné místo v aktivech. Dlouhodobost nebo krátkodobost se posuzuje podle zbývajících splatností k rozvahovému dni.

Výnos a pohledávka se v českém účetnictví uznávají podle ekonomické podstaty uskutečněného plnění, smluvních podmínek a věcné a časové souvislosti. Datum faktury ani úhrady není samo o sobě rozhodující. Je-li výnos běžného období přesně znám, ale bude vyúčtován nebo inkasován později, používá se účet 385 – Příjmy příštích období. Musí-li se částka kvalifikovaně odhadnout, používá se účet 388 – Dohadné účty aktivní. Přijatá záloha je naopak závazkem do okamžiku splnění. DPH se zachycuje podle zákonného daňového okamžiku a odděleně od výnosu; u pohledávky se proto musí rozlišit základ daně, daň a celková částka vůči odběrateli.

Pohledávky se při vzniku oceňují zpravidla jmenovitou hodnotou, nabyté pohledávky pořizovací cenou a cizoměnové položky se přepočítávají na měnu účetnictví. K rozvahovému dni se posuzuje jejich existence, splatnost, právní vymahatelnost, pravděpodobnost inkasa a kurzový přepočet. Inventarizace zahrnuje kontrolu smluv, faktur, úhrad, dobropisů, zápočtů a potvrzení sald. Řízení kreditního rizika začíná ještě před vznikem pohledávky posouzením zákazníka, nastavením limitů, zajištěním a sledováním prodlení.

Pokud je účetní hodnota pohledávky vyšší než očekávané inkaso, vytváří se účetní opravná položka podle reálného rizika ztráty. Daňová opravná položka a daňová uznatelnost odpisu se posuzují samostatně podle daňových předpisů a nesmějí určovat účetní odhad. Odpis pohledávky znamená její vyřazení z účetnictví, například pro promlčení, zánik, nedobytnost nebo ekonomickou neúčelnost dalšího vymáhání. Neexistuje univerzální podmínka, že před odpisem musí být vždy vytvořena stoprocentní opravná položka; existující opravná položka však musí být při odpisu zúčtována. Při následném inkasu odepsané pohledávky se částka zachytí jako výnos. Postoupení a faktoring se účtují podle ekonomické podstaty, ceny postoupení a přenosu rizik a užitků, nikoli pouze podle názvu smlouvy.

IFRS 15 rozlišuje bezpodmínečnou pohledávku, smluvní aktivum podmíněné dalším plněním a smluvní závazek vznikající před splněním povinnosti. IFRS 9 oceňuje běžné obchodní pohledávky zpravidla v amortizované hodnotě a používá model očekávaných kreditních ztrát. U obchodních pohledávek se obvykle uplatní zjednodušený přístup s celoživotní očekávanou ztrátou, často prostřednictvím matice opravných položek podle stáří, historických ztrát a výhledových informací. Odúčtování nastává při zániku smluvních práv nebo při převodu, který splní podmínky pro odúčtování. IAS 37 stanoví, že podmíněné aktivum se nevykazuje, dokud není přítok ekonomických užitků prakticky jistý; je-li pouze pravděpodobný, významná informace se zveřejní.

Základní a doporučené zdroje

Česko. (1991). Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v aktuálním znění. e-Sbírka. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/1991/563>

Česko. (1992). Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v aktuálním znění. e-Sbírka. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/1992/586>

Česko. (1992). Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, v aktuálním znění. e-Sbírka. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/1992/593>

Česko. (2002). Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví pro podnikatele účtující v soustavě podvojného účetnictví, v aktuálním znění. e-Sbírka. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2002/500>

Česko. (2004). Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, v aktuálním znění. e-Sbírka. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2004/235>

Ministerstvo financí České republiky. (2026). České účetní standardy pro podnikatele č. 005, 006, 017 a 019, v aktuálním znění. <https://www.mfcr.cz/cs/kontrola-a-regulace/ucetnictvi/legislativa-v-ucetnictvi>

IFRS Foundation. (2026). IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-7-financial-instruments-disclosures/>

IFRS Foundation. (2026). IFRS 9 Financial Instruments. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/>

IFRS Foundation. (2026). IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-15-revenue-from-contracts-with-customers/>

IFRS Foundation. (2026). IAS 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-21-the-effects-of-changes-in-foreign-exchange-rates/>

IFRS Foundation. (2026). IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-37-provisions-contingent-liabilities-and-contingent-assets/>

Doporučená literatura

Dvořáková, D. (aktuální vydání). Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS. Brno: BizBooks.

Müllerová, L., & Molín, J. (2020). Daně v účetnictví ČR I. Praha: Oeconomica.

Randáková, M. (2018). Finanční účetnictví v České republice po 1. 1. 2016. Praha: Oeconomica.

Skálová, J. (aktuální vydání). Podvojně účetnictví. Praha: Grada.

Stejskalová, I. (2021). Finanční účetnictví pro manažery s netradičně pojatými případovými studiemi (3. aktualizované vydání). Praha: Wolters Kluwer.

Kontrolní otázky a úkoly

- 1) Vysvětlete rozdíl mezi výnosem, pohledávkou a peněžním příjmem a uveďte transakci, v níž vznikají v různých obdobích.
- 2) Zařadte do české rozvahy: odběratele se splatností 90 dní, odloženou daňovou pohledávkou, nesplacený upsaný vklad a příjmy příštích období.
- 3) Rozhodněte, zda se v pěti zadáných situacích použije účet 311, 385 nebo 388, a své rozhodnutí odůvodněte.
- 4) Popište, proč vystavení faktury nemusí být okamžikem vzniku výnosu ani DPH.

- 5) Navrhnete inventarizační postup pro portfolio 500 obchodních pohledávek.
- 6) Vysvětlíte rozdíl mezi účetní a zákonnou opravnou položkou.
- 7) Sestavte účetní zápisy při odpisu pohledávky 80 000 Kč, k níž existuje opravná položka 50 000 Kč.
- 8) Vysvětlíte rozdíl mezi pohledávkou a smluvním aktivem podle IFRS 15.
- 9) Popište zjednodušený model celoživotních ECL a vytvořte vlastní čtyřstupňovou matici opravných položek.
- 10) Vysvětlíte, kdy se dlouhodobá pohledávka podle IFRS diskontuje a jak se následně vykazuje úrok.
- 11) Posuďte účetní zachycení faktoringu se zpětným postihem.
- 12) Rozlište pravděpodobné podmíněné aktivum od prakticky jistého nároku podle IAS 37.
- 13) Vypočtete závěrkový kursový rozdíl u pohledávky 25 000 EUR při změně kurzu z 24,60 na 25,10 Kč/EUR.
- 14) Vyhledejte ve zveřejněné IFRS účetní závěrce informace o smluvních aktivech a pohybu ECL opravné položky.

Testové otázky

1. **Kde se v české rozvaze vykazují pohledávky za upsaný základní kapitál?**
 - 1.1. C.II
 - 1.2. B.III
 - 1.3. samostatně v položce A.
 - 1.4. pouze v příloze
2. **Je čistý obrát roven součtu všech výnosů účetní jednotky?**
 - 2.1. ano
 - 2.2. ne, zahrnuje vymezené výnosy založené na obchodním modelu
 - 2.3. pouze u mikrojednotky
 - 2.4. pouze podle IFRS
3. **Který účet se zpravidla použije, je-li přesně známa částka výnosu běžného období, ale dosud nebyla fakturována?**
 - 3.1. 384
 - 3.2. 385
 - 3.3. 388
 - 3.4. 391
4. **Který účet se zpravidla použije, je-li výnos věcně jistý, ale jeho částka musí být odhadnuta?**
 - 4.1. 311
 - 4.2. 385
 - 4.3. 388
 - 4.4. 389
5. **Kdy vzniká povinnost přiznat DPH na výstupu?**
 - 5.1. vždy až vystavením faktury
 - 5.2. podle zákonného daňového okamžiku, zejména DUZP nebo přijetí úplaty
 - 5.3. pouze inkasem
 - 5.4. až uzavřením účetních knih
6. **Co vyjadřuje účetní opravná položka?**
 - 6.1. trvalé zvýšení hodnoty

- 6.2. přechodné snížení hodnoty
- 6.3. fond peněz
- 6.4. pouze daňový náklad
- 7. **Je předchozí 100% opravná položka univerzální podmínkou účetního odpisu pohledávky?**
 - 7.1. ano
 - 7.2. ne
 - 7.3. pouze podle IFRS
 - 7.4. pouze u pohledávek v EUR
- 8. **Jak IFRS 15 vymezuje pohledávku?**
 - 8.1. jako podmíněné právo na úplatu
 - 8.2. jako nepodmíněné právo, kde zbývá pouze plynutí času
 - 8.3. jako přijatou zálohu
 - 8.4. jako podmíněné aktivum IAS 37
- 9. **Co je smluvní aktivum podle IFRS 15?**
 - 9.1. hotovost
 - 9.2. právo na úplatu podmíněné dalším plněním nebo jinou podmínkou
 - 9.3. jakákoli faktura
 - 9.4. daňová pohledávka
- 10. **Jaký přístup ECL je povinný pro obchodní pohledávky bez významné finanční složky?**
 - 10.1. žádný
 - 10.2. pouze 12měsíční ECL
 - 10.3. celoživotní ECL ve zjednodušeném přístupu
 - 10.4. odpis až při konkursu
- 11. **Je osmnáctiměsíční test zákona o rezervách kritériem pro tvorbu účetní opravné položky?**
 - 11.1. ano
 - 11.2. ne, jde o daňovou podmínku
 - 11.3. jen u IFRS
 - 11.4. pouze u státních podniků
- 12. **Jak se podle IAS 37 zachází s pravděpodobným, ale nikoli prakticky jistým podmíněným aktivem?**
 - 12.1. vykáže se v rozvaze
 - 12.2. nevykáže se; významné se zveřejní
 - 12.3. účtuje se jako rezerva
 - 12.4. vykáže se v OCI
- 13. **Co se děje s pohledávkou v cizí měně k rozvahovému dni?**
 - 13.1. ponechá se původní kurz
 - 13.2. přepočte se závěrkovým kurzem a vznikne kursový rozdíl
 - 13.3. vždy se diskontuje
 - 13.4. odepisuje se
- 14. **Kdy může faktoring ekonomicky představovat financování, nikoli prodej pohledávky?**
 - 14.1. pokud jsou podstatná rizika neplacení zachována u původního věřitele
 - 14.2. vždy
 - 14.3. nikdy
 - 14.4. jen u hotovostních tržeb

15. Jaká je aktuální sazba daně z příjmů právnických osob použita v příkladu odložené daně?

- 15.1. 15 %
- 15.2. 19 %
- 15.3. 21 %
- 15.4. 23 %

Řešení testu**Správné odpovědi**

1. c, 2. b, 3. b, 4. c, 5. b, 6. b, 7. b, 8. b, 9. b, 10.c, 11. b, 12. b, 13. b, 14. a, 15. c

VIII. kapitola

Cizí zdroje, závazky, rezervy a jejich oceňování

Abstrakt

Modul vymezuje cizí zdroje financování a rozlišuje závazky, rezervy, přijaté zálohy, časové rozlišení a dohadné položky. Představuje klasifikaci a vykazování krátkodobých a dlouhodobých závazků v české rozvaze, jejich prvotní a následné ocenění a zákaz neoprávněného vzájemného zúčtování. Podrobně se věnuje dodavatelským závazkům, DPH, úvěrům, zápůjčkám, úrokům, dodavatelskému financování, zaměstnaneckým a daňovým závazkům a závazkům v cizí měně. Samostatná část rozebírá tvorbu a použití účetních a daňových rezerv. Mezinárodní srovnání zahrnuje finanční závazky podle IFRS 9, rezervy a podmíněné závazky podle IAS 37 a leasingové závazky podle IFRS 16, včetně efektivní úrokové míry a odúčtování závazků.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.08

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Cizí zdroje, závazky, rezervy a jejich oceňování. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 126–144). European Research Center, s.r.o. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.08>

Právní a standardizační stav

Text vychází z českých předpisů účinných ke dni 31. července 2026, zejména ze zákona č. 563/1991 Sb., vyhlášky č. 500/2002 Sb., Českých účetních standardů pro podnikatele č. 001, 003, 004, 006, 017, 018 a 019, zákona č. 593/1992 Sb. a zákona č. 235/2004 Sb. Mezinárodní část vychází zejména z IAS 1, IFRS 9, IFRS 7, IAS 32, IAS 37, IFRS 16, IAS 12, IAS 19 a IAS 21. Číselná označení syntetických účtů v příkladech jsou orientační a účetní jednotka je musí sladit se svým účtovým rozvrhem.

Cíl modulu	Vymezit cizí zdroje a jednotlivé typy závazků, vysvětlit jejich uznání, klasifikaci, oceňování a účtování podle české účetní úpravy a IFRS a správně odlišit závazek, rezervu, dohadnou položku pasivní, výdaj příštích období a výnos příštích období.
Klíčová slova	závazek, dluh, cizí zdroje, krátkodobý závazek, dlouhodobý závazek, finanční závazek, efektivní úroková míra, přijatá záloha, časové rozlišení, dohadný účet pasivní, rezerva, podmíněný závazek, leasingový závazek, odložená daň
Výstupy z učení	Student zařadí závazek do české rozvahy, rozliší krátkodobou a dlouhodobou část, zaúčtuje běžné závazkové operace, posoudí tvorbu a zúčtování rezervy, vysvětlí oceňování finančních závazků podle IFRS 9 a porovná české zachycení nájmu s modelem IFRS 16.

1 Ekonomická podstata závazků a cizích zdrojů

Závazek je současná povinnost účetní jednotky, která vznikla v důsledku minulé události a jejíž vypořádání zpravidla povede k odtoku peněz, jiného aktiva nebo poskytnutí služby. Závazek tedy nevzniká pouhým očekáváním budoucího nákupu; musí existovat minulé událost, která účetní jednotce zanechala povinnost, již nemůže realisticky obejít.

Pojem cizí zdroje je širší bilanční označení. V české rozvaze zahrnuje zejména rezervy a dlouhodobé a krátkodobé závazky. Vedle nich se na straně pasiv vykazuje také časové rozlišení pasiv. To představuje závazkové nebo výnosové položky související s časovým přiřazením nákladů a výnosů, nikoli vždy samostatný právní dluh vůči přesně určenému věřiteli.

Účetní a právní terminologie

V soukromém právu se rozlišuje závazkový právní vztah a dluh konkrétního dlužníka. Účetní předpisy tradičně používají pojem „závazek“ i pro vykazované dluhy. Ve studijní opoře je proto pojem závazek používán v účetním smyslu; právní povaha konkrétní povinnosti se posuzuje podle smlouvy a příslušného právního předpisu.

Jednotlivé pasivní položky je nutné odlišovat podle míry jistoty, povahy povinnosti a okamžiku, kdy vznikla. Nesprávná záměna může ovlivnit výsledek hospodaření, splatnost závazků i informace v příloze účetní závěrky.

POLOŽKA	PODSTATA	TYPICKÝ ČESKÝ ÚČET
BĚŽNÝ ZÁVAZEK	Existuje věřitel, titul i částka jsou zpravidla známy; například přijatá faktura.	321, 325, 331, 336, 341, 461
VÝDAJE PŘÍŠTÍCH OBDOBÍ	Náklad patří do běžného období, přesná částka a titul jsou známy, ale výdaj nastane později.	383
DOHADNÝ ÚČET PASIVNÍ	Náklad patří do běžného období, titul je znám, avšak částku je nutno kvalifikovaně odhadnout.	389
REZERVA	Povinnost nebo náklad je jasně vymezen, vznik je pravděpodobný nebo jistý, avšak nejistá je výše nebo okamžik vypořádání.	45x
VÝNOSY PŘÍŠTÍCH OBDOBÍ	Příjem nebo pohledávka již vznikly, ale výnos věcně patří do budoucích období.	384
PŘIJATÁ ZÁLOHA	Zákazník poskytl úplatu před splněním; účetní jednotka má povinnost dodat plnění nebo částku vrátit.	324 nebo dlouhodobý účet

Mezi položkami neexistuje volná zaměnitelnost. Například nevyfakturovaná spotřeba energie je při nejisté částce dohadným účtem pasivním, nikoli automaticky rezervou. Rezerva se používá pro významnější nejisté povinnosti, jako jsou garanční opravy, soudní spory nebo restrukturalizace při splnění zákonných podmínek.

2 Vykazování cizích zdrojů v české rozvaze

Podle aktuálního uspořádání rozvahy podnikatelů se cizí zdroje vykazují v souhrnné položce B. + C. Cizí zdroje. Položka B. obsahuje rezervy a položka C. závazky. Časové rozlišení pasiv může být podle zvolené formy rozvahy vykázáno jako C.III nebo jako samostatná položka D. Obsahuje výdaje příštích období a výnosy příštích období. Dohadné účty pasivní nejsou součástí této položky; vykazují se mezi ostatními dlouhodobými nebo krátkodobými závazky podle zbývajících splatností. Účetní jednotka musí zvolený způsob používat konzistentně.

ČÁST ROZVAHY	HLAVNÍ OBSAH
B. REZERVY	B.1 Rezerva na důchody a podobné závazky; B.2 Rezerva na daň z příjmů; B.3 Rezervy podle zvláštních právních předpisů; B.4 Ostatní rezervy.
C.I DLOUHODOBÉ ZÁVAZKY	Vydané dluhopisy, závazky k úvěrovým institucím, dlouhodobé přijaté zálohy, obchodní závazky, směnky, závazky k propojeným osobám, odložený daňový závazek, dlouhodobé dohadné účty pasivní a jiné dlouhodobé závazky.
C.II KRÁTKODOBÉ ZÁVAZKY	Krátkodobé úvěry a dluhopisy, přijaté zálohy, závazky z obchodních vztahů, závazky k zaměstnancům, sociálnímu a zdravotnímu pojištění, státu, krátkodobé dohadné účty pasivní a jiné krátkodobé závazky.
C.III NEBO D. ČASOVÉ ROZLIŠENÍ PASIV	Výdaje příštích období a výnosy příštích období. Dohadné účty pasivní se zde nevykazují.

Dlouhodobá a krátkodobá část

Pro prezentaci v účetní závěrce je rozhodná zbývajících doba splatnosti k rozvahovému dni. Část dlouhodobého úvěru splatná v následujících dvanácti měsících se proto vykáže jako krátkodobý závazek, i když je analyticky vedena na účtu dlouhodobého úvěru. Samotný převod mezi syntetickými účty závisí na účtovém rozvrhu účetní jednotky; správná prezentace v rozvaze je však povinná.

3 Klasifikace závazků podle IFRS

IAS 1 Presentation of Financial Statements, který se používá pro účetní období začínající před 1. lednem 2027, klasifikuje závazek jako krátkodobý zejména tehdy, když se očekává jeho vypořádání v běžném provozním cyklu, je držen především k obchodování, je splatný do dvanácti měsíců po

konci účetního období nebo účetní jednotka nemá k rozvahovému dni právo odložit jeho vypořádání alespoň o dvanáct měsíců. Ostatní závazky jsou dlouhodobé.

Právo odložit vypořádání musí existovat již k rozvahovému dni. U úvěrů s finančními podmínkami – covenants – ovlivňují klasifikaci tyto podmínky, které musí být splněny nejpozději k rozvahovému dni. Podmínky testované až po rozvahovém dni klasifikaci samy o sobě nemění, ale mohou vyžadovat významné zveřejnění o riziku předčasné splatnosti.

Obchodní závazky vzniklé v běžném provozním cyklu jsou krátkodobé i tehdy, pokud je provozní cyklus delší než dvanáct měsíců. Odložené daňové závazky se při členění rozvahy na krátkodobé a dlouhodobé neklasifikují jako krátkodobé. Refinancování sjednané až po rozvahovém dni zpravidla nemění klasifikaci k rozvahovému dni; jde o událost po skončení účetního období. IFRS 18 nahradí IAS 1 pro období začínající 1. ledna 2027; principy klasifikace závazků byly do IFRS 18 převzaty.

4 Zákaz vzájemného zúčtování

Aktiva a závazky se obecně vykazují odděleně. Započtení pohledávky a závazku vůči stejné osobě je možné jen tehdy, dovoluje-li to účetní úprava a je-li splněna právní a ekonomická podstata započtení. Pouhá existence pohledávky a závazku vůči jednomu partnerovi není důvodem pro jejich čisté vykázání.

Podle IAS 32 lze finanční aktivum a finanční závazek započíst pouze tehdy, když existuje právně vymahatelné právo započtení a účetní jednotka má v úmyslu vypořádat položky čistě nebo současně. České předpisy rovněž vycházejí ze zákazu vzájemného zúčtování a stanoví jen konkrétní výjimky.

5 Oceňování závazků podle českých předpisů

Závazky se při vzniku podle § 25 zákona o účetnictví oceňují jmenovitou hodnotou. Pořizovací cena se u závazků nepoužívá stejným způsobem jako u nabytých pohledávek. K rozvahovému dni účetní jednotka ověřuje, zda účetní hodnota odpovídá skutečné výši povinnosti; zjistí-li se při inventarizaci vyšší částka závazku, musí být v účetnictví a účetní závěrce zachycena.

U závazků v cizí měně se vedle české měny vede i údaj v příslušné cizí měně. Při vzniku se použije kurz stanovený podle zákona o účetnictví a vnitřního předpisu účetní jednotky. K rozvahovému dni se peněžní závazek přepočítá závěrkovým kurzem České národní banky. Kursový rozdíl se zpravidla vykáže ve finančních nákladech nebo výnosech.

Datum faktury není univerzálním pravidlem

Pro vznik a ocenění závazku se určuje okamžik uskutečnění účetního případu podle ekonomické podstaty transakce, účetních předpisů a vnitřní směrnice. Nelze obecně tvrdit, že u každého závazku v cizí měně je rozhodující vždy datum vystavení dodavatelské faktury.

5.1 Závazky z obchodních vztahů

Závazek vůči dodavateli vzniká, když účetní jednotka přijala zboží nebo službu a je povinna zaplatit. Přijatá faktura je účetním a daňovým dokladem, nikoli sama o sobě jediným důvodem

vzniku nákladu nebo závazku. Pokud je plnění přijato před fakturou, musí být zachyceno v období, s nímž věcně a časově souvisí, například prostřednictvím dohadného účtu pasivního.

Při způsobu A účtování zásob se pořízení materiálu zachycuje přes účet pořízení; po převzetí na sklad se hodnota převede na skladový účet. Přímé účtování faktury na účet 112 bez zachycení pořízení je vhodné jen tehdy, pokud je postup v konkrétní situaci věcně správný a odpovídá účtovému rozvrhu. V základním příkladu se používá účet 111.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
DODAVATELSKÁ FAKTURA ZA MATERIÁL – CENA BEZ DPH	100 000 Kč	111	321
DPH NA VSTUPU PŘI SPLNĚNÍ PODMÍNEK ODPOČTU	21 000 Kč	343	321
PŘEVZETÍ MATERIÁLU NA SKLAD	100 000 Kč	112	111
ÚHRADA FAKTURY Z BANKOVNÍHO ÚČTU	121 000 Kč	321	221

Při způsobu B se nákup materiálu v průběhu období účtuje přímo do spotřeby, například 501/321, a stav zásob se upraví při uzávěrce na základě skladové evidence a inventarizace. Zvolený způsob musí být upraven ve vnitřní směrnici.

5.2 Přijaté zálohy a DPH

Přijatá záloha není výnosem, dokud účetní jednotka nesplní sjednané plnění. Představuje závazek dodat zboží nebo službu, případně částku vrátit. U zdanitelného plnění může přijetím úplaty před uskutečněním plnění vzniknout povinnost přiznat DPH a vystavit daňový doklad k přijaté platbě. Účetní zachycení proto musí oddělit základ zálohy a DPH.

Příklad: zákazník uhradí předem 121 000 Kč včetně 21% DPH. Následně je poskytnuto plnění ve stejné výši a vystavena konečná faktura.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
PŘIJETÍ ZÁLOHY NA BANKOVNÍ ÚČET	121 000 Kč	221	324
DPH Z PŘIJATÉ ÚPLATY	21 000 Kč	324	343
KONEČNÁ FAKTURA – ZÁKLAD DANĚ	100 000 Kč	311	60x
KONEČNÁ FAKTURA – DPH	21 000 Kč	311	343
ZAPOČTENÍ ZÁKLADU PŘIJATÉ ZÁLOHY	100 000 Kč	324	311
ZAPOČTENÍ JIŽ PŘIZNANÉ DPH	21 000 Kč	343	311

Konkrétní analytické členění účtu 324 a technika zúčtování DPH se mohou lišit podle účetního softwaru, musí však zajistit, že DPH nebude přiznána dvakrát a že po úplném zúčtování nezůstane neoprávněný zůstatek pohledávky ani zálohy.

5.3 Výdaje příštích období, dohadné účty pasivní a výnosy příštích období

SITUACE	SPRÁVNÉ ZACHYCENÍ	PŘÍKLAD
ČÁSTKA I TITUL JSOU PŘESNĚ ZNÁMY, PLATBA PŘIJEDE POZDĚJI	383 – Výdaje příštích období	Smluvně přesně stanovený úrok za prosinec placený v lednu.
PLNĚNÍ BYLO SPOTŘEBOVÁNO, FAKTURA CHYBÍ A ČÁSTKA SE ODHADUJE	389 – Dohadné účty pasivní	Nevyfakturovaná energie, právní služby nebo audit.
PŘÍJEM NEBO FAKTURACE PŘEDCHÁZÍ OBDOBÍ, VE KTERÉM VZNIKNE VÝNOS	384 – Výnosy příštích období	Předem vyfakturované víceleté předplatné.
BUDOUCÍ POVINNOST MÁ NEJISTOU VÝŠI NEBO OKAMŽIK A SPLŇUJE PODMÍNKY REZERVY	45x – Rezerva	Garanční opravy nebo pravděpodobný soudní spor.

Příklad dohadné položky: účetní jednotka odhadne nevyfakturovanou spotřebu energie za prosinec na 80 000 Kč. Zaúčtuje 502/389. V lednu obdrží fakturu 82 000 Kč bez DPH. Dohadná položka se zúčtuje 389/321 ve výši 80 000 Kč a rozdíl 2 000 Kč se zaúčtuje do nákladů běžného období, pokud nejde o významnou chybu minulého období. DPH se účtuje podle daňového dokladu a zákona o DPH.

5.4 Úvěry, zápůjčky a úroky v českém účetnictví

Přijetí úvěru nebo zápůjčky nezvyšuje výnos; vzniká peněžní prostředek a současně závazek. Splátka jistiny není nákladem. Nákladem jsou zejména úroky a související poplatky, pokud nejsou podle účetních předpisů součástí ocenění kvalifikovaného aktiva nebo jiného aktiva.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
ČERPÁNÍ DLOUHODOBÉHO BANKOVNÍHO ÚVĚRU	1 000 000 Kč	221	461
PŘESNĚ VYČÍSLENÝ ÚROK BĚŽNÉHO OBDOBÍ, SPLATNÝ POZDĚJI	50 000 Kč	562	383
ÚHRADA DŘÍVE ČASOVĚ ROZLIŠENÉHO ÚROKU	50 000 Kč	383	221
SPLÁTKA JISTINY	200 000 Kč	461	221

Pokud banka úrok odečte přímo z účtu ve stejném období, může být účtován 562/221. Zaúčtování úroku přímo ve prospěch účtu jistiny 461 nebo 231 je správné jen tehdy, když se podle smlouvy

skutečně kapitalizuje do jistiny. Běžný splatný úrok se vede jako samostatný závazek nebo časové rozlišení.

K rozvahovému dni se část jistiny splatná v následujících dvanácti měsících vykáže mezi krátkodobými závazky. Úvěrové podmínky, ručení, zástavy a významné riziko porušení smluvních ukazatelů se popisují v příloze, je-li informace významná.

6 Finanční závazky podle IFRS 9

Finanční závazek vzniká ze smluvní povinnosti předat peníze nebo jiné finanční aktivum, případně vyměnit finanční aktiva nebo závazky za potenciálně nevýhodných podmínek. IFRS 9 požaduje uznání finančního závazku, když se účetní jednotka stane stranou smluvních ustanovení finančního nástroje.

Při prvotním uznání se finanční závazek oceňuje reálnou hodnotou. U závazku, který není oceňován reálnou hodnotou do hospodářského výsledku, se přičtou nebo odečtou přímo přiřaditelné transakční náklady. Většina úvěrů, obchodních závazků a vydaných dluhopisů se následně oceňuje naběhlou hodnotou pomocí metody efektivní úrokové míry. Deriváty a vybrané závazky se oceňují reálnou hodnotou do hospodářského výsledku.

KATEGORIE	NÁSLEDNÉ OCENĚNÍ	TYPICKÉ PŘÍKLADY
NABĚHLÁ HODNOTA	Původní účetní hodnota upravená o splátky jistiny a kumulovanou efektivní úrokovou míru.	Bankovní úvěr, vydaný dluhopis, běžný obchodní závazek.
REÁLNÁ HODNOTA DO VÝSLEDKU – FVTPL	Změny reálné hodnoty se zpravidla vykazují v hospodářském výsledku; u určených závazků platí zvláštní pravidlo pro vlastní úvěrové riziko.	Derivátový závazek, závazek držený k obchodování, závazek určený do FVTPL při splnění kritérií.

6.1 Efektivní úroková míra – příklad

Účetní jednotka vydá tříletý dluhopis s nominální hodnotou 1 000 000 Kč a ročním kuponem 5 %. Po odečtení emisních nákladů obdrží čistě 970 000 Kč. Efektivní úroková míra, která diskontuje smluvní peněžní toky na počáteční účetní hodnotu, činí přibližně 6,125 %.

ROK	POČÁTEČNÍ NABĚHLÁ HODNOTA	EFEKTIVNÍ ÚROK 6,125 %	ZAPLACENÝ KUPON / JISTINA	KONEČNÁ HODNOTA
1	970 000	59 412	50 000	979 412
2	979 412	59 988	50 000	989 400
3	989 400	60 600	1 050 000	0

Rozdíl mezi efektivním úrokovým nákladem a vyplaceným kuponem postupně zvyšuje účetní hodnotu závazku až na nominální hodnotu. Transakční náklady se proto nerozpustí jednorázově, ale prostřednictvím efektivní úrokové míry po dobu trvání nástroje.

6.2 Odúčtování a změny finančních závazků podle IFRS 9

Finanční závazek se odúčtuje, když zanikne – tedy když je smluvní povinnost splněna, zrušena nebo skončí její platnost. Výměna dluhového nástroje mezi stejným věřitelem a dlužníkem za podstatně odlišných podmínek se účtuje jako zánik původního a vznik nového závazku. Při méně významné změně se upraví účetní hodnota původního závazku a rozdíl se zachytí podle IFRS 9.

Novinka účinná od 1. 1. 2026

Změny IFRS 9 a IFRS 7 z května 2024 upřesnily vypořádání závazků prostřednictvím elektronických platebních systémů. Za přesně stanovených podmínek lze použít úzkou výjimku a odúčtovat finanční závazek před datem běžného bankovního vypořádání. Nejde o obecné pravidlo pro všechny odeslané platby; účetní jednotka musí ověřit podmínky standardu a používat zvolený postup konzistentně.

6.3 Dodavatelské financování a reverzní faktoring

Ujednání o dodavatelském financování může prodloužit splatnost závazku odběratele, zatímco finanční instituce uhradí dodavateli dříve. Účetní jednotka musí posoudit, zda závazek nadále odpovídá obchodnímu závazku, nebo se svou podstatou změnil na financování. Rozhodující nejsou jen názvy smluv, ale podmínky, délka splatnosti, ručení, úrok a vztah k běžnému provoznímu cyklu.

Od roku 2024 IAS 7 a IFRS 7 požadují dodatečná zveřejnění o ujednáních dodavatelského financování, aby uživatelé mohli posoudit jejich dopad na závazky, peněžní toky a likviditní riziko. Je třeba popsat podmínky, účetní hodnoty, rozsah splatností a nepeněžní změny.

7 Rezervy podle české účetní úpravy

Zákon o účetnictví vymezuje rezervy jako nástroj k pokrytí závazků nebo nákladů, jejichž povaha je jasně definována a u nichž je k rozvahovému dni pravděpodobné nebo jisté, že nastanou, ale není jistá jejich výše nebo okamžik vzniku. Rezerva musí k rozvahovému dni představovat nejlepší odhad nákladů nebo částky potřebné k vypořádání závazku a nesmí sloužit k úpravě hodnoty aktiv.

Rezerva se tvoří pouze na konkrétně vymezené riziko nebo povinnost; nelze vytvářet obecné rezervy na neurčité budoucí ztráty.

Výše a odůvodněnost rezervy se přezkoumávají nejméně při inventarizaci a při sestavení účetní závěrky.

Zůstatek se převádí do dalšího období, dokud trvá důvod; nepotřebná část se zruší. Rezerva nesmí mít aktivní zůstatek a nesmí kompenzovat ocenění konkrétního aktiva. Účetní tvorba rezervy a její daňová uznatelnost jsou dvě samostatná posouzení.

DRUH REZERVY V ROZVAZE PŘÍKLAD

B.1 REZERVA NA DŮCHODY A PODOBNÉ ZÁVAZKY	Smluvní povinnost poskytovat zaměstnancům důchodové nebo obdobné požitky.
B.2 REZERVA NA DAŇ Z PŘÍJMŮ	Účetní závěrka je sestavena před konečným vyčíslením splatné daně; zohledňují se uhrazené zálohy.
B.3 REZERVY PODLE ZVLÁŠTNÍCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ	Například daňově upravená rezerva na opravy hmotného majetku.
B.4 OSTATNÍ REZERVY	Garanční opravy, soudní spory, restrukturalizace při splnění podmínek.

7.1 Účtování rezerv – správný postup

Tvorba rezervy se účtuje na vrub nákladů a ve prospěch účtu rezervy. Při realizaci události se skutečný náklad a skutečný závazek zachytí podle svého věcného druhu a současně se příslušná část rezervy zúčtuje ve prospěch stejné nákladové oblasti. Tím se zabrání dvojímu zatížení výsledku hospodaření.

Důležitá oprava časté chyby

Skutečná dodavatelská faktura za opravu nebo vznik závazku ze soudního rozhodnutí se zpravidla neúčtuje přímo proti rezervě. Nejprve se zaúčtuje skutečný náklad a závazek; poté se odděleně zúčtuje dříve vytvořená rezerva. Přímé použití rezervy proti bankovnímu účtu by zakrylo skutečnou povahu nákladu a závazku.

Příklad: rezerva na opravu hmotného majetku

Účetní jednotka plánuje významnou opravu stroje. Na základě rozpočtu tvoří po tři účetní období rezervu celkem 300 000 Kč. V roce opravy obdrží fakturu 330 000 Kč bez DPH. Pro názornost se používají orientační účty 552 a 451.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
TVORBA REZERVY V JEDNOTLIVÝCH OBDOBÍCH – SOUHRN	300 000 Kč	552	451
PŘIJATÁ FAKTURA ZA SKUTEČNOU OPRAVU	330 000 Kč	511	321
DPH NA VSTUPU	69 300 Kč	343	321
ZÚČTOVÁNÍ VYTVOŘENÉ REZERVY	300 000 Kč	451	552
ÚHRADA FAKTURY	399 300 Kč	321	221

Čistý náklad roku opravy činí 30 000 Kč, protože 300 000 Kč bylo nákladově zachyceno již při tvorbě rezervy. Daňová uznatelnost rezervy na opravy se řídí zákonem č. 593/1992 Sb., nikoli pouze účetním rozhodnutím.

7.2 Daňová rezerva na opravy hmotného majetku

Zákon o rezervách stanoví zvláštní podmínky, za nichž je tvorba rezervy daňově účinným nákladem. Rezerva se tvoří ke konkrétnímu hmotnému majetku a konkrétní opravě podle rozpočtu. Nelze ji použít na technické zhodnocení, každoročně se opakující údržbu, škody nebo nepředvídané události. Musí být tvořena nejméně ve dvou zdaňovacích obdobích a zákon omezuje maximální dobu tvorby podle odpisové skupiny.

Oprávněnou osobou je zejména vlastník, popřípadě nájemce písemně zavázaný k opravě, splní-li další zákonné podmínky. Peněžní prostředky ve výši tvorby za příslušné zdaňovací období musí být včas převedeny na samostatný bankovní účet vedený v českých korunách nebo eurech a určený pouze pro tuto rezervu.

Prostředky ze samostatného účtu lze čerpat jen na účel, pro který byla rezerva vytvořena. Pominou-li důvody nebo nejsou-li splněny zákonné lhůty pro zahájení a dokončení opravy, rezerva se zruší a upraví se základ daně. Účetní jednotka musí i u daňové rezervy průběžně ověřovat její účetní odůvodněnost a správnost odhadu.

7.3 Rezervy podle IAS 37

IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets definuje rezervu jako závazek s nejistým časovým rozvrhem nebo výší. Rezerva se uzná, jestliže účetní jednotka má současnou právní nebo mimosmluvní povinnost z minulé události, je pravděpodobný odtok ekonomických zdrojů a částku lze spolehlivě odhadnout. Mimosmluvní povinnost vzniká například tehdy, když zavedená praxe nebo veřejné prohlášení vyvolalo u jiných stran oprávněné očekávání, že účetní jednotka odpovědnost splní.

OBLAST	POŽADAVEK IAS 37
OCENĚNÍ	Nejlepší odhad částky, kterou by účetní jednotka racionálně zaplatila k vypořádání nebo převodu povinnosti k rozvahovému dni.
RIZIKA A NEJISTOTY	Zohlední se, nesmějí však vést k úmyslnému nadhodnocení rezervy.
DISKONTOVÁNÍ	Použije se, je-li dopad časové hodnoty peněz významný; nárůst rezervy v důsledku plynutí času je finančním nákladem.
NÁHRADY TŘETÍ STRANOU	Samostatné aktivum se uzná pouze tehdy, je-li přijetí náhrady prakticky jisté; nesmí převýšit rezervu.
BUDOUCÍ PROVOZNÍ ZTRÁTY	Rezerva se nevytváří, protože neexistuje současná povinnost; ztráty mohou signalizovat snížení hodnoty aktiv.
NEVÝHODNÁ SMLOUVA	Pokud nevyhnutelné náklady plnění převyšují očekávané ekonomické užítky, uzná se rezerva.

RESTRUKTURALIZACE	Rezerva vzniká až při podrobném formálním plánu a mimosmluvní povinnosti vůči dotčeným stranám; nezahrnuje náklady pokračující činnosti.
--------------------------	--

7.4 Podmíněné závazky a podmíněná aktiva

Podmíněný závazek podle IAS 37 se nevykazuje v rozvaze. Jde buď o možnou povinnost, jejíž existence bude potvrzena budoucí událostí mimo plnou kontrolu účetní jednotky, nebo o současnou povinnost, která není uznána, protože odtok není pravděpodobný nebo částku nelze spolehlivě ocenit. Pokud není možnost odtoku vzdálená, významná informace se zveřejní v příloze.

Podmíněné aktivum se rovněž nevykazuje. Je-li přítok ekonomického prospěchu pravděpodobný, zveřejní se jeho povaha a odhadovaný finanční dopad, je-li to proveditelné. Teprve při praktické jistotě přítoku přestává být aktivum podmíněné a vykáže se v účetní závěrce.

PRAVDĚPODOBNOST / STAV	ZÁVAZEK	AKTIVUM
PRAKTICKY JISTÉ	Uznat závazek, pokud je současná povinnost a lze ocenit.	Uznat aktivum; již nejde o podmíněné aktivum.
PRAVDĚPODOBNÉ	Uznat rezervu, jsou-li splněna všechna kritéria IAS 37.	Nevykazovat; významné podmíněné aktivum zveřejnit.
MOŽNÉ, NIKOLI VZDÁLENÉ	Nevykazovat; zveřejnit podmíněný závazek.	Zpravidla nevykazovat; zveřejnění závisí na pravděpodobnosti přítoku.
VZDÁLENÉ	Nevykazovat ani zpravidla nezveřejňovat.	Nevykazovat ani nezveřejňovat.

Příklad: pravděpodobný soudní spor

Na základě stanoviska právníka je k rozvahovému dni pravděpodobné, že účetní jednotka zaplatí náhradu 200 000 Kč. Částku lze spolehlivě odhadnout. Účetní jednotka vytvoří ostatní rezervu. V následujícím období je pravomocně uložena povinnost 230 000 Kč a částka je uhrazena.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
TVORBA REZERVY K ROZVAHOVÉMU DNI	200 000 Kč	554	459
VZNIK SKUTEČNÉHO ZÁVAZKU Z ROZHODNUTÍ	230 000 Kč	548	379
ZÚČTOVÁNÍ DŘÍVE VYTVOŘENÉ REZERVY	200 000 Kč	459	554
ÚHRADA ZÁVAZKU	230 000 Kč	379	221

Výsledek hospodaření období vypořádání je zatížen rozdílem 30 000 Kč. Pokud by odtok nebyl pravděpodobný, ale pouze možný a nikoli vzdálený, rezerva by se podle IAS 37 nevykázala a informace by se uvedla v příloze jako podmíněný závazek.

7.5 Leasingové závazky: česká úprava a IFRS 16

České účetnictví podnikatelů vychází u běžného nájmu a finančního leasingu především z právního vlastnictví. Předmět leasingu zůstává v účetnictví pronajímatele, který jej odpisuje; nájemce účtuje sjednané splátky do nákladů a případné časové rozlišení. Samotné označení smlouvy jako finanční leasing tedy u českého nájemce zpravidla nevede k vykázání předmětu a leasingového závazku v rozvaze. Daňová pravidla leasingu je nutné posuzovat odděleně.

IFRS 16 Leases používá u nájemce jednotný rozvahový model. U většiny leasingů delších než dvanáct měsíců nájemce vykáže aktivum z práva k užívání a leasingový závazek, pokud nejde o podkladové aktivum nízké hodnoty a účetní jednotka využije výjimku. Leasingový závazek se při zahájení oceňuje současnou hodnotou budoucích leasingových plateb diskontovaných implicitní úrokovou mírou leasingu, je-li zjistitelná, jinak přírůstkovou výpůjční sazbou nájemce.

FÁZE IFRS 16	LEASINGOVÝ ZÁVAZEK
PRVOTNÍ UZNÁNÍ	Současná hodnota nezaplacených leasingových plateb.
NÁSLEDNÉ OCENĚNÍ	Zvyšuje se o úrok, snižuje se o zaplacené splátky a upravuje se při vybraných přeceněních nebo modifikacích.
VÝSLEDEK HOSPODAŘENÍ	Úrokový náklad ze závazku je oddělen od odpisu aktiva z práva k užívání.
VÝJIMKY NÁJEMCE	Krátkodobé leasingy a leasingy podkladových aktiv nízké hodnoty lze za stanovených podmínek účtovat jako náklad.

Odložená daň u leasingu

IFRS 16 vytváří aktivum z práva k užívání a leasingový závazek. IAS 12 vyžaduje posoudit dočasné rozdíly z obou položek. Změny IAS 12 týkající se jediné transakce odstranily dřívější široké použití výjimky z prvotního uznání u leasingů.

8 Zaměstnanecké, daňové a jiné závazky

Závazky vůči zaměstnancům se v českém účetnictví zachycují zejména v účtové skupině 33. Hrubé mzdy se účtují do nákladů proti závazku vůči zaměstnancům, zákonné odvody zaměstnavatele do nákladů proti závazku vůči institucím. Srážky zaměstnance snižují závazek vůči zaměstnanci a zvyšují závazky vůči správci daně nebo institucím sociálního a zdravotního pojištění.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
HRUBÉ MZDY	500 000 Kč	521	331

POJISTNÉ HRAZENÉ ZAMĚSTNAVATELEM	orientačně	524	336
SRÁŽKA ZÁLOHY NA DAŇ	dle výpočtu	331	342
SRÁŽKA POJISTNÉHO ZAMĚSTNANCE	dle výpočtu	331	336
VÝPLATA ČISTÝCH MEZD	dle výpočtu	331	221

IAS 19 rozlišuje krátkodobé zaměstnanecké požitky, požitky po skončení pracovního poměru, ostatní dlouhodobé požitky a požitky při ukončení pracovního poměru. Krátkodobé požitky jsou očekávány k úplnému vypořádání do dvanácti měsíců po skončení období, v němž zaměstnanci poskytl související služby; oceňují se zpravidla bez diskontování.

Splatný daňový závazek vychází z daňového přiznání a zákona o daních z příjmů. Odložený daňový závazek je účetní kategorií založenou na zdanitelných přechodných rozdílech. V české rozvaze se vykazuje jako dlouhodobý závazek; podle IFRS jej upravuje IAS 12 a při členění rozvahy se nevykazuje jako krátkodobý.

9 Závazky v cizí měně – integrovaný příklad

Účetní jednotka přijme službu za 10 000 EUR při kurzu 24,80 Kč/EUR. K rozvahovému dni závazek není uhrazen a kurz činí 25,20 Kč/EUR. V následujícím období je závazek uhrazen při kurzu 25,00 Kč/EUR. Pro zjednodušení se neuvažuje DPH.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
VZNIK ZÁVAZKU ZA SLUŽBU	248 000 Kč	518	321
ZÁVĚRKOVÝ PŘEPOČET – ZVÝŠENÍ ZÁVAZKU	4 000 Kč	563	321
ÚHRADA ZÁVAZKU V NOVÉM OBDOBÍ	250 000 Kč	321	221
KURSOVÝ ZISK PROTI ZÁVĚRKOVÉ HODNOTĚ	2 000 Kč	321	663

Po závěrkovém přepočtu činí účetní hodnota závazku 252 000 Kč. Úhrada za 250 000 Kč vytváří kursový zisk 2 000 Kč. Kurzové rozdíly jsou účetně odděleny od původního nákladu na službu.

10 Srovnání české úpravy a IFRS

OBLAST	ČESKÉ ÚČETNÍ PŘEDPISY	IFRS
BĚŽNÉ ZÁVAZKY	Při vzniku zpravidla jmenovitá hodnota; následně inventarizace a přepočet cizí měny.	Finanční závazky prvotně v reálné hodnotě; většina následně v naběhlé hodnotě pomocí EIR.
DLOUHODOBÉ / KRÁTKODOBÉ	Prezentace podle zbývajících splatností k rozvahovému dni a obsahu vyhlášky.	Provozní cyklus, obchodování, 12 měsíců a právo odložit vypořádání k rozvahovému dni.
REZERVY	Nejlepší odhad podle zákona a vyhlášky; diskontování není	IAS 37: současná právní nebo mimosmluvní povinnost;

	obecným povinným modelem podnikatelské úpravy.	diskontování při významné časové hodnotě peněz.
DAŇOVÁ UZNATELNOST	Samostatně podle zákona o rezervách a daňových předpisů.	IFRS daňovou uznatelnost neurčuje; účetní dopad daně řeší IAS 12.
FINANČNÍ LEASING U NÁJEMCE	Zpravidla právní vlastník vykazuje aktivum; nájemce účtuje splátky do nákladů.	IFRS 16: aktivum z práva k užívání a leasingový závazek u většiny leasingů.
PODMÍNĚNÉ ZÁVAZKY	Významná rizika se zveřejňují v příloze podle obecného požadavku na věrný a poctivý obraz.	IAS 37 stanoví podrobný model nevykázání a zveřejnění, není-li možnost odtoku vzdálená.

11 Nejčastější chyby

- Automatické považování všech položek se splatností původně delší než rok za dlouhodobé bez reklasifikace části splatné do dvanácti měsíců.
- Záměna běžného závazku, dohadného účtu pasivního a rezervy.
- Účtování dodavatelské faktury za materiál při způsobu A přímo na účet 112 bez zachycení pořízení a převzetí.
- Považování přijaté zálohy za výnos před splněním povinnosti.
- Opomenutí DPH z přijaté úplaty nebo její dvojí přiznání při konečné faktuře.
- Účtování běžného úroku přímo do jistiny úvěru, ačkoli se podle smlouvy nekapitalizuje.
- Přímé účtování skutečné opravy nebo soudního plnění proti rezervě bez zachycení skutečného nákladu a závazku.
- Tvorba obecné rezervy na budoucí provozní ztráty.
- Zaměňování účetní rezervy a daňově uznatelné rezervy podle zákona č. 593/1992 Sb.
- Plošné tvrzení, že každá rezerva podle IFRS se musí diskontovat bez posouzení významnosti časové hodnoty peněz.
- Vykázání možného podmíněného závazku jako rezervy, přestože odtok není pravděpodobný.
- Tvrzení, že český nájemce běžně vykazuje předmět finančního leasingu a leasingový závazek stejně jako podle IFRS 16.
- Započtení pohledávky a závazku bez právně vymahatelného práva a úmyslu čistého nebo současného vypořádání.
- Neprovedení závěrkového přepočtu peněžního závazku v cizí měně.
- Opomenutí zveřejnění významných ujednání dodavatelského financování, covenantů a likviditního rizika v IFRS účetní závěrce.

12 Shrnutí modulu

Cizí zdroje představují financování, které nepatří vlastníků a je spojeno se současnou povinností účetní jednotky. Závazek vzniká z minulé události a jeho vypořádání povede k odtoku ekonomických zdrojů. Je nutné rozlišovat běžný závazek, rezervu, přijatou zálohu, výdaje a výnosy příštích období a dohadné položky. Přijatá záloha je závazkem do okamžiku splnění nebo vrácení. Rezerva je závazek s nejistou výší nebo časovým určením. Výdaje příštích období a pasivní dohadné účty zachycují náklady běžného období podle toho, zda je částka známá nebo

odhadovaná, zatímco výnosy příštích období představují částku přijatou nebo zaúčtovanou před obdobím, do něhož ekonomicky patří.

V české rozvaze se cizí zdroje člení zejména na rezervy a dlouhodobé a krátkodobé závazky. Rozhodující je zbývajcí splatnost k rozvahovému dni, nikoli původní délka smlouvy. Krátkodobá část dlouhodobého úvěru se proto musí správně překlasifikovat. Aktiva a závazky nelze vzájemně započíst pouze proto, že jsou vůči témuž partnerovi; kompenzace je přípustná jen při splnění účetních a právních podmínek. Běžné závazky se oceňují zpravidla jmenovitou hodnotou, nabyté závazky pořizovací cenou a cizoměnové závazky se k rozvahovému dni přepočítávají. Kurzové rozdíly se zachycují podle příslušných pravidel.

Dodavatelské závazky vznikají při převzetí zboží nebo služby a účtují se podle ekonomické příslušnosti plnění, nikoli pouze podle data faktury. Přijatá záloha se zachytí odděleně a u plátce DPH se posoudí daňová povinnost z přijaté platby. Účet 383 se použije pro přesně známý budoucí výdaj patřící do běžného období, účet 389 pro kvalifikovaný odhad nevyfakturovaného nákladu a účet 384 pro výnos budoucího období. Úvěry, zápůjčky a související úroky se sledují odděleně podle věřitele, splatnosti, měny, zajištění a podmínek smlouvy. Dodavatelské financování a reverzní faktoring vyžadují posoudit, zda závazek zůstává obchodním závazkem, nebo se svou podstatou mění na finanční dluh, a tomu přizpůsobit prezentaci i zveřejnění.

Rezerva se v českém účetnictví tvoří na konkrétně vymezené riziko nebo povinnost, která souvisí s minulou událostí, je pravděpodobná nebo jistá, ale její částka nebo okamžik nejsou přesně známy. Nelze ji vytvářet obecně na budoucí provozní ztráty ani jako nástroj vyhlazování výsledku. Účetní a daňové rezervy se posuzují odděleně; například daňová rezerva na opravy hmotného majetku má zvláštní zákonné podmínky a peněžní prostředky musí být ukládány na samostatný účet. Při realizaci události se nejprve zaúčtuje skutečný náklad a závazek a následně se odděleně zúčtuje rezerva. Tím se zachová transparentnost mezi odhadem minulého období a skutečným plněním.

IFRS 9 oceňuje většinu finančních závazků amortizovanou hodnotou pomocí efektivní úrokové míry; reálná hodnota do výsledku se používá u vymezených kategorií. Odúčtování je možné při zániku povinnosti a podstatná změna smluvních podmínek může vést k odúčtování původního a vykazání nového závazku. IAS 37 uzná rezervu pouze při existenci současné právní nebo mimosmluvní povinnosti, pravděpodobném odtoku zdrojů a spolehlivém odhadu. Podmíněný závazek se zpravidla nevykazuje, ale zveřejňuje, pokud odtok není vzdálený; podmíněné aktivum se nevykazuje. IFRS 16 u nájemce vykazuje aktivum z práva k užívání a leasingový závazek, zatímco české zachycení nájmu a finančního leasingu obvykle vychází z právního vlastnictví.

Základní a doporučené zdroje

Česko. (1991). Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v aktuálním znění. e-Sbírka. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/1991/563>

Česko. (1992). Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v aktuálním znění. e-Sbírka. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/1992/586>

Česko. (1992). Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, v aktuálním znění. e-Sbírka. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/1992/593>

Česko. (2002). Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví pro podnikatele účtující v soustavě podvojného účetnictví, v aktuálním znění. e-Sbírka. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2002/500>

Česko. (2004). Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, v aktuálním znění. e-Sbírka. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2004/235>

Ministerstvo financí České republiky. (2026). České účetní standardy pro podnikatele č. 001, 003, 004, 006, 017, 018 a 019, v aktuálním znění. <https://www.mfcr.cz/cs/kontrola-a-regulace/ucetnictvi/legislativa-v-ucetnictvi>

IFRS Foundation. (2026). IAS 1 Presentation of Financial Statements. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-1-presentation-of-financial-statements.html/>

IFRS Foundation. (2026). IAS 12 Income Taxes. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-12-income-taxes/>

IFRS Foundation. (2026). IAS 19 Employee Benefits. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-19-employee-benefits/>

IFRS Foundation. (2026). IAS 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-21-the-effects-of-changes-in-foreign-exchange-rates/>

IFRS Foundation. (2026). IAS 32 Financial Instruments: Presentation. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-32-financial-instruments-presentation/>

IFRS Foundation. (2026). IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-37-provisions-contingent-liabilities-and-contingent-assets/>

IFRS Foundation. (2026). IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-7-financial-instruments-disclosures/>

IFRS Foundation. (2026). IFRS 9 Financial Instruments. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/>

IFRS Foundation. (2026). IFRS 16 Leases. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-16-leases/>

IFRS Foundation. (2026). IFRS 18 Presentation and Disclosure in Financial Statements. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-18-presentation-and-disclosure-in-financial-statements/>

Doporučená literatura

Dvořáková, D. (aktuální vydání). Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS. Brno: BizBooks.

Müllerová, L., & Molín, J. (2020). Daně v účetnictví ČR I. Praha: Oeconomica.

Randáková, M. (2018). Finanční účetnictví v České republice po 1. 1. 2016. Praha: Oeconomica.

Skálová, J. (aktuální vydání). Podvojně účetnictví. Praha: Grada.

Stejskalová, I. (2021). Finanční účetnictví pro manažery s netradičně pojatými případovými studiemi (3. aktualizované vydání). Praha: Wolters Kluwer.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vysvětlíte rozdíl mezi závazkem, rezervou, dohadným účtem pasivním a výdajem příštích období.
2. Zařadíte do české rozvahy: obchodní závazek splatný za 60 dní, odložený daňový závazek, část úvěru splatnou za osm měsíců, ostatní rezervu a výnosy příštích období.
3. Uvedte čtyři kritéria, podle nichž IAS 1 klasifikuje závazek jako krátkodobý.
4. Popište vliv covenantu testovaného po rozvahovém dni na klasifikaci a zveřejnění úvěru podle IFRS.
5. Zaúčtujte nákup materiálu způsobem A včetně DPH a úhrady.
6. Zaúčtujte přijatou zálohu 242 000 Kč včetně 21% DPH, konečnou fakturu a úplné zúčtování zálohy.
7. Rozhodněte, zda se v pěti zadaných situacích použije účet 383, 384, 389 nebo rezerva 45x.
8. Vysvětlíte, proč splátka jistiny úvěru není nákladem a proč běžný úrok nelze automaticky účtovat do jistiny.
9. Vypočtete efektivní úrokový náklad u dluhopisu vydaného pod nominální hodnotou.
10. Popište podmínky uznání rezervy podle IAS 37 a uvedte příklad mimosmluvní povinnosti.
11. Navrhněte účetní zápisy při tvorbě rezervy na soudní spor, vzniku skutečného závazku, zúčtování rezervy a úhradě.
12. Vyjmenujte základní daňové podmínky rezervy na opravy hmotného majetku.
13. Vysvětlíte rozdíl mezi pravděpodobným podmíněným závazkem a vzdáleným rizikem.
14. Porovnejte zachycení finančního leasingu u českého nájemce a nájemce podle IFRS 16.
15. Vypočtete kursové rozdíly u závazku 40 000 EUR při vzniku, rozvahovém přepočtu a úhradě třemi různými kurzy.
16. Vyhledejte ve zveřejněné IFRS účetní závěrce informace o splatnosti finančních závazků, leasingových závazcích a dodavatelském financování.

Testové otázky

- 1) **Co je závazek?**
 - a) budoucí plán nákupu
 - b) současná povinnost vzniklá z minulé události
 - c) vždy pouze bankovní úvěr
 - d) vlastní kapitál
- 2) **Která položka vyjadřuje přesně známý náklad běžného období placený později?**
 - a) 383
 - b) 384
 - c) 388
 - d) 391
- 3) **Která položka se použije u nevyfakturované energie, jejíž částku je nutné odhadnout?**
 - a) 311
 - b) 383
 - c) 389

- d) 451
- 4) **Je přijatá záloha před splněním výnosem?**
- a) ano vždy
 - b) ne, zpravidla je závazkem
 - c) pouze podle IFRS
 - d) pouze bez DPH
- 5) **Jak se v české účetní úpravě při vzniku oceňuje běžný závazek?**
- a) reprodukční pořizovací cenou
 - b) jmenovitou hodnotou
 - c) vždy reálnou hodnotou
 - d) nulou
- 6) **Co se děje s cizoměnovým závazkem k rozvahovému dni?**
- a) ponechá se původní kurz
 - b) přepočte se závěrkovým kurzem a vykáže kursový rozdíl
 - c) automaticky se odepisuje
 - d) převede se do vlastního kapitálu
- 7) **Jak se podle IFRS 9 následně oceňuje většina úvěrů?**
- a) naběhlou hodnotou pomocí efektivní úrokové míry
 - b) reprodukční cenou
 - c) vždy jmenovitou hodnotou bez úroku
 - d) čistou realizovatelnou hodnotou
- 8) **Kdy se podle IAS 37 uzná rezerva?**
- a) na každou možnou ztrátu
 - b) při současné povinnosti, pravděpodobném odtoku a spolehlivém odhadu
 - c) jen po zaplacení
 - d) jen pokud je daňově uznatelná
- 9) **Lze vytvořit rezervu na obecné budoucí provozní ztráty podle IAS 37?**
- a) ano
 - b) ne
 - c) pouze u banky
 - d) jen s diskontem
- 10) **Kdy se rezerva podle IAS 37 diskontuje?**
- a) vždy bez výjimky
 - b) když je dopad časové hodnoty peněz významný
 - c) nikdy
 - d) jen u krátkodobých rezerv
- 11) **Jak se účtuje skutečná faktura za opravu, na kterou existuje rezerva?**
- a) pouze 451/321
 - b) nejprve skutečný náklad a závazek, následně oddělené zúčtování rezervy
 - c) pouze 221/451
 - d) vůbec se neúčtuje
- 12) **Co je nezbytné pro daňovou rezervu na opravy?**
- a) obecný plán údržby
 - b) konkrétní majetek a oprava a splnění podmínek zákona o rezervách
 - c) pouze souhlas auditora

d) existence IFRS závěrky

13) **Co vykazuje nájemce podle IFRS 16 u většiny leasingů?**

- a) pouze nájemné v nákladech
- b) aktivum z práva k užívání a leasingový závazek
- c) zásobu
- d) vlastní kapitál

14) **Jak se zachází s podmíněným závazkem, pokud možnost odtoku není vzdálená, ale odtok není pravděpodobný?**

- a) uzná se rezerva
- b) nevykáže se, ale zveřejní se v příloze
- c) vykáže se jako aktivum
- d) převede se do výnosů

15) **Co vyžaduje IAS 32 pro započtení finančního aktiva a závazku?**

- a) stejného obchodního partnera
- b) právně vymahatelné právo a úmysl čistého nebo současného vypořádání
- c) stejnou měnu pouze
- d) souhlas daňového poradce

Řešení testu

Správné odpovědi

1. b, 2. a, 3. c, 4. b, 5. b, 6. b, 7. a, 8. b, 9. b, 10. b, 11. b, 12. b, 13. b, 14. b, 15. b

IX. kapitola

Vlastní kapitál, jeho struktura a specifika kapitálových společností

Abstrakt

Modul vysvětluje vlastní kapitál jako zbytkový podíl na aktivech po odečtení závazků a představuje jeho strukturu v české rozvaze. Zabývá se vznikem kapitálové společnosti, úpisem a splácením vkladů, zvýšením a snížením základního kapitálu, ážiem, ostatními kapitálovými fondy, fondy ze zisku a výsledky hospodaření. Samostatně řeší rozdělení zisku, úhradu ztráty, zálohy na podíl na zisku a operace s vlastními akciemi a podíly. Výklad zahrnuje přehled o změnách vlastního kapitálu a související právní testy. Mezinárodní část představuje klasifikaci kapitálových a dluhových nástrojů podle IAS 32, složené finanční nástroje, vlastní akcie, ostatní úplný výsledek, dividendy a zisk na akcii podle IAS 33.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.09

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Vlastní kapitál, jeho struktura a specifika kapitálových společností. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 145–163). European Research Center, s.r.o. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.09>

Právní a standardizační stav

Text vychází z českých předpisů účinných ke dni 31. července 2026, zejména ze zákona č. 563/1991 Sb., vyhlášky č. 500/2002 Sb., Českých účetních standardů pro podnikatele č. 002, 008, 012 a 018 a zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. Mezinárodní část vychází zejména z IAS 1, IAS 10, IAS 12, IAS 32, IAS 33, IFRS 2, IFRS 9 a IFRS 18. Číselná označení syntetických účtů v příkladech jsou orientační a účetní jednotka je musí sladit se svým účtovým rozvrhem.

Cíl modulu	Vymezit ekonomickou a účetní podstatu vlastního kapitálu, vysvětlit jeho členění v české rozvaze, zaúčtovat vznik a změny základního kapitálu, ážio, příplatky, fondy, rozdělení zisku, zálohy na podíl na zisku a vlastní podíly a porovnat českou úpravu s klasifikací kapitálových nástrojů podle IFRS.
Klíčová slova	vlastní kapitál, základní kapitál, vklad, emisní kurs, ážio, příplatek mimo základní kapitál, kapitálový fond, fond ze zisku, nerozdělený zisk, neuhrazená ztráta, podíl na zisku, záloha na podíl na zisku, vlastní podíly, kapitálový nástroj, finanční závazek, OCI, treasury shares
Výstupy z učení	Student správně zařadí jednotlivé složky vlastního kapitálu, vysvětlí právní a účetní rozdíl mezi základním kapitálem a vlastním kapitálem, zaúčtuje typické vlastnické transakce,

posoudí podmínky rozdělení zisku a podle IAS 32 rozliší kapitálový nástroj od finančního závazku.

1 Ekonomická podstata vlastního kapitálu

Vlastní kapitál představuje zbytkový podíl na aktivech účetní jednotky po odečtení všech jejích závazků. Nejde o samostatný druh peněz ani o částku, kterou má podnik trvale k dispozici na bankovním účtu. Je to bilanční veličina, která se mění zejména vklady a výběry vlastníků, výsledkem hospodaření, rozdělením zisku, úhradou ztráty, přeceněními zachycenými přímo ve vlastním kapitálu a operacemi s vlastními podíly.

Základní kapitál je pouze jednou složkou vlastního kapitálu. Může být nízký, přestože má podnik vysoký vlastní kapitál vytvořený z nerozdělených zisků, a naopak může být základní kapitál vysoký, ale vlastní kapitál nízký nebo záporný v důsledku kumulovaných ztrát. Proto nelze oba pojmy zaměňovat.

Základní rovnice

Vlastní kapitál = aktiva – závazky. Tato rovnice vyjadřuje účetní zbytkový nárok vlastníků, nikoli tržní hodnotu společnosti ani částku, kterou by vlastníci automaticky obdrželi při prodeji podniku nebo v likvidaci.

Vyhláška č. 500/2002 Sb. stanoví pro podnikatele pevné uspořádání vlastního kapitálu v pasivech rozvahy. Jednotlivé položky mají odlišný právní a ekonomický význam a nelze je mezi sebou libovolně převádět.

POLOŽKA ROZVAHY

OBSAH

A.I. ZÁKLADNÍ KAPITÁL	A.I.1 Základní kapitál; A.I.2 Vlastní podíly (-); A.I.3 Změny základního kapitálu.
A.II. ÁŽIO A KAPITÁLOVÉ FONDY	Ážio, ostatní kapitálové fondy a oceňovací a transformační rozdíly vykazované přímo ve vlastním kapitálu.
A.III. FONDY ZE ZISKU	Ostatní rezervní fondy a statutární a ostatní fondy vytvořené ze zisku.
A.IV. VÝSLEDEK HOSPODAŘENÍ MINULÝCH LET	Nerozdělený zisk nebo neuhrazená ztráta minulých let a jiný výsledek hospodaření minulých let.
A.V. VÝSLEDEK HOSPODAŘENÍ BĚŽNÉHO ÚČETNÍHO OBDOBÍ	Zisk nebo ztráta období po zdanění, dosud nerozdělené nebo nevypořádané příslušným orgánem.
A.VI. ROZHODNUTO O ZÁLOHOVÉ VÝPLATĚ PODÍLU NA ZISKU (-)	Záporná položka vlastního kapitálu vznikající rozhodnutím o vyplacení zálohy na podíl na zisku.

V českém účetnictví se některé účty mohou vést jako aktivní nebo pasivní technické účty, jejich konečné vykázání však musí odpovídat předepsané položce rozvahy. Typickým příkladem je účet vlastních podílů, který se v rozvaze vykazuje jako záporná položka vlastního kapitálu.

Kapitálovými společnostmi jsou společnost s ručením omezeným a akciová společnost. Zákon o obchodních korporacích vymezuje vklad, základní kapitál, podíl, emisní kurs, podmínky zvýšení a snížení základního kapitálu, nabývání vlastních podílů a pravidla rozdělení zisku a jiných vlastních zdrojů. Účetní předpisy následně určují, kdy a v jakých položkách se právní skutečnosti zachytí v účetnictví a účetní závěrce.

OBLAST	SPOLEČNOST S RUČENÍM OMEZENÝM	AKCIOVÁ SPOLEČNOST
ZÁKLADNÍ KAPITÁL	Souhrn vkladů společníků. Minimální výše jednoho vkladu je 1 Kč, nestanoví-li společenská smlouva více.	Rozvržen na určitý počet akcií. Zákonné minimum základního kapitálu je 2 000 000 Kč nebo 80 000 EUR.
KAPITÁLOVÝ NÁSTROJ	Podíl, případně představovaný kmenovým listem, jsou-li splněny zákonné podmínky.	Akcie; mohou existovat různé druhy s odlišnými právy.
NEJVYŠŠÍ ORGÁN	Valná hromada, případně jediný společník.	Valná hromada, případně jediný akcionář.
PODÍL NA ZISKU	Podle společenské smlouvy a zákona, při splnění testů rozdělení a výplaty.	Podle práv spojených s akciemi, stanov a zákona, při splnění testů rozdělení a výplaty.

Právní minimum není ekonomickým doporučením

Skutečnost, že minimální vklad u s. r. o. může činit 1 Kč, neznamená, že taková kapitálová struktura je pro konkrétní podnik bezpečná nebo věrohodná. Potřebná výše vlastního kapitálu závisí na riziku, financování, provozním cyklu a smluvních požadavcích věřitelů.

2 Vznik společnosti a zahajovací rozvaha

Obchodní korporace se stává účetní jednotkou dnem svého vzniku, zpravidla zápisem do veřejného rejstříku. K tomuto dni sestavuje zahajovací rozvahu. Ta zachytí vložená aktiva, případnou pohledávku za dosud nesplacenými vklady, převzaté závazky, zapsaný základní kapitál a případné ážio.

Úpis a splácení vkladů před vznikem společnosti probíhají prostřednictvím správce vkladů. V účetnictví nově vzniklé společnosti se zahajovací stavy přebírají tak, aby byla zachována bilanční rovnost. Samotný podpis zakladatelského právního jednání ještě neznamená, že již existuje účetní jednotka, která by vedla účetní knihy.

Příklad: akciová společnost vznikla se zapsaným základním kapitálem 2 000 000 Kč a áziem 300 000 Kč. Do dne vzniku bylo na bankovní účet správce vkladů splaceno 1 800 000 Kč a zbývajících 500 000 Kč je nesplacenou pohledávkou za upisovateli.

AKTIVA ZAHAJOVACÍ ROZVAHY	KČ	PASIVA ZAHAJOVACÍ ROZVAHY	KČ
PENĚŽNÍ PROSTŘEDKY	1 800 000	Základní kapitál	2 000 000
POHLEDÁVKY ZA UPSANÝ ZÁKLADNÍ KAPITÁL	500 000	Ážio	300 000
AKTIVA CELKEM	2 300 000	Pasiva celkem	2 300 000

Počáteční zachycení

Při prvotním vzniku společnosti je v zahajovací rozvaze vykázán již zapsaný základní kapitál. Účet 419 – Změny základního kapitálu se typicky používá u změn základního kapitálu existující společnosti před jejich zápisem do veřejného rejstříku, nikoli jako povinný mezikrok zahajovací rozvahy nově vzniklé společnosti.

2.1 Zvýšení základního kapitálu novými vklady

Při zvýšení základního kapitálu novými peněžitými nebo nepeněžitými vklady vzniká nový nárok společnosti vůči upisovatelům. Do doby zápisu zvýšení do veřejného rejstříku se vysoce pravděpodobná změna vykazuje v položce A.I.3 Změny základního kapitálu. Část emisního kursu převyšující jmenovitou nebo účetní hodnotu vkladu se vykazuje jako ážio.

Zjednodušený příklad: akciová společnost zvyšuje základní kapitál o 1 000 000 Kč. Emisní kurs nových akcií činí 1 200 000 Kč. Vklady jsou zcela splaceny před zápisem zvýšení do veřejného rejstříku.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
VZNIK POHLEDÁVKY ZA JMENOVITOU ČÁSTÍ VKLADU	1 000 000 Kč	353	419
VZNIK POHLEDÁVKY ZA ÁŽIEM	200 000 Kč	353	412
SPLACENÍ EMISNÍHO KURSU NA ÚČET	1 200 000 Kč	221	353
ZÁPIS ZVÝŠENÍ ZÁKLADNÍHO KAPITÁLU DO REJSTŘÍKU	1 000 000 Kč	419	411

U nepeněžitého vkladu se namísto peněžních prostředků zachytí příslušné vložené aktivum v ocenění stanoveném podle právních a účetních předpisů. Pokud hodnota nepeněžitého vkladu při předání nedosáhne částky uvedené ve společenské smlouvě, může vkladateli vzniknout povinnost rozdíl doplatit.

2.2 Zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů

Zvýšení z vlastních zdrojů nepřináší společnosti nové aktivum. Jde o reklasifikaci uvnitř vlastního kapitálu: nerozdělený zisk nebo použitelný fond se převede do základního kapitálu. Celková výše vlastního kapitálu se bez dalších vlivů nezmění.

Příklad: valná hromada rozhodla o zvýšení základního kapitálu o 600 000 Kč z nerozděleného zisku minulých let. Po splnění právních podmínek se do zápisu zvýšení použije účet změn základního kapitálu.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
ROZHODNUTÍ O ZVÝŠENÍ Z NEROZDĚLENÉHO ZISKU	600 000 Kč	428	419
ZÁPIS ZVÝŠENÍ DO VEŘEJNÉHO REJSTŘÍKU	600 000 Kč	419	411

Použit lze jen takové vlastní zdroje, které nejsou zákonem, společenskou smlouvou nebo svým účelem vázány. Zvýšení z vlastních zdrojů nesmí být zaměňováno s rozdělením zisku ani s novým peněžitým vkladem.

2.3 Snížení základního kapitálu

Snížení základního kapitálu může sloužit zejména k úhradě ztráty, vrácení části vkladů, zrušení vlastních akcií nebo přizpůsobení kapitálové struktury. Právní účinky a okamžik účetního zachycení závisejí na konkrétním způsobu snížení, splnění ochranných pravidel věřitelů a zápisu do veřejného rejstříku.

ÚČEL SNÍŽENÍ	EKONOMICKÝ DOPAD	TYPICKÝ ZÁPIS PO ÚČINNÉM ZÁPISU
ÚHRADA NEUHRAZENÉ ZTRÁTY	Změní se struktura vlastního kapitálu; celkový vlastní kapitál se nezmění.	411 / 429
VRÁCENÍ ČÁSTI VKLADŮ VLASTNÍKŮM	Sníží se vlastní kapitál a vznikne závazek vůči vlastníkům; po výplatě klesnou peníze.	411 / 365; následně 365 / 221
ZRUŠENÍ VLASTNÍCH AKCIÍ	Sníží se základní kapitál a vypořádá se účetní hodnota vlastních akcií; rozdíly se řeší podle ČÚS a zdrojů vlastního kapitálu.	Konkrétní zápis závisí na pořizovací ceně a právním postupu.

Účet 419 u snížení

U snížení základního kapitálu před zápisem do veřejného rejstříku může účetní jednotka použít účet účtové skupiny 41 vykazovaný jako změny základního kapitálu. Konkrétní souvztažnost se odvíjí od právního titulu snížení. Není správné používat jeden univerzální zápis pro všechny formy snížení.

2.4 Ážio a ostatní kapitálové fondy

Ážio vzniká zejména tehdy, když emisní kurs akcie nebo vkladu převyšuje jeho jmenovitou nebo účetní hodnotu. V českém účtovém rozvrhu se obvykle používá účet 412 – Ážio. Ážio není výnosem a nevstupuje do výsledku hospodaření; jde o vklad vlastníků vykázaný přímo ve vlastním kapitálu.

Ostatní kapitálové fondy zahrnují zejména příplatky vlastníků mimo základní kapitál a další kapitálové vklady, které nezvyšují zapsaný základní kapitál. V účtovém rozvrhu se obvykle používá účet 413 – Ostatní kapitálové fondy.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
PENĚŽITÝ PŘÍPLATEK SPOLEČNÍKA MIMO ZÁKLADNÍ KAPITÁL	250 000 Kč	221	413
NEPENĚŽITÝ PŘÍPLATEK – PŘEVZATÝ STROJ	400 000 Kč	022	413

Kapitálové fondy mohou dále obsahovat oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků a rozdíly vzniklé při přeměnách obchodních korporací. Tyto položky nelze automaticky považovat za volně rozdělitelné; jejich použití závisí na právním důvodu vzniku a příslušných předpisech.

3 Fondy ze zisku a výsledky hospodaření

Fondy ze zisku se tvoří až z výsledku hospodaření po zdanění na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Zákon o obchodních korporacích již obecně neukládá všem kapitálovým společnostem povinnost vytvářet zákonný rezervní fond. Povinnost však může vyplývat ze společenské smlouvy, stanov, zvláštního právního předpisu nebo z konkrétního právního důvodu.

POLOŽKA	TYPICKÝ ÚČET	PODSTATA
OSTATNÍ REZERVNÍ FONDY	421	Fond vytvořený ze zisku podle stanov, společenské smlouvy nebo jiného právního důvodu.
STATUTÁRNÍ A OSTATNÍ FONDY	423, 427	Účelové fondy tvořené ze zisku podle vnitřních korporáčních pravidel.
NEROZDĚLENÝ ZISK MINULÝCH LET	428	Zisk ponechaný ve společnosti bez dalšího účelového určení.

NEUHRAZENÁ ZTRÁTA MINULÝCH LET	429	Kumulovaná ztráta dosud nepokrytá jinými složkami vlastního kapitálu.
VÝSLEDEK HOSPODAŘENÍ VE SCHVALOVACÍM ŘÍZENÍ	431	Výsledek předchozího období do rozhodnutí nejvyššího orgánu.

Pokud nejvyšší orgán nerozhodne o použití výsledku hospodaření do konce následujícího účetního období, převede se zůstatek účtu výsledku hospodaření ve schvalovacím řízení do nerozděleného zisku nebo neuhrazené ztráty minulých let podle jeho povahy.

3.1 Rozdělení zisku a úhrada ztráty

O rozdělení zisku nebo jiných vlastních zdrojů rozhoduje nejvyšší orgán na základě schválené řádné nebo mimořádné účetní závěrky. O samotné výplatě rozhoduje statutární orgán, který musí znovu ověřit, že výplata není v rozporu se zákonem a nepřivodí společnosti úpadek.

TEST NEBO OMEZENÍ VÝZNAM

TEST ČÁSTKY K ROZDĚLENÍ	Rozdělit lze jen zákonem vymezený součet výsledků hospodaření a použitelných fondů po odečtení povinných přidělů.
BILANČNÍ TEST	Vlastní kapitál po rozdělení nesmí klesnout pod upsaný základní kapitál zvýšený o nerozdělitelné fondy.
TEST NÁKLADŮ NA VÝVOJ	Částku k rozdělení snižuje neodepsaná část aktivovaných nákladů na vývoj, nejsou-li kryty použitelnými zdroji.
INSOLVENČNÍ TEST	Výplata nesmí společnosti přivodit úpadek.

Příklad: společnost má zisk ve schvalovacím řízení 800 000 Kč. Valná hromada rozhodne o přidělu 100 000 Kč do statutárního fondu, o podílech na zisku 500 000 Kč a o ponechání 200 000 Kč jako nerozděleného zisku.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
TVORBA STATUTÁRNÍHO FONDU	100 000 Kč	431	423 nebo 427
VZNIK ZÁVAZKU Z PODÍLŮ NA ZISKU	500 000 Kč	431	364
PŘEVOD ZBYTKU DO NEROZDĚLENÉHO ZISKU	200 000 Kč	431	428
VÝPLATA PODÍLŮ NA ZISKU PŘED ZOHLEDNĚNÍM PŘÍPADNÉ SRÁŽKOVÉ DANĚ	500 000 Kč	364	221

Daň při výplatě

Daňový režim podílu na zisku závisí na osobě příjemce, jeho daňové rezidenci, případném osvobození a smlouvě o zamezení dvojího zdanění. Účetní příklad proto neuvádí univerzální sazbu srážkové daně. Je-li daň sražena, sníží závazek vůči příjemci a vznikne závazek vůči správci daně.

Při úhradě ztráty lze podle rozhodnutí příslušného orgánu použít nerozdělený zisk minulých let, fondy ze zisku nebo snížení základního kapitálu. Není-li ztráta uhrazena, převede se do neuhrazené ztráty minulých let.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
ÚHRADA ZTRÁTY Z NEROZDĚLENÉHO ZISKU	300 000 Kč	428	431
PŘEVOD NEUHRAZENÉ ČÁSTI ZTRÁTY DO MINULÝCH LET	150 000 Kč	429	431

3.2 Záloha na podíl na zisku

Zálohu na podíl na zisku lze vyplatit pouze na základě mezitímní účetní závěrky, z níž vyplýne dostatek zdrojů. Rozhodnutí o záloze vytváří zápornou položku vlastního kapitálu A.VI a současně závazek vůči příjemcům. V účtovém rozvrhu se používá zvláštní účet účtové skupiny 43, často označovaný například jako 432.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
ROZHODNUTÍ O ZÁLOZE NA PODÍL NA ZISKU	200 000 Kč	432	364
VÝPLATA ZÁLOHY	200 000 Kč	364	221

Po schválení řádné nebo mimořádné účetní závěrky se vyplacená záloha vypořádá s konečným rozhodnutím o rozdělení zisku nebo jiných vlastních zdrojů. Pokud konečný rozdělitelný zisk nestačí nebo nebylo přijato odpovídající rozhodnutí, může vzniknout povinnost zálohu vrátit podle zákona o obchodních korporacích. Záloha se proto nesmí účtovat jako běžný náklad.

3.3 Vlastní akcie a vlastní obchodní podíly podle české úpravy

Obchodní korporace může nabývat vlastní akcie nebo vlastní podíly jen v případech a za podmínek stanovených zákonem o obchodních korporacích. Z účetního hlediska se pořízení obvykle zachytí na účtu 252 – Vlastní podíly proti úbytku peněz. V rozvaze se však účetní hodnota vykazuje v položce A.I.2 Vlastní podíly (-), tedy jako snížení vlastního kapitálu, nikoli mezi finančními aktivy.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
POŘÍZENÍ VLASTNÍCH AKCIÍ	300 000 Kč	252	221

Při prodeji vlastních akcií se v českém účetnictví zachytí prodejní cena ve finančních výnosech a účetní hodnota ve finančních nákladech; rozdíl tedy ovlivní výsledek hospodaření. To je významný rozdíl proti IFRS, kde rozdíl z transakcí s vlastními kapitálovými nástroji výsledkem hospodaření neprochází.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	ČÁSTKA	MD	D
PRODEJNÍ CENA VLASTNÍCH AKCIÍ	340 000 Kč	221	661
VYŘAZENÍ VLASTNÍCH AKCIÍ V POŘIZOVACÍ CENĚ	300 000 Kč	561	252

Pokud jsou vlastní akcie zrušeny v souvislosti se snížením základního kapitálu, účetní vypořádání rozdílu mezi jejich pořizovací cenou a snižovaným základním kapitálem závisí na konkrétní situaci a použitelných složkách vlastního kapitálu. Je nutné vycházet z ČÚS č. 012, právního rozhodnutí a vnitřního účtového rozvrhu.

3.4 Přehled o změnách vlastního kapitálu podle české úpravy

Přehled o změnách vlastního kapitálu vysvětluje zvýšení a snížení jednotlivých složek vlastního kapitálu mezi začátkem a koncem účetního období. Obchodní společnosti jej podle zákona o účetnictví zahrnují do účetní závěrky; malé a mikro účetní jednotky jej sestavovat nemusí, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak.

- počáteční zůstatky jednotlivých složek vlastního kapitálu;
- vklady a výběry vlastníků, zvýšení a snížení základního kapitálu;
- pořízení, prodej a zrušení vlastních podílů;
- výsledek hospodaření a jeho rozdělení nebo úhrada;
- tvorba a čerpání fondů;
- oceňovací rozdíly a jiné změny účtované přímo do vlastního kapitálu;
- konečné zůstatky a vazba na rozvahu.

Není to pouze rozpis zisku

Přehled o změnách vlastního kapitálu musí vysvětlit všechny významné pohyby vlastního kapitálu, nejen rozdělení výsledku hospodaření. Měl by být provázán s rozvahou, přílohou a rozhodnutími orgánů společnosti.

4 Vlastní kapitál podle IFRS – základní princip

Podle IAS 32 je kapitálovým nástrojem smlouva dokládající zbytkový podíl na aktivech účetní jednotky po odečtení všech závazků. Rozhodující je smluvní podstata nástroje, nikoli jeho právní název. Akcie proto nemusí být vždy vlastním kapitálem a nástroj označený jako dluhopis může obsahovat samostatnou kapitálovou složku.

OTÁZKA IAS 32

DŮSLEDEK

EXISTUJE SMLUVNÍ POVINNOST DODAT PENÍZE NEBO JINÉ FINANČNÍ AKTIVUM?	Nástroj nebo jeho část je zpravidla finančním závazkem.
BUDE NÁSTROJ VYPOŘÁDÁN VLASTNÍMI AKCIEMI EMITENTA?	U derivátu se posuzuje podmínka výměny pevné částky peněz za pevný počet vlastních kapitálových nástrojů – fixed-for-fixed.
MÁ DRŽITEL PRÁVO POŽADOVAT ZPĚTNÝ ODKUP ZA PENÍZE?	Nástroj je zpravidla závazkem, s úzkými výjimkami pro některé puttable instruments.
OBSAHUJE NÁSTROJ ZÁVAZKOVOU I KAPITÁLOVOU SLOŽKU?	Jde o složený nástroj a při prvotním uznání se složky oddělí.

Běžná kmenová akcie bez povinného odkupu a bez povinné pevné platby je zpravidla kapitálovým nástrojem. Prioritní akcie s povinným odkupem k určitému datu nebo s povinnou platbou bez možnosti emitenta se jí vyhnout je naopak finančním závazkem, i když má právní formu akcie.

4.1 Složené finanční nástroje

Typickým složeným nástrojem je konvertibilní dluhopis, který obsahuje povinnost splatit jistinu a zároveň opci držitele směnit dluhopis za pevný počet vlastních akcií. Emitent při prvotním uznání oddělí závazkovou složku a kapitálovou složku.

Závazková složka se ocení reálnou hodnotou obdobného dluhového nástroje bez konverzní opce. Kapitálová složka je zbytkem mezi reálnou hodnotou celého nástroje a reálnou hodnotou závazkové složky. Kapitálová složka se následně nepřeceňuje; závazek se oceňuje podle IFRS 9, zpravidla naběhlou hodnotou pomocí efektivní úrokové míry.

EMISNÍ VÝNOS KONVERTIBILNÍHO DLUHOPISU	REÁLNÁ HODNOTA ZÁVAZKOVÉ SLOŽKY	KAPITÁLOVÁ SLOŽKA
10 000 000 MJ	9 300 000 MJ	700 000 MJ

4.2 Vlastní akcie a transakční náklady podle IFRS

Vlastní kapitálové nástroje, které účetní jednotka znovu nabyla, se podle IAS 32 odečítají přímo od vlastního kapitálu. Nevykazují se jako finanční aktivum. Při nákupu, prodeji, vydání ani zrušení vlastních kapitálových nástrojů se nevyazuje zisk ani ztráta v hospodářském výsledku; přijaté nebo zaplacené částky se účtují přímo ve vlastním kapitálu.

Přírůstkové náklady přímo přiřaditelné vydání nových kapitálových nástrojů se po zohlednění souvisejícího daňového účinku odečítají od vlastního kapitálu. Náklady společné emisi dluhových a kapitálových nástrojů se rozdělují mezi jednotlivé složky na racionálním základě.

Zásadní rozdíl

Česká úprava při prodeji vlastních akcií běžně zachytí prodejní cenu a účetní hodnotu ve finančních výnosech a nákladech. IFRS zakazuje vykázat zisk nebo ztrátu z transakce účetní jednotky s vlastními kapitálovými nástroji v profit or loss.

4.3 Výsledek hospodaření, OCI a rezervy vlastního kapitálu podle IFRS

Úplný výsledek zahrnuje hospodářský výsledek a ostatní úplný výsledek – OCI. Položky OCI jsou výnosy a náklady, které konkrétní IFRS vyžaduje nebo dovoluje vykázat mimo profit or loss. Kumulované částky se vykazují v samostatných složkách vlastního kapitálu.

PŘÍKLAD POLOŽKY OCI	STANDARD	POZDĚJŠÍ REKLASIFIKACE DO VÝSLEDKU
PŘECENĚNÍ POZEMKŮ, BUDOV A ZAŘÍZENÍ	IAS 16	Zpravidla se nereklasifikuje do profit or loss; může se převádět do nerozděleného zisku.
KURZOVÉ ROZDÍLY Z PŘEVODU ZAHRANIČNÍ JEDNOTKY	IAS 21	Reklasifikují se při pozbytí zahraniční jednotky podle podmínek standardu.
EFEKTIVNÍ ČÁST ZAJIŠTĚNÍ PENĚŽNÍCH TOKŮ	IFRS 9	Reklasifikuje se nebo zahrne do pořizovací ceny podle povahy zajištěné položky.
ZMĚNA REÁLNÉ HODNOTY VYBRANÝCH KAPITÁLOVÝCH NÁSTROJŮ VE FVOCI	IFRS 9	Při prodeji se nereklasifikuje do profit or loss; může se převést uvnitř vlastního kapitálu.
PŘECENĚNÍ ČISTÉHO ZÁVAZKU Z DEFINOVANÝCH POŽITKŮ	IAS 19	Nereklasifikuje se do profit or loss.

Označení „rezerva“ používané v anglických IFRS výkazech pro některé složky vlastního kapitálu nesmí být zaměňováno s rezervou jako závazkem podle IAS 37. Equity reserve je složkou vlastního kapitálu; provision je závazek s nejistou výší nebo časem vypořádání.

4.3.1 Výkaz změn vlastního kapitálu podle IFRS

Pro účetní období začínající před 1. lednem 2027 upravuje úplný soubor účetních výkazů IAS 1. Od 1. ledna 2027 jej nahradí IFRS 18. Výkaz změn vlastního kapitálu zůstává samostatnou součástí úplné účetní závěrky a odděluje transakce s vlastníky v jejich postavení vlastníků od ostatních změn vlastního kapitálu.

- celkový úplný výsledek za období, odděleně připadající vlastníkům mateřské společnosti a nekontrolním podílům;
- dopady retrospektivních změn účetních pravidel a oprav významných chyb podle IAS 8;
- odsouhlasení počátečního a konečného stavu každé složky vlastního kapitálu;

- vklady vlastníků, výplaty dividend, zpětné odkupy a další transakce s vlastníky;
- změny podílů v dceřiných společnostech bez ztráty kontroly, které se v konsolidaci účtují jako transakce ve vlastním kapitálu.

4.4 Dividendy a události po rozvahovém dni podle IFRS

Dividenda z nástroje klasifikovaného jako vlastní kapitál se vykazuje jako rozdělení vlastníkům přímo ve vlastním kapitálu. Pokud je však akcie nebo jiný nástroj klasifikován jako finanční závazek, související platby se účtují jako náklad podle pravidel pro závazky.

Dividendy vyhlášené až po skončení vykazovaného období se podle IAS 10 k rozvahovému dni nevykazují jako závazek, protože k tomuto dni ještě neexistovala současná povinnost. Pokud jsou významné a byly vyhlášeny před schválením účetní závěrky k vydání, zveřejní se v příloze.

4.5 Zisk na akcii podle IAS 33

IAS 33 vyžaduje vykazování základního a zředěného zisku na akcii u účetních jednotek, jejichž kmenové akcie nebo potenciální kmenové akcie jsou veřejně obchodovány, a u jednotek, které zahájily proces veřejné emise. Základní zisk na akcii se vypočítá jako zisk připadající držitelům kmenových akcií dělený váženým průměrným počtem kmenových akcií v oběhu.

Vliv vlastních akcií

Vlastní akcie nejsou akciemi v oběhu, a proto snižují vážený průměrný počet akcií použitý ve jmenovateli základního zisku na akcii. Zředěný zisk na akcii zohledňuje potenciální kmenové akcie, například konvertibilní nástroje nebo opce, pokud mají zředující účinek.

4.6 Srovnání české úpravy a IFRS

OBLAST	ČESKÉ ÚČETNÍ PŘEDPISY	IFRS
STRUKTURA VÝKAZU	Pevně členěná rozvaha podle vyhlášky č. 500/2002 Sb.	Významné složky se prezentují odděleně; názvy a členění jsou pružnější.
KLASIFIKACE AKCIE	Vychází převážně z právní formy a českého korporálního rámce.	IAS 32 vychází ze smluvní podstaty; právní akcie může být finančním závazkem.
VLASTNÍ AKCIE	Účtují se na zvláštním účtu, v rozvaze snižují vlastní kapitál; prodej ovlivňuje finanční výsledek.	Odečítají se přímo od equity; žádný zisk ani ztráta v profit or loss.
EMISNÍ NÁKLADY	Účetní zachycení závisí na povaze nákladů a českých předpisech; nelze automaticky převzít model IAS 32.	Přírůstkové náklady přímo přiřaditelné emisi equity se odečítají od vlastního kapitálu.

OCI	Česká rozvaha obsahuje konkrétní oceňovací rozdíly; neexistuje jednotný výkaz OCI odpovídající IFRS.	OCI je definovaná část úplného výsledku s pravidly reklasifikace podle jednotlivých standardů.
DIVIDENDY PO OBDOBÍ	Účtování se řídí českým korporáčním rozhodnutím a účetními předpisy.	Dividendy vyhlášené po období nejsou závazkem k rozvahovému dni podle IAS 10.

5 Integrovaný příklad změn vlastního kapitálu

Společnost má na počátku roku základní kapitál 2 000 000 Kč, ážio 200 000 Kč, nerozdělený zisk 700 000 Kč a žádné vlastní akcie. V průběhu roku zvýší základní kapitál novou emisí o 500 000 Kč s ážiem 100 000 Kč, odkoupí vlastní akcie za 180 000 Kč, vytvoří zisk po zdanění 900 000 Kč a vyplatí zálohu na podíl na zisku 150 000 Kč.

SLOŽKA VLASTNÍHO KAPITÁLU	POČÁTEČNÍ STAV	ZMĚNA	KONEČNÝ STAV
ZÁKLADNÍ KAPITÁL	2 000 000	+500 000	2 500 000
VLASTNÍ PODÍLY (-)	0	-180 000	-180 000
ÁŽIO	200 000	+100 000	300 000
NEROZDĚLENÝ ZISK MINULÝCH LET	700 000	0	700 000
VÝSLEDEK BĚŽNÉHO OBDOBÍ	0	+900 000	900 000
ROZHODNUTO O ZÁLOHOVÉ VÝPLATĚ (-)	0	-150 000	-150 000
VLASTNÍ KAPITÁL CELKEM	2 900 000	+1 170 000	4 070 000

Peněžní příjem z nové emise činil 600 000 Kč, avšak zvýšení vlastního kapitálu z emise činí rovněž 600 000 Kč. Odkup vlastních akcií a rozhodnutí o záloze snižují vlastní kapitál. Zisk běžného období zvyšuje vlastní kapitál, dokud není rozdělen nebo použit k úhradě ztráty.

6 Nejčastější chyby

- Zaměňování základního kapitálu a celkového vlastního kapitálu.
- Tvrzení, že minimální základní kapitál s. r. o. činí 1 Kč; zákon stanoví minimální výši jednotlivého vkladu 1 Kč, zatímco celkový základní kapitál je součtem vkladů.
- Použití účtu 419 jako povinného mezikroku při vzniku nové společnosti, přestože v zahajovací rozvaze je již vykázán zapsaný základní kapitál.
- Účtování ážia na účet ostatních kapitálových fondů nebo do výnosů místo na samostatný účet ážia.
- Považování příplatku mimo základní kapitál za výnos.

- Automatická tvorba zákonného rezervního fondu u každé s. r. o. nebo a. s. bez opory ve společenské smlouvě nebo zvláštním předpisu.
- Rozdělení zisku bez ověření částky k rozdělení, bilančního testu, testu nákladů na vývoj a insolvenčního testu.
- Účtování podílů na zisku jako provozního nebo finančního nákladu společnosti.
- Účtování zálohy na podíl na zisku přímo do nákladů nebo proti nerozdělenému zisku bez použití záporné položky A.VI.
- Vykázání vlastních akcií mezi finančními aktivy místo v záporné položce vlastního kapitálu.
- Převzetí IFRS modelu vlastních akcií do českého účetnictví nebo naopak bez rozlišení rozdílu v zachycení prodeje.
- Klasifikace prioritní akcie podle IFRS pouze podle jejího názvu bez analýzy smluvní povinnosti platit nebo nástroj odkoupit.
- Záměna rezervy vlastního kapitálu v IFRS s rezervou jako závazkem podle IAS 37.
- Vykázání dividend vyhlášených až po rozvahovém dni jako závazku v IFRS účetní závěrce k rozvahovému dni.
- Nezahrnutí vlastních akcií do úpravy váženého průměrného počtu akcií pro výpočet EPS.

7 Shrnutí modulu

Vlastní kapitál je zbytkový podíl na aktivech účetní jednotky po odečtení všech závazků. Není totožný se základním kapitálem, který tvoří pouze jednu jeho část. Česká rozvaha člení vlastní kapitál na základní kapitál, ážio a kapitálové fondy, fondy ze zisku, výsledky hospodaření minulých let, výsledek běžného období a zápornou položku rozhodnuté zálohové výplaty podílu na zisku. Výše vlastního kapitálu se mění nejen ziskem nebo ztrátou, ale také vklady a výběry vlastníků, přeceněním vykazovaným ve vlastním kapitálu a dalšími vlastnickými transakcemi.

Při vzniku kapitálové společnosti se v zahajovací rozvaze vykazuje zapsaný základní kapitál, splacené peněžité a nepeněžité vklady a pohledávka za nesplacenými vklady. Zvýšení základního kapitálu novými vklady zvyšuje aktiva i vlastní kapitál; rozdíl mezi emisní nebo vkladovou cenou a jmenovitou hodnotou se vykazuje jako ážio. Zvýšení z vlastních zdrojů pouze přesouvá částku mezi položkami vlastního kapitálu a samo o sobě nezvyšuje čistá aktiva. Snížení základního kapitálu může sloužit ke krytí ztráty, vrácení části vkladů nebo jinému zákonnému účelu a jeho zachycení závisí na rozhodnutí příslušného orgánu a zápisu do veřejného rejstříku. Účet 419 se používá pro změny základního kapitálu před jejich zápisem, nikoli jako obecný účet při prvotním vzniku společnosti.

Ážio, příplatky mimo základní kapitál a ostatní kapitálové fondy jsou vlastnickými transakcemi, nikoli výnosy. Fondy ze zisku se tvoří ze zisku po zdanění podle zákona, společenské smlouvy nebo rozhodnutí vlastníků. O rozdělení zisku a úhradě ztráty rozhoduje příslušný orgán na základě schválené účetní závěrky. Výplata podílu na zisku podléhá bilančnímu testu, testu vlastního kapitálu a insolvenčnímu testu a nesmí ohrozit schopnost společnosti plnit závazky. Záloha na podíl na zisku je možná na základě mezitímní účetní závěrky a při splnění zákonných podmínek; po rozhodnutí se vykazuje jako záporná složka vlastního kapitálu a současně vzniká závazek vůči příjemci.

Vlastní akcie nebo vlastní obchodní podíly ekonomicky nepředstavují aktivum vůči třetí osobě a v české rozvaze snižují vlastní kapitál. Jejich nabytí, držba a zcizení podléhají korporačním omezením. Česká účtová technika při prodeji vlastních podílů používá finanční náklady a výnosy, zatímco IFRS vykazují všechny transakce s vlastními kapitálovými nástroji přímo ve vlastním kapitálu bez zisku nebo ztráty v profit or loss. Přehled o změnách vlastního kapitálu vysvětluje pohyb jednotlivých složek od počátečního ke konečnému stavu a propojuje výsledek období, transakce s vlastníky, přecenění a opravy minulých období.

Podle IAS 32 se nástroj klasifikuje jako vlastní kapitál nebo finanční závazek podle smluvní podstaty, nikoli pouze podle právního názvu. Existuje-li povinnost dodat peníze nebo jiné finanční aktivum, jde zpravidla o závazek. Složený finanční nástroj, například konvertibilní dluhopis, se při prvotním uznání rozdělí na závazkovou a kapitálovou složku. Ostatní úplný výsledek obsahuje jen položky, které konkrétní IFRS vyžadují vykazat mimo hospodářský výsledek, a kumulují se v příslušných rezervách vlastního kapitálu. Dividenda se podle IFRS vyazuje jako závazek až po řádném schválení; události po rozvahovém dni se posuzují podle IAS 10. IAS 33 stanoví výpočet základního a zředěného zisku na akcii pro účetní jednotky, na něž se standard vztahuje.

Základní a doporučené zdroje

Česko. (1991). Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v aktuálním znění. e-Sbírka. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/1991/563>

Česko. (2002). Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví pro podnikatele účtující v soustavě podvojného účetnictví, v aktuálním znění. e-Sbírka. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2002/500>

Česko. (2012). Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v aktuálním znění. e-Sbírka. <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2012/90>

Ministerstvo financí České republiky. (2026). České účetní standardy pro podnikatele č. 002, 008, 012 a 018, v aktuálním znění. <https://www.mfcr.cz/cs/dane-a-ucetnictvi/ucetnictvi-a-ucetnictvi-statu/ucetnictvi-podnikatelu-a-neziskoveho-sek>

IFRS Foundation. (2026). IAS 1 Presentation of Financial Statements. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-1-presentation-of-financial-statements.html/>

IFRS Foundation. (2026). IAS 10 Events after the Reporting Period. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-10-events-after-the-reporting-period/>

IFRS Foundation. (2026). IAS 12 Income Taxes. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-12-income-taxes/>

IFRS Foundation. (2026). IAS 32 Financial Instruments: Presentation. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-32-financial-instruments-presentation/>

IFRS Foundation. (2026). IAS 33 Earnings per Share. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-33-earnings-per-share.html/>

IFRS Foundation. (2026). IFRS 2 Share-based Payment. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-2-share-based-payment/>

IFRS Foundation. (2026). IFRS 9 Financial Instruments. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/>

IFRS Foundation. (2026). IFRS 18 Presentation and Disclosure in Financial Statements. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-18-presentation-and-disclosure-in-financial-statements/>

Doporučená literatura

Müllerová, L., & Molín, J. (2020). Daně v účetnictví ČR I. Praha: Oeconomica.

Randáková, M. (2018). Finanční účetnictví v České republice po 1. 1. 2016: Podnikatelské subjekty. Praha: Oeconomica.

Stejskalová, I. (2021). Finanční účetnictví pro manažery s netradičně pojatými případovými studiemi (3. aktualizované vydání). Praha: Wolters Kluwer.

Skálová, J. (2017). Daně v účetnictví. Praha: Wolters Kluwer.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vysvětlíte rozdíl mezi základním kapitálem, vlastním kapitálem a tržní hodnotou společnosti. Uvedte příklad společnosti s vysokým základním kapitálem, ale nízkým vlastním kapitálem.
2. Sestavte zahajovací rozvahu společnosti se zapsaným základním kapitálem 3 000 000 Kč, áziem 400 000 Kč, splacenými peněžními vklady 2 600 000 Kč a nesplacenými vklady 800 000 Kč.
3. Zaúčtujte zvýšení základního kapitálu novými vklady, zvýšení z nerozděleného zisku a snížení základního kapitálu k úhradě ztráty. Vysvětlíte dopad každé operace na celkový vlastní kapitál.
4. Posuďte, zda společnost může rozdělit a vyplatit zisk, pokud by vlastní kapitál po rozdělení klesl pod upsaný základní kapitál, má významné neodepsané náklady na vývoj nebo by výplata vyvolala platební neschopnost.
5. Podle IAS 32 klasifikujte jako vlastní kapitál, finanční závazek nebo složený nástroj: běžnou kmenovou akcií, povinně odkupovanou prioritní akcií, konvertibilní dluhopis a opci vypořádanou pevnou částkou za pevný počet vlastních akcií.

Testové otázky

1. Vlastní kapitál je:

- A) součet peněz a zásob
- B) zbytkový podíl na aktivech po odečtení závazků
- C) pouze zapsaný základní kapitál
- D) vždy kladná částka

2. Která položka české rozvahy vykazuje vlastní podíly?

- A) C.III Krátkodobý finanční majetek
- B) A.I.2 Vlastní podíly (-)
- C) A.V Výsledek běžného období

D) D. Časové rozlišení

3. Zvýšení základního kapitálu z nerozděleného zisku:

A) zvyšuje peněžní prostředky

B) zvyšuje celkový vlastní kapitál

C) mění strukturu vlastního kapitálu, nikoli jeho celkovou výši

D) vytváří finanční závazek

4. Emisní ážio je:

A) provozní výnos

B) rozdíl mezi emisním kursem a jmenovitou nebo účetní hodnotou vkladu

C) rezervou na budoucí ztráty

D) vždy nerozděleným ziskem

5. O rozdělení zisku rozhoduje:

A) banka

B) nejvyšší orgán na základě schválené účetní závěrky

C) auditor

D) správce daně

6. Záloha na podíl na zisku se v české rozvaze vykazuje:

A) jako náklad

B) jako zásoba

C) jako záporná položka vlastního kapitálu A.VI

D) jako ážio

7. Podle IAS 32 je prioritní akcie s povinným odkupem k určitému datu zpravidla:

A) vlastním kapitálem

B) finančním závazkem

C) nehmotným aktivem

D) rezervou podle IAS 37

8. Jak se podle IFRS zachytí nákup vlastních akcií?

A) jako finanční aktivum

B) jako náklad

C) jako odpočet od vlastního kapitálu

D) jako OCI výnos

9. Dividenda vyhlášená po rozvahovém dni se podle IAS 10 k rozvahovému dni:

- A) vykáže jako závazek
- B) nevykáže jako závazek; při významnosti se zveřejní
- C) vykáže jako rezerva
- D) kapitalizuje do aktiva

10. Které tvrzení o konvertibilním dluhopisu emitenta je správné?

- A) vždy je celý vlastním kapitálem
- B) vždy je celý závazkem
- C) může se rozdělit na závazkovou a kapitálovou složku
- D) vykazuje se jako zásoba

Řešení testu

Správné odpovědi

1. b, 2. b, 3. c, 4. b, 5. b, 6. c, 7. b, 8. c, 9. b, 10.c,

X. kapitola

Výkaz peněžních toků a příloha v účetní závěrce

Abstrakt

Modul objasňuje rozdíl mezi účetním výsledkem hospodaření a skutečným pohybem peněz a představuje přehled o peněžních tocích jako nedílnou součást finančního výkaznictví. Vymezuje peněžní prostředky a peněžní ekvivalenty podle českých předpisů a IAS 7 a třídí peněžní toky na provozní, investiční a finanční. Podrobně vysvětluje přímou a nepřímou metodu, hrubé a čisté vykazování, klasifikaci úroků, dividend, daní a leasingových plateb a zachycení akvizic, nepeněžních transakcí a změn finančních závazků. Druhá část modulu se věnuje příloze k účetní závěrce, významným účetním pravidlům, úsudkům, odhadům a povinným zveřejněním podle českých předpisů a IFRS. Zohledněny jsou také budoucí změny související s IFRS 18.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.10

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Výkaz peněžních toků a příloha v účetní závěrce. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 164–182). European Research Center, s.r.o. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.10>

Právní a standardizační stav

Text vychází z českých předpisů účinných ke dni 31. července 2026, zejména ze zákona č. 563/1991 Sb., vyhlášky č. 500/2002 Sb. a Českého účetního standardu pro podnikatele č. 023. Mezinárodní část vychází z IAS 7, IAS 1, IAS 8, IAS 10, IFRS 7, IFRS 16 a IFRS 18. Požadavky IFRS 18, účinné pro účetní období začínající 1. ledna 2027, jsou v textu odděleny od pravidel použitelných v roce 2026.

Cíl modulu	Vysvětlit informační význam přehledu o peněžních tocích, vymežit peněžní prostředky a peněžní ekvivalenty, správně klasifikovat provozní, investiční a finanční toky, sestavit provozní část přímou i nepřímou metodou a popsat obsah přílohy podle českých předpisů a IFRS.
Klíčová slova	peněžní prostředky, peněžní ekvivalenty, provozní činnost, investiční činnost, finanční činnost, přímá metoda, nepřímá metoda, pracovní kapitál, nepeněžní transakce, příloha, účetní pravidla, úsudky, odhady, supplier finance arrangements
Výstupy z učení	Student rozliší zisk od peněžního toku, klasifikuje typické transakce, sestaví zjednodušený přehled o peněžních tocích, vysvětlí rozdíly mezi českou úpravou a IAS 7 a připraví základní zveřejnění v příloze účetní závěrky.

1 Proč účetní zisk nesouvisí s peněžním tokem

Účetnictví je založeno na akruálním principu. Výnos se proto může vykazat dříve, než zákazník zaplatí, a náklad může vzniknout v jiném období, než dojde k peněžní úhradě. Výsledek

hospodaření navíc ovlivňují nepeněžní položky, například odpisy, tvorba rezerv, opravné položky nebo nerealizované kursové rozdíly. Přehled o peněžních tocích proto nenahrazuje rozvahu ani výkaz zisku a ztráty, ale doplňuje je o pohled na skutečné přírůstky a úbytky peněžních prostředků a peněžních ekvivalentů.

SITUACE	DOPAD NA ZISK	DOPAD NA PENÍZE V DANÉM OBDOBÍ
PRODEJ NA FAKTURU, KTERÁ DOSUD NEBYLA UHRAZENA	Výnos a obvykle zisk vznikají.	Příjem ještě nevznikl.
ODPIS DLOUHODOBÉHO MAJETKU	Snižuje zisk.	V období odpisu nejde o peněžní výdaj.
PŘIJETÍ BANKOVNÍHO ÚVĚRU	Neovlivní zisk při přijetí jistiny.	Zvýší peněžní prostředky.
NÁKUP STROJE ZA HOTOVÉ	Pořizovací cena se zpravidla nestane okamžitě nákladem.	Vznikne investiční peněžní výdaj.
VÝPLATA PODÍLU NA ZISKU	Nejde o náklad běžného období.	Snižuje peněžní prostředky.

Informační význam

Výkaz peněžních toků pomáhá posoudit schopnost účetní jednotky vytvářet peníze, hradit závazky, financovat investice, vyplácet podíly na zisku a snižovat zadlužení. Kladný zisk sám o sobě nezaručuje likviditu.

Podle § 18 zákona o účetnictví tvoří účetní závěrku rozvaha, výkaz zisku a ztráty a příloha. Účetní závěrka obchodních společností zahrnuje také přehled o peněžních tocích a přehled o změnách vlastního kapitálu. Zákon však stanoví výjimky. Malé a mikro účetní jednotky tyto dva přehledy sestavovat nemusí. Přehled o peněžních tocích podle tohoto ustanovení nesestavují ani banky, spořitelny a úvěrní družstva, pojišťovny a zajišťovny.

U vybraných účetních jednotek se povinnost řídí zvláštními podmínkami zákona a jejich prováděcí vyhláškou. Konsolidovaná účetní závěrka obsahuje přehled o peněžních tocích, není-li konsolidační celek od sestavení konsolidované závěrky osvobozen.

SUBJEKT	PŘEHLED O PENĚŽNÍCH TOCÍCH PODLE ČESKÉ ÚPRAVY
STŘEDNÍ NEBO VELKÁ OBCHODNÍ SPOLEČNOST	Součást řádné nebo mimořádné účetní závěrky.

MALÁ NEBO MIKRO OBCHODNÍ SPOLEČNOST	Není povinná jej sestavit; může jej sestavit dobrovolně.
BANKA, DRUŽSTEVNÍ ZÁLOŽNA, POJIŠŤOVNA NEBO ZAJIŠŤOVNA	Podle § 18 odst. 2 zákona o účetnictví jej nesestavuje.
KONSOLIDUJÍCÍ ÚČETNÍ JEDNOTKA	Je součástí konsolidované účetní závěrky, pokud se konsolidovaná závěrka sestavuje.
ÚČETNÍ JEDNOTKA POUŽÍVAJÍCÍ IFRS PŘIJATÉ EU	IAS 7 vyžaduje výkaz peněžních toků jako součást úplné účetní závěrky.

Uspořádání a obsahové vymezení českého přehledu upravují zejména § 40 až 43 vyhlášky č. 500/2002 Sb. a ČÚS č. 023. Standard obsahuje příklad možného řešení nepřímou metodou, nikoli jediný povolený formulář. Účetní jednotka zvolí členění a metodu tak, aby výkaz podával srozumitelnou a srovnatelnou informaci a aby byla její zásada popsána v příloze.

2 Peněžní prostředky a peněžní ekvivalenty podle českých předpisů

Vyhláška č. 500/2002 Sb. považuje za peněžní prostředky zejména hotovost včetně cenin, peněžní prostředky na účtech včetně přečerpání účtu a případně peníze na cestě. Peněžní ekvivalenty jsou krátkodobý likvidní finanční majetek, který je snadno směnitelný za předem známou částku peněz a u něhož se nepředpokládají významné změny hodnoty v čase.

Převody mezi jednotlivými složkami peněžních prostředků a ekvivalentů nejsou peněžními toky. Převod z běžného účtu do pokladny například mění pouze formu peněz. Účetní jednotka v příloze uvede, které položky do peněžních prostředků a ekvivalentů zahrnuje, nebo popíše uplatňovanou zásadu jejich určování.

POLOŽKA	ČESKÉ POSOUZENÍ	POZNÁMKA
HOTOVOST A CENINY	Peněžní prostředky	Účtová skupina 21; ceniny se zahrnují podle zvolené zásady.
BĚŽNÝ BANKOVNÍ ÚČET	Peněžní prostředky	Účtová skupina 22.
PENÍZE NA CESTĚ	Peněžní prostředky	Typicky účtová skupina 26.
KRÁTKODOBÝ TERMÍNOVANÝ VKLAD S NEJVÝŠE TŘÍMĚSÍČNÍ VÝPOVĚDNÍ LHÚTOU	Může být peněžním ekvivalentem	Musí být likvidní, snadno směnitelný a s nevýznamným rizikem změny hodnoty.
VEŘEJNĚ OBCHODOVATELNÝ CENNÝ PAPIR	Není automaticky ekvivalentem	Rozhoduje skutečná likvidita, známá částka a nevýznamné hodnotové riziko.

PĚTILETÝ**TERMÍNOVANÝ VKLAD**Není peněžním
ekvivalentemJde o investici, nikoli nástroj
krátkodobého řízení likvidity.

2.1 Peněžní prostředky a ekvivalenty podle IAS 7

IAS 7 vymezuje peněžní prostředky jako hotovost a vklady splatné na požádání. Peněžní ekvivalenty jsou krátkodobé, vysoce likvidní investice, které jsou pohotově směnitelné za známé částky peněz a podléhají nevýznamnému riziku změny hodnoty. Jsou drženy především pro krytí krátkodobých peněžních závazků, nikoli jako investice nebo za jiným účelem.

Investice obvykle splňuje podmínku krátkodobosti, má-li při pořízení splatnost přibližně tři měsíce nebo méně. Rozhodující je doba od data nabytí, nikoli pouze zbývající doba do splatnosti k rozvahovému dni. Kapitálové nástroje jsou zpravidla vyloučeny, protože jejich hodnota kolísá. Výjimkou mohou být nástroje, které svou podstatou odpovídají peněžnímu ekvivalentu, například prioritní akcie pořízené těsně před pevným datem splacení.

PŘÍKLAD**IAS 7 – ZÁVĚR**

JEDNOMĚSÍČNÍ VKLAD POŘÍZENÝ JAKO SOUČÁST ŘÍZENÍ KRÁTKODOBÉ LIKVIDITY	Typicky peněžní ekvivalent, jsou-li splněna i ostatní kritéria.
ŠESTIMĚSÍČNÍ VKLAD POŘÍZENÝ PŘI EMISI, KTERÉMU K ROZVAHOVÉMU DNI ZBÝVAJÍ DVA MĚSÍCE	Typicky nikoli; při pořízení nebyl přibližně do tří měsíců.
AKCIE OBCHODOVANÁ DENNĚ NA BURZE	Typicky nikoli; existuje hodnotové riziko a nejde o známou částku peněz.
BANKOVNÍ PŘEČERPÁNÍ SPLATNÉ NA POŽÁDÁNÍ, KTERÉ JE INTEGRÁLNÍ SOUČÁSTÍ ŘÍZENÍ HOTOVOSTI	Může být pro účely IAS 7 zahrnuto do peněz a ekvivalentů; zůstatek obvykle často kolísá mezi kladným a záporným.
VKLAD NA POŽÁDÁNÍ S OMEZENÍM POUŽITÍ SJEDNANÝM S TŘETÍ STRANOU	Omezení samo o sobě nevylučuje klasifikaci jako cash, pokud má účetní jednotka k prostředkům přístup na požádání; významné omezení se zveřejní.

České a IFRS vymezení není totožné

Česká vyhláška výslovně zahrnuje přečerpání účtu do definice peněžních prostředků pro účely přehledu. IAS 7 umožňuje započítat bankovní přečerpání jen ve výjimečné situaci, kdy je splatné na požádání a tvoří integrální součást řízení peněz. Zvolený postup musí být konzistentní a vysvětlený.

2.2 Tři kategorie peněžních toků

KATEGORIE	VYMEZENÍ	TYPICKÉ PŘÍKLADY
PROVOZNÍ ČINNOST	Hlavní výdělečná činnost a ostatní činnosti, které nejsou investiční ani finanční.	Inkasa od zákazníků; platby dodavatelům a zaměstnancům; většina daní ze zisku; provozní sankce.
INVESTIČNÍ ČINNOST	Pořízení a pozbytí dlouhodobých aktiv a investic, které nejsou peněžními ekvivalenty.	Nákup a prodej strojů; kapitalizovaný vývoj; nákup podílu; poskytnutí a inkaso zápůjčky.
FINANČNÍ ČINNOST	Činnosti měnící rozsah a skladbu vlastního kapitálu a výpůjček.	Vklady vlastníků; emise akcií; přijetí a splácení úvěru; výplata dividend; splátka jistiny leasingového závazku podle IFRS 16.

Klasifikace se odvíjí od ekonomické podstaty konkrétního peněžního toku. Stejná účetní položka může u různých účetních jednotek souviset s odlišnou hlavní činností. U banky jsou například úroky obvykle součástí provozu, zatímco u výrobního podniku mohou být podle příslušného rámce klasifikovány jinak.

Investiční výdaj podle IAS 7

IAS 7 dovoluje vykázat jako investiční peněžní výdaj jen platbu, která vede k uznání aktiva ve výkazu o finanční situaci. Výdaj na výzkum, který je podle IAS 38 okamžitě nákladem, proto není investičním tokem jen proto, že se týká budoucího projektu.

3 Hrubé a čisté vykazování

Základním pravidlem je vykazování hlavních tříd peněžních příjmů a výdajů odděleně v hrubé výši. Započtení příjmů a výdajů by mohlo skrýt objem financování nebo investiční aktivity. Čisté vykazování je přípustné pouze ve vymezených situacích, například u toků prováděných jménem zákazníka nebo u položek s rychlým obrátem, krátkou splatností a vysokými částkami.

TRANSAKCE	DOPORUČENÁ PREZENTACE
NÁKUP STROJE ZA 900 TIS. KČ A PRODEJ JINÉHO STROJE ZA 250 TIS. KČ	Investiční výdaj 900 tis. Kč a investiční příjem 250 tis. Kč odděleně.
PŘIJETÍ ÚVĚRU 2 MIL. KČ A SPLÁTKA JINÉHO ÚVĚRU 700 TIS. KČ	Finanční příjem a výdaj odděleně.

INKASO PLATEB JMÉNEM VLASTNÍKA NEMOVITOSTI SPRÁVCEM	Může být vykázáno netto, pokud tok odráží spíše činnost zákazníka než správce.
KRÁTKODOBÉ BANKOVNÍ VKLADY S RYCHLÝM OBRATEM A VELMI KRÁTKOU SPLATNOSTÍ	Netto jen při splnění podmínek příslušného rámce a s dostatečným zveřejněním.

3.1 Přímá metoda provozních peněžních toků

Přímá metoda vykazuje hlavní třídy hrubých peněžních příjmů a výdajů. Uživatel vidí například peníze přijaté od zákazníků, platby dodavatelům, zaměstnancům, správci daně a věřitelům. IAS 7 přímou metodu podporuje, protože poskytuje informace užitečné pro odhad budoucích toků. České předpisy ji rovněž umožňují.

Příklad přímé metody za účetní období (částky v tis. Kč):

PROVOZNÍ PENĚŽNÍ TOK	TIS. KČ
PŘÍJMY OD ZÁKAZNÍKŮ	5 600
PLATBY DODAVATELŮM A ZAMĚSTNANCŮM	-4 310
PENĚŽNÍ PROSTŘEDKY VYTVOŘENÉ PROVOZEM	1 290
ZAPLACENÉ ÚROKY – ZVOLENÁ PROVOZNÍ KLASIFIKACE PRO ROK 2026	-90
PŘIJATÉ ÚROKY – ZVOLENÁ PROVOZNÍ KLASIFIKACE PRO ROK 2026	+20
ZAPLACENÁ DAŇ Z PŘÍJMŮ	-250
ČISTÝ PENĚŽNÍ TOK Z PROVOZNÍ ČINNOSTI	970

Údaje lze získat přímo z evidence peněžních pohybů nebo úpravou účetních tržeb, nákladů a rozvahových změn. Přímá metoda proto neznamena, že musí být účetnictví vedeno na peněžním principu; vyžaduje však kvalitní analytickou evidenci a správné párování pohybů.

3.2 Nepřímá metoda provozních peněžních toků

Nepřímá metoda převádí aktuální výsledek hospodaření na peněžní tok z provozní činnosti. Český vzor ČÚS č. 023 vychází z výsledku hospodaření před zdaněním a převodem podílu na výsledku hospodaření společníkům. Výsledek se upraví zejména o nepeněžní položky, zisky a ztráty patřící do investiční nebo finanční činnosti, změny pracovního kapitálu, úroky a daň z příjmů.

ÚPRAVA	ZNAMÉNKO PŘI TYPICKÉ SITUACI	DŮVOD
---------------	---	--------------

ODPISY, TVORBA REZERV A OPRAVNÝCH POLOŽEK	Příčíst	Snížily zisk, ale samy nepředstavují provozní peněžní výdaj.
ZISK Z PRODEJE DLOUHODOBÉHO MAJETKU	Odečíst	Je zahrnut ve výsledku, ale související příjem je investičním tokem.
ZTRÁTA Z PRODEJE DLOUHODOBÉHO MAJETKU	Příčíst	Je ve výsledku, ale prodejní peněžní tok patří do investiční části.
ZVÝŠENÍ PROVOZNÍCH POHLEDÁVEK	Odečíst	Výnos byl vykázán, ale peníze dosud nebyly inkasovány.
ZVÝŠENÍ ZÁSOB	Odečíst	Peníze byly vázány v zásobách.
ZVÝŠENÍ PROVOZNÍCH ZÁVAZKŮ	Příčíst	Náklad vznikl, ale peníze dosud nebyly vydány.

Numerický příklad nepřímé metody (částky v tis. Kč):

Úprava výsledku hospodaření	tis. Kč
Výsledek hospodaření před zdaněním	1 200
+ odpisy	+300
+ tvorba rezerv a opravných položek	+50
– zisk z prodeje dlouhodobého majetku	–80
– zvýšení pohledávek	–240
– zvýšení zásob	–110
+ zvýšení provozních závazků	+170
Peněžní prostředky vytvořené provozem	1 290
– zaplacené úroky	–90
+ přijaté úroky	+20
– zaplacená daň z příjmů	–250
Čistý peněžní tok z provozní činnosti	970

Kontrolní vazba

Přímá a nepřímá metoda musí při stejné klasifikaci transakcí vést ke stejnému čistému provoznímu peněžnímu toku. Liší se pouze způsobem prezentace, nikoli ekonomickým výsledkem.

4 Integrovaný příklad celého přehledu

Navážeme na provozní tok 970 tis. Kč. Účetní jednotka dále pořídila dlouhodobý majetek za 700 tis. Kč, prodala majetek za 180 tis. Kč, poskytla zápůjčku 100 tis. Kč a inkasovala její splátku 40 tis. Kč. Získala nový kapitál 400 tis. Kč, přijala úvěr 500 tis. Kč, splatila jistinu 300 tis. Kč a vyplatila podíly na zisku 250 tis. Kč.

Přehled peněžních toků	tis. Kč
Čistý peněžní tok z provozní činnosti	+970
Pořízení dlouhodobého majetku	-700
Příjem z prodeje dlouhodobého majetku	+180
Poskytnutá zápůjčka	-100
Inkaso splátky zápůjčky	+40
Čistý peněžní tok z investiční činnosti	-580
Příjem z emise kapitálových nástrojů	+400
Přijetí úvěru	+500
Splátka jistiny úvěru	-300
Vyplacené podíly na zisku	-250
Čistý peněžní tok z finanční činnosti	+350
Čisté zvýšení peněz před kursovým vlivem	+740
Vliv změn měnových kursů na peníze a ekvivalenty	+10
Počáteční stav peněz a ekvivalentů	600
Konečný stav peněz a ekvivalentů	1 350

Vliv změn měnových kursů na držené peníze a peněžní ekvivalenty není samostatným peněžním tokem. Uvádí se odděleně, aby bylo možné smířit počáteční a konečný stav. Kontrolní rovnice je: počáteční stav + provozní tok + investiční tok + finanční tok + kursový vliv = konečný stav.

5 Úroky, dividendy a daň ze zisku

Klasifikace úroků a dividend je jednou z oblastí, v nichž se česká úprava a IAS 7 v roce 2026 liší a v nichž se IFRS od roku 2027 mění. Každý druh toku musí být vykázán samostatně a zvolená klasifikace se používá konzistentně.

TOK	ČESKÁ ÚPRAVA – ZÁKLADNÍ ŘEŠENÍ	IAS 7 PRO ROK 2026 – NEFINANČNÍ PODNIK
ZAPLACENÉ ÚROKY	Provozní; alternativně finanční. Kapitalizované úroky investiční.	Provozní nebo finanční; samostatně a konzistentně.
PŘIJATÉ ÚROKY	Provozní; alternativně investiční.	Provozní nebo investiční.
PŘIJATÉ DIVIDENDY/PODÍLY NA ZISKU	Provozní; alternativně investiční.	Provozní nebo investiční.
VYPLACENÉ DIVIDENDY/PODÍLY NA ZISKU	Finanční, s úzkou výjimkou přerozdělovaných přijatých podílů.	Finanční nebo provozní.
DAŇ ZE ZISKU	Zpravidla provozní; lze přiřadit jiné činnosti, je-li vazba průkazná.	Zpravidla provozní; jiná kategorie jen při konkrétní identifikovatelné vazbě.

Finanční instituce

U bank a jiných institucí, jejichž hlavní činností je poskytování financování nebo investování, jsou úrokové a obdobné toky často provozní. Posouzení musí odrážet jejich hlavní výdělečnou činnost a požadavky příslušného rámce.

6 Leasingové platby podle IFRS 16

SLOŽKA PLATBY NÁJEMCE	KLASIFIKACE V ROCE 2026 PODLE IAS 7 A IFRS 16
SPLÁTKA JISTINY LEASINGOVÉHO ZÁVAZKU	Finanční činnost.
ÚROKOVÁ SLOŽKA	Podle zvolené klasifikace úroků – provozní nebo finanční; konzistentně.
KRÁTKODOBÉ LEASINGY A LEASINGY AKTIV NÍZKÉ HODNOTY, U NICHŽ JE VYUŽITA VÝJIMKA	Zpravidla provozní činnost.
VARIABILNÍ LEASINGOVÉ PLATBY NEZAHNUTÉ DO OCENĚNÍ ZÁVAZKU	Zpravidla provozní činnost, pokud je nelze přiřadit jiné činnosti.

České účetnictví nepoužívá obecný rozvahový model nájemce podle IFRS 16. Běžné nájemné účtované do nákladů se proto zpravidla projeví v provozních peněžních tocích. U finančního leasingu a jiných smluv je nutné vycházet z českého účetního zachycení a z ekonomické podstaty jednotlivých plateb.

6.1 Akvizice, prodej dceřiné společnosti a nepeněžní transakce

Peněžní toky z nabytí nebo pozbytí kontroly nad dceřinou společností se podle IAS 7 vykazují samostatně jako investiční činnost a obvykle netto po odečtení nabytých nebo pozbytých peněz a peněžních ekvivalentů. Transakce s nekontrolními podíly, které nevedou ke ztrátě kontroly, jsou transakcemi s vlastníky a jejich peněžní toky jsou finanční.

Investiční a finanční transakce, které nevyžadují použití peněz nebo peněžních ekvivalentů, se do výkazu peněžních toků nezahrnují. Jejich podstata však musí být zveřejněna jinde v účetní závěrce tak, aby uživatelé rozuměli investičním a finančním změnám.

NEPENĚŽNÍ TRANSAKCE	ZACHYCENÍ
POŘÍZENÍ AKTIVA PŘEVZETÍM DLOUHODOBÉHO ZÁVAZKU BEZ OKAMŽITÉ PLATBY	Nevstupuje do výkazu v okamžiku pořízení; zveřejní se. Pozdější peněžní splátky se klasifikují podle podstaty.
PŘEMĚNA DLUHU NA VLASTNÍ KAPITÁL	Nepeněžní finanční transakce; zveřejnit, nevykazovat jako příjem a výdaj.
POŘÍZENÍ PRÁVA K UŽÍVÁNÍ A VZNIK LEASINGOVÉHO ZÁVAZKU PŘI ZAHÁJENÍ LEASINGU	Nepeněžní vznik aktiva a závazku; zveřejnit. Peněžní splátky se vykazují následně.
NEPENĚŽITÝ VKLAD VLASTNÍKA	Nevykazovat jako peněžní tok; vysvětlit ve změnách vlastního kapitálu a příloze.

6.2 Změny závazků z finanční činnosti a dodavatelské financování

IAS 7 požaduje zveřejnit informace, které uživatelům umožní vyhodnotit změny závazků vznikajících z finanční činnosti. Prakticky se často používá smíření počátečních a konečných zůstatků úvěrů, dluhopisů a leasingových závazků. Smíření odděluje peněžní splátky a čerpání od nepeněžních změn, například nových leasingů, kursových rozdílů, akvizic nebo změn reálné hodnoty.

ZÁVAZEK	POČÁTEK	PENĚŽNÍ ZMĚNY	NEPENĚŽNÍ ZMĚNY	KONEC
BANKOVNÍ ÚVĚRY	1 200	+200	+30 kursový vliv	1 430
LEASINGOVÉ ZÁVAZKY	500	-140 splátky jistiny	+220 nové leasingy	580
VYDANÉ DLUHOPISY	800	-100 splacení	+20 amortizace diskontu	720

Dodavatelské financování, často označované jako reverse factoring nebo supplier finance arrangements, může prodloužit splatnost dodavatelských závazků prostřednictvím finanční instituce. Od roku 2024 IAS 7 a IFRS 7 vyžadují dodatečné informace o podmínkách těchto ujednání, účetních hodnotách dotčených závazků, rozsahu splatností a nepeněžních změnách. Cílem je umožnit posouzení dopadu na závazky, peněžní toky a likviditní riziko.

Klasifikace reverse factoringu

Označení smlouvy samo nerozhoduje. Účetní jednotka posuzuje, zda závazek zůstal obchodním závazkem, nebo se svou podstatou stal finančním dluhem, a podle toho klasifikuje související peněžní tok. Posouzení musí být popsáno, je-li významné.

6.3 Srovnání české úpravy a IAS 7 pro účetní období 2026

OBLAST	ČESKÁ ÚPRAVA	IFRS – IAS 7 V ROCE 2026
POVINNÝ VÝKAZ	Pro obchodní společnosti s výjimkami stanovenými zákonem; malé a mikro jej sestavovat nemusí.	Součástí úplné účetní závěrky každé účetní jednotky používající IFRS.
FORMÁT	Vyhláška a ČÚS 023 stanoví principy a příklad nepřímého řešení.	Není jednotný formulář; povinné je členění na provozní, investiční a finanční činnost.
PROVOZNÍ METODA	Přímá nebo nepřímá; český příklad vychází z výsledku před zdaněním.	Přímá nebo nepřímá; přímá metoda je podporována.
ÚROKY A DIVIDENDY	Základní a alternativní klasifikace podle § 43 a ČÚS 023.	Flexibilní klasifikace v mezích IAS 7, samostatně a konzistentně.
BANKOVNÍ PŘEČERPÁNÍ	Definice peněžních prostředků zahrnuje přečerpání účtu.	Součástí cash/equivalents pouze tehdy, je-li splatné na požádání a integrální pro cash management.
NEPENĚŽNÍ TRANSAKCE	Do přehledu nevstupují; významné informace se uvedou v příloze.	Do výkazu nevstupují; zveřejní se jinde v účetní závěrce.
FINANČNÍ ZÁVAZKY	ČÚS 023 neobsahuje stejně podrobnou povinnou reconciliaci jako IAS 7.	Povinné informace o peněžních i nepeněžních změnách závazků z financování.

6.4 Změny podle IFRS 18 od roku 2027

IFRS 18 nahrazuje IAS 1 a je účinný pro účetní období začínající 1. ledna 2027. Současně mění IAS 7. Pro účetní jednotky, jejichž hlavní podnikatelskou činností není investování do aktiv ani poskytování financování zákazníkům, se zavádí stabilnější klasifikace úroků a dividend a nový výchozí mezisoučet nepřímé metody.

OBLAST**PRAVIDLO OD ROKU 2027 PRO BĚŽNÝ
NEFINANČNÍ PODNIK**

VÝCHOZÍ ÚDAJ NEPŘÍMÉ METODY	Provozní zisk nebo ztráta podle IFRS 18.
ZAPLACENÉ ÚROKY	Finanční činnost.
PŘIJATÉ ÚROKY	Investiční činnost.
PŘIJATÉ DIVIDENDY	Investiční činnost.
VYPLACENÉ DIVIDENDY	Finanční činnost.

U účetních jednotek, které jako hlavní podnikatelskou činnost investují do aktiv nebo poskytují financování zákazníkům, se klasifikace váže na kategorii souvisejících výnosů a nákladů ve výkazu zisku nebo ztráty podle IFRS 18. Předčasné používání je dovoleno, avšak musí být náležitě zveřejněno.

Pozor na budoucí projekty IASB

IASB v roce 2026 dále zkoumá možné širší změny IAS 7, například klasifikaci derivátů, státních dotací a nepeněžních transakcí. Jde zatím o projekt a předběžná rozhodnutí, nikoli o účinné požadavky. Ve studijních a účetních postupech je nelze prezentovat jako platná pravidla.

7 Příloha k účetní závěrce podle českých předpisů

Příloha je povinnou součástí účetní závěrky. Vysvětluje a doplňuje informace v rozvaze a výkazu zisku a ztráty a u účetních jednotek, které je sestavují, také souvislosti přehledu o peněžních tocích a přehledu o změnách vlastního kapitálu. Rozsah zveřejnění se liší podle kategorie účetní jednotky, právní formy a toho, zda je závěrka sestavena v plném nebo zkráceném rozsahu.

- obecné údaje o účetní jednotce, jejím sídle, právní formě a předmětu činnosti;
- použité účetní metody, oceňovací základny, odpisové postupy a významné odchylky;
- informace o předpokladu nepřetržitého trvání, existují-li významné nejistoty nebo je použit jiný základ sestavení;
- vysvětlení významných položek a změn, které nejsou z výkazů samy zřejmé;
- informace o významných událostech po rozvahovém dni;
- závazky, záruky a jiné skutečnosti, které nejsou vykázány v rozvaze, vyžadují-li to předpisy;
- informace o vztazích se spřízněnými stranami, zaměstnancích, odměnách orgánů a dalších položkách podle velikosti a typu účetní jednotky;
- položky výnosů a nákladů, které jsou mimořádné svým objemem nebo původem; nejde o obnovení zrušené kategorie mimořádných nákladů a výnosů ve výsledovce.

Informace v příloze mají být uspořádány systematicky a pokud možno v pořadí navazujícím na položky výkazů. Odkazy mezi výkazy a přílohou zvyšují srozumitelnost. Účetní jednotka nesmí zahrtnout přílohu obecnými texty, které nejsou pro uživatele významné, ani vynechat informace nutné pro věrný a poctivý obraz.

8 Zveřejnění vztahující se k českému přehledu o peněžních tocích

ZVEŘEJNĚNÍ	OBSAH
SLOŽENÍ PENĚŽNÍCH PROSTŘEDKŮ A EKVIVALENTŮ	Konkrétní položky nebo zásada používaná pro jejich určení.
METODA SESTAVENÍ	Přímá nebo nepřímá metoda a případné významné změny oproti předchozímu období.
KLASIFIKACE ÚROKŮ A PODÍLŮ NA ZISKU	Zvolená základní nebo alternativní varianta, používaná konzistentně.
VÝJIMKY Z HRUBÉHO VYKÁZÁNÍ	Významné příjmy a výdaje vykázané netto a důvod použití.
NEPENĚŽNÍ INVESTIČNÍ A FINANČNÍ OPERACE	Popis a částky, jsou-li významné.
NÁVAZNOST NA ROZVAHU	Smíření konečného stavu peněz a ekvivalentů s odpovídajícími rozvahovými položkami.
OMEZENÍ DISPONIBILITY	Významné částky, s nimiž účetní jednotka nemůže volně nakládat, a povaha omezení.

9 Příloha a disclosures podle IFRS v roce 2026

Podle IAS 1 musí účetní závěrka obsahovat přílohu s informacemi o základně sestavení, významných účetních pravidlech a dalšími zveřejněními požadovanými jednotlivými standardy. Prohlášení o souladu s IFRS musí být výslovné a bezvýhradné; účetní jednotka jej uvede jen tehdy, splňuje-li všechny požadavky IFRS Accounting Standards.

- material accounting policy information – významné informace o účetních pravidlech, nikoli mechanický opis všech standardů;
- úsudky vedení při aplikaci pravidel, které mají nejvýznamnější dopad na vykázané částky;
- hlavní zdroje nejistoty odhadů s významným rizikem podstatné úpravy účetních hodnot;
- systematické uspořádání přílohy a křížové odkazy na jednotlivé výkazy;
- srovnávací informace za předchozí období a vysvětlení reklasifikací nebo oprav chyb;
- události po skončení účetního období podle IAS 10 a informace o významných nejistotách going concern.

Od roku 2027 obecné požadavky na prezentaci a přílohu přecházejí z IAS 1 zejména do IFRS 18 a IAS 8. Obsahové požadavky jednotlivých tematických standardů zůstávají zachovány nebo jsou přesunuty do odpovídajících standardů.

10 Zveřejnění k peněžním tokům podle IAS 7

POŽADAVEK	PRAKTICKÝ OBSAH
SLOŽKY CASH A CASH EQUIVALENTS	Popis složení a smíření s položkami výkazu o finanční situaci.

ÚČETNÍ POLITIKA	Zásada určování peněžních ekvivalentů a bankovních přečerpání.
VÝZNAMNĚ OMEZENÉ PENÍZE	Částky, které nejsou skupině dostupné, a komentář vedení.
NEPENĚŽNÍ TRANSAKCE	Pořízení aktiv na dluh, konverze dluhu na kapitál, nové leasingy a další nepeněžní změny.
ZMĚNY ZÁVAZKŮ Z FINANCOVÁNÍ	Smíření peněžních a nepeněžních změn, včetně kursových rozdílů a změn reálné hodnoty.
SUPPLIER FINANCE ARRANGEMENTS	Podmínky, dotčené závazky, platební splatnosti a nepeněžní změny; návaznost na likviditní riziko podle IFRS 7.
AKVIZICE A PRODEJE DCEŘINÝCH PODNIKŮ	Celková protihodnota, peněžní složka a nabyté nebo pozbyté peníze a ekvivalenty.

11 Ukázky formulací do přílohy

Peněžní prostředky a ekvivalenty

Pro účely přehledu o peněžních tocích zahrnuje účetní jednotka do peněžních prostředků hotovost, zůstatky na bankovních účtech a peníze na cestě. Za peněžní ekvivalenty považuje termínované vklady s původní splatností do tří měsíců, které jsou drženy pro krytí krátkodobých peněžních závazků a nepodléhají významnému riziku změny hodnoty. Převody mezi těmito položkami nejsou vykazovány jako peněžní toky.

Nepeněžní transakce

V průběhu období účetní jednotka pořídila prostřednictvím leasingu aktiva z práva k užívání v účetní hodnotě 4,2 mil. Kč a současně vykázala leasingové závazky ve stejné výši. Tato transakce nebyla zahrnuta do výkazu peněžních toků; peněžní splátky jistiny ve výši 0,8 mil. Kč byly vykázány ve finanční činnosti.

Dodavatelské financování

Účetní jednotka využívá ujednání o dodavatelském financování, v němž finanční instituce hradí schválené faktury dodavatelům a účetní jednotka následně platí finanční instituci v prodloužené splatnosti. K rozvahovému dni činí účetní hodnota dotčených závazků 12,5 mil. Kč, z toho 7,0 mil. Kč již bylo finanční institucí uhrazeno dodavatelům. Rozsah smluvních splatností činí 60–120 dnů oproti 30–60 dnům u srovnatelných závazků mimo program.

11.1 Doporučený pracovní postup při sestavení přehledu

- 1) Vymezte peněžní prostředky a peněžní ekvivalenty a ověřte jejich počáteční a konečný stav.
- 2) Zvolte metodu provozní části a dokumentujte konzistentní klasifikaci úroků, dividend a daní.
- 3) Identifikujte všechny skutečné peněžní pohyby a oddělte převody uvnitř cash managementu.
- 4) Oddělte nepeněžní investiční a finanční transakce.
- 5) U nepřímé metody upravte výsledek o nepeněžní položky, neprovozní zisky a ztráty a změny pracovního kapitálu.
- 6) Zpracujte investiční a finanční část převážně v hrubých částkách.
- 7) Samostatně zohledněte kursový vliv na peníze a peněžní ekvivalenty.
- 8) Provedte kontrolní smíření počátečního a konečného stavu a návaznost na rozvahu.
- 9) Připravte přílohová zveřejnění, zejména zásady, nepeněžní operace, omezené peníze a změny závazků z financování.
- 10) Porovnejte klasifikaci s minulým obdobím; změnu provádějte jen s řádným odůvodněním a zveřejněním.

12 Nejčastější chyby

CHYBA	SPRÁVNÝ POSTUP
ZAMĚNĚNÍ ZISKU ZA ČISTÝ PENĚŽNÍ TOK	Vysvětlit aktuální rozdíly a nepeněžní položky.
ZAHRNUTÍ PŘEVODU MEZI BANKOU A POKLADNOU	Jde o převod uvnitř peněz, nikoli o peněžní tok.
AUTOMATICKÉ OZNAČENÍ KAŽDÉ KRÁTKODOBÉ INVESTICE ZA EKVIVALENT	Ověřit likviditu, známou částku, nevýznamné riziko a účel držby.
ZVÝŠENÍ POHLEDÁVEK PŘÍČTENÉ V NEPŘÍMÉ METODĚ	Zvýšení provozních pohledávek se typicky odečítá.
ZAPOČTENÍ NÁKUPU A PRODEJE MAJETKU	Vykázat hlavní investiční příjmy a výdaje hrubě.
POŘÍZENÍ AKTIVA NA ÚVĚR VYKÁZANÉ JAKO SOUČASNÝ INVESTIČNÍ VÝDAJ	Nepeněžní část zveřejnit; výkaz zachytí až skutečné peněžní platby.
NEKONSISTENTNÍ KLASIFIKACE ÚROKŮ MEZI ROKY	Používat zvolenou politiku konzistentně a změnu vysvětlit.
POUŽITÍ PRAVIDEL IFRS 18 JIŽ PRO ROK 2026 BEZ PŘEDČASNÉ APLIKACE	Oddělit platná pravidla IAS 7 od změn účinných od roku 2027.
PŘÍLOHA SLOŽENÁ Z OBECNÝCH KOPIÍ STANDARDŮ	Zveřejnit konkrétní, významné a účetní jednotce vlastní informace.

13 Shrnutí modulu

Účetní výsledek hospodaření a peněžní tok zachycují odlišné skutečnosti. Zisk je aktuální rozdíl mezi výnosy a náklady, zatímco cash flow vysvětluje skutečnou změnu peněžních prostředků a peněžních ekvivalentů. Podnik může vykázat zisk a současně mít záporný peněžní tok, například při růstu pohledávek a zásob, nebo může mít kladný peněžní tok při přijetí úvěru, který není výnosem. Přehled o peněžních tocích proto doplňuje rozvahu a výkaz zisku a ztráty a umožňuje hodnotit schopnost vytvářet peníze, financovat investice, splácet dluhy a vyplácet vlastníkům prostředky. V české účetní závěrce jej obecně sestavují obchodní společnosti, přičemž mikro a malé účetní jednotky mají zákonnou výjimku.

Peněžní prostředky zahrnují hotovost a prostředky na účtech splatné na požádání. Peněžní ekvivalenty jsou krátkodobé, vysoce likvidní investice snadno směnitelné za známou částku peněz a nesoucí jen nevýznamné riziko změny hodnoty. Ne každá krátkodobá investice nebo kontokorent automaticky splňuje tuto definici; klasifikace musí odpovídat účelu řízení hotovosti a být konzistentně popsána. Peněžní toky se člení na provozní, investiční a finanční činnost. Provozní toky souvisejí s hlavní výdělečnou činností, investiční s pořízováním a vyřazováním dlouhodobých aktiv a investic a finanční se změnami vlastního kapitálu a úročeného financování.

Provozní peněžní toky lze sestavit přímou nebo nepřímou metodou. Přímá metoda vykazuje hlavní skupiny peněžních příjmů a výdajů, například inkasa od zákazníků, platby dodavatelům, zaměstnancům a správci daně. Nepřímá metoda vychází z výsledku hospodaření a upravuje jej o nepeněžní položky, výsledky investiční a finanční povahy a změny pracovního kapitálu. Obě metody musí vést ke stejnému provoznímu peněžnímu toku. Investiční a finanční toky se zpravidla vykazují hrubě; čisté vykázání je výjimkou pro specifické případy s rychlým obratem, krátkou splatností nebo jednáním za zákazníka. Nepeněžní pořízení majetku, kapitalizace závazku nebo konverze dluhu na kapitál se do výkazu nezahrnuje, ale významné transakce se vysvětlí v příloze.

Klasifikace úroků, dividend a daně ze zisku musí být konzistentní a odpovídat použitému rámci. Leasingové platby se podle IFRS 16 rozděluje na splátku jistiny a úrokovou složku. Akvizice a prodej dceřiné společnosti se vykazují v investiční činnosti v čisté částce po zohlednění převzatých nebo pozbytých peněz. Účetní jednotka má vysvětlit změny závazků z finanční činnosti, včetně peněžních i nepeněžních změn, a významné programy dodavatelského financování. Pro období od roku 2027 IFRS 18 mění návazně některé klasifikační volby IAS 7, zejména u úroků a dividend běžných nefinančních podniků; česká statutární struktura se tím automaticky nemění.

Příloha je nedílnou součástí účetní závěrky a poskytuje informace, které nelze vyčíst pouze z čísel ve výkazech. Vysvětluje použité účetní metody, významné úsudky a odhady, změny metod, nejistoty, členění významných položek, závazky, rizika, události po rozvahovém dni a další zákonem nebo standardy požadované údaje. U přehledu o peněžních tocích má příloha vymezit složení peněz a ekvivalentů, uvést omezené prostředky, vysvětlit významné nepeněžní transakce, změny finančních závazků a vazbu na ostatní výkazy. Kvalitní sestavení vyžaduje nejprve odsouhlasit počáteční a konečný stav peněz, klasifikovat všechny pohyby, eliminovat nepeněžní položky, zkontrolovat návaznost na rozvahu a výsledovku a teprve poté doplnit zveřejnění.

Základní a doporučené zdroje

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, zejména § 18 a ustanovení o účetní závěrce a konsolidaci.
Aktuální znění: <https://e-sbirka.cz/sb/1991/563>

Vyhláška č. 500/2002 Sb., zejména § 3 a § 40 až 43 a přílohy upravující obsah účetní závěrky.
Aktuální znění: <https://e-sbirka.cz/sb/2002/500>

Český účetní standard pro podnikatele č. 023 – Přehled o peněžních tocích. Přehled standardů Ministerstva financí: <https://www.mfcr.cz/cs/ucetnictvi-a-dane/ucetnictvi/ceske-ucetni-standardy>

Nařízení Komise (EU) 2023/1803, kterým se přijímají některé mezinárodní účetní standardy, v aktuálním konsolidovaném znění: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1803>

IAS 7 Statement of Cash Flows – oficiální přehled IFRS Foundation: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-7-statement-of-cash-flows/>

IFRS 18 Presentation and Disclosure in Financial Statements – účinnost od 1. ledna 2027: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-18-presentation-and-disclosure-in-financial-statements/>

IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures – včetně dodavatelského financování: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-7-financial-instruments-disclosures/>

IAS 1 Presentation of Financial Statements, IAS 8 Basis of Preparation of Financial Statements, IAS 10 Events after the Reporting Period a IFRS 16 Leases v aktuálním znění přijatém EU.

Doporučená literatura

KRUPOVÁ, Lenka. IFRS: Mezinárodní standardy účetního výkaznictví. Aktuální vydání. Praha: VOX.

MÜLLEROVÁ, Libuše a Jan MOLÍN. Daně v účetnictví ČR I. Praha: Oeconomica, 2020. ISBN 978-80-245-2388-0.

FIBÍROVÁ, Jana, Libuše ŠOLJAKOVÁ, Jaroslav WAGNER a Petr PETERA. Manažerské účetnictví: nástroje a metody. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-885-0.

Průběžně aktualizované metodické informace Ministerstva financí, Finanční správy a IFRS Foundation; při právním výkladu vždy ověřit aktuální účinnost předpisu.

Kontrolní otázky a praktické úkoly

1. Vysvětlíte na dvou příkladech, proč může podnik vykazovat zisk, ale současně mít záporný provozní peněžní tok.
2. Vymezte peněžní prostředky a peněžní ekvivalenty podle české úpravy a IAS 7. Uveďte alespoň dva rozdíly.
3. Zařadte následující toky: nákup stroje, přijetí úvěru, inkaso od zákazníka, výplata dividendy, poskytnutí zápůjčky a splátka jistiny leasingu.
4. Sestavte provozní peněžní tok nepřímou metodou: zisk před zdaněním 800, odpisy 120, zvýšení pohledávek 90, pokles zásob 40, pokles závazků 50, zaplacená daň 110.

5. Vysvětlete, proč se kursový vliv na držené peníze uvádí odděleně od provozních, investičních a finančních toků.
6. Porovnejte klasifikaci úroků a dividend podle české úpravy, IAS 7 pro rok 2026 a IAS 7 po změnách IFRS 18 od roku 2027.
7. Navrhněte základní smíření změn bankovních úvěrů a leasingových závazků podle IAS 7.
8. Uvedte tři významné informace, které musí být uvedeny v české příloze, a tři cash-flow disclosures podle IFRS.
9. Posudte, zda pořízení stroje na dlouhodobý dodavatelský úvěr vstoupí v okamžiku dodání do výkazu peněžních toků.
10. Připravte krátkou formulaci účetního pravidla pro určení peněžních ekvivalentů vhodnou do přílohy.

Testové otázky

- 1) **Hlavním účelem přehledu o peněžních tocích je:**
 - a) nahradit rozvahu
 - b) vysvětlit změnu peněz a peněžních ekvivalentů
 - c) vykázat pouze zisk po zdanění
 - d) stanovit daňový základ
- 2) **Převod peněz z běžného účtu do pokladny je:**
 - a) provozní příjem
 - b) investiční výdaj
 - c) převod uvnitř peněžních prostředků, který se do výkazu nezahrnuje
 - d) finanční tok
- 3) **Zvýšení provozních pohledávek se v nepřímé metodě typicky:**
 - a) přičítá
 - b) odečítá
 - c) ignoruje
 - d) vykazuje ve finanční činnosti
- 4) **Odpisy se v nepřímé metodě typicky:**
 - a) přičítají zpět
 - b) odečítají podruhé
 - c) vykazují jako investiční výdaj
 - d) vykazují jako příjem
- 5) **Příjem z emise akcií je:**
 - a) provozní tok
 - b) investiční tok
 - c) finanční tok
 - d) nepeněžní transakce
- 6) **Pořízení stroje převzetím závazku bez okamžité platby je v okamžiku pořízení:**
 - a) investiční peněžní výdaj
 - b) provozní peněžní výdaj
 - c) nepeněžní transakce zveřejněná mimo výkaz
 - d) finanční příjem

- 7) **Podle IAS 7 je peněžní ekvivalent:**
- a) každá veřejně obchodovaná akcie
 - b) krátkodobá vysoce likvidní investice s nevýznamným hodnotovým rizikem
 - c) každá investice se splatností do jednoho roku
 - d) zásoba držená k prodeji
- 8) **Podle IFRS 16 je splátka jistiny leasingového závazku nájemce:**
- a) provozní tok
 - b) investiční tok
 - c) finanční tok
 - d) mimo výkaz
- 9) **IFRS 18 od roku 2027 u běžného nefinančního podniku klasifikuje zaplacené úroky jako:**
- a) provozní
 - b) investiční
 - c) finanční
 - d) OCI
- 10) **Příloha k české účetní závěrce:**
- a) je dobrovolná
 - b) je povinnou součástí účetní závěrky
 - c) obsahuje pouze daňové informace
 - d) nahrazuje výkaz zisku a ztráty
- 11) **Dodavatelské financování podle IAS 7 a IFRS 7 vyžaduje zejména:**
- a) utajení splatností
 - b) dodatečné zveřejnění podmínek, závazků a likviditních dopadů
 - c) vždy provozní klasifikaci
 - d) zrušení obchodních závazků
- 12) **Vliv změny kursu na zůstatek cizoměnové hotovosti:**
- a) je samostatný peněžní tok
 - b) se uvádí odděleně pro smíření počátečního a konečného stavu
 - c) je vždy investiční tok
 - d) se nesmí zveřejnit

Řešení testu

Správné odpovědi

1. b, 2. c, 3. b, 4. a, 5. c, 6. c, 7. b, 8. c, 9. c, 10. b, 11. b, 12. b.

XI. kapitola

Mzdové účetnictví a daňové konsekvence

Abstrakt

Modul propojuje pracovněprávní nároky zaměstnanců, výpočet mezd, zákonné srážky, pojistné a účetní zachycení osobních nákladů a závazků. Vysvětluje rozdíly mezi pracovním poměrem, dohodou o provedení práce a dohodou o pracovní činnosti, strukturu hrubé a čisté mzdy, odvody sociálního a zdravotního pojištění a zdanění příjmů ze závislé činnosti. Obsahuje integrované příklady mzdového výpočtu a navazující teoretické účetní zápisy, zachycení dovolené, pracovní neschopnosti, odměn, benefitů, srážek a uzávěrkových povinností. Mezinárodní část představuje zaměstnanecké požitky podle IAS 19 a úhrady vázané na akcie podle IFRS 2. Modul zdůrazňuje aktuální zachycení osobních nákladů, kontrolu mzdových dat a správné plnění oznamovacích a odvodových povinností.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.11

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Mzdové účetnictví a daňové konsekvence. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 183–200). European Research Center, s.r.o. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.11>

Právní a standardizační stav

Modul vychází z právního stavu a parametrů známých k 31. červenci 2026. Mzdové sazby, limity, formuláře a lhůty se mění častěji než obecné účetní principy. Při praktickém zpracování mzdy je proto nutné ověřit hodnoty platné pro konkrétní kalendářní měsíc.

Cíl modulu	Cílem modulu je vysvětlit vazbu pracovněprávních nároků, výpočtu mzdy, zákonných srážek a účetního zachycení osobních nákladů a závazků. Student má po prostudování rozlišit náklad zaměstnavatele od srážek zaměstnance, sestavit základní mzdový výpočet, zaúčtovat mzdy a související odvody a vysvětlit rozdíl mezi českou účetní úpravou a pravidly IAS 19 a IFRS 2.
Klíčová slova	Hrubá mzda, čistá mzda, osobní náklady, zaměstnanci, sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění, záloha na daň, srážková daň, DPP, DPČ, JMHZ, náhrada mzdy, placené volno, zaměstnanecké požitky, IAS 19, IFRS 2.
Výstupy z učení	vymezit mzdu, plat a odměnu z dohod a určit základní pracovněprávní dokumenty; vypočítat základní čistou mzdu a celkový osobní náklad zaměstnavatele; zaúčtovat hrubé mzdy, pojistné, zálohu nebo srážkovou daň, jiné srážky a výplatu;

rozpoznat účetní dopad dovolené, odměn, náhrad mzdy, zaměstnaneckých benefitů a odstupného;

vysvětlit krátkodobé, po skončení pracovního poměru, jiné dlouhodobé a terminační požitky podle IAS 19;

vysvětlit základní účetní model zaměstnaneckých akcií a opcí podle IFRS 2.

1 Podstata mzdového účetnictví

Mzdové účetnictví propojuje personalistiku, pracovní právo, daně, sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění a finanční účetnictví. Zpracování mzdy není pouze výpočtem částky zaslané zaměstnanci. Zaměstnavatel současně zjišťuje své náklady, sráží částky placené zaměstnancem, vypočítává vlastní zákonné odvody, eviduje daňové údaje a plní oznamovací a platební povinnosti vůči veřejným institucím.

Z účetního pohledu je rozhodující aktuální princip. Náklad se zachytí v období, v němž zaměstnanec práci vykonal nebo mu vznikl nárok na zaměstnanecký požitek, nikoli až v okamžiku výplaty. Výplata mzdy je zpravidla úhradou dříve zaúčtovaného závazku a sama o sobě již nevytváří nový mzdový náklad.

Základní rozlišení

Hrubá mzda je náklad zaměstnavatele (ne jediný) a současně výchozí závazek vůči zaměstnanci. Pojistné a daň sražené zaměstnanci nejsou dalším nákladem zaměstnavatele – pouze mění věřitele části závazku z pracovníka na příslušnou instituci. Dalším nákladem jsou až odvody hrazené zaměstnavatelem ze svých prostředků.

OBLAST	HLAVNÍ PŘEDPIS NEBO STANDARD	VÝZNAM PRO MZDOVÉ ÚČETNICTVÍ
PRACOVNÍ PRÁVO	Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce	Vznik a skončení pracovních vztahů, mzda a plat, příplatky, pracovní doba, dovolená, náhrady mzdy a srážky.
DAŇ ZE ZÁVISLÉ ČINNOSTI	Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů	Předmět daně, osvobození, zálohová a srážková daň, slevy, daňové zvýhodnění, mzdové listy a roční zúčtování.
SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	Zákon č. 589/1992 Sb.; zákon č. 187/2006 Sb.	Vyměřovací základy, sazby pojistného, účast na nemocenském pojištění, dávky a povinnosti zaměstnavatele.
VEŘEJNÉ ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ	Zákony č. 48/1997 Sb. a č. 592/1992 Sb.	Okruh zaměstnanců, vyměřovací základ, minimální základ, sazby, hlášení a platby zdravotním pojišťovnám.
JEDNOTNÉ HLÁŠENÍ	Zákon č. 323/2025 Sb. a změnový zákon č. 360/2025 Sb.	Elektronické Jednotné měsíční hlášení zaměstnavatele (JMHZ) od roku 2026.
ČESKÉ ÚČETNICTVÍ	Zákon č. 563/1991 Sb.; vyhláška č. 500/2002 Sb.; ČÚS 017 a 019	Osobní náklady, závazky k zaměstnancům, pojistným institucím a správci daně, časové rozlišení a vykázání.

IFRS	IAS 19, IFRS 2, IAS 24; pro prezentaci IAS 1, od roku 2027 IFRS 18	Uznání a ocenění zaměstnaneckých požitků, akciové odměny, zveřejnění odměn klíčového vedení a prezentace nákladů.
-------------	--	---

České účetní předpisy nestanovují samostatný komplexní účetní standard „Mzdové účetnictví“. Běžné mzdy se účtují zejména podle obecných pravidel pro zúčtovací vztahy a osobní náklady. Výpočet nároku zaměstnance a veřejnoprávních odvodů však vychází primárně z pracovněprávních, daňových a pojistných předpisů.

2 Pracovněprávní vztahy a formy odměny

VZTAH	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA	MZDOVÉ A POJISTNÉ SOUVISLOSTI
PRACOVNÍ POMĚR	Zakládá se pracovní smlouvou. Zaměstnanec má stanovenou pracovní dobu a standardní rozsah práv podle zákoníku práce.	Mzda nebo plat, zpravidla povinná účast na pojištění, daň ze závislé činnosti, dovolená a náhrady.
DOHODA O PROVEDENÍ PRÁCE (DPP)	U jednoho zaměstnavatele nejvýše 300 hodin za kalendářní rok.	Pro rok 2026 vzniká účast na pojištění při měsíčním příjmu alespoň 12 000 Kč. Příjmy z více DPP u téhož zaměstnavatele se sčítají.
DOHODA O PRACOVNÍ ČINNOSTI (DPČ)	Práce může být vykonávána v průměru nejvýše v rozsahu poloviny stanovené týdenní pracovní doby.	Rozhodný příjem pro účast na pojištění činí v roce 2026 4 500 Kč. Příjmy z více DPČ u téhož zaměstnavatele se sčítají.
ODMĚNA ČLENA ORGÁNU	Odměna vyplývá ze smlouvy o výkonu funkce a korporačního práva.	Pro daňové účely zpravidla příjem ze závislé činnosti; pojistný režim se posuzuje podle konkrétní funkce a právního postavení.

Od roku 2024 může za zákonných podmínek vzniknout právo na dovolenou také zaměstnancům na DPP a DPČ. Pro účetní jednotku to znamená nutnost spolehlivé evidence odpracované doby a čerpání dovolené i u dohod.

2.1 Mzda, plat, odměna a minimální úroveň odměňování

Mzda se poskytuje zaměstnancům v podnikatelské a další mzdové sféře. Plat náleží zaměstnancům vymezených veřejných zaměstnavatelů. Odměna z dohody se poskytuje za práci na DPP nebo DPČ. Do hrubé mzdy mohou vstupovat základní mzda, osobní ohodnocení, prémie, odměny a zákonné či smluvní příplatky.

Pro rok 2026 činí minimální mzda při stanovené týdenní pracovní době 40 hodin 22 400 Kč měsíčně nebo 134,40 Kč za hodinu. V soukromé mzdové sféře se již neuplatňují dřívější skupiny zaručené mzdy; zaměstnavatel však musí dodržet minimální mzdu a případná vyšší práva z kolektivní smlouvy, vnitřního předpisu nebo smlouvy. Zaručený plat zůstává relevantní v platové sféře a je rozdělen do čtyř skupin prací.

Do dosažené mzdy pro posouzení minimální mzdy se nezahrnují některé zákonné příplatky, například příplatek za práci přesčas, ve svátek, v noci, ve ztíženém pracovním prostředí a v sobotu a neděli. Nedosáhne-li započitatelná mzda minima, zaměstnavatel poskytne doplatek.

2.2 Základní parametry pro mzdový výpočet v roce 2026

PARAMETR	HODNOTA PRO ROK 2026	POZNÁMKA
MINIMÁLNÍ MZDA	22 400 Kč měsíčně / 134,40 Kč za hodinu	Pro stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin.
PRŮMĚRNÁ MZDA PRO DAŇOVÉ A POJISTNÉ LIMITY	48 967 Kč	Vypočtena z všeobecného vyměřovacího základu a přepočítacího koeficientu.
MĚSÍČNÍ HRANICE SAZBY DANĚ 23 %	146 901 Kč	23 % se uplatní jen na část měsíčního základu přesahující trojnásobek průměrné mzdy.
ROČNÍ HRANICE SAZBY DANĚ 23 %	1 762 812 Kč	36násobek průměrné mzdy.
SOCIÁLNÍ POJISTNÉ ZAMĚSTNANCE	7,1 %	0,6 % nemocenské a 6,5 % důchodové pojištění.
SOCIÁLNÍ POJISTNÉ ZAMĚSTNAVATELE	24,8 %	Běžná sazba; u vybraných rizikových profesí jsou sazby vyšší.
ZDRAVOTNÍ POJISTNÉ ZAMĚSTNANCE	4,5 %	Jedna třetina celkové sazby 13,5 %.
ZDRAVOTNÍ POJISTNÉ ZAMĚSTNAVATELE	9 %	Dvě třetiny celkové sazby 13,5 %.
MINIMÁLNÍ ZDRAVOTNÍ POJISTNÉ	3 024 Kč měsíčně	13,5 % z minimální mzdy; pouze u zaměstnanců, na které dopadá minimální vyměřovací základ.
DPP – ÚČAST NA POJIŠTĚNÍ	od 12 000 Kč měsíčně	Příjmy z více DPP u téhož zaměstnavatele se sčítají.
DPČ / ZAMĚSTNÁNÍ MALÉHO ROZSAHU	od 4 500 Kč měsíčně	Rozhodná částka zůstává v roce 2026 4 500 Kč.
ZÁKLADNÍ SLEVA NA POPLATNÍKA	30 840 Kč ročně / 2 570 Kč měsíčně	Měsíčně při učiněném Prohlášení poplatníka.
DAŇOVÉ ZVÝHODNĚNÍ NA DĚTI	1 267 / 1 860 / 2 320 Kč měsíčně	První, druhé, třetí a každé další dítě; při ZTP/P dvojnásobek.
JMHZ	podání zpravidla od 1. do 20. dne následujícího měsíce	Od roku 2026 nahrazuje řadu hlášení, nikoli však hlášení zdravotním pojišťovnám.

Pozor na časovou platnost

Tabulka slouží pro výuku a pro mzdová období roku 2026. Při výpočtu v jiném roce se musí znovu ověřit zejména minimální mzda, průměrná mzda, hranice DPP, daňové limity, redukční hranice a formuláře.

2.3 Postup výpočtu mzdy

1. Stanovit hrubou mzdu nebo odměnu: základní mzda, příplatky, prémie, náhrady a další zdanitelná plnění.

2. Určit vyměřovací základ a vypočítat pojistné sražené zaměstnanci.
3. Stanovit základ pro měsíční zálohu na daň, zaokrouhlit jej podle zákona a použít sazbu 15 %, případně 23 % na nadlimitní část.
4. Odečíst prokázané měsíční slevy na dani a daňové zvýhodnění, pokud zaměstnanec učinil Prohlášení poplatníka.
5. Zohlednit jiné zákonné nebo dohodnuté srážky a zálohy.
6. Vypočítat čistou mzdu k výplatě.
7. Samostatně vypočítat pojistné hrazené zaměstnavatelem a určit celkový osobní náklad.

Zjednodušeně platí: čistá mzda = hrubá mzda – sociální pojistné zaměstnance – zdravotní pojistné zaměstnance – daň po slevách – jiné srážky. Celkový náklad zaměstnavatele = hrubá mzda + pojistné hrazené zaměstnavatelem + případné další zaměstnavatelské náklady.

2.4 Sociální zabezpečení

Pojistné na sociální zabezpečení se odvozuje od vyměřovacího základu zaměstnance. Zaměstnavatel srazí pojistné zaměstnance a současně vypočte vlastní pojistné. U běžného zaměstnání činí v roce 2026 sazba zaměstnance 7,1 % a sazba zaměstnavatele 24,8 %. Vyšší sazby zaměstnavatele se týkají vybraných rizikových zaměstnání a zdravotnických záchranářů nebo členů jednotek hasičského záchranného sboru podniku.

Účast na pojištění se neposuzuje pouze podle názvu smlouvy. U DPP je pro rok 2026 rozhodný měsíční příjem alespoň 12 000 Kč. U zaměstnání malého rozsahu, typicky některých DPČ, činí rozhodný příjem 4 500 Kč. Pokud je hranice dosažena, odvádí se pojistné z příslušného vyměřovacího základu; nejde pouze o odvod z částky nad limit.

Pojistné za kalendářní měsíc je splatné v zákonné lhůtě v následujícím měsíci. Od roku 2026 se údaje pro sociální zabezpečení předávají prostřednictvím JMHZ. Platební povinnost však zůstává samostatná a musí být splněna včas bez ohledu na technické podání hlášení.

2.5 Veřejné zdravotní pojištění

Celková sazba veřejného zdravotního pojištění činí 13,5 % vyměřovacího základu. Zaměstnanci se sráží 4,5 % a zaměstnavatel hradí 9 %. Zaměstnavatel vypočte celkové pojistné za každého zaměstnance a odvede je zdravotní pojišťovně, u níž je zaměstnanec pojištěn.

U zaměstnanců, na které se vztahuje minimální vyměřovací základ, musí být pojistné odvedeno alespoň z minimální mzdy. V roce 2026 to představuje minimální pojistné 3 024 Kč za celý měsíc. Povinnost doplatku se neuplatní například v některých měsících a u některých osob, za které je plátcem pojistného stát nebo na které dopadá zákonná výjimka. Posouzení je proto individuální.

DPP zakládá pro zdravotní pojištění postavení zaměstnance při dosažení měsíčního příjmu 12 000 Kč; u DPČ činí hranice 4 500 Kč. DPP a DPČ se vzájemně nesčítají. Sčítají se však příjmy z více dohod stejného druhu u jednoho zaměstnavatele.

JMHZ a zdravotní pojišťovny

Jednotné měsíční hlášení v roce 2026 nenahrazuje Přehled o platbě pojistného zaměstnavatele ani Hromadné oznámení zaměstnavatele zdravotní pojišťovně. Tato podání zaměstnavatel nadále zasílá přímo jednotlivým zdravotním pojišťovnám.

2.6 Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti

Příjmy ze zaměstnání se zdaňují jako příjmy ze závislé činnosti podle § 6 zákona o daních z příjmů. Zaměstnavatel vystupuje jako plátcе daně: vypočítá a srazí zálohu nebo daň vybíranou srážkou a odvede ji správci daně. Daň zaměstnanec není nákladem zaměstnavatele; je částí závazku vůči zaměstnanci převedenou na závazek vůči správci daně.

Zálohová daň

Pro rok 2026 činí sazba měsíční zálohy 15 % z části základu do 146 901 Kč a 23 % z části, která tuto hranici přesahuje. Základ pro výpočet zálohy nad 100 Kč se zaokrouhluje na celé stokoruny nahoru. Vypočtená záloha se zaokrouhlí na celé koruny nahoru a následně se sníží o prokázané měsíční slevy a daňové zvýhodnění.

Prohlášení poplatníka a slevy

Prohlášení poplatníka může být pro stejné období učiněno pouze u jednoho plátce. U tohoto zaměstnavatele lze měsíčně uplatňovat zejména základní slevu na poplatníka 2 570 Kč, příslušné invalidní slevy, slevu držitele průkazu ZTP/P a daňové zvýhodnění na děti. Sleva na manžela je roční a lze ji uplatnit pouze při splnění zákonných podmínek, včetně péče o dítě mladší tří let a limitu vlastních příjmů manžela. Sleva na studenta ani sleva za umístění dítěte se v roce 2026 neuplatňují.

Srážková daň u vybraných nízkých příjmů

Není-li učiněno Prohlášení poplatníka, může se u vybraných příjmů uplatnit daň vybíraná srážkou zvláštní sazbou. V roce 2026 se u DPP tento režim týká příjmů u téhož zaměstnavatele do 11 999 Kč za měsíc. U zaměstnání malého rozsahu bez DPP se týká příjmů do 4 499 Kč. Dosažením rozhodné částky se uplatní režim zálohové daně a současně může vzniknout účast na pojistném.

3 Integrovaný příklad – běžný pracovní poměr

Zaměstnanec má v roce 2026 hrubou mzdu 50 000 Kč. U zaměstnavatele učinil Prohlášení poplatníka a uplatňuje pouze základní měsíční slevu 2 570 Kč. Nejsou zde jiné srážky ani výjimky z pojistného.

Výpočet	Částka	Postup
Hrubá mzda	50 000 Kč	Základní mzdový nárok.
Sociální pojistné zaměstnance	3 550 Kč	$50\,000 \times 7,1\%$.
Zdravotní pojistné zaměstnance	2 250 Kč	$50\,000 \times 4,5\%$.
Záloha na daň před slevou	7 500 Kč	$50\,000 \times 15\%$.
Základní sleva	-2 570 Kč	Měsíční sleva na poplatníka.
Záloha na daň po slevě	4 930 Kč	$7\,500 - 2\,570$.
Čistá mzda	39 270 Kč	$50\,000 - 3\,550 - 2\,250 - 4\,930$.
Sociální pojistné zaměstnavatele	12 400 Kč	$50\,000 \times 24,8\%$.
Zdravotní pojistné zaměstnavatele	4 500 Kč	$50\,000 \times 9\%$.
Celkový osobní náklad	66 900 Kč	$50\,000 + 12\,400 + 4\,500$.

Při uplatnění daňového zvýhodnění na první dítě by se měsíční daň snížila o dalších 1 267 Kč a čistá mzda by se při stejných předpokladech zvýšila na 40 537 Kč.

3.1 Účetní zachycení příkladu

Účetní případ	MD	D	Částka
Předpis hrubé mzdy	521 – Mzdové náklady	331 – Zaměstnanci	50 000 Kč
Srážka sociálního pojistného zaměstnance	331	336 – Zúčtování s institucemi sociálního zabezpečení	3 550 Kč
Srážka zdravotního pojistného zaměstnance	331	336 – analytika zdravotní pojištění	2 250 Kč
Srážka zálohy na daň	331	342 – Ostatní přímé daně	4 930 Kč
Pojistné zaměstnavatele – sociální	524 – Zákonné sociální pojištění	336	12 400 Kč
Pojistné zaměstnavatele – zdravotní	524	336	4 500 Kč
Výplata čisté mzdy	331	221 – Bankovní účet	39 270 Kč
Odvod sociálního a zdravotního pojistného	336	221	22 700 Kč
Odvod zálohy na daň	342	221	4 930 Kč

Číselná označení syntetických účtů odpovídají běžně používanému účtovému rozvrhu podnikatelů. Účetní jednotka musí ve vlastním rozvrhu vytvořit analytické účty tak, aby oddělila jednotlivé instituce, druhy pojistného, zaměstnance a splatnosti.

3.2 Příklad – DPP pod a na hranici pojistného

Zaměstnanec nemá u zaměstnavatele učiněno Prohlášení poplatníka. V prvním případě činí odměna z DPP 11 000 Kč, ve druhém 12 000 Kč. Předpokládá se běžný pojistný režim a žádné jiné příjmy z DPP u téhož zaměstnavatele.

Položka	DPP 11 000 Kč	DPP 12 000 Kč
Účast na sociálním a zdravotním pojištění	Nevzniká z této DPP	Vzniká
Daňový režim bez Prohlášení	Srážková daň 15 %	Zálohová daň 15 %
Sociální pojistné zaměstnance	0 Kč	852 Kč
Zdravotní pojistné zaměstnance	0 Kč	540 Kč
Daň	1 650 Kč	1 800 Kč
Čistá odměna	9 350 Kč	8 808 Kč
Pojistné zaměstnavatele	0 Kč	2 976 Kč sociální + 1 080 Kč zdravotní
Celkový náklad zaměstnavatele	11 000 Kč	16 056 Kč

Interpretace limitu

Při dosažení hranice 12 000 Kč se pojistné nevypočte pouze z poslední koruny nebo z částky nad limitem. Při splnění podmínek se odvádí z celého příslušného vyměřovacího základu.

4 Typické účetní případy v českém účetnictví

ÚČETNÍ PŘÍPAD	OBVYKLÉ ÚČTOVÁNÍ	VYSVĚTLENÍ
HRUBÉ MZDY A ODMĚNY	521 / 331	Vznik osobního nákladu a závazku vůči zaměstnancům.
ZÁKONNÁ NÁHRADA MZDY PŘI PRACOVNÍ NESCHOPNOSTI	521 / 331	Nárok vůči zaměstnanci; daňový a pojistný režim se posuzuje podle zákona a výše náhrady.
SOCIÁLNÍ A ZDRAVOTNÍ POJISTNÉ SRAŽENÉ ZAMĚSTNANCI	331 / 336	Převod části závazku z účtu zaměstnance na závazek vůči instituci.
ZÁLOHA NEBO SRÁŽKOVÁ DAŇ	331 / 342	Daň je sražena z nároku zaměstnance.
SRÁŽKA NA ÚHRADU POHLEDÁVKY ZA ZAMĚSTNANCEM	331 / 335	Například vyúčtování dříve poskytnuté zálohy.
SRÁŽKA VE PROSPĚCH TŘETÍ OSOBY	331 / 379	Například exekuční srážka, spoření nebo odborový příspěvek podle povahy.
POJISTNÉ HRAZENÉ ZAMĚSTNAVATELEM	524 / 336	Samostatný náklad zaměstnavatele.
ZÁKONNÉ SOCIÁLNÍ NÁKLADY	527 / 331, 321, 379 nebo 221	Účet závisí na příjemci a okamžiku vzniku závazku.
OSTATNÍ SOCIÁLNÍ NÁKLADY	528 / příslušný závazkový nebo peněžní účet	Náklady, které nejsou zachyceny jako zákonné sociální náklady.
VÝPLATA ČISTÉ MZDY	331 / 221 nebo 211	Úhrada závazku zaměstnanci.
ODVOD POJISTNÉHO	336 / 221	Úhrada sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění.
ODVOD DANĚ	342 / 221	Úhrada zálohy nebo srážkové daně správci daně.
ZÁLOHA NA MZDU ZAMĚSTNANCI	335 / 211 nebo 221	Vznik pohledávky vůči zaměstnanci; při zúčtování se pohledávka srazí ze mzdy.
ODHAD ROČNÍ ODMĚNY, KTERÁ VĚCNĚ PATŘÍ DO BĚŽNÉHO OBDOBÍ	521 / 389; související pojistné 524 / 389	Použije se, je-li závazek pravděpodobný a lze jej dostatečně spolehlivě odhadnout, ale konečné vyúčtování ještě není k dispozici.
POVINNÝ PŘÍSPĚVEK NA PRODUKT SPOŘENÍ NA STÁŘÍ U VYBRANÝCH RIZIKOVÝCH PRACÍ	typicky 527 / 379	Povinný zaměstnavatelský náklad; analytika se nastaví podle příjemce a vnitřního rozvrhu.

Účtování musí vycházet z konkrétního právního titulu a z vnitřního účtového rozvrhu. Například příspěvek zaměstnavatele může být podle povahy zachycen jako mzdový náklad, zákonný sociální náklad, ostatní sociální náklad nebo jako součást pořizovací ceny aktiva, pokud jiný účetní předpis takové zahrnutí vyžaduje nebo připouští.

5 Placené volno, dovolená a pracovní neschopnost

Dovolená

Za dobu čerpání dovolené náleží zaměstnanci náhrada mzdy nebo platu ve výši průměrného výdělku. Náhrada je součástí mzdového vyúčtování a zpravidla podléhá dani i pojistnému stejně jako běžná mzda. Účetní jednotka musí průběžně evidovat nárok, čerpání a zůstatek dovolené.

Nevyčerpaná dovolená představuje k rozvahovému dni ekonomický závazek, pokud zaměstnanec již odpracoval dobu, z níž nárok vznikl. Česká úprava neobsahuje stejně detailní model jako IAS 19. Je-li právní titul závazku znám a výši lze spolehlivě odhadnout, zachycuje se v praxi zpravidla dohadná položka pasivní včetně souvisejícího pojistného. Rezerva může být použita pouze tehdy, jsou-li splněny její definiční znaky; nesmí nahrazovat známý závazek nebo běžnou dohadnou položku. Zvolený postup musí být konzistentní, zdokumentovaný a věcně správně přiřadit náklad do období.

Dočasná pracovní neschopnost

V prvních 14 kalendářních dnech dočasné pracovní neschopnosti poskytuje zaměstnavatel za zákonných podmínek náhradu mzdy za příslušné pracovní dny nebo směny. Od 15. dne je nemocenské vypláceno z nemocenského pojištění příslušnou správou sociálního zabezpečení. Náhrada od zaměstnavatele se účtuje jako osobní náklad a závazek vůči zaměstnanci; dávka vyplácená ČSSZ není mzdovým nákladem zaměstnavatele.

Odměny, prémie a podíly na výsledku

Odměna se zachytí do období, ve kterém byla služba zaměstnance poskytnuta, pokud k rozvahovému dni existuje právní nebo faktická povinnost a částku lze spolehlivě odhadnout. Není správné odložit celý náklad až do období, ve kterém vedení částku formálně schválí, pokud zaměstnanci již splnili podmínky a účetní jednotka nemá reálnou možnost plnění odmítnout.

6 Zaměstnanecké benefity a další srážky

Zaměstnanecké benefity mohou mít peněžní i nepeněžní formu. Účetní zachycení se odvíjí od podstaty plnění: může jít o osobní náklad se závazkem vůči zaměstnanci, o nákup služby od dodavatele nebo o spotřebu vlastních zásob či služeb. Daňové osvobození u zaměstnance neznamena automaticky daňovou uznatelnost nákladu zaměstnavatele a naopak. Každý benefit je proto nutné posoudit odděleně pro účetnictví, daň z příjmů a oba pojistné systémy.

- příspěvky na stravování a volnočasové nebo zdravotní benefity;
- příspěvky na produkty spoření na stáří nebo soukromé životní pojištění;
- služební vozidlo poskytnuté i k soukromému použití;
- ubytování, doprava, vzdělávání a práce na dálku;
- zaměstnanecké akcie a opce;
- odstupné, odchodné a konkurenční doložky.

Od 1. ledna 2026 se u vybraných zaměstnanců vykonávajících stanovené práce ve třetí kategorii rizikovitosti uplatňuje povinný příspěvek zaměstnavatele na produkty spoření na stáří. Při splnění zákonných podmínek činí 4 % z příslušného vyměřovacího základu za měsíc. Zaměstnavatel musí zaměstnance informovat, vést evidenci a příspěvek zaslat penzijní společnosti.

7 Uzávěrka mezd, kontroly a hlášení

1. Uzavřít docházku, příplatky, náhrady a podklady k benefitům.
2. Zkontrolovat pracovní právní titul, sazbu mzdy, minimální mzdu a dovolenou.
3. Ověřit účast na sociálním a zdravotním pojištění, zejména u DPP a DPČ.
4. Zkontrolovat Prohlášení poplatníka, slevy, děti a daňový režim.
5. Porovnat mzdovou rekapitulaci s účty 331, 336 a 342 a analytikami.
6. Provést platby mezd, pojistného, daně a ostatních srážek v zákonných lhůtách.
7. Odeslat JMHZ a samostatná podání zdravotním pojišťovnám.
8. Archivovat mzdové listy, evidenční listy a podklady po dobu stanovenou příslušnými předpisy.
9. K rozvahovému dni vyhodnotit nevyčerpanou dovolenou, roční odměny, odstupné a další dosud nevyúčtované požitky.

Jednotné měsíční hlášení zaměstnavatele v roce 2026

JMHZ sjednocuje údaje dosud předávané více institucím. Za duben 2026 a následující měsíce se podává elektronicky zpravidla od prvního do dvacátého dne následujícího měsíce. Za leden až březen 2026 bylo stanoveno přechodné období pro dodatečné podání jednotlivých měsíčních hlášení. JMHZ obsahuje souhrnné i individualizované údaje a vyžaduje vysokou shodu personálních, mzdových a účetních dat.

Zavedení JMHZ nemění ekonomickou podstatu účetních případů. Mění však datové a kontrolní prostředí: chyba v pracovním vztahu, kódu zaměstnání, příjmu nebo daňovém údaji se může projevit současně vůči více orgánům veřejné správy. Mzdová účtárna proto musí věnovat větší pozornost kvalitě kmenových dat a návaznosti oprav.

8 Zaměstnanecké požitky podle IAS 19

IAS 19 upravuje účetní zachycení všech forem plnění poskytovaných účetní jednotkou výměnou za službu zaměstnance nebo v souvislosti s ukončením pracovního poměru, s výjimkou úhrad vázaných na akcie, které spadají pod IFRS 2. Standard neřeší český výpočet čisté mzdy ani sazby pojistného; ty se vždy řídí místním právem. IAS 19 řeší okamžik uznání, ocenění a prezentaci závazku a nákladu ve finančních výkazech sestavených podle IFRS.

KATEGORIE IAS 19	PŘÍKLADY	ZÁKLADNÍ ÚČETNÍ PRINCIP
KRÁTKODOBÉ ZAMĚSTNANECKÉ POŽITKY	Mzdy, sociální příspěvky, placené volno, bonusy splatné do 12 měsíců.	Náklad a závazek se uznají při poskytnutí služby, zpravidla v nediskontované částce.
POŽITKY PO SKONČENÍ PRACOVNÍHO POMĚRU	Penzijní plány, příspěvky po skončení zaměstnání, zdravotní péče po odchodu.	Plány se rozlišují na příspěvkově definované a požitkově definované.
JINÉ DLOUHODOBÉ ZAMĚSTNANECKÉ POŽITKY	Dlouhodobá věrnostní volna, jubilea, dlouhodobé bonusy.	Oceňují se obdobně jako požitkově definované plány; přecenění se zpravidla vykazuje ve výsledku.
POŽITKY PŘI UKONČENÍ PRACOVNÍHO POMĚRU	Odstupné nad rámec běžné odměny poskytované za ukončení zaměstnání.	Závazek a náklad se uznají, když nabídka již nelze odvolat, nebo při uznání související

restrukturalizace, podle toho, co nastane dříve.

Krátkodobé požitky

Krátkodobé požitky se očekávají k úplnému vypořádání do dvanácti měsíců po skončení období, v němž zaměstnanci poskytnou související služby. U běžné mzdy je postup velmi podobný českému aktuálnímu účetnictví: vzniká náklad a závazek v nediskontované částce. Do této skupiny patří také kumulující se placené absence a bonusy, pokud splňují podmínku krátkodobého vypořádání.

U kumulujících se placených absencí se očekávaný náklad uznává v době, kdy zaměstnanec poskytuje službu zvyšující jeho budoucí nárok. U nekumulujících se absencí se náklad uznává až při vzniku absence. U bonusových a podílových plánů musí existovat právní nebo mimosmluvní povinnost vyplývající z minulých služeb a částku musí být možné spolehlivě odhadnout.

Příspěvkově definované plány

U příspěvkově definovaného plánu se účetní jednotka zavazuje k předem stanovenému příspěvku do samostatného fondu a nemá další právní ani mimosmluvní povinnost dopláct případný nedostatek aktiv fondu. Příspěvek za služby zaměstnance se uzná jako náklad a závazek, případně jako součást pořizovací ceny aktiva, pokud to vyžaduje jiný IFRS standard.

Požitkově definované plány

U požitkově definovaného plánu nese účetní jednotka pojistně-matematické a investiční riziko. Závazek se stanoví metodou projected unit credit, diskontuje se a sníží se o reálnou hodnotu aktiv plánu. Náklad běžného období se rozděluje zejména na náklady na služby a čistý úrok vykázané ve výsledku a na přecenění vykázaná v ostatním úplném výsledku. Přecenění se následně nerecyklují do výsledku hospodaření.

Požitky při ukončení pracovního poměru

Rozhodující je, zda je plnění poskytováno výměnou za další službu, nebo za ukončení zaměstnání. Pokud zaměstnanec musí zůstat do určitého data, může jít o odměnu za službu, nikoli o terminační požitek. Skutečné terminační požitky se uznají v okamžiku, kdy účetní jednotka již nemůže nabídku odvolat, nebo když uzná restrukturalizaci zahrnující taková plnění.

8.1 Úhrady vázané na akcie podle IFRS 2

IFRS 2 se používá, když účetní jednotka získává služby zaměstnanců výměnou za vlastní kapitálové nástroje, opce nebo částky odvozené od ceny akcií. Standard vyžaduje zachytit náklad služby, i když transakce nevede k okamžitému peněžnímu výdaji.

TYP PLÁNU	OCENĚNÍ A NÁSLEDNÉ ZMĚNY	ÚČETNÍ DOPAD
VYPOŘÁDÁNÍ VLASTNÍMI KAPITÁLOVÝMI NÁSTROJI	Reálná hodnota služby se zpravidla odvozuje od reálné hodnoty nástroje k datu poskytnutí. Hodnota se po tomto datu kvůli ceně akcie běžně nepřeměřuje.	Náklad během doby získání nároku / složka vlastního kapitálu.
PENĚŽNÍ VYPOŘÁDÁNÍ	Závazek se oceňuje reálnou hodnotou a přeměřuje se ke	Náklad nebo výnos ze změny ocenění / závazek.

	každému rozvahovému dni a při vypořádání.	
VOLBA ZPŮSOBU VYPOŘÁDÁNÍ	Klasifikace závisí na tom, kdo má volbu a zda účetní jednotce vzniká povinnost předat peníze.	Může vzniknout závazková, kapitálová nebo složená transakce.

České zdanění zaměstnaneckých akcií a opcí je oddělenou otázkou od účetního modelu IFRS 2. Daňový okamžik a případný odklad zdanění se řídí českým zákonem o daních z příjmů; účetní náklad podle IFRS 2 se může časově lišit od okamžiku zdanění zaměstnance.

8.2 Další související IFRS požadavky

IAS 24 vyžaduje zveřejnění celkové kompenzace klíčového vedení po kategoriích zaměstnaneckých požitků. IAS 37 se nepoužije na požitky v rozsahu IAS 19, ale může být relevantní pro širší restrukturalizaci. IAS 12 řeší odloženou daň z rozdílů mezi účetními hodnotami závazků nebo rezerv na zaměstnanecké požitky a jejich daňovými základnami. IAS 1 se používá pro prezentaci účetních závěrek za období roku 2026. IFRS 18 jej nahradí pro období začínající 1. ledna 2027, s možností dřívější aplikace. Při účelovém členění nákladů IFRS vyžadují doplňující informace o nákladech podle druhu. IFRS 18 dále zpřesňuje prezentaci a zveřejnění vybraných nákladů podle druhu, včetně zaměstnaneckých požitků.

8.3 Teoretické účetní zápisy podle IFRS

TRANSAKCE	MD	D	POZNÁMKA
KRÁTKODOBÁ MZDA ZA BĚŽNÉ OBDOBÍ	Náklady na zaměstnanecké požitky	Závazek vůči zaměstnancům	Nediskontovaná očekávaná platba.
PLATBA ČISTÉ MZDY A ODVODŮ	Příslušné závazky	Peněžní prostředky	Rozdělení podle věřitelů není IFRS předepsáno účtovým rozvrhem.
KUMULUJÍCÍ SE PLACENÁ ABSENCE	Náklady na zaměstnanecké požitky	Závazek z placených absencí	Uznání v době, kdy služba zvyšuje budoucí nárok.
PŘÍSPĚVKOVĚ DEFINOVANÝ PLÁN	Náklad na zaměstnanecké požitky	Závazek vůči fondu	Není-li příspěvek již uhrazen.
BĚŽNÁ SLUŽBA V POŽITKOVĚ DEFINOVANÉM PLÁNU	Náklad na služby	Čistý závazek z definovaných požitků	Zjednodušený zápis.
PŘECENĚNÍ ČISTÉHO ZÁVAZKU – ZTRÁTA	Ostatní úplný výsledek	Čistý závazek z definovaných požitků	Bez následné reklasifikace do výsledku.
TERMINAČNÍ POŽITKY	Náklady na zaměstnanecké požitky	Závazek z terminačních požitků	Při splnění okamžiku uznání dle IAS 19.
IFRS 2 – KAPITÁLOVĚ VYPOŘÁDANÝ PLÁN	Náklady na zaměstnance	Vlastní kapitál – rezerva z akciových plateb	Náklad se rozvrhuje přes dobu získání nároku.

IFRS 2 – PENĚŽNĚ VYPOŘÁDANÝ PLÁN	Náklady na zaměstnance	Závazek z akciových plateb	Závazek se přeměňuje reálnou hodnotou.
---	------------------------	----------------------------	--

8.4 Srovnání české účetní úpravy a IFRS

OBLAST	ČESKÁ ÚPRAVA	IFRS
VÝPOČET MZDY A ODVODŮ	Detailně vychází z českého pracovního, daňového a pojistného práva.	IFRS sazby ani čistou mzdu neurčují; respektuje se místní právo.
ÚČTOVÝ ROZVRH	Směrná účtová osnova a obvyklé účty 331, 336, 342, 521 a 524.	IFRS nepředepisují čísla účtů ani konkrétní deníkové zápisy.
BĚŽNÉ MZDY	Aktuální náklad a závazek v nominální částce.	Krátkodobé požitky v nediskontované částce; výsledek je zpravidla obdobný.
DOVOLENÁ	Známy a odhadnutelný nárok se zpravidla zachytí dohadnou položkou; rezerva jen při splnění jejích definičních znaků.	IAS 19 výslovně rozlišuje kumulující se a nekumulující se placené absence.
BONUSY	Věcná a časová souvislost; odhad lze zachytit dohadnou položkou nebo rezervou podle nejistoty.	Právní nebo mimosmluvní povinnost a spolehlivý odhad; náklad za dobu služby.
PENZIJNÍ A DLOUHODOBÉ POŽITKY	Obecné rezervy a závazky; chybí stejně podrobný jednotný aktuální model.	IAS 19 obsahuje detailní model příspěvkové a požitkové definovaných plánů.
DISKONTOVÁNÍ	U běžných mzdových závazků se nepoužívá; u dlouhodobých rezerv se zohledňuje časová hodnota podle pravidel ocenění.	U požitkové definovaných a některých dlouhodobých požitků je diskontování integrální součástí modelu.
PŘECENĚNÍ DEFINOVANÝCH POŽITKŮ	Není samostatný ekvivalent OCI modelu IAS 19.	Přecenění čistého závazku nebo aktiva se vykazuje v OCI bez recyklace.
AKCIOVÉ ODMĚNY	Neexistuje plně srovnatelný komplexní národní standard; postup závisí na právní a účetní podstatě.	IFRS 2 vyžaduje uznání nákladu a rozlišuje kapitálové a peněžní vypořádání.
ZVEŘEJNĚNÍ	Příloha podle zákona a vyhlášky, osobní náklady ve výsledovce a informace o zaměstnancích podle požadovaného rozsahu.	Rozsáhlá zveřejnění IAS 19, IFRS 2 a IAS 24; prezentace podle IAS 1, od roku 2027 IFRS 18.

9 Nejčastější chyby

Chyba	Proč je nesprávná	Kontrolní opatření
Zaúčtování čisté mzdy přímo do nákladů	Nákladem je hrubá mzda a další náklady zaměstnavatele; čistá mzda je pouze zůstatek závazku.	Rekonciliace 521/331 a mzdové rekapitulace.
Účtování pojistného zaměstnance jako nákladu zaměstnavatele	Sražené pojistné pouze mění věřitele části závazku.	Oddělit 331/336 od 524/336.

Pojistné jen z částky nad limitem DPP	Po dosažení rozhodné částky se pojistné počítá z celého vyměřovacího základu.	Automatická kontrola hranice 12 000 Kč.
Sčítání DPP a DPČ	Dohody různých druhů se pro pojistné vzájemně nesčítají.	Analytika podle druhu právního vztahu.
Použití srážkové daně při dosažení pojistného limitu	U DPP 12 000 Kč se bez Prohlášení již neuplatní srážková daň.	Kontrola limitů 11 999/12 000 a 4 499/4 500.
Uplatnění slevy na studenta	Tato sleva již není v roce 2026 účinná.	Aktualizace mzdových parametrů a číselníků.
Opomenutí minimálního zdravotního základu	U dotčených zaměstnanců vzniká doplatek pojistného.	Evidence výjimek a souběhů pojištění.
Nevytvoření závazku na roční odměnu nebo dovolenou	Náklad může být nesprávně přesunut do následujícího období.	Uzávěrkový checklist a schválená metodika odhadu.
Představa, že JMHZ nahrazuje zdravotní hlášení	Zdravotní pojišťovny nejsou v roce 2026 do JMHZ zahrnuty.	Samostatný kalendář PPZ a HOZ.
Zaměnění českých odvodů a IAS 19	IFRS neurčuje sazby daně a pojistného; řeší finanční vykazování požitků.	Oddělit lokální payroll engine od IFRS reporting layer.

10 Shrnutí modulu

Mzdové účetnictví propojuje pracovněprávní nároky zaměstnanců, výpočet mzdy nebo odměny, daň a pojistné, srážky a účetní zachycení osobních nákladů a závazků. Mzdový náklad vzniká v období, v němž zaměstnanec poskytl práci nebo mu vznikl nárok, nikoli až při výplatě. Je nutné rozlišovat pracovní poměr, dohodu o provedení práce a dohodu o pracovní činnosti, protože se liší pracovněprávní podmínky, účast na pojištění a daňový režim. Mzda se používá v podnikatelské sféře, plat ve veřejných službách a správě a odměna u dohod. Zákonné minimum se posuzuje z vymezených složek odměny a některé příplatky se do dosažené mzdy pro tento účel nezahrnují.

Výpočet začíná stanovením hrubé mzdy, příplatků, prémie, náhrad a dalších zdanitelných plnění. Následuje určení vyměřovacích základů, výpočet sociálního a zdravotního pojistného zaměstnance, výpočet zálohy na daň nebo srážkové daně, uplatnění slev a daňového zvýhodnění, další srážky a stanovení čisté mzdy. Samostatně se vypočítává pojistné hrazené zaměstnavatelem a celkový osobní náklad. Pro rok 2026 materiál pracuje s minimální mzdou 22 400 Kč měsíčně, sociálním pojistným zaměstnance 7,1 % a zaměstnavatele 24,8 %, zdravotním pojistným 4,5 % a 9 %, hranicí účasti DPP na pojištění 12 000 Kč a rozhodnou částkou zaměstnání malého rozsahu 4 500 Kč. Vyšší sazba daně 23 % se měsíčně uplatní na část základu přesahující 146 901 Kč. Tyto parametry jsou časově proměnlivé a pro jiné období se musí znovu ověřit.

Hrubá mzda se účtuje jako osobní náklad a závazek vůči zaměstnanci, typicky 521/331. Pojistné a daň sražené zaměstnanci nejsou dalším nákladem zaměstnavatele; převádějí část závazku z účtu 331 na závazky vůči institucím, obvykle 336 a 342. Pojistné hrazené zaměstnavatelem je samostatným nákladem, typicky 524/336. Čistá mzda se vyplácí proti účtu 331. Analytická evidence musí oddělit jednotlivé zaměstnance, instituce, druhy pojistného, daně, srážky a splatnosti. Dosažení hranice DPP znamená účast na pojištění z celého příslušného vyměřovacího základu, nikoli pouze z částky nad limitem.

Dovolená, pracovní neschopnost, odměny a benefity se účtují podle vzniku nároku a ekonomické příslušnosti. Náhrada za dovolenou je součástí mzdy a nevyčerpaný nárok může k rozvahovému dni představovat závazek včetně souvisejícího pojistného. Při pracovní neschopnosti poskytuje zaměstnavatel za zákonných podmínek náhradu v prvních čtrnácti kalendářních dnech, zatímco nemocenské od patnáctého dne vyplácí příslušná správa sociálního zabezpečení a nejde o náklad zaměstnavatele. Roční odměny se zachytí do období poskytnuté práce, existuje-li právní nebo faktická povinnost a částku lze spolehlivě odhadnout. Benefity a jiné srážky se účtují podle jejich právního titulu, příjemce a daňového a pojistného režimu.

Uzávěrka mezd zahrnuje kontrolu personálních údajů, docházky, nároků, sazeb, limitů, výpočtů, účtování, plateb a elektronických hlášení. Od roku 2026 nahrazuje Jednotné měsíční hlášení zaměstnavatele řadu podání pro sociální a daňovou oblast, nikoli však vlastní podání zdravotním pojišťovnam. IAS 19 rozlišuje krátkodobé zaměstnanecké požitky, požitky po skončení pracovního poměru, ostatní dlouhodobé požitky a požitky při ukončení pracovního poměru. U dlouhodobých závazků používá diskontování, pojistněmatematické předpoklady a podrobnější ocenění než běžná česká úprava. Akciové a opční plány se neřídí IAS 19, ale IFRS 2, který rozlišuje vypořádání vlastními kapitálovými nástroji a penězi.

Základní a doporučené zdroje

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v aktuálním znění.

Vyhláška č. 500/2002 Sb., pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví, v aktuálním znění.

Český účetní standard pro podnikatele č. 017 – Zúčtovací vztahy.

Český účetní standard pro podnikatele č. 019 – Náklady a výnosy.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v aktuálním znění.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v aktuálním znění.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, v aktuálním znění.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, v aktuálním znění.

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, a zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění.

Zákon č. 323/2025 Sb., o jednotném měsíčním hlášení zaměstnavatele, a zákon č. 360/2025 Sb.

Zákon č. 324/2025 Sb., o povinném příspěvku na produkty spoření na stáří.

Sdělení MPSV č. 356/2025 Sb. o minimální mzdě pro rok 2026 a sdělení MPSV č. 396/2025 Sb. o rozhodné částce DPP.

IFRS Foundation. IAS 19 Employee Benefits.

IFRS Foundation. IFRS 2 Share-based Payment.

IFRS Foundation. IAS 24 Related Party Disclosures.

IFRS Foundation. IAS 12 Income Taxes.

IFRS Foundation. IAS 1 Presentation of Financial Statements; od období začínajících 1. 1. 2027

IFRS 18 Presentation and Disclosure in Financial Statements.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Minimální mzda, sociální a nemocenské pojištění v roce 2026 a informace k JMHZ.

Finanční správa České republiky. Zaměstnanci – zaměstnavatelé: obecné informace a aktuální otázky pro rok 2026.

Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR. Metodické informace pro zaměstnavatele, DPP a DPČ a platby pojistného v roce 2026.

VRAJÍK, Michal et al. Abeceda mzdové účetní 2026. Olomouc: ANAG, 2025. ISBN 978-80-7554-433-9.

Abeceda účetnictví pro podnikatele 2026. Olomouc: ANAG, 2025. ISBN 978-80-7554-438-4.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vysvětlete rozdíl mezi hrubou mzdou, čistou mzdou a celkovým osobním nákladem zaměstnavatele.
2. Proč není pojistné sražené zaměstnanci dalším nákladem zaměstnavatele?
3. Popište základní účtování měsíční mzdy od předpisu hrubé mzdy až po platbu zaměstnanci a institucím.
4. Jaké jsou v roce 2026 hranice účasti na pojištění u DPP a u zaměstnání malého rozsahu?
5. Vysvětlete rozdíl mezi zálohovou a srážkovou daní u příjmů ze závislé činnosti.
6. Jak se změní výpočet daně, překročí-li měsíční základ 146 901 Kč?
7. Kdy může vzniknout povinnost doplatit zdravotní pojistné do minimálního vyměřovacího základu?
8. Jak by měla účetní jednotka přistoupit k nevyčerpané dovolené a ročním odměnám při účetní závěrce?
9. Která podání v roce 2026 nahrazuje JMĚZ a která podání zdravotním pojišťovnám zůstávají samostatná?
10. Vyjmenujte čtyři kategorie zaměstnaneckých požitků podle IAS 19.
11. Vysvětlete rozdíl mezi příspěvkově a požitkově definovaným plánem.
12. Jak se podle IAS 19 vykazují přecenění čistého závazku z požitkově definovaného plánu?
13. Kdy se odstupné považuje za terminační požitek a kdy může být odměnou za další službu?
14. Porovnejte kapitálově a peněžně vypořádaný plán podle IFRS 2.
15. Sestavte mzdový výpočet a účetní zápisy pro hrubou mzdu 60 000 Kč, základní slevu na poplatníka a jedno dítě.

Testové otázky

- 1) **Který účetní zápis obvykle zachycuje hrubou mzdu?**
 - a) 331 / 521
 - b) 521 / 331
 - c) 524 / 336
 - d) 331 / 221
- 2) **Pojistné sražené zaměstnanci se účtuje jako:**
 - a) další náklad zaměstnavatele
 - b) snížení závazku vůči zaměstnanci a vznik závazku vůči instituci
 - c) výnos zaměstnavatele
 - d) snížení účtu 524
- 3) **Běžná sazba sociálního pojistného zaměstnance v roce 2026 činí:**
 - a) 6,5 %
 - b) 7,1 %
 - c) 9 %
 - d) 24,8 %
- 4) **Běžná sazba sociálního pojistného zaměstnavatele v roce 2026 činí:**
 - a) 7,1 %
 - b) 9 %
 - c) 13,5 %
 - d) 24,8 %
- 5) **DPP zakládá v roce 2026 účast na pojištění při příjmu:**

- a) vyšším než 10 000 Kč
 - b) alespoň 11 500 Kč
 - c) alespoň 12 000 Kč
 - d) vždy bez ohledu na příjem
- 6) Bez Prohlášení poplatníka se u DPP 11 000 Kč v roce 2026 zpravidla použije:**
- a) zálohová daň a pojistné
 - b) srážková daň bez pojistného z této DPP
 - c) žádná daň
 - d) sazba daně 23 %
- 7) Měsíční základní sleva na poplatníka v roce 2026 činí:**
- a) 1 267 Kč
 - b) 2 070 Kč
 - c) 2 570 Kč
 - d) 3 024 Kč
- 8) Zdravotní pojistné hrazené zaměstnavatelem činí:**
- a) 4,5 %
 - b) 7,1 %
 - c) 9 %
 - d) 13,5 %
- 9) Které tvrzení o JMHZ je správné?**
- a) nahrazuje i hlášení všem zdravotním pojišťovnám
 - b) nemá žádný vztah k údajům o zaměstnancích
 - c) od roku 2026 sjednocuje řadu hlášení, ale zdravotní podání zůstávají samostatná
 - d) podává se pouze jednou ročně
- 10) Podle IAS 19 se běžná krátkodobá mzda oceňuje:**
- a) reálnou hodnotou přes OCI
 - b) nediskontovanou očekávanou částkou
 - c) vždy pojistně-matematickou metodou
 - d) historickou cenou akcie
- 11) Příspěvkově definovaný plán znamená, že:**
- a) zaměstnavatel garantuje konečnou výši penze bez ohledu na aktiva fondu
 - b) zaměstnavatel platí stanovené příspěvky a nemá další povinnost doplácet deficit
 - c) jde vždy o akciový plán
 - d) nevzniká žádný náklad
- 12) Přecenění čistého závazku z požitkově definovaného plánu se podle IAS 19 vykazuje:**
- a) ve výnosech z prodeje
 - b) v ostatním úplném výsledku bez následné recyklace
 - c) výhradně jako peněžní tok
 - d) mimo účetní závěrku
- 13) Kapitálově vypořádaný plán podle IFRS 2 obvykle vede k zápisu:**
- a) náklad / vlastní kapitál
 - b) vlastní kapitál / výnos
 - c) pohledávka / výnos
 - d) zásoby / závazek
- 14) Peněžně vypořádaný plán podle IFRS 2:**

- a) se nikdy nepřeměňuje
- b) vytváří závazek přeměřovaný reálnou hodnotou
- c) se účtuje pouze při výplatě
- d) vždy zvyšuje OCI

15) Které tvrzení je správné?

- a) IFRS určují českou sazbu sociálního pojistného
- b) IAS 19 nahrazuje český zákoník práce
- c) české právo určuje výpočet mzdy a IFRS určují finanční vykázání zaměstnaneckých požitků
- d) IFRS předepisují účty 331 a 336

Řešení testu

Správné odpovědi

1. b, 2. b, 3. b, 4. d, 5. c, 6. b, 7. c, 8. c, 9. c, 10. b, 11. b, 12. b, 13. a, 14. b, 15. c

Závěrečná poznámka pro praxi

Mzdové účetnictví patří k oblastem s nejvyšší frekvencí legislativních změn. Správný postup proto kombinuje stabilní účetní principy, průběžně aktualizovaný mzdový software, kontrolní mechanismy a ověření aktuálních informací u Finanční správy, MPSV, ČSSZ a příslušných zdravotních pojišťoven.

XII. kapitola

Úvod do manažerského účetnictví

Abstrakt

Modul představuje manažerské účetnictví jako interní informační systém podporující plánování, rozhodování, kontrolu a hodnocení odpovědnosti. Rozlišuje finanční, nákladové a manažerské účetnictví a vysvětluje členění nákladů podle druhu, účelu, vztahu k výkonu, objemu činnosti a rozhodovací relevance. Zabývá se nákladovými objekty, odpovědnostními středisky, analytickými účty a jednookruhovým a dvouokruhovým uspořádáním vnitropodnikového účetnictví. Představuje přírážkovou kalkulaci, kalkulaci podle aktivit, plné a variabilní náklady, příspěvek na úhradu, bod zvratu, rozpočty, standardní náklady, odchylky a základní rozhodovací úlohy. Závěrečná část propojuje interní informace s českým finančním účetnictvím a s požadavky IAS 2, IAS 16, IFRS 8, IFRS 15 a IFRS 18.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.12

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Úvod do manažerského účetnictví. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 201–219). European Research Center, s.r.o. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.12>

Právní a standardizační stav

Modul vychází z české právní úpravy a mezinárodních účetních standardů známých k 31. červenci 2026. Manažerské účetnictví není samostatně a úplně regulováno zákonem ani IFRS; jeho konkrétní podobu určuje vedení účetní jednotky. Právní předpisy a standardy však stanovují požadavky na průkaznost podkladů, analytické členění, ocenění vlastní výroby a vazbu interních informací na účetní závěrku.

Cíl modulu	Cílem modulu je vysvětlit postavení manažerského a nákladového účetnictví v informačním systému podniku, základní členění nákladů, organizaci účetních informací podle středisek, výkonů a zakázek a rozdíl mezi jednookruhovým a dvouokruhovým uspořádáním. Student se seznámí také se základními kalkulačními a rozpočtovými nástroji, rozhodovacími úlohami a s vazbou interních informací na české účetní předpisy a IFRS.
Klíčová slova	Manažerské účetnictví, nákladové účetnictví, controlling, nákladový objekt, středisko, zakázka, kalkulace, režijní náklady, příspěvek na úhradu, bod zvratu, rozpočet, standardní náklady, odchylka, jednookruhové účetnictví, dvouokruhové účetnictví, IFRS 8, IFRS 18, IAS 2.
Výstupy z učení	rozlišit finanční, nákladové a manažerské účetnictví a vysvětlit jejich uživatele a účel;

- klasifikovat náklady podle druhu, účelu, vztahu k výkonu, objemu činnosti a rozhodovací relevance;
- navrhnout analytické členění podle středisek, zakázek, výkonů, projektů a odpovědných osob;
- vysvětlit jednookruhové a dvouokruhové uspořádání vnitropodnikového účetnictví;
- sestavit jednoduchou kalkulaci plných a variabilních nákladů, bod zvratu a flexibilní rozpočet;
- vyhodnotit základní odchylky a využít relevantní náklady při krátkodobém rozhodování;
- popsat vazbu manažerských informací na IAS 2, IFRS 8, IFRS 15, IAS 16 a IFRS 18.

1 Podstata a účel manažerského účetnictví

Manažerské účetnictví je interně orientovaný systém informací určený především vedoucím pracovníkům. Podporuje plánování, rozhodování, řízení nákladů, hodnocení odpovědnosti a kontrolu plnění cílů. Na rozdíl od finančního účetnictví není jeho hlavním výstupem zákonem předepsaná účetní závěrka, ale informace vytvořená pro konkrétní rozhodovací úlohu, odpovědnostní úroveň a časový horizont.

Nákladové účetnictví představuje významnou část manažerského účetnictví. Sleduje vznik, transformaci a přiřazení nákladů k výkonům, zakázkám, procesům a odpovědnostním útvarům. Manažerské účetnictví je širší: kromě nákladů pracuje s výnosy, maržemi, peněžními toky, vázaným kapitálem, rizikem, kapacitou a nefinančními ukazateli.

Základní zásada

Informace pro rozhodování nemusí kopírovat ocenění a členění používané ve finančním účetnictví. Musí však být srozumitelně definována, konzistentní, včasná a podle potřeby převoditelná na údaje finančního účetnictví.

V České republice neexistuje samostatný zákon, který by podniku nařizoval konkrétní kalkulační vzorce, strukturu středisek nebo způsob rozpočtování. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, však vyžaduje účetní knihy, knihy analytických účtů, účtový rozvrh a průkazné účetní záznamy. Podle § 14 musí účetní jednotka do účtového rozvrhu zahrnout účty potřebné pro zaúčtování všech účetních případů a sestavení účetní závěrky.

Vyhláška č. 500/2002 Sb. v § 46 připouští vytváření analytických účtů nejen podle potřeb účetní závěrky a právních předpisů, ale i podle dalších potřeb účetní jednotky. Český účetní standard pro podnikatele č. 001 výslovně uvádí finanční řízení jako jedno z hledisek analytického členění a stanoví pravidla organizace vnitropodnikového účetnictví.

PRAMEN

VÝZNAM PRO MANAŽERSKÉ ÚČETNICTVÍ

ZÁKON Č. 563/1991 SB., ZEJMÉNA § 13, § 14, § 16 A § 25	Analytické knihy, účtový rozvrh, návaznost analytiky na syntetické účty a vymezení vlastních nákladů.
VYHLÁŠKA Č. 500/2002 SB., § 46 A PŘÍLOHY Č. 3 A 4	Analytické účty, možnost účelového výkazu zisku a ztráty a vyhrazení účtových tříd 8 a 9 pro vnitropodnikové účetnictví.
ČÚS 001	Analytická hlediska; vnitropodnikové účetnictví v analytických účtech, ve třídách 8 a 9 nebo kombinovaně.
ČÚS 015 A 019	Podklady pro ocenění zásob vlastní výroby, změnu stavu zásob, aktivaci, náklady a výnosy.
ZÁKON Č. 586/1992 SB., § 23 Odst. 7	Daňové pravidlo cen mezi spojenými osobami; je nutné odlišit od čistě interních vnitropodnikových cen mezi středisky jedné právnické osoby.
IFRS/IAS	Neupravují kompletní interní systém, ale využívají interní informace při ocenění, segmentovém reportingu, testování aktiv a zveřejňování výkonových měr.

Právní stav

K 31. červenci 2026 zůstává účinný zákon č. 563/1991 Sb. Vládní návrh nového zákona o účetnictví je projednáván jako sněmovní tisk č. 63 a nelze jej používat jako platnou právní úpravu.

2 Finanční, nákladové a manažerské účetnictví

HLEDISKO	FINANČNÍ ÚČETNICTVÍ	NÁKLADOVÉ ÚČETNICTVÍ	MANAŽERSKÉ ÚČETNICTVÍ
HLAVNÍ UŽIVATEL	Externí i interní uživatelé	Interní uživatelé a finanční účetnictví	Vedoucí pracovníci na různých úrovních
ČASOVÁ ORIENTACE	Převážně minulost	Minulost i běžné období	Minulost, současnost i budoucnost
REGULACE	Zákon, vyhlášky, ČÚS nebo IFRS	Částečně regulováno kvůli ocenění a průkaznosti	Vnitřní pravidla podniku
PODROBNOST	Souhrnná za účetní jednotku	Výkony, zakázky, procesy a střediska	Podle rozhodovací potřeby
MĚŘÍTKA	Především peněžní	Peněžní a naturální	Peněžní, naturální, časová i kvalitativní

PERIODICITA	Zpravidla měsíční, čtvrtletní, roční	Denní až roční	Podle potřeby, často průběžně
--------------------	--------------------------------------	----------------	-------------------------------

2.1 Nákladový objekt a základní klasifikace nákladů

Nákladovým objektem je cokoli, k čemu chce vedení náklady zjistit: výrobek, služba, zakázka, zákazník, projekt, distribuční kanál, proces nebo organizační útvar. Stejný náklad může být přímý vůči jednomu objektu a nepřímý vůči jinému. Například mzda mistra je přímá vůči výrobnímu středisku, ale nepřímá vůči jednotlivému výrobku.

ČLENĚNÍ	KATEGORIE	POUŽITÍ
PODLE DRUHU	Materiál, služby, mzdy, odpisy, energie	Vazba na druhový výkaz zisku a ztráty a nákup vstupů.
PODLE ÚČELU	Výroba, správa, odbyt, výzkum, logistika	Odpovědnost a účelový výkaz zisku a ztráty.
PODLE VZTAHU K OBJEKTU	Přímé a nepřímé	Kalkulace a volba rozvrhové základny.
PODLE REAKCE NA OBJEM	Variabilní, fixní, smíšené, skokově fixní	Bod zvratu, flexibilní rozpočet, krátkodobá rozhodnutí.
PODLE ROZHODOVACÍ RELEVANCE	Relevantní, irelevantní, utopené, oportunitní	Volba mezi variantami a práce s omezenou kapacitou.
PODLE ODPOVĚDNOSTI	Ovlivnitelné a neovlivnitelné	Hodnocení vedoucích středisek.
PODLE UŽITKU	Náklady produktu a náklady období	Ocenění zásob a časové přiřazení nákladů.

Pozor na pojem fixní náklad

Fixní náklad je fixní pouze v určitém relevantním rozpětí objemu a po určité období. Při překročení kapacity může skokově vzrůst, například po otevření další směny nebo pronájmu nové haly.

2.2 Odpovědnostní střediska a datové dimenze

Organizační členění je třeba propojit s odpovědností. Náklady by neměly být přiřazovány vedoucímu jen proto, že se technicky účtují na jeho středisko. Pro hodnocení je vhodné oddělit náklady ovlivnitelné a neovlivnitelné a rozlišit měření výkonu střediska od hodnocení jeho vedoucího.

TYP STŘEDISKA	ZA CO ODPOVÍDÁ	TYPICKÉ UKAZATELE
NÁKLADOVÉ	Náklady a hospodárnost při zadaném výkonu	Jednotkové náklady, odchylky, produktivita, kvalita
VÝNOSOVÉ	Výnosy nebo objem prodeje	Tržby, objem, zákaznický mix
ZISKOVÉ	Výnosy i ovlivnitelné náklady	Příspěvek na úhradu, marže, provozní zisk
INVESTIČNÍ	Zisk i použitý kapitál	ROI, zbytkový zisk, obrat aktiv, cash flow

Moderní účetní informační systém obvykle používá souběžné dimenze: syntetický účet, středisko, zakázku, projekt, produkt, zákazníka, lokalitu a zdroj financování. Dimenze musí mít jednoznačný číselník, odpovědného vlastníka a kontrolní pravidla, jinak vznikají nesrovnatelné reporty.

3 Analytické účty a účtový rozvrh

Podle zákona o účetnictví musí peněžní částky v analytických knihách odpovídat souhrnným částkám příslušných syntetických účtů. Analytika proto nesmí vytvářet jiný souhrnný finanční výsledek než hlavní kniha. Může však tentýž účetní případ rozčlenit podle více manažerských hledisek.

PŘÍKLAD ÚČTU/DIMENZE	VÝZNAM
501.110 / STŘEDISKO VÝROBA / ZAKÁZKA Z-241	Spotřeba materiálu přímo přiřazená výrobě a konkrétní zakázce.
521.210 / STŘEDISKO ÚDRŽBA	Mzdové náklady podpůrného střediska.
518.300 / PROJEKT ERP	Externí služby vztahující se k projektu.
602 / ZÁKAZNÍK A / PRODUKTOVÁ ŘADA X	Tržby potřebné pro zákaznickou a produktovou ziskovost.
042 / INVESTIČNÍ AKCE I-07	Nedokončená investice sledovaná podle akce.

3.1 Jednookruhové uspořádání vnitropodnikového účetnictví

V jednookruhovém uspořádání jsou finanční i vnitropodnikové informace vedeny v jednom účetním okruhu. Podrobnost se zajišťuje analytickými účty a dalšími dimenzemi. ČÚS 001 připouští využití účtů vnitropodnikových nákladů a výnosů zařazených do účtových skupin 59 a 69. Jejich celkový dopad na výsledek účetní jednotky se musí vzájemně vyloučit.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D	ČÁSTKA (KČ)	POZNÁMKA
MATERIÁL SPOTŘEBOVANÝ NA ZAKÁZCE Z-241	501.110 / Z-241	321	120 000	Primární náklad s analytikou.

HRUBÉ MZDY PRACOVNÍKŮ ZAKÁZKY	521.110 / Z-241	331	80 000	Primární přímý náklad.
INTERNÍ ÚDRŽBA POSKYTNUTÁ VÝROBĚ	599.110 / Z-241	699.210 / ÚDRŽBA	30 000	Vnitropodnikový náklad a výnos; na úrovni firmy nulový dopad.
DOKONČENÍ VÝROBKŮ V OCENĚNÍ VLASTNÍMI NÁKLADY	123	583	230 000	Finanční zachycení přírůstku výrobků; částka musí být podložena kalkulací.

Teoretický charakter účtů

Čísla analytických účtů a konkrétní syntetické účty 599 a 699 jsou pouze modelovým řešením. Účetní jednotka si jejich obsah stanoví v účtovém rozvrhu a ve vnitřní směrnici tak, aby nedošlo ke zkreslení finančního výsledku.

3.2 Dvouokruhové uspořádání vnitropodnikového účetnictví

Dvouokruhové uspořádání odděluje finanční účetnictví od samostatného vnitropodnikového okruhu. ČÚS 001 pro tento účel umožňuje využít volné účtové třídy 8 a 9. Obsah účtů, spojovací účty a způsob kontroly návaznosti určuje účetní jednotka. Spojení může být provedeno účetními zápisy nebo technicky v informačním systému.

VRSTVA	MODELOVÝ ZÁPIS	SMYSL
FINANČNÍ ÚČETNICTVÍ	501 / 321 ... 120 000 Kč	Zachycení externí spotřeby materiálu podle českých účetních předpisů.
VNITROPODNIKOVÝ OKRUH – PŘEVZETÍ PRVOTNÍHO NÁKLADU	801 Náklady výroby – Z-241 / 990 Spojovací účet ... 120 000 Kč	Přiřazení nákladu zakázce bez opakovaného zásahu do finančního výsledku.
INTERNÍ VÝKON PODPŮRNÉHO STŘEDISKA	810 Náklady výroby / 910 Výkony údržby ... 30 000 Kč	Převod interní služby mezi odpovědnostními útvarů.
DOKONČENÍ ZAKÁZKY VE VNITROPODNIKOVÉ M OKRUHU	920 Dokončené výkony – Z-241 / 899 Zúčtování nákladů výkonu ... 230 000 Kč	Uzavření nákladů zakázky a vytvoření podkladu pro ocenění ve finančním účetnictví.

Dvouokruhový systém je vhodný, když podnik potřebuje odlišné členění, oceňovací veličiny nebo periodicitu interních informací. Nevýhodou je vyšší náročnost na datové vazby a riziko rozdílu mezi finančním a manažerským reportem.

4 Kalkulace nákladů výkonu

Kalkulace určuje nebo zjišťuje náklady na kalkulační jednici. Kalkulační jednicí může být kus výrobku, hodina služby, kilometr, lůžkoden nebo konkrétní zakázka. Kalkulace může být předběžná, operativní, plánová nebo výsledná.

Položka kalkulačního vzorce	Příklad zakázky Z-241 (Kč)
Přímý materiál	120 000
Přímé mzdy	80 000
Variabilní výrobní režie – 50 % přímých mezd	40 000
Přiřazená fixní výrobní režie – 30 % přímých mezd	24 000
Vlastní náklady výroby	264 000

Správní a odbytové náklady se mohou zahrnovat do interní úplné kalkulace pro cenová nebo dlouhodobá rozhodnutí. Pro ocenění zásob podle IAS 2 se však běžné správní a odbytové náklady do pořizovacích nákladů zásob nezahrnují. Česká účetní jednotka musí respektovat vymezení vlastních nákladů v zákoně o účetnictví a zvolenou metodu popsat ve vnitřním předpisu.

4.1 Přirážková kalkulace a rozvrhové základny

Nepřímé náklady se k výkonům přiřazují pomocí rozvrhových základen. Vhodná základna má mít příčinnou vazbu na vznik nákladů. Jediná univerzální základna zpravidla zkresluje náklady různorodých výrobků.

REŽIJNÍ NÁKLAD	MOŽNÁ ROZVRHOVÁ ZÁKLADNA	RIZIKO NEVHODNÉHO POUŽITÍ
NASTAVENÍ STROJŮ	Počet nastavení nebo výrobních dávek	Rozvrh podle kusů podhodnotí malé série.
ENERGIE STROJŮ	Strojové hodiny nebo kWh	Rozvrh podle mezd ignoruje technologickou náročnost.
KONTROLA KVALITY	Počet testů nebo kontrolních hodin	Rozvrh podle objemu nerozliší náročnost produktu.
SKLAD A LOGISTIKA	Počet pohybů, palet, objednávek	Rozvrh podle tržeb může zvýhodnit logisticky složité produkty.

4.2 Activity-Based Costing – kalkulace podle aktivit

ABC nejprve přiřadí režijní náklady aktivitám a následně výkonům pomocí nositelů nákladů. Je užitečné tam, kde režii vyvolává složitost, počet dávek, variant a transakcí spíše než samotný objem produkce.

AKTIVITA	NÁKLADOVÝ FOND	NOSITEL	SAZBA
SEŘIZOVÁNÍ VÝROBY	600 000 Kč	120 nastavení	5 000 Kč / nastavení
KONTROLA KVALITY	400 000 Kč	800 testů	500 Kč / test

PRODUKT	POČET KUSŮ	NASTAVENÍ	TESTY	ABC CELKEM	REŽIE ABC REŽIE / KUS
A	5 000	30	200	250 000 Kč	50 Kč
B	1 000	90	600	750 000 Kč	750 Kč

Výsledek ukazuje, že malosériový a procesně náročný produkt B spotřebovává podstatně více podpůrných aktivit. Tradiční rozvrh pouze podle objemu by mohl produkt A zatížit příliš a produkt B naopak podhodnotit.

4.3 Kalkulace plných a variabilních nákladů

Kalkulace plných nákladů přiřazuje výkonům variabilní i fixní výrobní náklady. Kalkulace variabilních nákladů přiřazuje výkonům pouze variabilní náklady; fixní náklady posuzuje za období. Pro krátkodobé rozhodování je klíčovým ukazatelem příspěvek na úhradu, tedy výnosy snížené o variabilní náklady.

Zadání	Hodnota
Vyrobeno / prodáno	1 000 ks / 800 ks
Prodejní cena	250 Kč / ks
Variabilní výrobní náklady	120 Kč / ks
Fixní výrobní režie	60 000 Kč
Variabilní odbytové náklady	15 Kč / prodaný kus
Fixní správní náklady	30 000 Kč

UKAZATEL	PLNÉ NÁKLADY	VARIABILNÍ NÁKLADY
NÁKLAD VÝROBY NA JEDNOTKU	180 Kč	120 Kč
KONEČNÁ ZÁSOBA 200 KS	36 000 Kč	24 000 Kč – pouze interní pohled
VÝSLEDEK OBDOBÍ	14 000 Kč	2 000 Kč
ROZDÍL	12 000 Kč fixní režie je dočasně zahrnuto v zásobě	Fixní výrobní režie je celá nákladem období

Vazba na účetní závěrku

Variabilní kalkulace je užitečný interní nástroj, ale sama o sobě zpravidla neposkytuje ocenění zásob požadované IAS 2, protože tento standard vyžaduje systematickou alokaci variabilní i fixní výrobní režie. Interní hodnota zásob proto musí být při převodu do finančního účetnictví upravena.

5 Analýza bodu zvratu a příspěvku na úhradu

Analýza nákladů, objemu a zisku vychází z lineárního modelu v relevantním rozpětí. Jednotkový příspěvek na úhradu se vypočte jako prodejní cena minus jednotkové variabilní náklady.

PARAMETR	VÝPOČET	VÝSLEDEK
PRODEJNÍ CENA	—	500 Kč / ks
VARIABILNÍ NÁKLADY	—	300 Kč / ks
PŘÍSPĚVEK NA ÚHRADU	$500 - 300$	200 Kč / ks
FIXNÍ NÁKLADY	—	1 200 000 Kč
BOD ZVRATU	$1\,200\,000 / 200$	6 000 ks
OBJEM PRO CÍLOVÝ ZISK 400 000 Kč	$(1\,200\,000 + 400\,000) / 200$	8 000 ks

Model předpokládá stabilní cenu, variabilní náklad na jednotku, fixní náklady a prodejní mix. Při více výrobcích se používá vážený průměrný příspěvek na úhradu a je nutné sledovat změny mixu.

5.1 Rozpočty a flexibilní rozpočtování

Rozpočet převádí cíle podniku do peněžních a naturálních veličin. Statický rozpočet je sestaven pro jeden plánovaný objem. Flexibilní rozpočet přepočítá variabilní náklady na skutečný objem a umožní oddělit vliv změny aktivity od skutečné hospodárnosti.

Údaj	Částka
Plán 10 000 ks: variabilní náklady 180 Kč / ks + fixní náklady 600 000 Kč	2 400 000 Kč
Flexibilní rozpočet pro skutečných 11 000 ks	2 580 000 Kč
Skutečné náklady	2 650 000 Kč
Odchylka aktivity proti statickému rozpočtu	180 000 Kč – důsledek vyššího objemu
Výdajová odchylka proti flexibilnímu rozpočtu	70 000 Kč nepříznivá

Hodnotit vedoucího pouze proti statickému rozpočtu by bylo zavádějící: část vyšších nákladů souvisí s větším výkonem, nikoli s nehospodárností.

5.2 Standardní náklady a odchylky

Standardní náklad vyjadřuje předem stanovenou spotřebu a cenu při definovaných podmínkách. Odchylky se analyzují odděleně podle ceny/sazby a množství/účinnosti, aby byla určena odpovědnost a příčina.

MATERIÁL – VÝROBA 1 000 KS	VÝPOČET	ODCHYLKA
STANDARD: 5 KG / KS PO 50 KČ	5 000 kg × 50 Kč	250 000 Kč
SKUTEČNOST: 5 200 KG PO 52 KČ	5 200 kg × 52 Kč	270 400 Kč
CENOVÁ ODCHYLKA	5 200 × (52 – 50)	10 400 Kč nepříznivá
MNOŽSTEVNÍ ODCHYLKA	50 × (5 200 – 5 000)	10 000 Kč nepříznivá
CELKOVÁ ODCHYLKA	270 400 – 250 000	20 400 Kč nepříznivá

Odchylka není automaticky důkazem chyby zaměstnance. Vyšší cena může být spojena s kvalitnějším materiálem, který snížil zmetkovitost; vyšší spotřeba může vyplývat ze změny konstrukce nebo nekvalitního vstupu. Manažerské vyhodnocení musí spojit finanční a provozní informace.

5.3 Relevantní náklady pro rozhodování

Relevantní jsou budoucí náklady a výnosy, které se mezi variantami liší. Utopené náklady vznikly v minulosti a nelze je rozhodnutím změnit. Oportunitní náklad je přínos nejlepší odmítnuté alternativy, který finanční účetnictví zpravidla neučtuje.

Vyrobít, nebo nakoupit

Položka na jednotku	Vlastní výroba	Nákup
Variabilní náklady	280 Kč	—
Odstranitelné fixní náklady	40 Kč	—
Neodstranitelné přidělené fixní náklady	70 Kč – irelevantní	70 Kč zůstává
Cena dodavatele	—	330 Kč
Relevantní náklad bez alternativního využití kapacity	320 Kč	330 Kč

Bez jiného využití kapacity je vlastní výroba levnější o 10 Kč. Pokud by uvolněná kapacita přinesla 25 Kč na jednotku, oportunitní náklad zvýší relevantní náklad výroby na 345 Kč a nákup bude výhodnější.

Zvláštní objednávka

Podnik má volnou kapacitu a obdrží objednávku 1 000 ks za 340 Kč. Variabilní náklady činí 270 Kč na kus a jednorázové náklady 20 000 Kč. Přírůstkový výsledek je $340\,000 - 270\,000 - 20\,000 = 50\,000$ Kč, takže objednávka je ekonomicky přijatelná. Pokud by vytlačila běžný prodej s ušlým příspěvkem 75 000 Kč, byla by naopak nevýhodná o 25 000 Kč.

5.4 Vnitropodnikové ceny a převodní ceny

Vnitropodniková cena oceňuje výkon předávaný mezi středisky téže účetní jednotky. Může vycházet z variabilních nákladů, plných nákladů, standardních nákladů, tržní ceny nebo vyjednané ceny. Jejím účelem je motivace, měření výkonu a koordinace rozhodnutí; sama o sobě nevytváří výnos ani náklad účetní jednotky jako celku.

Převodní ceny mezi spojenými právně samostatnými osobami mají navíc daňový význam. Podle § 23 odst. 7 zákona o daních z příjmů musí být odchylka od podmínek mezi nezávislými osobami uspokojivě doložena, jinak může být upraven základ daně. Interní středisková cena proto není automaticky vhodnou daňovou převodní cenou.

SITUACE	MINIMÁLNÍ CENA DODÁVAJÍCÍHO STŘEDISKA
VOLNÁ KAPACITA	Přírůstkové náklady, například 200 Kč.
PLNÁ KAPACITA A EXTERNÍ PŘÍSPĚVEK NA ÚHRADU 80 KČ	$200 + 80 = 280$ Kč.
NAKUPUJÍCÍ MŮŽE KOUPIT EXTERNĚ ZA 310 KČ	Prostor pro dohodu je 280 až 310 Kč; cena mimo interval může vést k neoptimálnímu rozhodnutí.

5.5 Hodnocení odpovědnosti a investičních středisek

Výkon střediska má být posuzován pomocí souboru ukazatelů. Jediný ukazatel může vyvolat nežádoucí chování, například odkládání údržby za účelem krátkodobého snížení nákladů.

UKAZATEL	VÝPOČET	PŘÍKLAD
ROI	Provozní zisk / průměrná provozní aktiva	$1\,200\,000 / 8\,000\,000 = 15\%$
POŽADOVANÝ VÝNOS	$10\% \times 8\,000\,000$	800 000 Kč
ZBYTKOVÝ ZISK	$1\,200\,000 - 800\,000$	400 000 Kč

ROI podporuje efektivní využití aktiv, ale může motivovat k odmítnutí investice s výnosem vyšším než kapitálové náklady, pokud je nižší než dosavadní ROI střediska. Zbytkový zisk tuto nevýhodu částečně omezuje.

6 Vazba na české finanční účetnictví

Manažerské účetnictví musí vytvořit průkazné podklady zejména pro ocenění zásob a majetku vytvořeného vlastní činností, změnu stavu zásob, aktivaci a případně účelové členění nákladů. Zákon o účetnictví vymezuje vlastní náklady zásob jako přímé náklady a případně i přiřaditelné nepřímé náklady vztahující se k výrobě nebo jiné činnosti.

OBLAST	VAZBA NA INTERNÍ SYSTÉM
ZÁSoby VLASTNÍ ČINNOSTI	Kalkulace musí doložit ocenění nedokončené výroby, polotovarů a výrobků.
AKTIVACE	Interní evidence doloží náklady na majetek nebo služby vytvořené vlastní činností; finančně se zachytí přes účtovou skupinu 58.
ÚČELOVÝ VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY	Vyžaduje rozdělení provozních nákladů na náklady prodeje, odbytové a správní náklady.
ANALYTICKÉ ÚČTY	Musí navazovat na syntetické účty a umožnit kontrolu a rekonsiliaci.
VNITŘNÍ SMĚRNICE	Vymezuje nákladové objekty, odpovědnosti, rozvrhové základny, sazby, kalkulační vzorce a uzávěrkové kontroly.

7 Vazba na IFRS a IAS

IFRS nejsou standardy manažerského účetnictví. Některé standardy však přímo využívají interní nákladové a výkonnostní informace. Rozdíl mezi interní a externí veličinou musí být zdokumentován a podle potřeby rekonsilován.

IAS 2 – zásoby

IAS 2 zahrnuje do nákladů zásob náklady na nákup, náklady přeměny a další náklady nutné k uvedení zásob na současné místo a do současného stavu. Náklady přeměny zahrnují přímou práci a systematickou alokaci variabilní i fixní výrobní režie. Fixní režie se alokuje podle normální výrobní kapacity; náklady nevyužitě kapacity a abnormální ztráty se účtují do výsledku období.

IAS 16, IAS 23 a IFRS 15

IAS 16 vyžaduje u majetku vytvořeného vlastní činností určit pořizovací náklady podle stejných principů jako u pořízeného aktiva a vyloučit interní zisky a abnormální plýtvání;

IAS 23 vyžaduje kapitalizovat přímo přiřaditelné výpůjční náklady u kvalifikovaného aktiva;

IFRS 15 upravuje náklady na získání a plnění smlouvy. Interní zakázková evidence musí odlišit náklady splňující podmínky aktiva od nákladů účtovaných ihned do výsledku.

IFRS 8 – provozní segmenty

IFRS 8 používá manažerský přístup. Provozní segment je identifikován podle interních informací pravidelně posuzovaných osobou, která činí hlavní provozní rozhodnutí, za účelem alokace zdrojů a hodnocení výkonnosti. Segmentové veličiny mohou být oceněny jinak než IFRS výkazy, ale účetní jednotka musí popsat použitou základnu a provést požadovaná odsouhlasení.

IAS 1 a IFRS 18

Pro období začínající v roce 2026 se používá IAS 1. IFRS 18 jej nahrazuje pro roční období začínající 1. ledna 2027 nebo později. IFRS 18 zdůrazňuje strukturu provozních nákladů podle povahy,

funkce nebo kombinace obou hledisek a zavádí zveřejňování management-defined performance measures – manažersky definovaných výkonnostních měř používaných ve veřejné komunikaci.

Interní KPI versus MPM

Interní ukazatel se nestává automaticky management-defined performance measure podle IFRS 18. MPM je definovaný mezisoučet výnosů a nákladů, který podnik používá ve veřejné komunikaci k vyjádření pohledu managementu na výkonnost účetní jednotky jako celku a který není přímo stanoven IFRS.

Srovnání české úpravy, IFRS a interního manažerského pohledu

OBLAST	ČESKÉ ÚČETNÍ PŘEDPISY	IFRS/IAS	MANAŽERSKÉ ÚČETNICTVÍ
ÚČEL	Průkazné účetnictví a účetní závěrka	Obecná účetní závěrka pro investory	Řízení a rozhodování
SYSTÉM STŘEDISEK	Konkrétní podoba není předepsána; ČÚS 001 připouští varianty	Není předepsán	Navržen podle odpovědnosti a procesů
OCENĚNÍ ZÁSOB	Přímé a případně přiřaditelné nepřímé náklady podle zvolené metody	Přímé náklady a systematicky alokovaná variabilní i fixní výrobní režie	Plné, variabilní, relevantní nebo cílové náklady podle úlohy
REŽIJNÍ ALOKACE	Musí podložit účetní ocenění a věrný obraz	Normální kapacita a příčinná alokace	Volba podle účelu, včetně ABC
SEGMENTY	Dobrovolné interní členění, pokud jiný předpis nestanoví jinak	IFRS 8 pro vymezené veřejně obchodované entity – management approach	Střediska, divize, produkty, zákazníci
VÝKONNOSTNÍ MÍRY	Nejsou obecně předepsány	IFRS 18 od 2027 upravuje veřejně používané MPM	Libovolné relevantní KPI s jasnou definicí

8 Integrovaný příklad – zakázka a střediska

Podnik vyrábí zakázku Z-241. Přímý materiál činí 120 000 Kč, přímé mzdy 80 000 Kč, interní údržba 30 000 Kč a výrobní režie přidělená podle strojových hodin 34 000 Kč. Zakázka je dokončena a prodána za 360 000 Kč bez DPH.

Krok	Manažerský pohled	Teoretický finanční zápis
1. Prvotní náklady	Přiřazení materiálu a mezd zakázce a výrobnímu středisku.	501 / 321 ... 120 000; 521 / 331 ... 80 000

2. Interní služba	Údržba vykáže interní výkon 30 000 Kč; výroba interní náklad.	V jednookruhovém modelu např. 599 / 699 ... 30 000; na úrovni firmy nulový dopad.
3. Výrobní režie	Přiřazení 34 000 Kč podle strojových hodin.	Bez nového externího nákladu; analytické rozvržení již zaúčtovaných nákladů.
4. Dokončení	Vlastní náklady zakázky 264 000 Kč.	123 / 583 ... 264 000
5. Prodej	Marže před správními a odbytovými náklady 96 000 Kč.	311 / 601 ... 360 000; 583 / 123 ... 264 000

Příklad ukazuje, že interní převody a alokace mohou být podrobnější než finanční zápisy. Do finančního ocenění nesmí být zahrnut interní zisk mezi středisky; rozhodující jsou skutečné vlastní náklady podle použitelného účetního rámce.

9 Vnitřní kontrola a datová kvalita

- jednoznačná definice středisek, zakázek, produktů a odpovědností;
- povinné dimenze pro zvolené typy účetních případů a kontrola nevyplněných kódů;
- pravidelná rekonsiliace analytických a vnitropodnikových dat na hlavní knihu;
- schválené rozvrhové základny a zdokumentované změny sazeb;
- oddělení standardních, skutečných a plánovaných veličin;
- verzování rozpočtů a dohledatelná auditní stopa;
- kontrola, že interní výnosy a náklady se na úrovni účetní jednotky eliminují;
- pravidelné ověření, zda reporty podporují rozhodování a nevytvářejí nežádoucí motivace.

10 Nejčastější chyby

1. Zaměňování manažerských nákladů s účetními náklady bez uvedení rozdílu v ocenění.
2. Použití jediné režijní přírážky pro výrobky s výrazně odlišnou složitostí a dávkovostí.
3. Přidělování neovlivnitelných nákladů při hodnocení vedoucího střediska.
4. Zahrnutí utopených nákladů do rozhodování mezi budoucími variantami.
5. Ignorování oportunitních nákladů při plném využití kapacity.
6. Použití variabilní kalkulace pro finanční ocenění zásob bez potřebné úpravy.
7. Nedokumentované změny středisek, sazeb a rozvrhových základů.
8. Nesoulad interního okruhu s hlavní knihou a nevyrovnané interní náklady a výnosy.
9. Hodnocení hospodárnosti proti statickému rozpočtu bez přepočtu na skutečný objem.
10. Záměna vnitropodnikové ceny mezi středisky za daňovou převodní cenu mezi spojenými osobami.

11 Shrnutí modulu

Manažerské účetnictví je interní informační systém podporující plánování, rozhodování, kontrolu a hodnocení odpovědnosti. Na rozdíl od finančního účetnictví není určeno především externím uživatelům a nemá jednotně předepsaný formát. Přizpůsobuje se výrobkům, službám, zakázkám,

zákazníkům, procesům a organizační struktuře podniku. Nákladové účetnictví se soustředí na zjišťování a přiřazování nákladů, zatímco manažerské účetnictví tento základ rozšiřuje o rozpočty, odchylky, rozhodovací modely a výkonnostní ukazatele. Přesto musí být interní systém průkazný, konzistentní a návazný na finanční účetnictví, zejména při oceňování zásob vlastní činnosti a dlouhodobého majetku vytvořeného vlastní činností.

Základním prvkem je nákladový objekt, tedy předmět, pro který se náklady zjišťují, například výrobek, služba, zakázka, zákazník nebo středisko. Náklady lze členit podle druhu, účelu, vztahu k výkonu, přímého či nepřímého přiřazení, závislosti na objemu činnosti a relevance pro rozhodnutí. Přímé náklady lze přiřadit konkrétnímu objektu přímo, nepřímé se rozvrhují pomocí vhodné základny. Variabilní náklady se mění s objemem činnosti, fixní zůstávají v relevantním rozpětí krátkodobě stabilní. Pro rozhodování jsou důležité budoucí rozdílové náklady, oportunitní náklady a náklady, kterým lze zabránit; utopené náklady již minulým rozhodnutím vznikly a nemají ovlivňovat novou volbu.

Odpovědnostní účetnictví sleduje náklady, výnosy, aktiva a výsledky podle nákladových, výnosových, ziskových a investičních středisek. Analytické účty, zakázky, projekty a další datové dimenze musí umožnit propojit účetní případ s výkonem a odpovědností. ČÚS 001 připouští jednookruhové, dvouokruhové i kombinované uspořádání vnitropodnikového účetnictví. V jednookruhovém systému se interní členění vytváří v rámci účtů finančního účetnictví, zatímco dvouokruhové uspořádání používá samostatný vnitropodnikový okruh a vyžaduje pravidelnou rekonsiliaci obou systémů.

Kalkulace stanoví náklady výkonu. Přírážková kalkulace přiřazuje přímé náklady přímo a režii pomocí rozvohové základny; ta musí mít věcný vztah k příčině vzniku režie. Activity-Based Costing nejprve přiřazuje náklady aktivitám a poté výkonům prostřednictvím nákladových nositelů, což je vhodné při vysoké režii a různorodých procesech. Kalkulace plných nákladů zahrnuje variabilní i přidělené fixní náklady a je důležitá pro dlouhodobé ceny a ocenění, zatímco kalkulace variabilních nákladů podporuje krátkodobé rozhodování. Příspěvek na úhradu je rozdíl tržeb a variabilních nákladů a slouží k úhradě fixních nákladů a tvorbě zisku. Bod zvratu vyjadřuje objem, při němž se celkový příspěvek na úhradu rovná fixním nákladům.

Rozpočty převádějí cíle do plánovaných výnosů, nákladů, peněžních toků a kapacit. Flexibilní rozpočet přepočítává očekávané variabilní náklady na skutečný objem a umožňuje oddělit vliv objemu od hospodárnosti. Standardní náklady představují předem stanovené normy a jejich porovnáním se skutečností vznikají cenové, množstevní, výkonové a další odchylky, které je nutné interpretovat, nikoli pouze evidovat. Při rozhodování o přijetí zakázky, výrobě nebo nákupu, pokračování produktu či využití omezené kapacity se pracuje s relevantními budoucími náklady a příspěvkem na úhradu. Vnitropodnikové ceny ovlivňují motivaci a hodnocení středisek a musí být nastaveny v souladu s cíli podniku a případnými daňovými pravidly převodních cen.

Interní údaje se promítají do externího výkaznictví. IAS 2 využívá informace o výrobních nákladech pro ocenění zásob, IAS 16 pro vlastní náklady dlouhodobého majetku, IFRS 8 pro segmentové informace vycházející z reportingu managementu, IFRS 15 pro některé ukazatele smluv a IFRS 18 pro prezentaci a zveřejňování výkonnosti. Kvalitní systém proto vyžaduje datovou správu, jednotné definice, přístupová práva, schvalování, kontroly úplnosti, rekonsiliaci s hlavní knihou a pravidelnou aktualizaci rozvohových základů a standardů. Nejčastější chybou je snaha používat

jedno členění nákladů a jednu kalkulaci pro všechny účely; správný model se vždy volí podle konkrétního rozhodnutí a informační potřeby.

Základní a doporučené zdroje

ČESKO. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v aktuálním znění účinném od 1. 1. 2026. Dostupné v systému e-Sbírka: <https://e-sbirka.gov.cz/sb/1991/563>

ČESKO. Vyhláška č. 500/2002 Sb., pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví, v aktuálním znění. Dostupné v systému e-Sbírka: <https://e-sbirka.gov.cz/sb/2002/500>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Český účetní standard pro podnikatele č. 001 – Účty a zásady účtování na účtech.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Český účetní standard pro podnikatele č. 015 – Zásoby.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Český účetní standard pro podnikatele č. 019 – Náklady a výnosy.

ČESKO. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, zejména § 23 odst. 7, v aktuálním znění. Dostupné v systému e-Sbírka: <https://e-sbirka.gov.cz/sb/1992/586>

GENERÁLNÍ FINANČNÍ ŘEDITELSTVÍ. Pokyn GFR D-34 – uplatňování mezinárodních standardů při zdaňování transakcí mezi sdruženými podniky, 2019.

IFRS FOUNDATION. IAS 2 Inventories. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-2-inventories/>

IFRS FOUNDATION. IAS 16 Property, Plant and Equipment.

IFRS FOUNDATION. IAS 23 Borrowing Costs.

IFRS FOUNDATION. IFRS 8 Operating Segments. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-8-operating-segments/>

IFRS FOUNDATION. IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers.

IFRS FOUNDATION. IAS 1 Presentation of Financial Statements – použitelný pro období začínající před 1. 1. 2027.

IFRS FOUNDATION. IFRS 18 Presentation and Disclosure in Financial Statements – účinný pro období začínající 1. 1. 2027 nebo později. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-18-presentation-and-disclosure-in-financial-statements/>

Doporučená literatura

1. FIBÍROVÁ, Jana; ŠOLJAKOVÁ, Libuše; WAGNER, Jaroslav; PETERA, Petr. Manažerské účetnictví: nástroje a metody. 3. upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-885-0.

2. KRÁL, Bohumil a kol. Manažerské účetnictví. 4. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-568-1.

3. ŠOLJAKOVÁ, Libuše. Manažerské účetnictví – případové studie a příklady pro bakalářské studium. Praha: Oeconomica, 2023; třetí dotisk 2025. ISBN 978-80-245-2484-9.

4. ŠOLJAKOVÁ, Libuše; KRÁL, Bohumil; FIBÍROVÁ, Jana. Manažerské účetnictví – případové studie a příklady pro magisterské studium. Praha: Oeconomica, 2023. ISBN 978-80-245-2497-9.

5. AICPA & CIMA. Global Management Accounting Principles. Aktualizované vydání 2023.

6. OECD. OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022. Paris: OECD Publishing, 2022.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vysvětlíte rozdíl mezi finančním, nákladovým a manažerským účetnictvím.
2. Proč není manažerské účetnictví plně regulováno zákonem ani IFRS?
3. Uvedte nejméně pět nákladových objektů a vysvětlíte, proč může být tentýž náklad jednou přímý a jindy nepřímý.
4. Navrhněte analytické dimenze pro výrobní podnik s individuálními zakázkami.
5. Popište jednookruhové uspořádání a funkci účtů vnitropodnikových nákladů a výnosů.
6. Popište dvouokruhové uspořádání a význam spojovacích účtů.
7. Sestavte kalkulaci vlastních nákladů zakázky z přímého materiálu, mezd a dvou režijních sazeb.
8. Vysvětlíte rozdíl mezi kalkulací plných a variabilních nákladů a jejich použitím.
9. Vypočtete bod zvratu při ceně 900 Kč, variabilních nákladech 540 Kč a fixních nákladech 1 800 000 Kč.
10. Proč je flexibilní rozpočet vhodnější pro hodnocení hospodárnosti než statický rozpočet?
11. Rozlište cenovou a množstevní odchylku přímého materiálu.
12. Vysvětlíte utopené a oportunitní náklady na příkladu rozhodnutí vyrobit, nebo nakoupit.
13. Jak se liší vnitropodniková cena mezi středisky a daňová převodní cena mezi spojenými osobami?
14. Jak IAS 2 omezuje použití interních kalkulací pro ocenění zásob?
15. Vysvětlíte, proč je IFRS 8 příkladem přímého propojení manažerského a finančního reportingu.
16. Co je management-defined performance measure podle IFRS 18 a od kdy se standard povinně použije?
17. Navrhněte základní kontrolní postup pro rekonsiliaci střediskového reportu na hlavní knihu.

Testové otázky

1) **Hlavním uživatelem manažerského účetnictví je:**

- a) finanční úřad
- b) vedení účetní jednotky
- c) obchodní rejstřík
- d) výhradně auditor

2) **Nákladovým objektem může být:**

- a) pouze výrobek
 - b) pouze organizační středisko
 - c) výrobek, zakázka, zákazník, proces nebo projekt
 - d) pouze účet hlavní knihy
- 3) Přímý náklad je náklad, který:**
- a) je vždy variabilní
 - b) lze ekonomicky účelně přiřadit zvolenému nákladovému objektu
 - c) vzniká pouze ve výrobě
 - d) se neúčtuje ve finančním účetnictví
- 4) Podle ČÚS 001 může být vnitropodnikové účetnictví organizováno:**
- a) pouze na účtech třídy 5
 - b) pouze mimo účetní systém
 - c) analyticky, v samostatném okruhu tříd 8 a 9 nebo kombinovaně
 - d) pouze podle IFRS 8
- 5) V jednookruhovém systému interní náklady a výnosy:**
- a) musí zvýšit zisk podniku
 - b) se na úrovni účetní jednotky musí vzájemně vyrušit
 - c) se účtují pouze při závěrce
 - d) nahrazují externí náklady
- 6) Kalkulace variabilních nákladů:**
- a) zahrnuje do výkonu pouze variabilní náklady
 - b) je vždy povinným oceněním zásob podle IAS 2
 - c) nezobrazuje příspěvek na úhradu
 - d) zahrnuje všechny správní náklady do zásob
- 7) Jednotkový příspěvek na úhradu se rovná:**
- a) cena minus fixní náklady
 - b) výnosy minus celkové náklady
 - c) cena minus jednotkové variabilní náklady
 - d) fixní náklady dělené objemem
- 8) Flexibilní rozpočet:**
- a) se nemění s objemem činnosti
 - b) přepočítává variabilní náklady na skutečný objem
 - c) obsahuje pouze fixní náklady
 - d) je totožný s účetní závěrkou
- 9) Utopený náklad je:**
- a) budoucí náklad odlišný mezi variantami
 - b) minulý náklad, který rozhodnutí nezmění
 - c) oportunitní výnos
 - d) vždy daňově neuznatelný náklad
- 10) Při plném využití kapacity je součástí minimální vnitropodnikové ceny dodávajícího střediska zpravidla:**
- a) pouze historická pořizovací cena
 - b) přírůstkový náklad a oportunitní náklad
 - c) pouze podíl správní režie
 - d) účetní zůstatková cena

11) IAS 2 vyžaduje, aby náklady přeměny zásob zahrnovaly:

- a) pouze přímý materiál
- b) přímou práci a systematickou alokaci variabilní i fixní výrobní režie
- c) všechny správní a odbytové náklady
- d) interní zisk mezi středisky

12) IFRS 8 vychází při identifikaci segmentů především z:

- a) právní formy dceřiných společností
- b) interních informací pravidelně používaných pro alokaci zdrojů a hodnocení výkonu
- c) daňového přiznání
- d) pevného odvětvového seznamu

13) IFRS 18 je povinně účinný pro roční období začínající:

- a) 1. ledna 2025
- b) 1. ledna 2026
- c) 1. ledna 2027
- d) 1. ledna 2030

14) Který ukazatel zohledňuje provozní zisk i výši použitého kapitálu?

- a) ROI
- b) pouze tržby
- c) cenová odchylka materiálu
- d) počet faktur

15) Vnitropodniková cena mezi středisky jedné právnické osoby:

- a) vždy vytváří výnos podniku vůči externímu zákazníkovi
- b) je totožná s daňovou převodní cenou
- c) slouží internímu řízení a na úrovni podniku se eliminuje
- d) nesmí být použita v manažerském účetnictví

Řešení testu**Správné odpovědi**

1. b, 2. c, 3. b, 4. c, 5. b, 6. a, 7. c, 8. b, 9. b, 10. b, 11. b, 12. b, 13. c, 14. a, 15. c